

JORGE ANTONIO
CATALÁ SANZ

SERGIO URZAINQUI
SÁNCHEZ

LA CONJURA MORISCA
DE 1570: LA TENTATIVA
DE ALZAMIENTO
EN VALENCIA

COLECCIÓN DUQUE DE CALABRIA

LA CONJURA MORISCA DE 1570: LA TENTATIVA
DE ALZAMIENTO EN VALENCIA

Biblioteca Valenciana

LA CONJURA MORISCA DE 1570: LA TENTATIVA
DE ALZAMIENTO EN VALENCIA

Jorge Antonio Catalá Sanz

Sergio Urzainqui Sánchez

2009

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA I ESPORT

Edita: Generalitat Valenciana

Conselleria de Cultura i Esport

Direcció General de Llibre, Arxius i Biblioteques

Directora general del Llibre, Arxius i Biblioteques: Silvia Caballer Almela

Biblioteca Valenciana

Monestir de Sant Miquel dels Reis

Av. de la Constitució, 284

46019 València – Espanya

<<http://bv.gva.es>>

© De la present edició: Generalitat, 2009

© Dels textos: Jorge Antonio Catalá Sanz i Sergio Urzainqui Sánchez

1.ª edició, 2009, València

Maquetació: Àrea de Publicacions

Imprés a

ISBN: 978-84-482-5381-3

Depòsit legal:

Imprés a Espanya

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'este llibre, com també la inclusió en un sistema informàtic, la transmissió en qualsevol forma o mitjà, tant electrònic, mecànic, per fotocòpia, registre o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

ÍNDICE

Prólogo	9
Estudio preliminar	11
El proceso contra Garro y sus cómplices	43
Documentación complementaria	221

PRÓLOGO

Mucho se ha escrito sobre los moriscos valencianos, desde su conversión forzosa al cristianismo, completada en 1526, hasta su expulsión en 1609. Eminentes historiadores han abordado el tema desde diferentes puntos de vista, enriqueciendo con sus aportaciones nuestros conocimientos sobre la materia, en especial a partir de la publicación de las investigaciones de Halperin Donghi, Lapeyre y Reglà a comienzos de la segunda mitad del siglo XX. Durante este año, en que se conmemora el cuarto centenario de la expulsión de los moriscos del antiguo reino de Valencia, los coloquios, seminarios, congresos y exposiciones han proliferado por toda la Comunitat. La propia Generalitat Valenciana, las Universidades y diversos centros de estudios comarcales han organizado eventos a fin de debatir y reflexionar sobre la cuestión, demostrando que quedan aún muchos aspectos por dilucidar.

La Dirección General del Libro y la Biblioteca Valenciana se han propuesto contribuir a la reflexión colectiva sobre este período fundamental de nuestro pasado mediante la publicación, dentro de la Colección Duque de Calabria, de un trabajo que viene a cumplir un doble objetivo: poner a disposición de la sociedad valenciana en general y de la comunidad científica en particular una pieza singular de nuestro rico patrimonio documental (que de continuo proporciona agradables sorpresas), y arrojar luz sobre uno de los episodios menos conocidos de la historia de los moriscos valencianos: el intento de sublevación general de 1570.

A comienzos del reinado de Felipe II, la monarquía apenas había avanzado en su voluntad de evangelizar a los nuevos convertidos, quienes, a pesar de las prohibiciones, seguían manteniendo sus tradiciones y prácticas religiosas. Al recrudecerse la actividad inquisitorial y la presión aculturadora, los moriscos granadinos se alzaron a finales de 1568, extendiéndose por los territorios vecinos el temor a nuevas revueltas. Con una abundante población morisca, el reino de Valencia se vio sacudido repetidas veces por los rumores de levantamiento, en su mayoría infundados. Sin embargo, en el momento álgido de la guerra de Granada, la opción del enfrentamiento armado se abrió paso entre un sector de la élite morisca valenciana, sometiendo a su comunidad a una disyuntiva dramática: secundar la rebelión de sus correligionarios granadinos o permanecer fieles a la corona. De este suceso se haría eco, no sin imprecisiones, Gaspar de Escolano cuatro décadas después, pese a lo cual la tentativa de revuelta prácticamente cayó en el olvido al no dar los historiadores con evidencias materiales que avalasen el relato del cronista.

Por fortuna, en los fértiles fondos del Archivo del Reino de Valencia Jorge Antonio Catalá y Sergio Urzainqui han exhumado, transcrito y analizado con detalle el proceso penal sustanciado contra los líderes de la conjura para sublevar a los moriscos valencianos en 1570. Su

estudio, que se completa con el hallazgo de otras pruebas documentales que dan testimonio de la extensión y objetivos de la trama, rescata del olvido este conato de alzamiento y permite comprender mejor una etapa muy importante de nuestra historia, a la vez que confirma la necesidad y conveniencia de dar a conocer nuestro magnífico acervo documental.

Trini Miró
Consellera de Cultura y Deporte

ESTUDIO PRELIMINAR

Como señala Emilia Salvador en su conocida obra sobre la materia, la principal paradoja de las fuentes relativas a la rebelión de Granada y sus repercusiones en Valencia radica en que, cuanto mayor es la trascendencia de un suceso, menor es la información que acerca de él aportan. Frente a la multiplicación de noticias sobre la delincuencia morisca y las medidas adoptadas para combatirla, fruto más de la intensificación del control sobre los nuevos convertidos que del incremento de los crímenes cometidos por éstos, un velo de discreción envuelve los acontecimientos más amenazadores de aquellos años.¹ Irónicamente, en el curso de nuestra investigación sobre el bandolerismo morisco valenciano desde el desarme hasta la expulsión² tuvimos la fortuna de hallar, siguiendo el rastro documental de ciertos malhechores, un par de procesos instruidos contra sendos grupos de moriscos sospechosos de pretender alzarse en armas. El primero es una pieza de apenas medio centenar de folios que, por sí solo, no desvela ningún dato fundamental, aunque sí detalles valiosos cuando se cruzan con el contenido del segundo: un expediente de casi 200 hojas en el que quedan al descubierto los pormenores de una trama para organizar una sublevación a gran escala, que, de no haber sido desarticulada a tiempo, podría haberse extendido por buena parte del reino justo cuando el conflicto granadino atravesaba su fase decisiva. A la luz de dicho proceso, que aquí ofrecemos en su integridad, cobra una nueva dimensión la información disponible en las fuentes oficiales, en particular los libros de la Real Cancillería y los registros de la Tesorería General, pero también los cuadernos de provisiones de la Generalidad. En conjunto, todas ellas permiten entender mejor los retos a que se enfrentaron las autoridades, con el virrey Benavente a la cabeza, durante los años 1569 y 1570, así como las circunstancias que concurrieron para que semejante conjura llegase a tomar cuerpo.

Noticias de Xàtiva

Eran las tres de la tarde cuando, al oír voces, Joana Llopis salió de su casa, junto al portal principal del castillo, abrió la portilla y atendió a Francesc Gualit y Francesc Català, cristianos nuevos de la morería de Xàtiva a los que conocía por ser de los más respetados de la comuni-

¹ E. SALVADOR ESTEBAN, *Felipe II y los moriscos valencianos. Las repercusiones de la revuelta granadina (1568-1570)*. Valladolid, 1987, pp. 14-15.

² J. A. CATALÀ SANZ y S. URZAINQUI SÁNCHEZ, «Perfiles básicos del bandolerismo morisco valenciano», en *Revista de Historia Moderna. Anales de la Universidad de Alicante*, 27, 2009, pp. 57-108.

dad. Estando ausente su esposo, que tenía encomendada la vigilancia de aquella entrada, no se atrevió a franquearles el acceso para que vieran las obras de reconstrucción de la torre caída, como era su pretensión, pero no puso trabas para satisfacer su curiosidad al respecto. Sin aparente extrañeza, les informó de la marcha de los trabajos, del número de peones empleados, de la capacidad de los aljibes y de otros pormenores. No supo responder en cambio si la nueva torre alcanzaría la altura de la vieja, ni cuándo estaría acabada. Por fin, convino con ellos en que la fortaleza era verdaderamente imponente, tanto que era muy probable que desde allí pudieran divisarse los fuegos y señales que se hicieran en los castillos de Bicorp y Guadalest.³

Enterado por su mujer del desacostumbrado interés que los dos moriscos habían mostrado por las obras, horizonte visual y demás características del castillo, Joan Satorre no dio crédito a sus ojos cuando a las seis de la mañana del día siguiente, 7 de febrero de 1570, Pere Mangay, cuñado de Gualit, se presentó en la puerta principal con la intención de acompañar a los albañiles hasta su lugar de trabajo. Escamado por semejante coincidencia, máxime *«stant en aquest temps lo regne de Granada en guerra per la rebel·lió dels novament convertits... y ésser los dits Gualit, Cathalà y Mangay moriscos e dels principals e més richs de dit raval»*,⁴ el guardia mandó llamar al teniente de alcaide Miquel Joan Vilar para pedir su autorización, momento en que Mangay optó por retirarse. Era impensable, sin embargo, que tanta insistencia pasase desapercibida. Por orden del subgobernador Jeroni Ferrer, el mismo Vilar se encargó de advertir con prontitud al virrey don Antonio Alfonso de Pimentel, conde de Benavente, de lo acaecido en la fortaleza de Xàtiva, así como de la condición de los sospechosos:

Doy razón a vuestra excelencia del que se [h]a sucedido en este castillo, como por autos, los quales embío, verá. El que supplico a vuestra excelencia es que, porque otros no tengan tal atrevimiento de [h]oy más y queden amedrentados sólo en oír el nombre de vuestra excelencia, supplico sean castigados y presos en este castillo y en la misma [h]ora enbiados delante el conspecto de vuestra excelencia. Y porque tengua entendido como conviene saber quién son estos aguarenos, sabrá vuestra excelencia que el uno dellos, que se dize Mangay, pretende ser de línea y generación del Turco, y el Catalá ser alfaquí, como lo era su padre, y tenido por muy sabio, y el Guallip ser muy leýdo y hijo de alfaquí y es hombre que tiene en su casa la *Corónica de los Turcos*, que es de Paulo Jovio. Y yo certifico a vuestra excelencia avelle visto leer a otros agarenos antes que yo subiese a este castillo las hazañas que los turcos avían echo. Y así como su padre, entre otros, pretienden ser muy buenos moros, como yo aya oýdo dezir a personas que han regido esta ciudad que, teniendo ellos noticia que el dicho Guallip, padre del que ha subido a explorar este castillo, recogía moros de Berbería, se lo dixeran muchas veces, como la justicia no yva tan recta como [h]oy va en este reyno, y no por esso dexó de recoger. Y assí fue preso y por el señor vizorey y capitán general que entonces regía fue mandado prender y castigar. Y como se [h]alló ser verdad, [...] fue destruydo y, por lo que tocava a la Sancta Inquisición, condenado a cárcel, y después, ovida misericordia, truxo san bendito por muchos años,

3 ARV, Real Audiencia, Procesos Criminales, 2ª parte, 246, 3 r-v.

4 *Ibidem*, 4 v.

el qual yo le vi traer. Y saliendo pobre, [h]oy él y sus hijos son de los más ricos deste arrabal de San Joan [...] Y assí vuelvo a supplicar, por amor de Nuestro Señor Dios, mire en que en esta tierra hay moros ricos y muy atrevidos y sería muy necesario les mandasse cortar las alas y conforme el que tienen en el pecho no dexan de yntetallo todo.⁵

Como era lógico en una coyuntura como la de principios de 1570, Benavente no tardó en reaccionar y de inmediato envió una comisión para prender a los intrigantes «*que haurien intentat certs insults en lo castell de Xàtiva*» –sintomática de la alarma con que el virrey recibió la noticia es la palabra elegida para calificar unos hechos apenas presumidos: *insult*, asalto o embestida–, registrar sus domicilios en busca de papeles y tomar declaraciones de testigos, empezando por la deposición del propio teniente de alcaide.⁶ Para añadir gravedad al asunto, éste afirmó que Gualit y Català habían tratado de averiguar cuántas armas de las aprehendidas en 1563 quedaban por vender en los depósitos del castillo,⁷ lo que le persuadía de que «*dits moriscos venien ab maldat y trayció gran y per a veure los lochs del dit castell e parts per hon podien scalar y entrar en dit castell y entregar als enemichs de la Sancta Fe Cathòlica y de Sa Real Magestat, segons la ocorrència del temps que y ha en respecte dels moros de la serra*».⁸ No obstante, las pesquisas realizadas no permitieron confirmar tal extremo. Salvo unos pocos textos islámicos (*Hazanya que féu lo gendre de Mahoma, que-s deya Alí Habi Talib, Lo plant de la mort de Mahoma*, algunos fragmentos del Corán), los papeles que se incautaron eran en su mayoría libros de cuentas, copias de procesos, censales y cartas de pago. Ningún documento conspirativo, nada que delatase los planes de los reos. La misma Joana Llopis, tal vez arrepentida por la ligereza con que había proporcionado información a sus interlocutores –o quizá reprendida por su marido–, prestó atención en los días siguientes a lo que hablaban entre sí los moriscos del arrabal de San Juan, pues «entendía algarabía», esforzándose en vano por descubrir si aquellos tramaban algo contra la seguridad de la plaza. Tampoco las confesiones de los detenidos aportaron novedades. El albardero Francesc Català afirmó haber subido al castillo con el único propósito de comprar una burra al alcaide, para lo cual se había hecho acompañar de su amigo Gualit, rechazando las maquinaciones que se les atribuían.⁹ Por su parte, el joven Mangay, de 20 años, justificó su presencia en la fortaleza al día siguiente por la necesidad de reclamar unos albaranes al maestro cantero Gaspar Garrigós, quien lo encaminó a su casa para que los obtuviera de su mujer, como así hizo.¹⁰

5 *Ibidem*, 1 r-v. (Escrito de 8 de febrero de 1570).

6 Véase Documento nº 1 de la Documentación Complementaria.

7 Para evitar su deterioro, en marzo de 1569 el Consejo de Aragón había apremiado a las autoridades encargadas de su custodia para que las pusieran en venta. A principios de 1570, el importe de las subastadas en Xàtiva excedía de 1.730 libras. Cfr. E. SALVADOR ESTEBAN, *op. cit.*, pp. 34-35.

8 ARV, Real Audiencia, Procesos Criminales, 2ª parte, 246, 32 r-v.

9 *Ibidem*, 37 r-43 v.

10 *Ibidem*, 44 r-46 v.

Que no pudieran probarse las presuntas intenciones de los detenidos¹¹ no significa que el temor de las autoridades se atemperase. Por el contrario, las revelaciones de los guardias Miquel Sanchis y Lluís Tortosa dieron motivo para intensificar la vigilancia. Según su testimonio, corroborado por otros declarantes, al caer la noche el 8 de febrero pudieron ver con claridad desde el castillo *«set fochs e flamerades manualment alçant e devallant, del mateix modo que fan falles en Michalet en València, los quals set fochs comencaren devers la canal de Navarrés, devers la serra de Quesa, junt a Navarrés, y de Bicorp, y de allí respongueren en la serra entre Thous y Millàs, y en acabant de baxar los de Millàs, alçaren en la serra de Lombay y de allí respongueren devers lo loch de Sans. Y devers la Vall de Gallinera també veren dos llums, emperò aquells no-s pogueren veure tan bé com los altres [...] Y vingueren a concloure e acabar los lums a la Vall de Alfàndech»*.¹² Tales fuegos, «avisos de moros» en opinión de Tortosa,¹³ se repitieron las dos noches siguientes, lo que llevó al gobernador a ordenar que Francesc Sanz, hermano del señor de Alboy, y el ciudadano Jaume Lluís Cerdà examinaran las montañas cercanas con la mayor cautela (*«portaven gos per a caçar per més dissimular lo dit negoci»*).¹⁴

Las noticias de Xàtiva venían a sumarse a las que desde el inicio de la rebelión de las Alpujarras habían hecho cundir la alarma en el reino con cierta frecuencia. Ya en febrero de 1569 Benavente había mandado a un alguacil que indagase si los moriscos de Chelva y Gestalgar pretendían «alzarse» de nuevo, después de las alteraciones del verano anterior.¹⁵ Durante la primavera, el conde, en previsión de que en Valencia pudiera verificarse el entendimiento entre delincuentes y rebeldes que los monjes granadinos habían materializado, dictó un sinnúmero de órdenes de arresto contra los bandidos conversos, en especial los de la Hoya de Buñol y valles de Cofrentes, Planes, Perpuxent, Guadalest y Gallinera.¹⁶ A comienzos del verano, los cristianos nuevos de la Poble del Duc y Castelló de Rugat causaron un tumulto al proclamar su voluntad

11 No se conserva resolución judicial alguna en relación con esta causa, ni en el propio proceso, que termina con la lista de textos en árabe requisados a los reos, ni en los registros de sentencias de la Real Audiencia. Sabemos tan sólo que Pere Mangay fue procesado por la Inquisición en 1574 por profesar creencias mahometanas. (ARV, Real Cancillería, 607, 227).

12 ARV, Real Audiencia, Procesos Criminales, 2ª parte, 246, 28 v.

13 Este testigo coincide en señalar que algunos fuegos se hicieron entre Bicorp y Tous y en La Valldigna, pero cree que otros se efectuaron en torno a Cortes de Pallás, Segorbe y Guadalest. En cualquier caso, se echa de ver que todos estos lugares estaban habitados por moriscos. (*Ibidem*, 26 v).

14 *Ibidem*, 33 v.

15 Mª P. BELCHÍ NAVARRO, *El virreinato del conde de Benavente (1567-1570). Teoría y práctica del poder*. Tesis de licenciatura inédita, Valencia, 1996. En agosto de 1568 se había producido un conato de amotinamiento, que en parte se consideró resultado de las instigaciones del justicia del arrabal de Chelva, Pere Paniza, procesado ese mismo año por la Inquisición. Véase P. BORONAT Y BARRACHINA, *Los moriscos españoles y su expulsión. Estudio histórico-crítico*. Valencia, 1901, tomo I, p. 263.

16 E. SALVADOR ESTEBAN, *op. cit.*, p. 35. En marzo firmó el virrey un mandamiento para apresar a tres moriscos de Alberic y Alcocer sospechosos de «*voler-se alçar*». (Véase Documento n° 7).

de huir a la «tierra de promisión».¹⁷ Semanas más tarde, Benavente hubo de publicar un pregón para atajar el rumor de que los moriscos de la Vall de Segó se habían sublevado. Desde entonces y hasta noviembre no dejó de propagarse la especie de que los nuevos convertidos de distintos lugares hacían acopio de harina y otros víveres, señal de que preparaban alguna maldad.¹⁸ Con el cambio de año el miedo al contagio se acrecentó ante el cúmulo de avisos de peligro llegados a la corte. Como ha constatado Emilia Salvador, solamente en el mes de enero se registraron tres episodios de rebeldía. En Picassent y Alcàsser los moriscos salieron a las calles a bailar y hacer sus ceremonias, alborozo que, dada la delicada situación de aquellas horas, (recuérdese que el momento crítico de la guerra de Granada se sitúa entre diciembre de 1569 y enero de 1570),¹⁹ tomaron por subversión los denunciante. En Ondara, una cuarentena de moriscos apedreó a los miembros de una comisión de la Audiencia, dejando muy mal heridos a un alguacil y un vergueta. Algo semejante había ocurrido días antes más al sur, siendo acusados de desacato varios conversos de Elche, Novelda, Monforte y Crevillent.²⁰ Se entiende así que, por torpe que hoy pueda parecer la aventura de los tres moriscos de Xàtiva, el virrey actuase con tanta celeridad y vehemencia.

Más razones para el desasosiego: la versión de Escolano

Para entonces, una nueva amenaza había comenzado a cernirse sobre la paz del reino. Aunque no se pueda asegurar con certeza, es muy probable que el conde de Benavente supiera de la misma a finales de febrero, acaso el día 27. Fuera cuando fuese, para cerciorarse de la gravedad de la cuestión, el 28 de ese mes hizo comparecer ante sí, «*sens dilació ni detenció alguna... no fent demostració que per nós sou cridat, ni que-s sàpia per persona alguna, ans mostrareu altres designes, perquè axí lo requereix la calitat del negoci que de nós entendreu*»²¹ a don Luis Pallás, el conflictivo señor de Cortes, que ya antes había despertado las sospechas del Santo Oficio por proteger sin recato a sus vasallos moriscos,²²

17 *Ibidem*, p. 36. (Las autoridades tenían razones para sospechar que el motín había sido causado por cuatro moriscos de Rafaelet, en La Vall de Gallinera. ARV, Maestre Racional, 8879, 66 v).

18 *Ibidem*, p. 37.

19 Después que los radicales se hicieran con el poder en octubre de 1569, los rebeldes granadinos reanudaron las hostilidades y a punto estuvieron de conquistar Huéscar en noviembre, lo que hubiera abierto el camino hacia los reinos de Murcia y Valencia. Esto llevó a Felipe II a replantearse la estrategia bélica a finales de año. Para colmo, el primer asalto de don Juan de Austria a Galera, en enero de 1570, se saldó con un rotundo fracaso y un gran número de bajas. Sólo a partir de febrero comenzó a enderezarse la situación. Cfr. A. DOMÍNGUEZ ORTIZ y B. VINCENT, *Historia de los moriscos. Vida y tragedia de una minoría*, Madrid, 1984, p. 36; V. SÁNCHEZ RAMOS, «La guerra de las Alpujarras (1568-1570)», en M. BARRIOS AGUILERA (ed.), *Historia del reino de Granada. II. La época morisca y la repoblación (1502-1630)*, Granada, pp. 528-531.

20 E. SALVADOR ESTEBAN, *op. cit.*, p. 49.

21 Véase Documento nº 3.

22 P. BORONAT y BARRACHINA, *op. cit.*, I, p. 569.

quien de consuno con su tía Juana gobernaba dicha baronía²³. El encuentro con Pallás y la información que éste aportó puso definitivamente en marcha la maquinaria judicial, dando lugar a un proceso complejo y discontinuo, plagado de sorpresas y vaivenes, que acabaría prolongándose más de dos años.

De la trama conspirativa, sus protagonistas, objetivos, desarrollo y desenlace contamos con una versión compendiada y fascinante, escrita cuarenta años después de los hechos: la de Gaspar Escolano. El cronista, que era un niño cuando se fraguó la conjura, debió de reconstruir el suceso a partir de los recuerdos de personajes coetáneos, voces más o menos desvaídas que perduraban en la memoria colectiva y la lectura de los documentos a los que, como historiador oficial del reino, tuvo acceso. De ahí la peculiar combinación de datos fidedignos, detalles vivísimos y razonamientos verosímiles, (que, por desgracia, las fuentes disponibles en la actualidad no siempre permiten contrastar), con vaguedades, interpretaciones sesgadas y errores, el mayor de los cuales atañe a la datación del acontecimiento, más en concreto a la de su fase álgida, que Escolano retrasa al menos dos años, hasta el virreinato del marqués de Mondéjar, iniciado en noviembre de 1572. He aquí su relato:

Sojuzgados ya los Moriscos de Granada, se vinieron muchos dellos perdidos y huydos a guarecerse con los del Reyno de Valencia, y con la hiel que trahían en la boca de haver perdido su libertad y patria no cansavan de desassosegar a los nuestros y persuadirles a otro levantamiento. Sonóle bien en los oýdos a un Morisco del lugar de Turís, de grande reputación y crédito entre ellos, llamado N. Garro, hombre de pecho y hazienda, y en lo moral de tan buenas costumbres que nuestros Moriscos le tenían por santo y por su mayor Alfaquí. Éste se fue de lugar en lugar por el reyno animando a todos a levantarse y en un secreto ayuntamiento que tuvieron algunos procuradores de las Aljamas, determinaron de nombrar por Rey a un moço rico y poderoso que bivía en su secta y tenía sangre principal de Christianos. Para prevenirse de armas, sobornaron con mucho dinero a un Christiano (el qual, de vivir entre Moriscos, andava muy olvidado de la Religión) que, con achaque de no sé qué, pidiesse prestados de la armería de la Diputación en Valencia cien arcabuzes para armarse algunos dellos; y en efecto se hizo. Los primeros que hizieron movimiento fueron los Moriscos de Teresa, lugar del valle de Ayora, que con otros de aquel valle se acordaron que para la media noche de la luna nueva se hallasen en número de mil hombres con sus armas en cierto puesto para dar sobre la villa de Ayora de improviso y alçarse con su castillo, que les importava para dar principio al levantamiento.

Nombraron por caudillo los de Teresa a un Morisco, llamado Zamba, y venida la noche del concierto, salieron trecientos para juntarse con los otros, llevando por bandera una lança con una sábana blanca y una luna en medio, pintada con alheña, y marchando muy a la sorda llegaron al puesto. Mas no hallaron persona de los otros lugares conjurados, y haviéndolos aguardado cosa de una hora, impacientes de su tardança, embiaron a reñirlos y llamarlos. Respondieron

23 J. A. CATALÁ SANZ y P. PÉREZ GARCÍA, *Los moriscos de Cortes y los Pallás: documentos para su estudio*, Valencia, 2002, p. 46.

que luego yvan, y los Teresanos en esta confianza continuaron su camino la buelta de Ayora, al son de algunas dulçaynas, como que yvan de boda, según su costumbre, y llegaron a las dos de la mañana a la huerta de la villa. Allí hizieron alto, aguardando a los compañeros, y como havían sido sentidos de ciertos labradores que estaban regando sus campos, dexaron los Christianos el riego y fueron a ver lo que era. Vieron aquel volumen confuso de gente, y conocido por su bozería que eran Moriscos, saltaron a dar aviso a la villa, y al momento se tocó la campana de rebato y se embiaron con grande acuerdo cien arcabuzeros al castillo para guardarle, y los demás se armaron aprissa, para salir a buscar los enemigos. Pero ellos, que se vieron descubiertos, a más que de passo dieron la buelta para sus casas, antes de ser conocidos. Con todo, se hizo averiguación como eran de Teresa; y dada cuenta al Virrey, (que ya lo era el Marqués de Mondéjar, de la casa de Mendoza) y a la Real Audiencia, se procedió contra ellos y fueron castigados.

No por este mal successo dexava el Alfaquín Garro de solicitar lo restante del Reyno a rebelión, en que era oýdo de la gente moça y bulliciosa: solos los viejos, como prudentes y que tenían delante los ojos el exemplo de Granada, por no dar en el mesmo atolladero, no venían en ello, y por sossegar a los movidos, determinaron de fingir que querían se juntassen todos los procuradores de las Aljamas en Alberique, para tratar de las cosas necesarias al levantamiento y cómo consiguiesen su fin. Vinieron todos, y estando juntos, algunos de los más respectables tomaron la mano, y con demostraciones evidentes (por la incompetencia del tiempo para rebelarse, por no tener Príncipe ninguno que acudiesse a valerlos con una poderosa armada, por estar desarmados, pobres de dinero, sin experiencia de guerras y cabeças, y sin plazas fuertes en que fortificarse) los hizieron apartar del pensamiento que trahían, y aún resolvieron que convenía al bien común fuessen perseguidos y muertos los alborotadores. Con esto se deshizo aquella rebelión que se yva fraguando. Y hallando al Alfaquín Garro, predicador della, cerca del lugar de Otonel con otros, los mataron.²⁴

Si nos atenemos a la narración, al término de la guerra de Granada se produjo un conato de levantamiento en el Valle de Ayora-Cofrentes. De no haberse frustrado por la inasistencia de otros confabulados (hasta «mil hombres» se esperaban), la acción debía haber servido de precipitante de una sublevación general de los moriscos valencianos. El principal instigador de la misma era un alfaquí llamado Garro, natural o habitante de Turís, quien, azuzado por refugiados granadinos cargados de resentimiento, convocó una asamblea de representantes de aljamas a fin de elegir su rey, trazar un plan de ataque y organizar la manera de armarse para ponerlo en ejecución. Dos figuras relevantes emergen junto a la de Garro: un anónimo rey mestizo, con sangre cristiana en sus venas, perteneciente a una familia de alcurnia, cuya función en la empresa habría sido simbólica, al igual que la bandera con la media luna, y el jefe de los amotinados de Teresa, Zamba, quien, creyendo conducir a la victoria a sus seguidores, más de trescientos –no llegaban a esa cifra los cabezas de familia de la localidad en

24 G. ESCOLANO, *Segunda parte de la Década primera de la Historia de la Insigne y Coronada Ciudad y Reyno de Valencia*, Valencia, 1611, cols. 1776-1778.

aquel tiempo—,²⁵ acabó arrastrándolos a su perdición al provocar la intervención del más alto tribunal del reino. Malograda la toma de Ayora, Garro congregó en Alberic una nueva junta de procuradores, donde afloraron dos puntos de vista opuestos. Por un lado, el de los «mozos», predispuestos al combate. Por otro, el de los «viejos», sabedores de la falta de mando, pertrechos, dinero, experiencia militar y auxilio externo, que terminaron imponiendo su prudente criterio de mantener la calma. Es más: para evitar que se reprodujera en Valencia la tragedia granadina, ellos mismos entregaron a «los alborotadores». Así fue como encontraron la muerte en Otonel, cerca de Cortes, Garro y otros que le secundaban.

Es difícil saber cuánto de veraz y bien fundado hay en el relato de Escolano. Sin perjuicio de lo que se verá más adelante, el primer reparo que cabe oponer a su versión concierne a la cronología de la conspiración, que no fue concebida, como afirma el cronista, «sojuzgados los moriscos de Granada», sino en plena guerra, a comienzos de 1570, tal vez antes incluso. Asimismo, si bien es cierto que el marqués de Mondéjar participó en la «averiguación» de lo ocurrido en el Valle de Ayora-Cofrentes, el complot ya había sido desactivado mucho antes de que tomara posesión de su cargo, lo que no es óbice para que el temor a una revuelta de los nuevos convertidos continuara siendo durante décadas una amenaza recurrente. Otra objeción puede presentarse con respecto a la hora crucial de la sublevación. Si, como dice Escolano, hubo realmente una tentativa de amotinamiento a gran escala en Teresa que los cristianos de Ayora se encargaron de abortar y el virrey y la Real Audiencia de castigar, ¿por qué en los libros de la Real Cancillería no hay rastro de la avalancha de providencias, detenciones y confiscaciones de bienes que, por fuerza, tendría que haber originado semejante represalia? ¿Por qué no se conserva una sola huella de ulteriores diligencias judiciales en los fondos de la Audiencia? ¿Por qué no hay constancia del envío de comisiones a Teresa y otras poblaciones próximas en los expedientes de contabilidad de la Tesorería General? Por lo que se refiere a los cabecillas de la confabulación, podemos avanzar que tanto Garro como Zamba tuvieron un papel destacado en la misma, pero ni el primero fue alfaquí de Turís —en aquellas fechas lo era Gaspar Faena, alias Çulema, procesado por la Inquisición en 1573—,²⁶ ni el segundo caudillo de los moriscos de Teresa. Por último, es posible que las reuniones de procuradores de aljamas que, según Escolano, convocó Garro para hablar del alzamiento no fuesen sino sesiones de las varias habidas durante el largo proceso de negociación de la concordia con el Santo Oficio, confirmada finalmente en octubre de 1571 por Felipe II y el inquisidor general Espinosa.²⁷ Que en el transcurso de alguna de ellas se debatiera —y

25 Según el censo de Jerónimo Muñoz, el número de casas de Teresa en 1572 era de 221. Puede verse en H. LAPEYRE, *Geografía de la España morisca*, Valencia, 1986, p. 52; y en T. HALPERIN DONGHI, *Un conflicto nacional. Moriscos y cristianos viejos en Valencia*, Valencia, 2008, p. 236.

26 P. BORONAT Y BARRACHINA, *op. cit.*, I, pp. 492-493.

27 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Moriscos, señores e Inquisición. La lucha por los bienes confiscados y la Concordia de 1571», en *Estudis*, 24 (1998), pp. 79-108; y «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571 entre los moriscos y la Inquisición», en *Conflictos y represiones en el Antiguo Régimen*, Valencia, 2000, pp. 113-155.

desestimara— la contingencia de una insurrección entra dentro de lo conjeturable, como también que hubiera una división de pareceres alimentada por diferencias generacionales.

Más de lo que no cabe duda es de que tal conjura existió; que entre sus propósitos se incluía levantar en armas a gran parte de los moriscos del reino, saquear la villa de Ayora y masacrar a sus habitantes; que en su gestación participaron notables de diversas aljamas; que a ella se adhirieron, al menos sobre el papel, centenares de cristianos nuevos; y que la decisiva intervención de algunos alfaquíes de reconocido ascendiente impidió que aquello pasara a mayores. Si un asunto de tal calado apenas ha tenido eco en nuestros días es por dos razones primordiales: el sigilo —de hermético lo califica Emilia Salvador— con que las autoridades regnícolas se enfrentaron a los incidentes potencialmente más graves entre 1568 y 1570, (como, por ejemplo, los conatos de revuelta, los rumores de connivencia de los moriscos valencianos con los rebeldes granadinos o las sospechas de espionaje de agentes infiltrados), causa de que los documentos emanados de la Cancillería aludan a estos sucesos de forma sumaria y poco explícita;²⁸ y la regla de ordenación nominal que desde los tiempos de Carlos V se impuso en el archivo e inventario de los procesos criminales sustanciados en los tribunales regios, que hoy hace de la búsqueda de cualquier pleito una labor sumamente azarosa, sobre todo cuando se ignora el nombre exacto de un reo o si fueron varios los encausados.²⁹

No es extraño, por lo tanto, que en la historiografía reciente sean escasas las referencias a esta conjura. En su estudio sobre el bandolerismo, la piratería y el control de moriscos en la época de Felipe II, García Martínez ofrece una breve reseña del relato de Escolano sin poner en cuestión la cronología y vicisitudes de los hechos narrados, lo que le induce a pensar que aquella intentona de levantamiento, junto con las conquistas turcas de Túnez y La Goleta en 1574, llevó a Mondéjar a mantener aparejadas 25 compañías de infantería hasta el final de su gobierno, en junio de 1575.³⁰ Más fino es el análisis de la profesora Salvador, basado en las órdenes expedidas por Benavente durante el bienio de la guerra de Granada. En ellas se da noticia de unos desórdenes ocurridos en Cortes de Pallás y Millares «posiblemente durante el mes de marzo» de 1570, de los cuales se creyó obligado a informar al inquisidor general Espinosa, prueba evidente del peligro que a su juicio encerraban. Las averiguaciones realizadas pusieron de manifiesto que uno de los líderes de la revuelta era Azmet Garro, natural de Llombai, con domicilio y propiedades en Masalavés y Cortes, quien, desde abril de ese año, fue buscado sin descanso por perturbar a «*los novament convertits del present regne per a que's comoguen e façen altres mals enpreniments*». Meses después, en octubre, se unirían a su nombre

28 E. SALVADOR ESTEBAN, *op. cit.*, p. 15.

29 Cfr. R. CONDE Y DELGADO DE MOLINA, *Reyes y archivos en la Corona de Aragón. Siete siglos de reglamentación y praxis archivística (siglos XII-XIX)*, Zaragoza, 2008. De esta norma hay constancia en ARV, Real Audiencia, Procesos, 3ª parte, apéndice, 5980 (29 bis): «En los quales libros se ponga la memoria de las dichas denunciaciones por abecedario de los nombres de los denunciados, por que cada vez que fueren menester buscarse se hallen más fácilmente».

30 Véase S. GARCÍA MARTÍNEZ, *Valencia bajo Carlos II. Bandolerismo, reivindicaciones agrarias y servicios a la monarquía*, Valencia, 1991, p. 75.

como partícipes en la conspiración los de una veintena de moriscos residentes en Millares, Cortes, Macastre, Yátova, Dos Aguas, Teresa y otros lugares. A la postre, el esmero puesto por el virrey en desarticular la confabulación con rapidez impidió, en palabras de Espinosa, que el caso tuviera «más sustancia».³¹

El proceso contra Garro y sus cómplices

El proceso y la serie de documentos complementarios que aquí se presentan permiten conocer mejor la conjura morisca de 1570 y esclarecer algunos de los enigmas que la envuelven. La pieza fundamental, la causa criminal instruida contra Azmet Garro y sus supuestos cómplices, puede dividirse en dos partes bien diferenciadas, por más que en el expediente aparezcan una tras otra sin solución de continuidad.³² La primera se abre con la comisión que Benavente dio en 9 de abril de ese año al alguacil real García de Alabiano para que prendiera a Garro y los demás culpables, trabase sus bienes y reuniera información acerca de sus delitos, y se cierra en 20 de diciembre del mismo con la comparecencia de los testigos de la defensa de uno de los denunciados, Pedro Çaparron, alias Mahomat, hijo del alfaquí de Yátova.³³ Justo dos semanas antes, cumplido largamente su trienio,³⁴ el conde había sido reemplazado al frente de la lugartenencia general por don Luis Ferrer. Fue éste quien, a petición del fiscal de la Audiencia Jaume Cherta, ordenó reanudar el procedimiento en enero de 1572, después de un año entero de interrupción. Esta segunda parte comprende el conjunto de actuaciones efectuadas desde el 18 de ese mes, en que se proveyó avanzar en proceso de ausencia contra los reos contumaces, hasta el 2 de mayo de 1572, cuando Francisco Joya, alias Sahat Joya, otro de los nuevos convertidos de Yátova denunciados, respondió al fin a las imputaciones que se le hacían. Así concluye el pleito. Ni hay sentencia, ni consta en los registros de conclusiones criminales de la Audiencia que los magistrados se pronunciaran sobre el caso. Son otras fuentes: los libros de la Real Cancillería, las notas de pago de la Tesorería General y los inventarios de causas del Santo Oficio, las que suministran información sobre la suerte que corrieron algunos de los acusados, Garro entre ellos.

De éste, reputado por los fiscales como auténtico motor del complot, no tardaron en acreditar los comisarios enviados para prenderlo su fama de criminal reincidente. En su lugar natal, Llombai, se le había prohibido residir porque lo creían culpable de dos asesinatos –que el mismo Garro confesó sin empacho a algunos amigos–, perpetrados catorce o quince años antes en las personas de Valero, cristiano de Segorbe, y Bajoch, morisco de Chiva, así como de agredir con arma blanca a un oficial que había estado a punto de atraparlo. No otra era la

31 E. SALVADOR ESTEBAN, *op. cit.*, pp. 50-51.

32 ARV, Real Audiencia, Procesos Criminales, Letra A, 249. (En adelante, citado como Proceso).

33 Esta parte ocupa dos tercios del proceso, hasta el folio 127. El tercio restante corresponde a diligencias del año 1572.

34 S. GARCÍA MARTÍNEZ, *op. cit.*, p. 72.

opinión que de Garro se tenía en Masalavés, Alasquer y Alberic, donde, además de haberlo visto portando un arcabuz, se decía que había matado a un tercer hombre, en Millares u Otonel, y atacado, espada en mano, en las montañas de Antella a un muchacho llamado Bartolomé Axer, por cierta controversia con una prima suya.³⁵ Habitudo a la clandestinidad, Garro acertó a escapar de cuantos agentes de la ley y espías, tanto cristianos viejos como nuevos, fueron en su busca. Ni el citado alguacil García de Alabiano, ni Pedro Hernández, mandadero de Masalavés,³⁶ ni Miquel Àngel Sagra,³⁷ ni los hermanos Miquel y Joan Rabosa, moriscos,³⁸ ni el subgobernador *dellà lo riu de Xúquer* Jeroni Ferrer,³⁹ comisionados para darle caza desde abril de 1570, lo lograron. Tampoco supieron localizarlo quienes siguieron su rastro en los años siguientes, hasta que, a mediados de 1573, los hermanos Martí, Cosme y Pere Gilel, nuevos convertidos, a quienes el virrey Mondéjar perdonó los delitos que hubiesen cometido previamente y autorizó a acceder y habitar allí donde fuese necesario,⁴⁰ consiguieron terminar con sus fechorías. De ello da fe un asiento contable de 9 de julio de dicho año en el cual se consigna el pago de los gastos de trasladar al subgobernador de Xàtiva y al propio virrey la noticia de la captura de Azmet Garro, «*lo qual era pública veu y fama se era alçat per rey dels novament convertits del present regne*».⁴¹ Si encontró la muerte en Otonel, como relata Escolano, o no, es algo que nuestras fuentes no permiten confirmar.

Las primeras y más importantes revelaciones sobre la conjura encabezada por Garro fueron hechas en 2 de mayo por Joan Sentido *lo Jove*, albardero⁴² y tendero de Millares, de 30 años, a quien el virrey había mandado traer a Valencia pocos días antes.⁴³ A tenor de su declaración –que cabe leer con suma cautela, pues, como se verá, a cambio de su delación obtendría el indulto de Benavente–, la trama conspirativa acabó de urdirse en enero de 1570, con ocasión de una boda morisca en Cortes a la que asistieron cristianos nuevos de diversos lugares del reino,

35 Proceso, 40 r-47 v. Entre los testigos que prestan información sobre el pasado delictivo de Azmet Garro figuran el procurador general del marquesado de Llombai, Gaspar Jeroni Valentí, y el de las baronías de Real y Monserrat, García Narvaci.

36 Véase Documento nº 10.

37 Véase Documento nº 13.

38 Véase Documentos nº 15 y nº 16.

39 Véase Documento nº 18.

40 Véase Documentos nº 32 y nº 33.

41 Véase Documento nº 34.

42 También lo era Francesc Català, uno de los tres moriscos encarcelados en Xàtiva, y bajo ese disfraz se movieron por diversos municipios granadinos los encargados de reclutar a los hombres dispuestos a sublevarse en el Albaicín en diciembre de 1568: «Que para que se hiciese el padrón con más secreto, fuesen dos oficiales por las alcarías y lugares, so color de adobar y vender albardas, y se informasen de pueblo en pueblo de las personas a quien se podían descubrir y aquellos empadronasen, encargándoles secreto.» (L. DEL MÁRMOL CARVAJAL, *Historia del rebelión y castigo de los moriscos del reino de Granada*, reimp., Málaga, 1991, p. 87). De ello se desprende que las características de este oficio, como las de otros igualmente obligados a viajar con frecuencia –como los arrieros–, propiciaron que sirvieran de enlace entre las aljamas sin despertar excesivas sospechas.

43 Véase Documento nº 17.

cabe imaginar que con el beneplácito de don Luis Pallás y su tía Juana, a quienes era sabido que daban contento las fiestas, bailes y ceremonias morunas.⁴⁴ Llegado allí con el propósito de recaudar dinero con que ayudar a una mujer granadina y sus hijos (rescatados antes del edicto de 1569 que prohibía su compra), Sentido fue abordado por Joan Xanti, alias Reduan, natural de la aldea de Roaya, propia de aquella baronía, quien, ya de anochecida, lo condujo hasta su casa, donde los esperaban cuatro moriscos de Teresa: Francisco Alquef, cuyo nombre árabe era Sahat, Alí Alazir, Omat Alboroni y Azmet Alzamba, también conocido como Zamba *lo Luytador*. Por ser más tarde de lo previsto, un quinto individuo convocado, Joan Blanco, alias Almagasén, alamín de aquella población, se había retirado ya. En presencia de éstos, Reduan procedió entonces a exponerle el plan que «*ab altres*» tenían concertado para levantar en armas a los nuevos convertidos, encomendándole que reuniera la gente y el dinero que fuese menester y confiándole la capitania de los insurgentes, junto con Jeroni Sohot, hijo del alamín de Yátova, y Garro, a quienes se le apremió que oyese sin dilación.⁴⁵

Pese a sus protestas (obviamente retóricas), Sentido se entrevistó en secreto con Sohot al día siguiente en el mismo poblado de Cortes. De boca de éste supo que, en la hora oportuna, recibiría el aviso para «*asolar y aplanar tots los lochs*» desde Otonel hasta Tous, pasando por Dos Aguas y Millares, para continuar río Júcar abajo. Allí debía encontrarse con Garro, después que éste hubiera asegurado con sus tropas el territorio entre Llombai y Alberic. Por su lado, Sohot tenía la misión de tomar la Hoya de Buñol y apoderarse luego de Vilamarxant. Se trataba, por ende, de alzar en una primera oleada a los moriscos que habitaban desde la orilla derecha del Turia a la Sierra de Martés y la Muela de Cortes y de allí a la Ribera Alta, partiendo de los respectivos lugares de origen de los tres capitanes: Millares, Llombai y Yátova, donde se suponía que podrían contar con más firmes y numerosas adhesiones. Hecho esto, Sentido debía marchar sobre el Valle de Cofrentes y, con los moriscos de Teresa, entrar en Ayora, villa en la que «*es porien molt ben armar de les armes dels chrestians que pendrien y matarien*»,⁴⁶ (lo que enlaza con los fatales designios que Escolano imputa en su obra a los de Teresa). En resumen, y ciñendonos estrictamente al mapa dibujado por Sohot, los caudillos de la revuelta preveían sublevar de golpe a más de 2.600 de las 18.000 casas de nuevos convertidos que, en términos aproximados, había en el reino en aquellas fechas, (esto es, en torno al 15 % de la población morisca).⁴⁷

44 B. EHLERS, *Between Christians and Moriscos. Juan de Ribera and Religious Reform in Valencia, 1568-1614*. Baltimore, 2006, p. 98; y R. CARRASCO, *Deportados en nombre de Dios. La expulsión de los moriscos: cuarto centenario de una ignominia*, Barcelona, 2009, p. 222.

45 Proceso, 50 r-51 v.

46 *Ibidem*, 52 v.

47 La suma de casas de moriscos que, basándose en el censo de Jerónimo Muñoz de 1572, ofrece Lapeyre es de 18.683. (Cfr. H. LAPEYRE, *op. cit.*, p. 32). Por su parte, en el propio proceso los procuradores fiscales estiman que la población de cristianos nuevos del reino debía oscilar entre un mínimo de quince mil y un máximo de dieciocho mil casas. (Proceso, 82 r).

A falta de algunas piezas para completar el rompecabezas, llama la atención considerablemente que, siendo el epicentro de la rebelión, no se incluyera entre los objetivos de destrucción de los conjurados la baronía de Cortes. A este respecto, conviene traer a colación las gravísimas acusaciones de observancia de la secta mahometana, colaboración con malhechores moriscos y asesinato vertidas meses más tarde contra don Luis Pallás ante el Santo Oficio, por las que salió en auto de fe el 25 de julio de 1571 y fue reconciliado con confiscación de bienes, reclusión perpetua en un monasterio (pena que luego se le rebajó), y prohibición vitalicia de poner los pies en Cortes o en cualquier otro lugar de moriscos:

Fue testificado aver dicho públicamente que los moros tienen mejor vida y aciertan a bivar mejor que todos, y que ocultó y encubrió en su casa dos moriscos que se huyeron de la inquisición de Cuenca; aver dicho y persuadido a otros moriscos delinquentes que si la justicia real fuese a los prender, que matasen los alguaziles y se subiesen a la montaña del lugar de Cortes y él se subiría con ellos, y que esto fue causa que los moriscos deste reyno intentasen de alçarse; y siendo reprehendido de aver quebrantado la inmunidad de la iglesia de el dicho su lugar de Cortes, dixo: anda que-s donayre, que en Cortes no ay otro papa, ni otro papa (sic), ni otro arçobispo sino yo; y que, tratando de San Agustín, avía dicho que qué sabía San Agustín; y que por espacio de quatro años se avía dexado de confesar y rescebir el Santo Sacramento; y que avía hecho matar un paje suyo y enterralle secretamente.⁴⁸

En vista de este testimonio, y habida cuenta que de él se decía que era hijo de una morisca y estaba arabizado,⁴⁹ ¿cabe reconocer en don Luis al «moço rico y poderoso que bivía en su secta y tenía sangre principal de Christianos» que, según Escolano, eligieron por rey los moriscos seducidos por las arengas de Garro? A esa jugosa conclusión podríamos llegar si no fuese porque no hay prueba alguna de que tal elección se realizara, ni, como se ha dicho, constara que el señor de Cortes fue la primera persona que el virrey Benavente mandó llamar para comprobar la autenticidad de la conjura. Se ha de recordar, por añadidura, que entre los litigantes que durante toda la segunda mitad del siglo XVI disputaron a los Pallás la posesión de su baronía figuraba la seo de Valencia,⁵⁰ por lo que, dada la condición de cura de la parroquia de San Esteban y predicador de la ciudad de Escolano, no puede descartarse que éste prestase oídos a algún canónigo maledicente y, no atreviéndose a mancillar a las claras la honra de los Pallás, ofreciera, sin necesidad de desvelar su nombre, un retrato del personaje fácilmente identificable para los lectores de la época. Con todo, eso no explica la paradoja de

48 Debemos el conocimiento de este pasaje a la generosidad del profesor Ben Ehlers, a quien reiteramos nuestro agradecimiento desde estas páginas. La cita se encuentra en AHN, Inquisición, libro 934, 38 r-v.

49 B. EHLERS, *op. cit.*, p. 98; R. CARRASCO, *op. cit.*, pp. 128 y 222.

50 El cabildo metropolitano de Valencia reclamó para sí la sucesión en el señorío de Cortes en 1543 y no dejó de litigar por dicho lugar hasta comienzos del siglo XVII, con fortuna diversa. En 1584 el Consejo de Aragón adjudicó la posesión de la baronía a la seo. Sin embargo, en 1599 la condenó a restituirla a Juan Luis Jerónimo Pallás. El cabildo apeló de la sentencia e incluso obtuvo del papa Clemente VIII un pronunciamiento favorable a sus intereses en 1603, pero en vano. Véase J. A. CATALÁ SANZ y P. PÉREZ GARCÍA, *op. cit.*, pp. 43-50.

que, tal y como reza el texto inquisitorial, Cortes fuese, en efecto, foco principal de sedición y, no obstante, sus dueños no temieran por sus vidas.

Consciente de la obligación de soslayar las rivalidades faccionales para multiplicar así las posibilidades de éxito de una empresa que entrañaba tantísimas dificultades, en cuanto hubo acabado de manifestar el plan de ataque, Sohot pidió a Sentido que lo comunicara a su convecino Sahat Joya y a Francisco Xadit, alias Homaymat, sobrino del justicia de Macastre, presentes ambos en Cortes, a los que, por ser enemigos suyos, no podía tratar en persona. Y de nuevo Sentido se apresuró a cumplir con lo que se le encomendaba. Pero sólo el joven Xadit, de 19 años, se mostró dispuesto a colaborar con el apresto de «*cinquanta o cent hòmens o tota aquella gent que poria*». ⁵¹ Ni Joya, que alegó haber pasado suficiente tiempo encerrado en las cárceles inquisitoriales para tener ganas de sumarse a semejante operación, (no sabía entonces que volvería a ingresar en prisión sin tardanza), ⁵² ni tampoco otros cuatro moriscos a los que Sentido pretendió hacer partícipes: Lluís Mira y Lluís Lauriali, alias Azmet, naturales de Dos Aguas, y Francisco Millari y Azmet Boay, hijos del alfaquí y del alamín de Otonel, respectivamente, quisieron saber nada del asunto, que calificaron de «*gran tacanyeria*», esto es, de inmoralidad. ⁵³

Dos o tres semanas después, entrado ya el mes de febrero, Sentido regresó a Cortes para palpar el ambiente. La división de opiniones con que se encontró debió acrecentar sus dudas sobre la viabilidad del alzamiento. Para su sorpresa, Reduan y Xadit, que en enero habían hecho patente su entusiasmo por la revuelta, le confesaron su deseo de retractarse. Reduan a instancias del alamín de Teresa, Joan Blanco, ante el cual había jurado, junto con el resto de los confabulados de aquella localidad (Alquef, Alazir, Alboroni y Zamba), no dar un paso en ninguna dirección sin su consentimiento. Xadit urgido por su tío, el justicia de Macastre, «*perquè no convenia per ninguna via fer una tan gran maldad y traïció*». Por el contrario, descubrió con inquietud que Sohot y Garro estaban determinados a matar al señor de Millares, don Guerau Bou, ⁵⁴ acto que podía servir de catalizador de la insurrección. Su desazón fue en aumento cuando, de vuelta a casa, tropezó con Obaydal Alaraig, pescadero de Villalonga, quien le declaró haber dado palabra a los otros capitanes «*de fer tota la gent que poria y pegar en Gandia*» y le transmitió su mensaje de que «*quant ixqués lo senyor de Millàs per a anar a Ayo-ra, que·ls avisàs*». Aquello acabó de decidirle. Tan pronto Alaraig abandonó Millares, Sentido

51 Proceso, 57 v.

52 En 1571 fue nuevamente condenado por el Santo Oficio. (Cfr. A. GONZALEZ-RAYMOND, *Inquisition et société en Espagne. Les relations de causes du tribunal de Valence (1566-1700)*, Paris, 1996, p. 295). Asimismo, en el proceso se hace constar, con fecha de 6 de febrero de 1572, que «*era fama pública en dit lloch [de Yàtova] que lo dit Saat Joya estava desterrat de dit lloch per lo Sant Hofisi de la Inquisició*». (Proceso, 139 r).

53 *Ibidem*, 52 v-53 v.

54 Su nombre completo era Jaume Nofre Guerau Bou y había heredado el lugar de su padre, en 1546. Por no tener hijos varones, a su muerte la justicia reconoció sucesor a su hermano Francesc, en vez de a su hija Marina Bou Catalá de Valeriola. (ARV, Real Audiencia, Procesos, 3ª parte, 716).

fue en busca de su señor y le contó el plan para asesinarlo y todo lo demás. Espantado, éste le conminó a dar aviso al virrey de inmediato, como así hizo, quizá el 27 de febrero.⁵⁵

Las posteriores deposiciones y confesiones del resto de imputados: unos lo fueron por ser sabedores de lo que se tramaba y no haberlo notificado a las autoridades, (como es el caso de los mencionados Joya, Mira, Lauriali, Millari y Boay), otros por creerlos directamente implicados en la red conspirativa, confirman, en líneas generales, el esquema de la conjura desvelado por Joan Sentido –no en vano constituye el eje del escrito de acusación de los fiscales–, salvo en ciertos aspectos relativos al número e identidad de los instigadores y al modo en que se malogró la revuelta. Hodaymat Xadit, por ejemplo, aparte de negar su participación en la misma, tónica habitual en las respuestas de los denunciados, añade un cuarto nombre: el de un tal Morsoll o Marçoll, de filiación desconocida, al teórico triunvirato militar compuesto por Sentido, Sohot y Garro.⁵⁶ En balde fue buscado dicho Marçoll en Masalavés, Llombai, Yátova, Otonel y la aldea de Roaya, lo que prueba cuán confusos estaban los alguaciles y comisarios respecto de su procedencia. (No se les ocurrió indagar en el propio lugar de Cortes, donde posiblemente residía.)⁵⁷

Mucho más relevante es la declaración, de 15 de junio, de Domingo Uneyini, morisco de Buñol con un turbio pasado a cuestras y pocos escrúpulos de conciencia –de él dirían varios testigos que era persona infame y había sido azotado por ladrón–,⁵⁸ y que, precisamente por ello, es muy probable que sirviera al conde de Benavente como espía. Eso al menos se infiere de la comisión dada por el virrey en 7 de abril, dos meses antes de su comparecencia ante la Audiencia, a un cristiano nuevo de Buñol así llamado para que *«aneu a qualsevol moreries, viles, lochs e parts del regne ahon necessari sia e a vós parexerà e, tant cautament y secreta com poreu, procurareu de haver y pendre a mans y poder vostre y de la Règia Cort les persones dels dits moriscos de Granada e qualsevol aprocessats e altres qualsevol moriscos e persones que hagen delinquit»*.⁵⁹ Fuera o no como consecuencia de las averiguaciones realizadas en ejecución de esta provisión, lo cierto es que Uneyini puso en conocimiento de la justicia que

55 Proceso, 54 v-56 r. En su declaración, fechada en 2 de mayo, Sentido afirma que *«haurà que vengué a donar dit avís a sa excel·lència dos mesos, poch més o menys»*. Teniendo en cuenta que el 28 de febrero Benavente había ordenado al señor de Cortes que se presentase ante él sin demora, cabe suponer que Sentido se reunió con el virrey el lunes 27 o el mismo martes 28.

56 *Ibidem*, 58 r.

57 Lo único que lograron averiguar es que *«solia habitar e revenir»* en casa de Joan Xanti, alias Reduan, en Roaya. (*Ibidem*, 164 r). Si nos guiamos por el desarme de 1563, lo más probable es que fuese vecino de Cortes de Pallás. Allí aparecen consignados cuatro Marçol o Marzol: Joan, Miquel, Martí menor y Martí mayor, a la sazón jurado del lugar. (ARV, Real Cancillería, núm. 562 (IV), 1260-1278 v; 564 (I), 320-325 v). Un «Marçoll mayor» figura también en una relación de propietarios moriscos de dicha localidad del año 1582. (J. A. CATALÁ SANZ y P. PÉREZ GARCÍA, *op. cit.*, p. 210).

58 Proceso, 122 r-127 v. Por si fuera poco para caracterizar al personaje, en 1571 Uneyini denunció ante la Inquisición a su propio consuegro, Joan Zambaroc, por dogmatizador. Véase D. HERNÁNDEZ GUARRO, *Hace cuatro siglos. Moriscos en la Hoya de Buñol*, Valencia, 2009, pp. 32-33.

59 Véase Documento nº 9.

Pedro Çaparron, alias Mahomat, hijo del homónimo alfaquí de Yátova, se había allanado a hacer de escribano de los conjurados, yendo de pueblo en pueblo para apuntar los nombres de los moriscos que querían alzarse, con tanta habilidad y persuasión que *«públicament se deya entre ls moriscats com tenia lo dit Zaparron scrits cinch-cents hòmens per a dita rebel·lió e que se havien de començar a alçar en lo loch de Cortes lo dia de la Pascua chica dels dits nous convertits»*, y que, a este efecto, había comprado una bandera en Gandía, que entregó a Sohot.⁶⁰ Si tal levantamiento no llegó a producirse fue porque, como había confesado Sentido, el señor de Millares se enteró de la intriga y lo comunicó al virrey, pero también *«per causa del alamy y del alfaquí de Yátova y de un altre que s diu Alalaca, que entengueren axí mateix aquest negoci»*, quienes pusieron todo su empeño en desbaratarlo.⁶¹

Antes de examinar las repercusiones de esta testificación, conviene detenerse en varios puntos interesantes de la misma. En primer lugar, el registro elaborado por Mahomat Çaparron –que no se halló entre sus bienes–, recuerda el padrón que, según Mármol Carvajal, confeccionaron los rebeldes granadinos para preparar el saqueo del Albaicín. Con independencia de su exactitud, los números de uno y otro: quinientos los inscritos en Valencia, ocho mil los de la Vega de Granada, Valle de Lecrín y partido de Órgiva,⁶² dan la medida de la distancia entre una tentativa frustrada de raíz y una sublevación que mantuvo en jaque a la corona durante dos años. En cualquier caso, la cifra de medio millar de prosélitos –verosímil, dada la extensión del movimiento insurreccional: de la Hoya de Buñol y el Valle de Cofrentes a la Huerta de Gandía–, justifica sobradamente la alarma que generó el descubrimiento de la conjura, así como la rapidez con que se aprobaron medidas para contenerla. En este sentido, se ha de reparar en la fecha en que estaba previsto iniciar la sedición: el día de la Pascua chica de los cristianos nuevos, es decir, la celebración del final del Ramadán, que en el año 1570 acaeció entre el 7 y el 8 de marzo,⁶³ lo que significa que el virrey Benavente y las demás autoridades regnícolas apenas dispusieron de una semana para, conocidas las intenciones de los conspiradores, impedir que continuaran adelante. Más aún: a la luz de este dato crucial, hemos de preguntarnos necesariamente si fue casualidad que, como sabemos, justo un mes antes, la noche del 8 de febrero y las dos siguientes, los guardias del castillo de Xàtiva avistaran fuegos en torno a enclaves

60 Proceso, 60 r-v.

61 No hay en el pleito ni en las provisiones virreinales más referencias a dicho Alalaca. No obstante, debía tratarse de otro morisco principal de Yátova: Baltasar Alaca o Alaqua, alias Mahomat, conocido en el pueblo como *Alfaquinet* por ser hijo de un alfaquí. En 1572, a la edad de 60 años, él mismo fue procesado por alfaquí dogmatizador, aunque salió relativamente bien librado: en marzo de 1573 fue reconciliado sin confiscación de bienes y recluso durante dos años para ser instruido en la fe católica. D. HERNÁNDEZ GUARRO, *op. cit.*, pp. 37-38.

62 L. DEL MÁRMOL CARVAJAL, *op. cit.*, p. 87. Sin embargo, Domínguez Ortiz y Vincent rebajan a la mitad: 4.000, el número de moriscos granadinos alzados en enero de 1569. A. DOMÍNGUEZ ORTIZ Y B. VINCENT, *op. cit.*, p. 39.

63 Agradecemos a Mercedes García-Arenal la información que nos ha proporcionado al respecto, tanto más por cuanto algunos cálculos cronológicos de Mármol que atañen al año 1570 inducen a error. Véase, por ejemplo, la conversión al calendario cristiano de la «Carta del secretario del rey de Argel para Aben Aboo». (L. DEL MÁRMOL CARVAJAL, *op. cit.*, p. 224).

moriscos y que cuatro de éstos fueran precisamente núcleos esenciales de la revuelta: Cortes de Pallás, Millares, Llombai y la Vall de Gallinera, (de este último se hablará luego). Por fin, el hecho de que, conforme al testimonio de Uneyri, los propios padres de Sohot y Çaparron: el alamín Jeroni Sohot Mahodico y el alfaquí Pedro Çaparron, alias Alí, vinieran a desarticular la confabulación, igual que, por otros cauces, lo procuraron el justicia Xadit de Macastre y el alamín Blanco de Teresa, trae a las mientes el choque entre «mozos» y «viejos» que refiere Escolano y da fuerza a la hipótesis de que en el fondo de la trama subyacía una profunda desavenencia acerca de la estrategia que cabía aplicar en las relaciones con la monarquía y el Santo Oficio: la vía del pacto y la moderación, defendida por los líderes moriscos de mayor reputación y experiencia política, como era el caso del alamín de Yátova;⁶⁴ o la lucha armada, como en Granada, opción que en enero de 1570, cuando se celebró la reunión de Cortes de Pallás, todavía tenía visos de prosperar, sustentada por una facción radical a la que pertenecían los cabecillas de la agitación, cuyas edades oscilaban, excepción hecha de Garro, entre los 18 años de Çaparron y los 32 de Sohot.⁶⁵

Un día después que Uneyri y a causa de sus imputaciones, Mahomat Çaparron compareció ante el juez relator Miquel Àngel de Bas. En su confesión, en árabe y mediante intérprete,⁶⁶ Çaparron niega rotundamente su participación en la conjura: *«qualsevol persona que u ha dit és hun gos y ment com un gos, fill de gos... y és un ladre qui ha dit tal cosa»*; califica de fortuita su coincidencia con Sohot durante el festejo de comienzos de año en Cortes, adonde había ido para cerrar un negocio con don Luis Pallás (la compra, en su nombre, de un centenar de machos cabríos); admite conocer a Garro, pero no por habérselo encontrado allí, sino en Bicorp un año antes; y, sobre todo, describe a su padre como la figura clave en el desmantelamiento de la rebelión, en unos términos que de nuevo recuerdan la narración de Escolano, ya que, literalmente, echa sobre las espaldas paternas la responsabilidad de detener a los alborotadores, de matarlos incluso, antes que tolerar que pusieran en peligro «toda la tierra». Así lo cuenta:

64 Jeroni Sohot Mahodico se incluye entre los firmantes de la concordia con la Inquisición, en 2 de abril de 1571, en representación de las aljamas de la Hoya de Buñol. A título individual ya había suscrito antes el compromiso de acuerdo con Benavente, en agosto de 1570. Véase R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571...», pp. 149 y 151.

65 En el proceso declaran su edad Joan Sentido (30 años), Jeroni Sohot (32), Mahomat Çaparron (18) y Francisco Xadit (19). De los hermanos Alaraig dicen los testigos preguntados que Mahomat ni siquiera se había casado y que Obaydal no tenía más bienes raíces que la casa donde vivía, por lo que tampoco debía ser muy mayor. (Proceso, 169 r-v). Respecto a Azmet Garro, un testigo afirma conocerlo más de veinte años y que había cometido un asesinato tres lustros atrás, de lo que se colige que era el conspirador de más edad. (*Ibidem*, 45 r-v). De Joan Xanti, alias Reduan, no consta su edad y tampoco la de los cuatro moriscos de Teresa que se reunieron en su casa, salvo Alquef, de 30 años. (*Ibidem*, 78 r). Francisco Joya, alias Sahat, a quien Sohot quiso comunicar el plan para alzarse, tenía 22 años. (*Ibidem*, 190 r).

66 Sólo tres de los dieciocho imputados que se presentaron a declarar no hablaban aljamía: Çaparron, Azmet Boay y Francisco Millari, por lo que fue necesario recurrir a un traductor. Los tres tenían en común un rasgo relevante: eran hijos de alfaquíes o alamines, circunstancia que tal vez pueda tomarse como indicador de la resistencia de dichas autoridades a la asimilación cultural y la pérdida de sus señas de identidad.

E dix que [...] essent arribat a Yátova, stant en casa del dit son pare, dit son pare li dix: mon fill, si Déu no y haguera inspirat que he acertat yo a venir de Otanell a Cortes, que passava perill que no-s haguera perdut tota la terra y tos serviants, per ço que en lo camí me hixqueren huns vellacos, y no-s recorda ell, confessant y testimoni, bé, sinó que li par que li dix que y havia entre ells hun fill de Sentido, del loch de Millàs, y Algarro y que li digueren al dit pare d'ell, confessant e testimoni: haveu de saber que stam proposats en alçar-nos y en açò volem pendre consell de vós si ho farem o no, y que lo pare d'ell, confessant e testimoni, los dix que se n'anassen de davant la sua cara en tant de mal guany y en mala hora y que-ls dix: ara mateix me n'hiré a Cortes y contaré al senyor lo que vosaltres me haveu dit que y done rahó y a tota la gent de Cortes per a que hixquen y us maten, y lo càrrech de la vostra mort, dix-los, he que vinga sobre les mies espatles. Y que sellavors anà lo dit son pare al dit loch de Cortes y que dix a moltes persones principals del dit loch lo que li havia entés y que-n donassen avís al senyor de Cortes y al senyor de Millàs y que-ls diguessen que fessen exir gent per a que matassen aquells vellacos y que lo càrrech de la mort dels quals ell s'[h]o carregava a les sues spatles, y que après les dites persones principals digueren al pare d'ell, testimoni, que ja u havien dit al senyor de Cortes, y que li digueren que lo dit senyor de Cortes havia scrit al senyor de Millàs lo que passava.⁶⁷

Como se ve, en este punto la versión de Çaparron difiere por completo de la de Sentido. Mientras el de Millares se adjudica el mérito de haber arruinado el alzamiento delatándolo a su señor y a Benavente, el de Yátova lo atribuye a la providencial intervención de su padre, quien habría informado del plan a los notables de Cortes a fin de que dieran aviso a don Luis Pallás y a don Guerau Bou. Esta discrepancia fundamental, como también la deliberada omisión de Sohó entre los urdidores de la trama, plantea diversos interrogantes para los que no tenemos respuestas ciertas. ¿Por qué Çaparron presenta a Garro y Sentido como únicos artífices de la agitación? ¿Qué pretendía conseguir mencionando a su padre? ¿Era necesario que lo hiciera? En otro orden de cosas, el hecho de que el alfaquí de Yátova viniese de Otonel cuando tropezó con los instigadores en Cortes, ¿tenía algo que ver con que el síndico de aquel lugar, Miguel Sentido, tomara parte en la negociación de la concordia con el Santo Oficio?⁶⁸ ¿Había algún parentesco entre éste y el albardero de Millares? Y de ser así, ¿lo conminó a que desistiera de ejecutar su proyecto? Los datos de que disponemos sólo permiten formular un par de conjeturas. Por un lado, si, como afirma Hodaymat Xadit, el alamin de Yátova tenía un yerno llamado Çaparron, cuñado por ende de Jeroni Sohó,⁶⁹ cabría pensar que Mahomat se abstuvo de citarlo entre los cabecillas de la sublevación a causa de sus lazos familiares. Por otro, sabemos, pues

67 *Ibidem*, 65 r-v.

68 Al igual que Sohó Mahodico, Miguel Sentido firmó el compromiso con Benavente el 27 de agosto de 1570. Meses después, el 4 de abril de 1571, rubricó la concordia como representante de las aljamas de Otonel, Bicorp, Quesa y Navarrés. R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571...», pp. 149 y 152.

69 Es más: Xadit dice que «*parlà ab lo gendre del dit alamy, lo qual se nomena Maomat Zaparron*». El problema es que Pedro Çaparron, alias Mahomat, no estaba casado, por lo que quizá se equivocara Xadit al identificarlo. (Proceso, 59 r y 63 v).

lo asevera el propio Çaparron, que su padre había sido apresado por la Inquisición veinte días antes que él lo fuese por orden de la Audiencia, lo cual, tal vez, le empujó a revelar su papel en la extirpación de la amenaza y a retratarlo como salvador del reino con el deseo de protegerlo de daños mayores. Pero si ése era su propósito, de nada sirvió, porque Alí Çaparron fue relajado por «principal alfaquí dogmatista» en el auto de fe de 25 de julio de 1571,⁷⁰ el mismo en que el señor de Cortes salió penitenciado.

Otros cuatro moriscos de Yátova: Francisco Naxi, Jaume Duch, Joan Tavarla y Miquel Rany, alias Barombon, fueron llamados a declarar de results de la deposición de Uneyini y se carearon con éste antes que llegara la hora, mediado el mes de julio, de Jeroni Sohot.⁷¹ Su testimonio, mucho más breve y ambiguo que el de Joan Sentido, siembra nuevas dudas sobre la génesis y el desenlace de la conjura, pero arroja algo de luz sobre el aspecto menos investigado de la misma a lo largo del proceso: su extensión a la Huerta de Gandía. Para empezar, Sohot alega haberse enterado de la existencia de la conspiración a través del alfaquí Çaparron, quien, en un paraje apartado de Cortes, le confesó que dos jóvenes de Millares: los hermanos Joan y Zuayt Sentido, se habían concertado en casa de Reduan de Roaya para «*scandalizar la terra e fer moure la gent, e que deyen que havien de matar als tres germans senyors del loch de Millars y a un capellà de Autanell*». Como en una tragedia clásica, en medio de la discusión sobre la forma de evitar el daño –el alfaquí proponía eliminar a los Sentido, mientras que Sohot creía suficiente con advertir a don Luis Pallás–, Garro, que acechaba en secreto, hizo su entrada en escena con «*tals o semblants paraules: vosaltres sou hòmens que temeu a Déu; lo hu diu que-ls maten y lo altre diu que més val dir-[h]o al senyor de Cortes, y açò és permissió de Déu, qui u basta d'estorbar*». De las palabras habrían pasado a las manos Garro y Sohot si Çaparron no hubiera zanjado la disputa calificando de diabólica la intentona y resolviendo que el declarante hablase con el señor de Cortes, cosa que hizo.⁷² Días más tarde, Sohot supo que don Luis había escrito a los Bou para ponerlos sobre aviso y que Garro había relatado el lance a los Sentido, circunstancia esta última que no sólo explicaría por qué Joan, sintiéndose traicionado, tomó la iniciativa de comparecer ante el virrey, cobrándose de esta manera la doble ventaja de ofrecer antes que nadie su propia versión de la confabulación y negociar su inmunidad, sino también por qué Zuayt desapareció sin dejar rastro.⁷³

70 AHN, Inquisición, libro 912, 487 v. Hay noticia de su ejecución en ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, 1.334, 120 r.

71 Proceso, 67 r-73 r. Ni sus declaraciones ni los careos con su delator aportan nada relevante.

72 *Ibidem*, 249, 73 v-75 r.

73 Zuayt Sentido no fue buscado hasta el 9 de septiembre y, lo que resulta tanto o más sorprendente, ni siquiera fue incluido en el escrito de acusación de los fiscales. Cuando el alguacil Ninou fue a prenderlo a casa de su padrastró, Joan Rafel, con quien vivía, Zuayt ya se había esfumado. Si estaba, en cambio, Joan, que contestó tranquilamente a las preguntas del alguacil. Que en esas fechas siguiera libre constituye una prueba suplementaria del pacto que había alcanzado con el conde de Benavente. (*Ibidem*, 13 r).

Respecto al contagio en los alrededores de Gandía, al ser preguntado por la bandera que, según Uneyni, había adquirido allí por encargo suyo Mahomat Çaparron, Sohot aduce que, en realidad, éste había ido a aquella comarca para averiguar si era cierto que los hermanos Alaraig de Villalonga iban propagando que él era el caudillo de los insurgentes. Así fue como, en efecto, Çaparron descubrió que «*los dits Alaraig deyen que ell, testimoni, era lo cap de dita conjuració y anaven [...] parlant ab uns y ab altres, fent-se parents d'ell, testimoni, dient com en Cortes [h]y havia ja alguns turchs que staven aparellats per a dit negoci*», y que el mayor de ambos hermanos, Obaydal, habiéndose propuesto comprar seda para confeccionar la enseña rebelde, decía a los vendedores que «*bé li podien donar les dites trames, perquè quissà serien part les dites trames que ells fossen moros com los de Granada*».⁷⁴ A pesar de su brevedad, este testimonio es de gran importancia. En primer lugar, porque es la única vez en todo el proceso, desde su inicio en abril de 1570 hasta su cierre dos años después, que alguno de los denunciados hace referencia –y de forma incidental–, a la entrada de turcos o de cualesquiera otros aliados externos en el reino, lo que diferencia sustancialmente esta conjura de otras anteriores y posteriores. Si algo tienen en común las conspiraciones moriscas destapadas desde mediados del siglo XVI hasta las vísperas de la expulsión es que, salvo ésta, en todas las demás se espera el auxilio del Xarife, de los piratas argelinos o de la Sublime Puerta (o incluso de los protestantes franceses), a cuyo arribo se subordina el éxito de la sedición y cuyos preparativos suelen ir asociados a la configuración de un sistema más o menos complejo de comunicación con Marruecos, Argel o Constantinopla.⁷⁵ Nada de eso, en cambio, se da en este complot. En segundo lugar, porque ningún otro imputado hace una invocación tan explícita, por sí mismo o por boca de otro, a la rebelión de Granada como ejemplo que debía seguirse. Y por último, porque, si, como afirma Sohot, Mahomat Çaparron marchó a *la volta de Gandia* «unos días después» que aquel hubiera desvelado el enredo al señor de Pallás, esto es, a principios de marzo, su estancia en aquel territorio y la campaña agitadora de los Alaraig probablemente coincidieron con el amotinamiento de los moriscos de la vecina Vall de Gallinera, quienes sí llegaron a levantarse en armas.

El alzamiento de la Vall de Gallinera

La única noticia segura que hemos localizado sobre los sucesos acaecidos en aquel enclave se halla en los libros de provisiones de la Generalidad. Las alusiones desperdigadas en otros fondos documentales son tan veladas que difícilmente pueden entenderse sin el apoyo de la citada fuente. Valga como ejemplo la siguiente comisión del conde de Benavente a Miquel Joan Tallada, fechada en 21 de marzo:

⁷⁴ *Ibidem*, 76 r.

⁷⁵ No es éste el lugar para comparar la conspiración de 1570 con las habidas entre 1549 y 1607. Para un análisis de las mismas, véase R. CARRASCO, *op. cit.*, pp. 155-191.

Al amat de Sa Majestat mossén Miquel Joan Tallada, cavaller, salut e real dilectió. Per quant convé al servey de Sa Majestat y a la bona e recta administració de la justícia y a la quietut e repòs dels poblats en lo dit present regne que certs moriscos, los quals van movent revolucions y escàndels per lo dit present regne, sien presos a mans nostres y de aquest Real Consell, restam confiats que, ab vostra diligència y fidelitat, seran presos. Perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que accedeixcau personalment en qualsevol ciutats, viles y lochs del present regne hon sia necessari e convinga y pendreu a mans vostres y de la Règia Cort als dits moriscos, conforme a la instrucció que, per nós, al dit efecte, vos és donada, los quals, ab molt bona guarda, portareu a la present ciutat y posareu en les presons de aquella per què justícia puixa ésser administrada.⁷⁶

Excelente muestra del hermetismo virreinal del que habla Emilia Salvador, sólo pequeños indicios vinculan esta disposición de Benavente –que, por cierto, reproduciría al pie de la letra don Luis Ferrer, su sucesor al frente de la lugartenencia general, en diciembre de 1570–,⁷⁷ con los tumultos de la Vall de Gallinera: la insistencia en velar por «*la quietut e repòs dels poblats en lo present regne*», tal y como reclaman los electos de los brazos y los diputados del General en sus deliberaciones sobre los hechos; la proximidad temporal de los mismos: habían pasado menos de dos semanas desde las alteraciones hasta la firma del mandamiento; y la condición de caballero de Miquel Joan Tallada, pues, como se verá, los diputados acordaron que «*dos o tres cavallers*» se desplazaran al valle para restablecer el orden. Algo similar ocurre con las cuentas de la Tesorería General, en este caso más sucintas de lo normal. En las del mes de mayo se consigna el envío de alguaciles a Villalonga para traer a las cárceles de Valencia a tres moriscos que habían sido detenidos por llevar armas prohibidas: Gaspar Vidal, alias Lazarach, Jeroni Combat, también denominado Compàs, y Jeroni Baçon.⁷⁸ Junto con Obaydal Alaraig y su hermano Mahomat, (que, a diferencia de aquéllos, no fueron capturados), son los únicos amotinados de la zona de cuyos nombres y apellidos queda memoria. Aun así, podemos relacionarlos con los disturbios porque en agosto varios oficiales reales fueron «*a les Valls de Gallinera y Villalonga a rebre informació dels rebolters moriscos, los quals en les presons de dita ciutat staven presos*».⁷⁹ Es posible que además estuviera implicado un morisco de Beniarjó llamado Joan de Haseda, cuyo rastro se siguió días después desde Palma y Ador, en La Safor, hasta Buñol y Macastre, lo que parece apuntar a una nueva conexión entre los conjurados.⁸⁰ Por último, a finales de 1570 fue encarcelado en la propia Vall de Gallinera Joan de la Cruz, alias Alifa Ararbí, mas no consta el motivo de su ingreso en prisión.⁸¹

⁷⁶ Véase Documento nº 8.

⁷⁷ *Ibidem*, 234 r.

⁷⁸ ARV, Maestre Racional, 8880, 65 v.

⁷⁹ *Ibidem*, 77 r. Véase también Documento nº 20.

⁸⁰ *Ibidem*, 113 r.

⁸¹ ARV, Maestre Racional, 8881, 133 r.

Por fortuna, la documentación de la Generalidad proporciona datos algo más concretos sobre la revuelta. Habiendo puesto el virrey en conocimiento de los estamentos que un grupo de nuevos convertidos de la Vall de Gallinera se había alzado e iba incitando a los de las poblaciones colindantes para que se rebelasen «contra la Cristiandad», los electos de los brazos, en prevención de los graves daños que se podían originar, determinaron enviar a los lugares sublevados dos o tres caballeros con unos cuantos soldados para garantizar «la quietut y repòs del present regne». Como ello requería la provisión de fondos: mil ducados al menos, a súplica de dichos electos, el día 8 de marzo los diputados del General, para mejor decidir, solicitaron recabar información sumaria de testigos, lo que se efectuó sin pérdida de tiempo.⁸² A tenor de las declaraciones, no muy detalladas pero sí coincidentes, de los convocados, (todos ellos miembros de las élites capitalinas), era pública voz y fama que en la Vall de Gallinera se habían levantado en armas muchos moriscos –sólo un testigo, don Pedro Carròs, se aventura a cifrar en «*quaranta o cinquanta*» el número de insurrectos–, que iban por aquellas tierras animando a los moros a que se amotinaran. Algunos de éstos habían llegado incluso hasta Cortes de Pallás, donde una parte de la población se había adherido al movimiento. Por todo ello, y en palabras de don Àngel de Vilanova, «*perquè no-s segueixca lo que se ha seguit en lo regne de Granada, perquè, per no haver donat orde al principi que-s escomençaren a alçar los moros de dit regne, se han vengut a apoderar-se de manera tal que lo dit regne se és destruhit, [...] és molt bé que ara al principi se apague lo foch, que no esperar que-s acabe de encendre*».⁸³

Resulta extraño que, sabiendo por distintas vías lo que se tramaba en Cortes de Pallás, no advirtiera Benavente de un contagio semejante a los estamentos, por lo que cabe suponer que en ese punto la voz pública se equivocaba. Se ha de recordar además que, un año más tarde, los inquisidores considerarían probado que la instigación de don Luis Pallás a subirse a la montaña de Cortes «fue causa que los moriscos deste reyno intentasen de alçarse», pero no que éstos llegaran a hacerlo. En cualquier caso, fuera o no cierto que el fuego de la sedición alcanzase a prender en aquella baronía, lo que a la sazón importaba era evitar que los desórdenes de la Vall de Gallinera dieran principio a una sublevación general, razón por la cual, oído el dictamen del asesor Pere Benavent acerca de la disponibilidad de recursos en casos inopinados como el que se presentaba, los diputados del General aprobaron conceder, el día 9, los mil ducados para pagar «*los dits cavallers e les persones que aniran en companya de aquells*».⁸⁴

No se conservan en los archivos consultados más noticias sobre dicha operación, ni hay huellas de la apertura de juicios contra los responsables de los motines. Por otro lado, el acta de la junta de los diputados no precisa la fecha en que Benavente comunicó los sucesos a los estamentos, (acaso el mismo 8 de marzo o un día antes), ni cuándo se produjeron éstos, aunque es obvio que las alteraciones en la Vall de Gallinera debieron iniciarse antes del momento

82 Véase Documento nº 4.

83 Véase Documento nº 5.

84 Véase Documento nº 6.

convenido por los confabulados: la Pascua chica de los nuevos convertidos, entre el 7 y el 8 de marzo, lo que suscita nuevos interrogantes sobre los motivos de este adelantamiento. ¿Fue consecuencia del estado de agitación de los rebeldes? ¿O quizá la delación de Sentido precipitó los acontecimientos? Con todo, pese a las lagunas y cuestiones sin resolver, no parece casualidad que los tumultos en la Vall de Gallinera tuvieran lugar casi al mismo tiempo en que estaba acordado encender la mecha de la revuelta en la Hoya de Buñol, la Canal de Navarrés y la Ribera Alta, ni tampoco, habida cuenta de la participación de los hermanos Alaraig en la conjura, que se extendieran al instante a Villalonga. Por fin, basándonos en estos hechos y en las detenciones e indagaciones llevadas a cabo en las comarcas mencionadas entre los meses de mayo y septiembre, podemos sospechar que, o bien hubo algunas células que gozaron de cierta autonomía, o bien la red conspirativa era más amplia de lo que los mismos Sentido y Sohot creían saber.

La versión de los fiscales

Oídas las declaraciones de los testigos, el 2 de octubre los procuradores fiscales de la Audiencia Francesc Vives y Llorenç Armengol procedieron a presentar cargos contra Azmet Garro y otros 26 moriscos que estimaron cómplices suyos. Más de la mitad eran de la Hoya de Buñol: Pedro Çaparron, *olim* Mahomat, y su padre, el alfaquí Pedro Çaparron, *olim* Alí, Jeroni Sohot, hijo del alamín Sohot Mahodico, Francisco Naxi, *olim* Homaymat, Joan Tavarla, *olim* Mahomat, Jaume Duch, *olim* Alí, Miquel Rany, *olim* Obaydal, alias Barombon Rany, Salite, alias Cardicha, y Francisco Joya, *olim* Sahat, todos ellos de Yátova; Domingo Uneyini, Lluís Mira y Lluís Lauriali, de Buñol; y Francisco Xadit, *olim* Homaymat, y su tío el justicia Francisco Xadit, de Macastre. Otros nueve residían en el Valle de Cofrentes: cinco en Teresa: el alamín Joan Blanco, alias Almagazén, Francisco Alquef, *olim* Sahat, Azmet Zamba o Alzamba, apodado *lo Luytador*, Omat Alboroni (o Albaroni) y Alí Alazir; dos en Otonel: Azmet Boay, hijo del alamín, y Francisco Millari, hijo del alfaquí, (cuyo nombre exacto ignoraban los fiscales en el momento de redactar la denuncia); y otro par en la baronía de Cortes, Joan Xanti (o Xenti), alias Reduan, de Roaya, quien murió en prisión en extrañas circunstancias,⁸⁵ y el escurridizo Morsoll o Marçoll. Completaban la lista los hermanos Obaydal y Mahomat Alaraig, del valle de Villalonga, y Joan Sentido de Millares, (aunque también tenía casa en Manises).⁸⁶ Del conjunto de imputados, contra los que se dictó orden de detención el 27 de dicho mes,⁸⁷ nueve no comparecerían jamás ante el tribunal: Garro, Zamba, Alboroni, Alazir, los hermanos Alaraig y Morsoll, porque se dieron a la fuga; el alfaquí Çaparron por hallarse preso del Santo Oficio; y el justicia de Macastre Francisco Xadit porque posiblemente recibió trato de favor, (como luego intentaremos demostrar).

85 Fue hallado muerto en la cárcel una semana después, habiendo dejado a medias su confesión sobre los capítulos de la denuncia. Proceso, 90 v.

86 *Ibidem*, 82 r.

87 Véase Documento nº 22.

De acuerdo con su reconstrucción del suceso, cimentada en buena medida sobre la delación de Sentido y expuesta en un escrito acusatorio de 54 puntos, como resultado de la guerra de Granada, algunos moriscos valencianos planearon rebelarse contra la monarquía. Entre éstos se incluía Azmet Garro, hombre de mala vida y perniciosos tratos, con tres homicidios y otros delitos menores en su cuenta criminal, quien convenció a Sohot, Blanco, Alquef, Alazir, Alboroni, Zamba y «*molts altres moriscos*» de diversas partes para que se congregaran en casa de Reduan, en Roaya, a fin de concertar la manera de alzarse. En dicha reunión, celebrada entre finales de 1569 y los primeros días de 1570, los asistentes eligieron por capitanes al propio Garro, Sohot y Sentido, y por escribano de la conspiración a Mahomat Çaparron, confiándole que la diera a conocer por el reino y registrara el nombre de las personas dispuestas a adherirse. Según la denuncia –que en esto reproduce casi al pie de la letra lo depuesto por Sentido–,⁸⁸ cuando en enero Reduan y los de Teresa le comunicaron lo pactado, Sentido aceptó satisfecho su nombramiento y fue en busca de Sohot para ajustar los pormenores del plan de ataque, que preveía el despliegue simultáneo de tropas en tres zonas: de Otonel a Tous y otros pueblos de la Ribera Alta; de Llombai a Alberic; y de la Hoya de Buñol a Vilamarxant, para luego remontar el Júcar hasta el Valle de Cofrentes y masacrar a los cristianos viejos de Ayora. Un quinto teatro de operaciones se señalaría semanas más tarde como consecuencia del encuentro entre Sohot y Obaydal Alaraig, quien se comprometió a reunir toda la gente que pudiera en la Huerta de Gandía. También se ofreció a aportar hombres –hasta un centenar–, Homaymat Xadit, que rogó encarecidamente a Sentido que no se emprendiera la acción sin darle aviso. De todo ello tuvieron noticia varios testigos: Joya de Yátova, Lauriali y Mira de Dos Aguas, Boay y Millari de Otonel y el justicia de Macastre Xadit, quienes, estando obligados a notificarlo a las autoridades, no lo hicieron.⁸⁹

La parte final del escrito de acusación –del punto 33 en adelante–, se funda más bien en las deposiciones de Uneyini y Sohot, y, por ello, adolece de mayor ambigüedad e inconsistencia que la articulada en torno a la confesión de Sentido. Con arreglo al texto, Mahomat Çaparron se dio tanta maña en persuadir a los nuevos convertidos que en poco tiempo logró inscribir medio millar de faccionarios. Además, creyendo que no bastaba una sola bandera para los insurgentes, se trasladó a Gandía con disimulo para adquirir una segunda. Al averiguar lo que se estaba fraguando «*e que, per al dit efecte, havien tengut moltes congregacions*», el padre de Mahomat decidió tomar cartas en el asunto y, haciendo valer su autoridad, convocó a Sohot y Garro en Cortes de Pallás, donde les informó de los mortíferos pensamientos –ya narrados– de los hermanos Sentido con respecto a los señores de Millares y el capellán de Otonel. Al igual que Alí Çaparron, otros moriscos de Yátova supieron de la confabulación (Naxi, Duch, Tavarla, Barombon y Cardicha), pero lo guardaron en secreto, lo que, a los ojos de los fiscales, los convertía igualmente en cómplices. Mayor aún era la culpa

⁸⁸ Proceso, 83 r-84 r. (Puntos 11 a 18 del escrito de acusación).

⁸⁹ *Ibidem*, 84 r-85 r.

de Morsoll, calificado por éstos, sin otro testimonio que el del joven Xadit, de «*principal de la dita conjuració*».⁹⁰

La versión de los fiscales Vives y Armengol no sólo deja sin aclarar algunos misterios que rodean el caso, sino que plantea otros suplementarios. Comoquiera que tanto Sentido cuanto Sohot retratan a Garro como un colérico partidario de la guerra santa; que éste, a diferencia de aquéllos, no se presentó ante los jueces para replicar sus afirmaciones; y que ninguno de los testigos rompe una lanza en su favor, los fiscales llegan a la fácil –e irrefutable jurídicamente– conclusión de que el morisco de Llombai fue el principal y más firme promotor de la revuelta, tesis que su sangriento pasado avala. Asimismo, aun a sabiendas de que otros nuevos convertidos se juntaron en la baronía de Cortes para discutir el alzamiento, se limitan a acusar de haberlo urdido a los cinco reos de Teresa, Reduan de Roaya y los citados Sohot y Garro, dejando sueltos numerosos cabos concernientes al origen de la trama. A mayor abundamiento, lejos de deshacer el enredo que resulta de las declaraciones cruzadas de Sentido y Sohot, los procuradores fiscales anudan elementos contradictorios de una y otra, convirtiendo en enemigos mortales a los que unos folios antes acababan de describir como solidarios caudillos de la insurrección. En otro orden de cosas, desconcierta que no imputen a Zuayt Sentido, al que Çaparron y Sohot atribuían tan maléficas intenciones como las de su hermano Joan, como sorprende también que se contenten con justificar la estancia de Mahomat Çaparron en Gandía por efecto de su deseo de adquirir una segunda enseñanza, haciendo caso omiso de las evidentes conexiones que lo vinculaban a los hermanos Alaraig y al estallido de las alteraciones en los valles de Villalonga y Gallinera. Es en relación con esto que surgen nuevas dudas. ¿Cómo se entiende que, pasados casi seis meses de aquellos tumultos y más de cuatro de la detención en Villalonga de Gaspar Vidal, Jeroni Combat y Jeroni Baçon, los fiscales (y el juez relator) no apuren las pistas que podían conducir al esclarecimiento de los lazos entre este foco de sedición y los núcleos levantiscos de la Hoya de Buñol, la Canal de Navarrés y el Valle de Cofrentes? Más aún. ¿Por qué no se practicó diligencia alguna en Reconxent y Almàcita, lugares del valle de Villalonga donde, respectivamente, vivían Obaydal y Mahomat Alaraig, hasta febrero de 1572? Si ello se debió a la apertura de procesos separados contra éstos, ¿por qué ni siquiera constan en los inventarios alfabéticos de causas criminales de la Real Audiencia? Por último, si, como asegura Uneyri, la sublevación en las orillas del Júcar se evitó gracias a la oportuna interposición del alamín Sohot Mahodico y los alfaquies Çaparron y Alaca, ¿por qué no se solicitó al menos la comparecencia de los dos que permanecían libres? Y, con más motivos todavía para ser llamados, ¿por qué no fueron interrogados don Gaspar Bou y don Luis Pallás?

90 *Ibidem*, 87 r.

El indulto de Benavente, la interrupción del juicio y su etapa final

Por desgracia, para algunas de estas cuestiones las fuentes consultadas no ofrecen respuesta. Así ocurre con la pasividad judicial de la que se beneficiaron los hermanos Alaraig o con el chocante silencio del señor de Millares, testigo clave de los hechos. Otras, en cambio, remiten indefectiblemente al conde de Benavente, cuya actuación en este embrollo fue decisiva del principio al fin, o, en su lugar, al regente de la Cancillería Bernardo Poll, que, como presidente de la Audiencia, bien pudo aplicar las instrucciones del virrey. La prueba más palpable de su injerencia es el indulto que el 14 de noviembre, semanas antes de concluir su gobierno, dictó en favor de los líderes insurgentes Joan Sentido y Jeroni Sohot y de Francisco Xadit, justicia de Macastre, y su sobrino Hodaymat, *«per quant [...] han descubert y dat inteligència de certa conmovió que s suscitava de moriscos del regne, perço, sa excel·lència, ab la present, mana a tots y qualsevol officials en lo present regne constituïts que als sobredits Francisco Xadit major, Francisco Xadit menor, Hierony Sot y Joan Sentido de Millàs no molesten ni vexen per rahó de dits delictes, tostemps y quant per algunes culpes poguessen ésser culpables, als quals relaxem, perdonem y remetem totes qualsevol penes en què porien haver encorregut, axí corporals com pecuniàries, e açò sots pena de mil florins de or y si en la ira e indignació real desijen no encórrer»*.⁹¹ Se hace difícil resistirse a la idea de que la promesa de este perdón fue una de las llaves que Benavente empleó para desactivar la confabulación desde el momento que tuvo conocimiento de ella. La propia cronología del proceso así lo sugiere. Sentido fue, como sabemos, el primer testigo en deponer, el 2 de mayo, estableciendo el esquema que condicionaría las declaraciones posteriores. Sohot no lo haría hasta mitad de julio, cuando la guerra de Granada ya había entrado en su fase final y la tensión en Valencia se había rebajado lo bastante para que, un mes más tarde, el virrey firmase un acuerdo con los síndicos de las aljamas, entre los cuales se incluía el padre del delator: Jeroni Sohot Mahodico.⁹² El papel de este último en las negociaciones podría explicar igualmente por qué no fue obligado a presentarse ante el tribunal a pesar de los indicios de que estaba al corriente del complot. Respecto a los Xadit, el decreto de indulto permitiría comprender, al menos en parte, por qué el justicia de Macastre fue el único imputado que, estando perfectamente localizable, no hubo de contestar las preguntas de los fiscales.⁹³ Si nos basamos en los testimonios que acreditan su voluntad de paralizar la rebelión y obtener cuanta información fuera posible,⁹⁴ quizá el perdón, que por sus ruegos pudo hacerse extensivo a su sobrino (otro de los delatores), fuese el premio por los servicios prestados al virrey. Finalmente, y en relación con la incomparecencia

91 *Ibidem*, 102 r.

92 V. SÁNCHEZ RAMOS, *op. cit.*, pp. 533-534 y R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571...», pp. 127 y 149.

93 Cuando los oficiales de la Audiencia fueron a embargar los bienes de su sobrino Hodaymat, el 5 de septiembre, él mismo se presentó como fiador. Para entonces eran ya varias las pruebas testificales que lo incriminaban como conocedor de la conjuración. (Proceso, 4 v).

94 *Ibidem*, 58 v-59 r.

del señor de Cortes, no se nos antoja una hipótesis descabellada suponer, en vista de la estrecha colaboración entre el inquisidor general Espinosa y Benavente en este tema –de la que es buena muestra el aplauso con que aquel celebró su feliz y discreto desenlace–, y de la detención de don Luis Pallás el 26 de octubre por los inquisidores valencianos,⁹⁵ que éstos advirtieran con suficiente antelación al virrey de su intención de juzgarlo por los delitos contra la fe que se le achacaban, motivo por el que la Audiencia podría haberse abstenido de intervenir.

El 5 de diciembre, don Luis Ferrer fue designado virrey interino en sustitución de Benavente. Hombre de dilatada experiencia política y militar,⁹⁶ Ferrer tardaría poco tiempo en desentenderse de la conspiración dismantelada por su predecesor, tal vez, como apunta García Martínez, porque hubo de concentrarse en la vigilancia fronteriza para prevenir la infiltración de los granadinos deportados a Castilla al término de la guerra.⁹⁷ Así, luego de renovar, el 22 de ese mes, la comisión a Miquel Joan Tallada para capturar a los moriscos sospechosos de promover «*revolucions y escàndels*»,⁹⁸ don Luis no volvería a interesarse por la frustrada tentativa de alzamiento hasta un año más tarde. Paralelamente, ese mismo día se tomó declaración a los últimos testigos de la defensa de Mahomat Çaparron, centrada en probar la falsedad de las acusaciones vertidas contra él por Domingo Uneyri,⁹⁹ después de lo cual el proceso se interrumpió sin causa manifiesta hasta comienzos de 1572. Dejando al margen el auto de fe de 25 de julio de 1571, las únicas noticias que hemos hallado que atañen, siquiera parcialmente, a la conjura durante el año de dilación tienen que ver con la orden del virrey, fechada en 29 de abril, de que algunas aljamas, entre ellas las de Millares y Cortes de Pallás, eligiesen síndicos para suscribir la concordia con el Santo Oficio, so pena «*que si difereixen de fer lo que dit és, podria ser que Sa Majestat los excloqués y tancàs la porta y no fossen a temps en cas que après volguessen fer dites obligacions*».¹⁰⁰ Sin embargo, a pesar de la conminación, ni Millares ni Cortes lo hicieron, como tampoco Dos Aguas, Llombai y la Vall de Gallinera,¹⁰¹ entre las localidades más directamente mezcladas en la intentona, lo que da bastante que pensar acerca de las ramificaciones y profundidad de la trama conspirativa.

La razón de que el juicio se reanudara fue seguramente el apresamiento en Chiva de Pedro Çaparron, o, por mejor decir, de alguien a quien erróneamente se tomó por tal, en los últimos días de diciembre de 1571, cuyo traslado a Valencia solicitó de inmediato el procurador fiscal

95 AHN, Inquisición, libro 934, 38 r.

96 Sobre su participación en la guerra de Espadán, su gestión en materia de defensa y su desempeño al frente de la Gobernación, véase J. F. Pardo Molero, *La defensa del Imperio. Carlos V, Valencia y el Mediterráneo*, Madrid, 2001.

97 S. GARCÍA MARTÍNEZ, *op. cit.*, pp. 72-73. Acerca de las medidas tomadas al efecto por el conde de Benavente poco antes de dejar el cargo véase también Documento nº 23.

98 Véase Documentos nº 24 y nº 25.

99 Proceso, 126 r-127 v.

100 Véase Documento nº 26.

101 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571...», p. 135.

Jaume Cherta.¹⁰² A petición de éste, el 18 de enero de 1572 el juez Miquel Àngel de Bas resolvió que se continuara adelante en proceso de ausencia contra los reos rebeldes y el virrey dio comisión, diez días más tarde, al alguacil Damià de Rioloba para poner en manos de la Regia Corte a las personas imputadas.¹⁰³ Lo primero que salta a la vista al cotejar la nómina de acusados con la original de octubre de 1570 es que faltan 11 de los 27 encausados: los cuatro indultados (Sentido, Sohó y los Xadit) y el difunto Joan Xanti, además del alamín Joan Blanco y Francisco Alquef, alias Sahat, de Teresa, y Francisco Naxi, Joan Tavarla y Salite, alias Cardicha, de Yátova, sin que conste el motivo de la exclusión de estos cinco últimos. Por si fuera poco, tampoco figura el propio Pedro Çaparron, alias Mahomat, al que los magistrados de la Audiencia confunden con su padre, Alí, que había sido ejecutado en el verano anterior. De hecho, la equivocación se mantiene hasta el final del procedimiento, dando lugar a una absurda y surrealista búsqueda del finado en la Hoya de Buñol.¹⁰⁴ De los restantes quince denunciados en forma debida, sólo ocho comparecerían ante el tribunal: Jaume Duch, Miquel Rany, Domingo Uneyri, Lluís Boay, Francisco Millari, Lluís Mira, Lluís Lauriali y Sahat Joya, aunque sus confesiones, consignadas entre el 22 de febrero y el 2 de mayo de 1572, no contribuyeron un ápice a clarificar lo sucedido ni a probar las acusaciones de que eran objeto. En rebeldía seguían, desde 1570, los otros siete reos: Garro, Zamba, Alboroni, Alazir, los hermanos Alaraig y Morsoll. En un postrer e inútil golpe de efecto, el 5 de abril don Luis Ferrer ordenó traer a Valencia a Francisco Montagut, alias *lo Desquiat*, morisco de Benaguasil condenado a muerte.¹⁰⁵ Quizá porque éste había insinuado conocer datos valiosos, horas antes de su ejecución, el día 11 del mismo mes,¹⁰⁶ Montagut fue interrogado por los fiscales a propósito de la conjura. Mas sus expectativas se vieron defraudadas, por cuanto se limitó a afirmar que *«ha hoÿt dir moltes vegades que los dits Joan Sentido y Azmet Algarro entenien en rebelar-se contra Sa Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre, y açò ha hoÿt dir públicament moltes vegades en lo present regne a moriscos y christians vells»*.¹⁰⁷ Después de esto, prácticamente nada más se hizo en relación con la causa, que se cerró en falso.

A modo de recapitulación

Sin necesidad de remontarnos más allá en el examen de las raíces del deterioro de las relaciones entre cristianos viejos y nuevos, puede decirse que el camino que condujo a la

102 En el mandato del virrey Ferrer al alguacil García de Alabiano se dice que el detenido era de Macastre, y no de Yátova. (Véase Documento nº 27). En realidad, del auténtico Pedro Çaparron, alias Mahomat, no vuelve a haber rastro en este proceso.

103 Véase Documento nº 28 y Proceso, 128 r-130 v.

104 *Ibidem*, 137 r-v y Documento nº 29.

105 Véase Documento nº 30.

106 ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, 1.334, 260 r.

107 Proceso, 189 r-v (bis).

tentativa de alzamiento en Valencia, como un año antes a la guerra de Granada, se abrió con el proyecto de reforma e instrucción de moriscos aprobado por la Junta de Madrid en 1565, al que siguió el recrudecimiento de la actividad inquisitorial contra la apostasía morisca después de décadas de lenidad. El auto de fe celebrado en Valencia el 6 de julio de 1567, en el que salieron varias decenas de nuevos convertidos condenados como «enseñadores, alfaquíes, dogmatistas y retajadores» –aunque muy pocos de ellos lo eran–, es indicativo de este cambio de rumbo.¹⁰⁸ Sin embargo, como ha señalado el profesor Benítez, a diferencia del reino de Granada, ni los prelados estaban aquí empeñados en suplementar las medidas de control inquisitorial, ni la monarquía tan obsesionada con extirpar las costumbres islámicas, ni era tan fluido el contacto con el norte de África, a lo que cabe sumar la oposición, allí inexistente, de las instituciones forales a la política de dureza regia. El resultado de todo ello fue una gestión del problema morisco mucho más dúctil, de manera que, mientras en Granada los cauces de diálogo fueron sepultados por la intransigencia, en Valencia se optó por la negociación, aderezada con la presión selectiva sobre aquéllos que, como el Almirante de Aragón o los Abenamir, podían estimular la negativa a la asimilación.¹⁰⁹

El proceso de negociación se inauguró con la publicación del edicto de gracia a la pequeña pero influyente morería de la ciudad de Valencia, el 30 de noviembre de 1568, ocasión que los líderes moriscos de la capital aprovecharon para proclamar su voluntad de pacto. El estallido de la sublevación en las Alpujarras, semanas más tarde, no haría sino alimentar la determinación inquisitorial de impulsar la concertación, en la confianza de que los moriscos valencianos no siguieran los pasos de sus correligionarios granadinos. Después que los síndicos de las aljamas presentaran, en la primavera de 1569, un memorial en el que, entre otras cosas, se solicitaba la paralización de la actividad del Santo Oficio, el cese de las confiscaciones y la devolución de los bienes incautados, memorial que, con gran enojo, rechazaron de plano los inquisidores, la negociación acabó centrándose en diez puntos que estos últimos estaban dispuestos a conceder, con el tema candente de las confiscaciones como eje primordial.¹¹⁰ En un complicado tira y afloja a tres bandas entre los moriscos, los estamentos y el Santo Oficio, con Benavente ejerciendo de mediador, las discusiones se sucedieron desde abril hasta el verano, cuando las exigencias estamentales y la falta de coordinación entre los inquisidores y el virrey frenaron su avance, coincidiendo con el agravamiento de la guerra en Granada como consecuencia del desbarajuste del mando regio, la llegada de un contingente turco y la reorganización del ejército rebelde.¹¹¹ Tal vez fue entonces que, a la vista de la ineficacia del diálogo en

108 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, *Heroicas decisiones. La monarquía católica y los moriscos valencianos*, Valencia, 2001, pp. 210-211.

109 *Ibidem*, pp. 200-201 y 226-227.

110 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571...», pp. 117-119.

111 *Ibidem*, p. 122; V. SÁNCHEZ RAMOS, *op. cit.*, pp. 524-526.

Valencia y de la exitosa contraofensiva morisca en Granada, empezó a ganar adeptos aquí la opción de la vía armada, máxime después que, en otoño, los radicales tomaron el poder en el antiguo reino nazarí.¹¹²

Para desencallar la situación, el primero de noviembre la Suprema, dada la imposibilidad de concertarse con los estamentos, ordenó a los inquisidores que cerraran el acuerdo con los moriscos, providencia con la que Benavente se mostró conforme. Con todo, pese a que en diciembre parecía próxima la firma del convenio, la insistencia morisca en lograr la devolución de las propiedades confiscadas en los últimos tres años, petición que los inquisidores consideraban inaceptable –al igual que los señores, que reclamaban para sí los bienes enfitéuticos–, volvió a diferir durante meses la conclusión de la concordia.¹¹³ Esta nueva interrupción exasperó a ambas partes. Es probable que al mismo tiempo que los inquisidores valencianos instaban a Espinosa a reemprender la actividad represiva en suspenso,¹¹⁴ la facción morisca más beligerante acabase de perfilar su plan para alzar el reino en armas. Que su propósito fuera sólo tensar la cuerda para forzar un ajuste favorable o luchar hasta conseguir que la monarquía desistiera de su proyecto de reforma e instrucción es algo que no podemos dilucidar. Para colmo de dificultades, las noticias sobre la marcha del proceso entre enero y marzo de 1570 son, como advierte Benítez, exiguas y oscuras. Hay constancia tan sólo de que el inquisidor Miranda trató de quitar hierro a cierto «alboroto» ocurrido a principios de marzo, que en carta a Espinosa atribuyó a salteadores moriscos y cristianos viejos, ponderando la voluntad mayoritaria de los líderes conversos de proseguir con las negociaciones.¹¹⁵ No obstante, la causa criminal contra Garro y sus cómplices demuestra que dicho «alboroto» pudo haberse transformado en un levantamiento a gran escala si no se hubiera atajado a tiempo.

Si atendemos a lo dicho, parece razonable pensar que, ya fueran preparativos concienzudos o averiguaciones torpemente ejecutadas en aras de la sublevación, hubo algún vínculo entre la congregación en Cortes de Pallás en enero y la insólita indagación sobre el castillo de Xàtiva y los fuegos simultáneos en diversos territorios moriscos, varios de ellos envueltos en la conjura, en febrero. Conocemos además la identidad de los promotores de la revuelta, (al menos, de los que fueron acusados de ello), entre los cuales se incluían familiares de autoridades que, sin duda, debían estar al corriente de los avatares de las negociaciones y, por ende, de los obstáculos que había que vencer: Jeroni Sohot, hijo del alamín de Yátova, Mahomat Çaparron, hijo del alfaquí de dicho lugar, Francisco Xadit, sobrino del justicia de Macastre, Azmet Boay, hijo del alamín de Otonel, y Francisco Millari, hijo del alfaquí de esta misma localidad. Acaso también estuvieran emparentados con Miguel Sentido, síndico de

112 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, *Heroicas decisiones...* pp. 239-240.

113 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, «Las duras negociaciones de la Concordia de 1571...», pp. 124-125.

114 *Ibidem*, p. 123.

115 *Ibidem*, pp. 125-126.

dicha población, los hermanos Joan y Zuayt Sentido de Millares. Por último, dos de los tres visitantes del castillo de Xàtiva, Francesc Gualit y Francesc Catalá, eran igualmente hijos de alfaquíses. En suma, demasiadas coincidencias para tenerlas por fortuitas.

Si a estas evidencias se añade que la insurrección se frustró por efecto de la interposición de los alfaquíses Çaparron y Alaca, el alamín Sohót Mahodico, el justicia Xadit y el alamín Blanco (en principio implicado en la confabulación), y que éstos intervinieron poco después de las aplastantes victorias de don Juan de Austria en Galera y Serón en febrero, de resultados de las cuales empezó a inclinarse la balanza del conflicto granadino definitivamente del lado de la monarquía,¹¹⁶ cabe colegir que, así como el avance de los rebeldes en otoño favoreció la radicalización de los jóvenes líderes de la insurgencia valenciana –recuérdense las palabras de Obaydal Alaraig acerca de ser «*moros com los de Granada*»–, su repliegue a partir de febrero terminó de persuadir a los políticos moriscos de mayor experiencia de la necesidad de poner fin cuanto antes a la tentativa de alzamiento para no echar a perder lo que se había logrado hasta entonces en la negociación de la concordia. Sólo en los valles de Villalonga y Gallinera se siguió adelante, sin que sepamos las razones ni el alcance exacto de las alteraciones. Con todo, el hecho de que las aljamas de Millares, Dos Aguas, Cortes de Pallás, Llombai y la Vall de Gallinera, destacados focos sediciosos, se negaran a suscribir el acuerdo con la Inquisición plantea serios interrogantes sobre el verdadero arraigo social de la conspiración y apunta a la posible existencia de otros frentes de discordia internos aparte de los atizados por las diferencias generacionales.

Para concluir, hay también demasiada sincronía entre el ritmo de instrucción del proceso penal, el curso de las hostilidades en Granada y las negociaciones en Valencia como para no prestarle atención. A pesar de tener noticia de la conjura desde finales de febrero, Benavente no dio orden de prender a Garro y sus cómplices hasta abril, después que se discutiera en Córdoba la propuesta de expulsar tanto a los moriscos granadinos como a los valencianos y que el inquisidor general Espinosa le sugiriera demorar la discusión con los estamentos y los representantes de las aljamas.¹¹⁷ No es extraño, en consecuencia, que las declaraciones de los principales testigos se tomaran lentamente, desde el 2 de mayo hasta el 14 de julio, ni que, a excepción de los de Garro, los bienes del resto de imputados no se embargaran hasta el mes de septiembre, cuando diversos síndicos y notables moriscos habían suscrito ya la concordia con el Santo Oficio. Luego de este suceso crucial y de la aniquilación de la resistencia de los últimos reductos granadinos,¹¹⁸ la presentación del escrito de acusación por los fiscales de la Audiencia, en octubre, se hizo en un contexto político muy distinto. Cumplida su tarea, Benavente pudo al fin abandonar el reino, no sin antes conceder el indulto a quienes habían delatado y ayudado a contener la sublevación, dejando a su sucesor en la lugartenencia

116 V. SÁNCHEZ RAMOS, *op. cit.*, p. 531.

117 R. BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, *Heroicas decisiones...* p. 247.

118 V. SÁNCHEZ RAMOS, *op. cit.*, p. 536.

general la resolución de una causa mucho menos acuciante que lo era en primavera. Tal vez por eso se interrumpió un año entero su tramitación sin que nadie se alarmara. Y tampoco parece que generase excesiva inquietud que se cerrara sin dictar sentencia. Sólo Azmet Garro, en paradero desconocido desde 1570, seguía siendo visto como una amenaza para la paz. De conjurar este peligro se ocuparía, en 1573, el baqueteado marqués de Mondéjar.

El proceso contra Garro y sus cómplices

||^{2r} Supplicació e denunciació.

Procés dels honorables e discrets procuradors fiscals de la Sacra Catòlica y Real Majestat del Rey Nostre Senyor//1570//

Contra Azmet Algarro de la Foya de Lombay, [Pedro Çaparron,] *olim* Alí, alfaquí de Yàtova de la Fo[ya de Bunyol,] Pedro Çaparron, *olim* [Mahomat, fill del dit Alí Çaparron, Hierony] Sohot, fill [del alamí del dit loch de Yàtova, i] molts altres nous convertits delats e denunciats.

Relador lo magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Scrivà Hierònym Gazuelles, notari, per lo scrivà de la Règia Cort.¹

||^{2v}

||^{3r} Scribió de béns feta en la casa de Francés Xadit, menor de dies, alias Homaymat Xadit, del lloch de Macastre.

Die v mensis septembris anno a Nativitae Domini MDLXX

Et primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa dos bous.

Item, dalt en lo andador fonch atrobat lo següent:

Primo, vint coixins de tela pintada de diverses colors.

Item, cinch coixins de tela pintada grans.

Item, una cortineta de tela.

Item, un teler de texir llens.

Item, en una cambra de dita casa fonch atrobat sis arroves de garrofes.

Item, uns aparells de teler de texir llens.

||^{3v} *Item*, una màrfega de tela pintada.

1 Al primer folio del proceso le falta la mitad superior y al segundo la mitad inferior.

Item, tres barcelles de llinós.

Item, una caixeta chica de pi, en la qual fonch atrobat dos lliures de estopa en pèl.

Item, dos quarterons de lli per filar.

Item, dos lliures d'estopa filada.

Item, una colcha morisca.

Item, huyt dotcenens de grans d'or.

Item, una tauleta chica de pi.

Item, en una altra cambra de dita casa fonch atrobat un cofre vell, dins lo qual fonch atrobat unes arracades d'or ab sis arbofos en cada una y uns granets.

Item, un apretador de perles queixalenques i balaixos.

Item, dos aixorquetes² de argent.

Item, una cadena de argent ab una medalla també de argent.

Item, dos sombreros de feltre de dona guarnits de seda negra.

Item, un cos y mànegues de tafatà groch ab faixes de vellut carmesí.

Item, un vel de seda cuyta ab una randa de or.

Item, una altre vel de volador ab una bolateria de or.

Item, una tovallola de seda cuyta ab una randeta de or.

Item, un mocador de llens obrat de seda de grana.

||^{tr} *Item*, dos camises obrades, la una de seda de grana y l'altra de seda negra.

Item, un sombrero de vellut negre ab fresos d'or y borles.

Item, dos faldetes de drap velles de morat.

Item, una tela pintada vella.

Item, dos trosos de tela pintada per a dos matalafets.

Item, un balcal pintat de diverses colors.

Item, unes faldetes ab cos y mànegues vermelles guarnides ab trebes de vellut negre.

Item, una aljuba de drap de blau y morat.

Item, un brial vell de cotonina blanch.

Item, una camisa de llens de casa nova ab llistes de seda vermella y blanca.

Item, dos mànegues de filenpua ab llistes de seda groga y grana.

² En el original: exorquetes.

Item, una camisa de llens de casa nova ab llistes de seda vermella.

Item, dos cafissos de forment.

Item, un oronet ab dos quintals de pansa.

Item, tres gerretes.

Item, en la cuyna de dita casa fonch atrobat uns ferros.

Item, una paella.

||^{4v} *Item*, una olla y dos casoles.

Tota la qual roba fonch estimada per lo magnífich Francés Joan Ninou,³ alguasir e comisari de Sa Majestat, en cinquanta lliures, moneda reals de València.

Dictis die et anno.

Lo honorable Francisco Xadit, maior de dies, justícia en lo present any del present lloch de Macastre, nou convertit, *gratis*, etc, caplleva tota la damunt escrita roba. Prometé de restituhir-la tostemps e quant per la Real Audiència li serà demanada, o pagar les dites cinquanta lliures, moneda reals de València, preu y stimasió de aquella. *Et quia*, etc., sotsmeté, etc., renuncià, etc. *Actum in dicto loco* de Macastre, etc.

Testes. Anthoni de Shlava e Alexo Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Dicta die et anno.

Ara hoiats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssim senyor don Antonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent,^{||5r} lochtinent y capità general en la ciutat y regne de València, instantes e suplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquerir los béns sitis, immobles, deutes, drets, actions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Francés Xadit, menor de dies, alias Homaymat Xadit, nou convertit del present lloch de Macastre, sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, aplicadores als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e possehidors de mala fe, notificant les

3 En el original: Xinou.

dites coses a tot home general y a cascú en particular, per què ignorància no sia al·legada. E guarde's qui guardar-se deja.

Die sexto mensis septembris anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo.^{5v} Anthon d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relatió féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Macastre, en presència del justícia e alcayt de aquell e de molts vehins e habitants de dit lloch, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

^{6r} *Die quinto mensis septembris anno a Nativitate Domini MDLXX.*

Lo magnífich Francesc Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, com fos arribat en lo present dia de huy, ensemps ab los notari e ministres dejús scrits, al lloch de Macastre, accedí personalment a la casa de Francés Xadit, menor de dies, alias Hodaymat Xadit, nou convertit del present lloch de Macastre, per a pendre a mans sues e de la Règia Cort la persona del dit Francés Xadit,⁴ menor de dies, lo qual habita e revé en dit lloch de Macastre. E regoneixent dita casa per al dit efecte, com se trobassen presents en aquella Francés Xadit, maior de dies, justícia en lo present any del dit lloch de Macastre e oncle del dit Francesc Xadit, menor, e altres persones de dita casa, foren interrogats per lo dit magnífich alguasir e comissari qui dessús si sabien hon era lo dit Francés Xadit, menor de dies, los quals respective respongueren, ço és, lo dit Francés Xadit, maior de dies, justícia qui dessús, que no sabia hon era, e les altres persones de dita casa dixeren que creyen que era anat a Gandia.

De totes les quals coses lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir^{6v} dessús dit, requerí a mi, Gaspar Nunyes, notari, en lloch e per lo scrivà de la Real Audiència en lo criminal, que per son descàrrech li'n rebés carta pública, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda en lo dit lloch de Macastre, los sobre dits dia, mes e any.

Testes. Anthoni d'Esllava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

^{7r} Scribció de béns feta en la casa de Joan Hissa⁵ Hubeyeb, nou convertit del loch de Cofrentes.

Die VI mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat en una cambra de dita casa un matalaf de colors.

Item, un cobertor de colors.

4 En el margen izquierdo: Francés Xadit, menor de dies, alias Hodaymat, de Macastre.

5 En el original: Loissa.

Item, en altra cambra de dita casa fonch atrobat una caixa de fusta de pi usada, en la qual fonch atrobat lo següent:

Primo, una vànova blanca de llens blanch.

Item, un davantal de llit de filenpua ab franja de groch y negre.

Item, un cortinatge de llens ovrat de blanch nou.

Item, una camisa nova de filenpua ab llistes de seda groga.

Item, un llansol de llens obrat de diverses colors de seda.

Item, una camisa de llens de casa usada de home.

||^{7v} *Item*, un llançol usat.

Item, un altre llansol de llens ab mostra.

Item, una tovallola blanca de llens plana.

Item, dos torcaboques.

Item, una tovallola obrada de seda de grana.

Item, un mocador obrat de seda de grana.

Item, una tela de fil de colors usada.

Item, una manteta de drap vermell ab una faixa de vellut negre.

Item, uns saragüells de drap vermell.

Item, un sayet de drap groch ab frangetes negres de seda.

Item, un alquinal ab caps de or.

Item, un altre alquinal ab caps de or.

Item, una camisa obrada de seda negra usada.

Item, una flasada blanca.

Item, dos màrfegues buydes y un matalafet ab tres coixinets.

Item, dos coixins de llens de colors.

Item, una cortineta de llens.

Item, fonch atrobada en alta cambra de dita casa:

Item, una camisa vella.

Item, unes faldetes de drap groch ab trebes de vellut negre.

Item, en la cuyna de dita casa fonch atrobat lo següent:

Primo, una caldera de coure mijancera.

Item, una paella mijancera.

||^{sr} *Item*, uns ferros.

Item, una tauleta chica y una cadireta.

Item, en l'estable de dita casa fonch atrobada una cabra.

Item, en un aposento de dit stable fonch atrobat tres alosnes de lli per picar.

Item, quatre càrregues de espart.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir de Sa Magestat, en quaranta lliures, moneda reals de València.

Die XII mensis septembris anno MDLXX.

Los honorables Joan Solasot e Nicholau Abib, nou convertits del present lloch de Cofrentes, ambo *simul et in solidum*, etc., *gratis*, etc., caplleven tota la damunt escrita roba de mans e poder del dit magnífich alguasir de la Real Audiència. Prometeren ambo *simul et uterque illorum per se et in solidum* de restituhir la dita roba tostemps que per la Real Audiència los serà demanada o pagar les dites quaranta lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., ambo *simul et in solidum* sotsmeteren-se, etc., renunciaren, etc, y encara renunciaren al dret de partida, actió, etc., ab testi-||^{sv}moni de suficiència de Bernat Quinti, nou convertit e justícia en lo present any de dit lloch. *Actum in dicto loco* de Cofrentes, etc.

Testes. Anthon d'Esllava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssim senyor don Antonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat e regne de València, instants e supplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol stat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquerir los béns sitis, immobles, deutes, drets e actions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Hissa Hubeieb, nou convertit del present lloch de Cofrentes, sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrafaran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e possehidors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general y a cascú en parti-||^{gr}cular, per què ignorància no sia al·legada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dictis die et anno. En Anthon d'Es-lava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Cofrentes, en presència de molts vehins e habitants de dit lloch, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

||^{9v}

||^{10r}

||^{10v}

||^{11r} Scribció de béns feta en la casa de Joan Xanti, alias Reduan, del lloch de Roayan, baronia de Cortes⁶.

Die VIII mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa una mula de pèl tordilla e/o rúcia.

Item, dalt, en una cambra de dita casa, fonch atrobat lo següent:

Primo, una màrfega ab un matalafet.

Item, dos llansols usats.

Item, una flasada vella blanca.

Item, una bànova.

Item, unes faldetes de drap blau ab un renet de drap negre usades.

Item, dos marlotes de drap negre usades.

Item, dos teles usades de colors per a dos matalafs.

Item, sis coixinets de tela pintada.

||^{11v} *Item*, quatre lliures de estopa filada.

Item, altres quatre lliures de estopa també filada.

Item, quatre llissos ab ses puntes de teixir llens.

Item, dos gerretes buydes.

Item, una madeixa de seda fina.

Item, en lo pastador de dita casa fonch atrobat dos llibrels de terra.

Item, en la cuyna de dita casa foren atrobades dos paelles, una gran y altra chica.

Item, una caldera mijancera.

Item, quatre alosnes de lli picat, fonch atrobat en una altra cambra de dita casa.

6 En el margen izquierdo: Joan Xanti, de Cortes, alias Reduan.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comisari de la Real Audiència en trenta-sis lliures, moneda reals de València.

Dictis die et anno.

Los honorables Pedro Melén y Joan Xanti, maior de dies, nous convertits del present lloch de Roayal, *simul et in solidum*, etc., *gratis*, etc., caplleven tota la damunt escrita roba de mans e poder del sobre dit alguasir e comissari. Prometeren los dos junts e cascú per si *et in solidum* de restituhir-la tostemps que per la Real Audiència los serà demanada o pagar^{12r} les dites trenta-sis lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., ambo *simul et in solidum* sotsmeteren-se, etc., renuntiaren etc., y encara renuntiaren al dret de partida, acció, etc., ab testimoni de suficiència del noble don Luys Pallàs, senyor de la baronia de Cortes. *Actum in dicto loco* de Roayal, etc.

Testes. Alexo de Barra, vergueta de la Real Alguasiria, e Francisco Gonsales, escuder.

Ara hoiats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssim senyor don Antonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat e regne de València, instants e supplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquerir los béns sitis, immobles, deutes, drets, accions, censals, violaris, pertanyents e havents respecte a Joan Xanti, alias Reduan⁷, nou convertit del present lloch de Roayal, sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, appli-^{12v}cadors als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e possehïdors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general y a cascú en particular, per què ignorància no sia al·legada. E garde's qui guardar-se deja.

Die nono dictorum mensis et anni. En Anthoni d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del lloch de Roayal, en presència de molts vehïns e habitants de dit lloch, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

7 En el margen izquierdo: Joan Xanti, alias Reduan, del loch de Rohayal de Cortes.

||^{13r} *Die nono mensis septembris anno a Nativitate Domini MDLXX.*

Lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, com fos arribat en lo present dia de huy, ensemps ab los notari e ministres dejús scrits, al lloch de Millàs, accedí personalment a la casa de Joan Rafel, nou convertit del present lloch de Millàs, per a pendre a mans sues e de la Règia Cort la persona de Zuayt Sentido,⁸ lo qual sol habitar e revenir en dita casa de dit Joan Rafel, padastre de aquell. E regoneixent dita casa per al dit efecte, com se trobassen presents en aquella lo dit Joan Rafel, fonch interrogat per lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari qui dessús, si sabia hon era lo dit Zuayt Sentido, lo qual dix e respost que no sabia hon era, e poch après fonch interrogat lo honorable Joan Sentido, germà del dit Zuayt Sentido, per lo dit magnífich alguasir si sabia hon era lo dit son germà, lo qual dix e respost que no sabia hon era.

De totes les quals coses lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari dessús dit, requerí a mi, Gaspar Nunyes, notari, en e per lloch del notari scrivà de la Real||^{13v} Audiència en les causes criminals, que per son descàrrech li'n rebés carta pública, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda en dit lloch de Millàs, los dits dia, mes e any.

Testes. Anthon d'Eslava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

||^{14r} Scribió de béns feta en la casa de Joan Sentido, nou convertit del lloch de Millàs.

Die VIII mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa sis arroves de garrofes.

Item, dos matalafets usats.

Item, dos coixins usats.

Item, quatre lliures de estopa filada.

Item, una gerreta ab una arrova de oli.

Item, una lliura d'estopa per filar.

Item, en una cambra de dita casa fonch atrobat lo següent:

Primo, una caixa de pi, en la qual fonch atrobat lo següent:

Primo, una lliura de lli filat.

Item, unes tovalles usades.

Item, un llansolet vell.

||^{14v} *Item*, unes faldetes de drap groch usades.

8 En el margen izquierdo: Zuayt Sentido, en lo loch de Millàs.

Item, unes altres faldetes de drap morat noves.

Item, una camisa nova ab llistes de seda de blanch y grana.

Item, dos trosos de llens per a dos camises.

Item, deset coixins de fil de diversos colors.

Item, un llansol usat.

Item, quatre tovalloles usades.

Item, una cortineta de llens pintada.

Item, un llit ab una màrfega y un matalafet.

Item, dos llansols usats.

Item, una flasada blanca cardada.

Item, una mula roja fonch trobada en l'estable de dita casa.

Item, un aladre.

Item, en la cuyna de dita casa fonch atrobat una paella.

Item, una caldera mijançera.

Item, un llibrell de terra.

Item, dos olles.

Item, en una cambra de dita casa fonch atrobat unes teles de cortinatge.

Item, setanta garbes de lli per picar.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comisari de Sa Magestat, en vint lliures, moneda reals de València.

||^{15r} *Dictis die et anno.*

La honorable Maria Naxe, muller en segones núbcies del honorable Joan Sentido, nou convertit del present lloch de Millàs, comparent davant mi, Gaspar Nunyes, notari en e per lloch del notari scrivà cap de taula de la Real Audiència en lo criminal, dix que, per quant sent ella viuda y convolant *ad secundam votam* ab lo dit Joan Sentido, marit de aquella, y li portà en dot tot los béns mobles de la casa damunt scrits, protestava, com de fet protesta, que per la sobre dita scribcio de béns y caplleuta dejús escrita no li sia causat perjuhí algú en sos drets per rahó de la recuperació de son dot. De totes les quals coses requerí a mi, dit notari, li'n rebés carta pública per haver-ne memòria en lo esdevenidor, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda en lo dit lloch de Millàs, los sobre dits dia, mes y any.

Testes. Anthon d'Esllava y Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Dictis die et anno.

Los honorables Joan Arcadiaet e Joan Rondi, nou convertits de dit present lloch de Millàs, ambo *simul et inso*-||^{15v}*lidum, gratis*, etc., caplleven tota la damunt escrita roba de mans e poder del dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de Sa Magestat. Prometeren los dos junts e cascú per si *et in solidum* de restituhir-la tostemps e quant per la Real Audiència los serà demanada o pagar les dites vint lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., ambo *simul et insolidum* sotsmeteren-se, etc., renuntiaren, etc., y encara renunciaren al dret de partida, acció nova e vella constitució, etc. Ab testimoni de suficiència del noble don Galceran Bou, lo qual, interrogat si feya dit testimoni de suficiència, dix e respost que sí. *Actum in dicto loco* de Millàs, *die*, etc.

Testes. Anthon d'Esllava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Dictis die et anno.

Ara hoiats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssimo senyor don Anthonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat||^{16r} y regne de València, instants e supplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real autoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquirir los béns sitis, immobles, deutes, drets, actions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Joan Sentido,⁹ nou convertit del present lloch de Millàs, sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e posseïdors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general y a cascú en particular, per què ignorància no sia al·legada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dicti die nono mensis septembris et anno jam dicto a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo, en Anthon d'Esllava,||^{16v} vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del lloch de Millàs, en presència dels justícia e jurats en lo present any e altres vehins e habitants de dit lloch de Millàs, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

||^{17r}

9 En el margen izquierdo: Joan Sentido, de Millàs.

||^{17v}

||^{18r} *Die XI mensis septembris anno MDLXX.*

Lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, com fos arribat en lo present dia de huy, ensemps ab los notari e ministres dejús scrits, al lloch de Tereza, accedí personalment a la casa de Joan Baroni, alias Hommat Baroni, nou convertit del present lloch de Tereza, per a pendre a mans sues y de la Règia Cort la persona del dit Joan Baroni,¹⁰ alias Hommat Baroni, lo qual té sa casa y habitació en dit lloch de Tereza. E regoneixent dita casa per al dit efecte, com se trobassen presents en aquella la filla del dit Joan Baroni e lo justícia de dita vila e o lloch de Teresa, foren interrogats per lo dit magnífich alguasir e comissari qui desús, si sabien hon era lo dit Joan Baroni, alias Hommat Baroni, los quals respongueren cada hu per si que no sabien hon era e lo dit justícia *etiam* dix que la nit pasada lo havia vist dins lo dit lloch de Teresa.

De totes les quals coses lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari qui dessús, requerí a mi, Gaspar Nunyes, notari en e per lloch del notari||^{18v} scrivà cap de taula de la Real Audiència en lo criminal, que per son descàrrech li'n rebés carta pública, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda en dit lloch de Tereza, los dits dia, mes y any.

Testes. Lo magnífich Acasi Tagell, ciutadà e governador de dita baronia, e Anton d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria.

||^{19r} Scribió de béns feta en la casa de Joan Baroni, alias Hommat Baroni, del lloch de Teresa.

Die XI mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat dalt en dita casa, en un corredor de aquella, la roba següent:

Primo, cinch coixinets y dos matalafets de tela pintada.

Item, cinch canters de terra.

Item, un bancalet chiquet de colors de tres pams de llarch, poch més o menys.

Item, dos gerretes mijanceres y un altre canter.

Item, unes anganilles.

Item, tres parells d'espardenyes d'espart.

Item, sis plats de terra.

Item, dos sistelletes.

||^{19v} *Item*, un sombrero de dona franjat.

10 En el margen izquierdo: Joan Baroni, alias Hommat Baroni, de Tereza.

Item, dos cabassos.

Item, un cresol.

Item, dins una cambra de dita casa fonch atrobat lo següent:

Primo, un matalafet viat blanch.

Item, en un cabàs d'espert, tres arroves de panses, poc més o menys.

Item, sis madeixes de lli filat, que pesen tres lliures, poc més o meyns.

Item, cinch camises, ço és, dos de dona y tres de home.

Item, uns saragüells de llens.

Item, sis llissos de texir.

Item, tres surrons de pell.

Item, un bancalet de la posta.

Item, un bolquer de drap vermell.

Item, una gerra gran.

Item, un banch de fusta gran.

Item, dos llibrells de terra, lo un gran y lo altre chich.

Item, una posteta.

Item, tres olles.

Item, en la cuyna de dita casa fon atrobat lo següent:

Primo, una caldera gran de coure y una chica.

Item, dos paelles, una gran y una mijancera.

Item, dos olles.

Item, dos giradores.

Item, en una altra cambra de dita casa fonch atrobat lo següent:

||^{20f} *Primo*, un teler de teixir.

Item, un llit ab una màrfega y un matalaf.

Item, un llaüd.

Item, en altra cambra de dita casa fonch atrobat lo següent:

Primo, una màrfega nova de llens pintat.

Item, dos matalafs nous.

Item, una tovallola pintada.

Item, dos cortinetes de tela pintada.

Item, uns tapins.

Item, un cofre vell buyt.

Item, sis arroves de panses.

Item, un pitral de cascavells.

Item, en lo corral de dita casa foren atrobades onze gallines.

Item, dos sàrries, una nova y altra vella.

Item, dos albardes, una nova y altra usada.

Item, dos albardons.

Item, un jou de llaurar.

Item, un aladre.

Item, una serra mijancera.

Item, una aixada.

Item, un cabàs ab ferramentes, ço és, unes tenalles, barrina, un martell, una altra barrina.

Item, una aixa y una llima.

Item, un cavall d'espadar.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo magnífich^{20v} Francés Joan Ninon, alguasir e comissari de la Real Audiència, en trenta lliures, moneda reals de València.

Dictis die et anno.

Los honorables Joan Redondo, alias Hommat, e Joana Baroni, alias Homalay, cònjuges, nou convertits del present lloch de Teresa, ambo *simul et in solidum*, etc., *gratis*, etc., caplleven tota la damunt escrita roba. Prometeren los dos junts e cascú per si *et in solidum* de restituhir aquella tota hora e quant per la Real Audiència los serà demanat o pagar les dites trenta lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., ambo *simul et in solidum* sotsmeteren-se, etc., renunciaren, etc., y encara renunciaren al dret de partida, actió, etc. E la dita Joana Baroni jurà, etc., e certificada renuncià al velleià, ab testimoni de suficiència de Joan Moganer, alias Abib, justícia de dit lloch. *Actum in dicto loco* de Teresa, *die*, etc.

Testes. Anthoni d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria e Alonso Calero, guàrdia del lloch de Zarra.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real^{21r} Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssimo senyor don Anthonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat y regne de València, instants e supplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposadas persones, comprar, haver, ne adquirir los béns sitis, immobles, deutes, drets, actions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Rahat Alquef, Zamba, alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat Baroni, Alí Alasir, nou convertit, tots vehins e habitants del present lloch de Tereza,¹¹ sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cófrens real de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments^{21v} de Sa Magestat e posseïdors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general y a cascú en particular, per què ignorància no sia al·legada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dicto die et anno quo suppra a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo. En Anthoni d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Teresa, en presència del justícia e lloctinent de aquell e davant los jurats e de molts vehins e habitants de dit lloch de Teresa, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

||^{22r}

||^{22v}

||^{23r} *Die XI mensis septembris anno MDLXX.*

Lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, com fos arribat en lo present dia de huy, ensemps ab los notari e ministres dejús scrits, al lloch de Tereza, accedí personalment a la casa de Zamba, alias dit lo Luytador,¹² nou convertit del present lloch de Tereza, per a pendre a mans sues e de la Règia Cort la persona del dit Zamba, lo qual té sa casa y habitació en dit lloch de Tereza. E regonexent dita casa per al dit efecte, com se trobassen presents en aquella la muller del dit Zamba e lo justícia, *qui nunc est* de dit lloch, foren interrogats per lo dit magnífich alguasir e comissari qui dessus, si sabien hon era lo dit Zamba, los quals respongueren, ço és, la muller del dit Zamba, que no sabia hon era lo dit son marit, e lo dit justícia dix que tenia per cert que se n'era fugit.

11 En el margen izquierdo: De Tereza: Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Rahat, Alquef Zamba (sic), alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Homat, Alí Alazir.

12 En el margen izquierdo: Zamba, alias dit lo Luytador.

De totes les quals cosses, lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari qui dessús, requerí a mi, Gaspar Nunyes, notari en e per lloch del notari scrivà cap de taula de la Real Audiència en lo crimi-||^{23v}nal que per son descàrrech li'n rebés carta pública, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda en dit lloch de Tereza, los dits dia, mes y any.

Testes. Anthon d'Esllava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

||^{24r} Scribió de béns feta en la casa de Zamba, alias dit lo Luytador, del lloch de Teresa.

Die XI mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa un aladre.

Item, dalt, en un corredor de dita casa, fonch atrobat dos cosiols y dos gerretes.

Item, una altra gerra.

Item, una carabasa encubertada.

Item, en una cambra de dita casa, una màrfega.

Item, un matalafet.

Item, un cove ple d'estopa en pel.

Item, un cofre vell, dins lo qual fonch atrobat lo següent: dos barcelles de forment.

Item, una cortineta de llens.

Item, unes calses de dona de grana.

Item, una barcella de sevada.

||^{24v} *Item*, cinquanta dotzenes d'espardenyes d'espart.

Item, en altra cambra de dita casa fonch atrobat un llegó.

Item, deu arroves de pansa.

Item, dos sedasos.

Item, un llensol.

Item, una talega¹³ vella.

Item, en la cuyna, un llibrell de terra y un cànter.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de Sa Magestat, en vint lliures, moneda real de València.

¹³ En el original: talegua.

Dictis die et anno.

Lo honorable Joan Adús, alias Çaat Alabdús, nou convertit del present lloch de Teresa, comparent davant mi, Gaspar Nunyes, notari en e per lloch del scrivà cap de taula de la Real Audiència en les causes criminals, dix que ell, dit Joan Adús, és arrendador del present lloch de Teresa de les espardenyes de espart que ningú pot comprar si no ell, y que per a posar les espardenyes tenia llogada una cambra de la casa de Zamba lo Luytador, y que en la present hora de ara lo sobre dit magnífich alguasir e comissari les havia fet scriure, que^{||25^r} per ço protestava, com de fet protesta, que per la present scribió de béns no li sia causat algun perjuhí, requerint *de premissis* carta pública, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda en lo dit lloch de Teresa, los dits dia, mes y any.

Testes. Anthoni d'Eslava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Dictis die et anno.

Lo honorable Francisco Panja, alias Chirni Panja, nou convertit del present lloch de Teresa, *gratis*, etc., caplleva la roba damunt escrita de la casa de Zamba, lo Luytador. Prometé de restituhir aquella tota hora e quant per la Real Audiència li serà demanada o pagar les dites vint lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc, renuncià, etc., ab testimoni de suficiència de Joan Malet Monjon, lloctinent de justícia de dit lloch. *Actum in dicto loco* de Teresa.

Testes. Anthoni d'Eslava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

^{||25^v} De part del excel·lentíssimo senyor don Anthonio Alfonso Pimentel y Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat y regne de València, instans e supplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquirir, los béns sitis, immobles, deutes, drets, accions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Rahat Alquef, Zamba, alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat Baroni, Alí Alasir, nou convertits, tots vehins e habitants del present lloch de Teresa,¹⁴ sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien

14 En el margen izquierdo: Teresa: Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Zahat Alquef, Zamba, alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat, Alí Alazir.

serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e posehídors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general y a cascú en particular, per què ignorància no sia alegada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dicto die et anno quo supra a Nativitate Domini||^{26r} *millesimo quingentesimo septuagesimo*. En Anthoni d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Teresa, en la presència del justícia, los jurats e de molts vehïns e habitants de dit lloch de Teresa, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

||^{26v}

||^{27r} *Die XI mensis septembris anno MDLXX*.

Lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, com fos arribat en lo present dia de huy, ensemps ab lo notari e ministres dejús scrits, al lloch e o vila de Teresa, accedí personalment a la casa de Joan Blanco, algazén¹⁵ e/o alamí del lloch de Tereza, per a pendre a mans sues e de la Règia Cort la persona del dit Joan Blanco, alamí de dit lloch. E regonexent dita casa per al dit efecte, com se trobàs present en aquella la muller del dit alamí, fonch interrogada per lo dit magnífich alguasir e comissari qui dessús si sabia hon era lo dit Joan Blanco, [i] dix e respost que no'n sabia. E poch après lo dit Joan Blanco,¹⁶ alamí del dit lloch, se presentà davant lo dit magnífich alguasir e comissari qui dessús dient com havia entés que venia ab comissió per a pendre la persona de aquell, que per ço se presentava, com de fet se presentà, per a que lo dit alguasir portàs a d'aquell allà hon volgués. De totes les quals cosses, així lo dit alguasir com lo dit Joan Blanco, alamí, requeriren a mi, Gaspar Nunyes, notari en lloch e per lo scrivà cap de taula||^{27v} de la Real Audiència en lo criminal, que per descàrrech de aquells los rebés carta pública, la qual per mi fonch rebuda en dit lloch de Tereza, los dia, mes e any dessús dits.

Testes. Anthon d'Esllava e Alexo Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

||^{28r} Scribió de béns feta en la casa de Joan Blanco, alamí del lloch de Teresa.

Die XI mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa una taula de pi ab sos peus de tizora y ab cadena.

Item, una catifeta vella.

Item, dos banchos de fusta, lo hu gran y lo altre chich.

¹⁵ En el margen izquierdo: Joan Blanco, algazén e/o alamí (sic).

¹⁶ En el margen izquierdo: Joan Blanco se presentà.

Item, uns peus de fusta de taula de tizora.

Item, dos cadires de costelles.

Item, un cosí de terra mijancer.

Item, tres plats grans de terra.

Item, mija dotcena de plats de terra mijancers y una dotcena d'escudelles.

||^{28v} *Item*, un cabàs gran de espart ab una arrova de panses, poc més o menys.

Item, dos aixades, la una gran y la altra chica.

Item, en una altra <re> entrada fonch atrobat lo següent:

Primo, tres tauletes chiquetes de quatre peus.

Item, una paelleta chica.

Item, un matalafet y un coixí e un llansolet.

Item, una gerreta.

Item, una lliura de estopa filada.

Item, tres coixins.

Item, en lo pastador de dita casa fonch atrobat un llibrell de terra, dos sedasos y un pes de espart.

Item, dalt, en una cambra, fonch atrobat lo següent:

Primo, un llit de canya ab una màrfega y matalaf.

Item, un cortinatge randat morisch.

Item, una bànova vella.

Item, dos llansols ab dos coixins.

Item, dotce arroves de panses, poch més o menys.

Item, un güelle e/o una tela pintada damunt les bigues com a treginat.

Item, una caixa de fusta de pi de tall de Barcelona, en la qual fonch atrobat lo següent:

Primo, dos camisses de home velles.

||^{29r} *Item*, altres dos de dona.

Item, una raqueta de cordellat vermell vella.

Item, una toquilla de llens.

Item, quatre cabassos.

Item, una cortineta de tela penjada en la paret.

Item, dos matalafets y quatre coixins llarchs.

Item, en la cuyna de dita casa fonch atrobat lo següent:

Primo, una caldera chica.

Item, una paella.

Item, una olla gran y una chica.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo magnífich Francesc Joan Ninou, alguasir e comissari de Sa Magestat, en vint lliures, moneda reals de València.

Dictis die et anno.

Lo honorable Joan Tabaruch, alias Alí, nou convertit del present lloch de Teresa, *gratis*, etc, caplleva tota la damunt escrita roba de mans e poder del magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència. Prometé de restituhir-la tota hora e quant per la Real Audiència li serà denamada o pagar^{29v} les dites vint lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., renuncià y sotsmeté's, etc, ab testimoni de suficiència de Joan Mogàvar, alias Abib, nou convertit e justícia en lo present any de la present vila de Teresa. *Actum* en Teresa, etc.

Testes. Los magnífichs Acasi Tagell, ciutadà, governador de la present baronia, e Luys Miró, notari, habitador del present lloch.

Dictis die et anno.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssimo senyor don Anthonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat y regne de València, instants e supplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general e a cascú en particular, de qualsevol estat^{30r} o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquerir los béns sitis, immobles, deutes, drets, actions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Zahat Alquef, Zamba, alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat Baroni, Alí Alazir, nou convertits, tots vehins e habitants del present lloch de Tereza,¹⁷ sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cónfrens reals de Sa Magestat.

17 En el margen izquierdo: De Tereza: Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Zahat Alquef, Zamba, alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat, Alí Alazir.

E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e possehidors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general y a cascú en particular, per què ignorància no sia allegada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dicto die et anno quo supra a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo. En Anthoni d'Eslava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en el present dia del^{30v} huy, haver publicat e preconizat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Teresa, en presència del justícia e lloctinent de aquell e davant los jurats e de molts vehins e habitants de dit lloch de Teresa, ab alta e inteligible veu, que tothom ho podia entendre.

||^{31r} *Die XI mensis septembris anno MDLXX.*

Lo magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, com fos arribat en lo present dia de huy, ensemps ab los notari e ministres dejús scrits, al lloch de Tereza, accedí personalment a la casa de Alí Alazir, nou convertit del present lloch de Tereza, per a pendre a mans sues y de la Règia Cort la persona del dit Alí Alazir, lo qual té sa casa y habitació en dit lloch de Tereza. E regoneixent dita casa per al dit efecte no fonch trobat en aquella, e com se trobassen presents en aquella la muller del dit Alí Alazir e lo lloctinent de justícia de dit lloch de Teresa, foren interrogats per lo dit magnífich alguasir e comissari qui dessus si sabien hon era lo dit Alí Alazir, los quals respongueren, ço és, la muller del dit Alí Alazir que no sabia hon era, e lo dit lloctinent de justícia dix que no sabia hon era, però que la nit pasada havia vist al dit Alí Alazir en dit lloch.

De totes les quals cosses lo dit magnífich^{31v} Francés Joan Ninou, alguasir e comissari qui dessus, requerí a mi, Gaspar Nunyes, notari en e per lloch del notari scrivà cap de taula de la Real Audiència en lo criminal, que per son descàrrech li'n rebés carta pública, la qual per mi, dit notari, li fonch rebuda los dits dia, lloch e any.

Testes. Anthoni d'Eslava e Alexo Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

||^{32r} Scribció de béns feta en la casa de Alí Alasir, nou convertit del loch de Teresa.

Die XI septembris MDLXX.

Et primo, en la entrada de dita casa una tauleta chica.

Item, un llegó.

Item, un coixinet.

Item, dos paneres.

Item, en una cambra de dita casa fonch atrobat tres matalafets.

Item, un matalaf y un llansol.

Item, una flassa[da] vella y dos coixinets.

Item, un teler.

Item, dalt, en una cambra de dita casa, fonch atrobat quatre arroves de pansa.

Item, un torn.

Item, un bancalet.

||^{32v} *Item*, una camisa de dona ab llistes.

Item, una camisa de dona.

Item, tres camises de chich velles.

Item, una cadira de costelles.

Item, unes tovalles velles y altres noves.

Item, una posteta.

Item, un llibrell de terra y un cossiòl.

Item, tres olles.

Item, dos paneres.

Item, en altra cambra fonch atrobat una màrrega.

Item, una caixa de pi vella buyda.

Item, un banco (sic).

Item, una cortineta de tela.

Item, en altra cambra un banch y tres barcelles de llinós.

Item, dos podadores.

Item, un cabàs de ferro vell.

Item, una aixada.

Item, en altra cambra un altre banch.

Item, en lo corral una cabreta.

Item, quatre gallines y un gall.

Item, un odre de oli de ginebre.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de Sa Magestat, en deu lliures, moneda reals de València.

Dictis die et anno.

Lo honorable Joan Parri, alias Alodrigue,^{||33r} nou convertit del present lloch de Teresa, *gratis*, etc., caplleva tota la damunt escrita roba. Prometé de restituhir aquella tota hora e quant per la Real Audiència li serà demanada o pagar les dites deu lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., renuncià, etc., sotsmeté's, etc., ab testimoni de suficiència de Joan Malet Monjon, lloctinent de justícia de dit lloch. *Actum in dicto loco* de Teresa, etc.

Testes. Anthon d'Eslava e Alexo de Barra, verguetes de la Real Alguasiria.

Dictis die et anno.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssimo senyor don Anthonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat y regne de València, instants e suplicants los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició^{||33v} sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquirir los béns sitis, immobles, deutes, drets, accions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Rahat Alquef, Zamba, alias lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat Baroni, Alí Alazir, nou convertits, tots vehïns e habitants del present lloch de Tereza, sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e posseïdors de mala fe, notificant les dites cosses a tothom en general y a cascú en particular, per què ignorància no sia al·legada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dicto die et anno quo supra a Nativitate Domini millesimo DLXX. En Anthoni d'Eslava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Teresa, en presència del justícia e lloctinent de aquell e davant los jurats e de molts vehïns e habitants de dit lloch de Teresa, ab alta e intel·ligible veu, que tothom ho podia entendre.

^{||34r} Scribció de béns feta en la casa de Francisco Ubeque, alias Rahat Alquef, del lloch de Teresa.¹⁸

18 En el margen izquierdo: Francisco Ubeque, alias Rahat Alquef.

Die XI mensis septembris anno MDLXX.

Et primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa lo següent:

Primo, una aixada.

Item, una albarda y un albardó.

Item, una sàrria.

Item, dos alosnes y mija de lli per picar.

Item, un altra sàrria.

Item, en un estudi de dita casa fonch atrobat tres alosnes de lli per picar.

Item, dos assos d'espart.

Item, un cànter gran de terra.

Item, una panera, un cabàs y un garbell.

Item, dalt, en una cambra de dita casa, fonch atrobat un teler.

||^{34v} *Item*, un torn.

Item, un bancalet.

Item, en altra cambra de dita casa fonch atrobat tres coixinets, una tauleta de pi.

Item, dos parells de saragüells, los uns de llens y lo altre de cordellat.

Item, un altre parell de saragüells de llens.

Item, un sayo de drap pardo.

Item, una camisa de dona vella.

Item, una cortina de sobrecel usada fonch atrobada en altra cambra de dita casa.

Item, una tovallola ab unes llistes vermelles.

Item, un cortinatge de filenpua franjat ab fil.

Item, dos cortinetes pintades de llens.

Item, dos sombreros de feltre, lo hu de dona franjat y lo altre de home.

Item, dos tovalloles de llens pintades de vermell.

Item, tres camisses de dona, les dos obrades de seda groga y negra y l'altra de groch y blanch.

Item, dos camisses de home velles.

Item, una llansolet.

Item, un cafís de forment.

Item, una caixa nova de fusta de pi buydat.

Item, en altra cambra de dita casa fonch atrobat lo següent:

Primo, dos arroves de pansa.

Item, quinze arroves de panses.

Item, un llit ab una màrfega y dos matalafs.

||^{35r} *Item*, un llansol.

Item, tres orons y lo hu ab dos cafissos de cevada.

Tota la qual dita roba fonch estimada per lo dit magnífich Francés Joan Ninou, alguasir e comissari de la Real Audiència, en trenta lliures, moneda reals de València.

Dictis die et anno.

Lo honorable Francisco Roig, alias Çahat, nou convertit del present lloch de Teresa, *gratis*, etc., caplleva tota la damunt escrita roba. Prometé de restituhir aquella tostemps e quant per la dita Real Audiència li serà demanada o pagar les dites trenta lliures, moneda reals de València, preu y stimació de aquella. *Et quia*, etc., renuncià, etc., sotsmeté's, etc., ab testimoni de suficiència de Joan Moganer, justícia del present lloch. *Actum in dicto loco, die*, etc.

Testes. Anthoni de Slava, verguer de la Real Alguasiria, e Alonso Calero, guàrdia de Zarra.

Dictis die et anno.

Ara hoiats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica e Real Magestat del Rey Nostre Senyor e per aquella.

De part del excel·lentíssimo senyor don Antonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lloctinent y capità general en la ciutat y regne de València, instants e supplicants||^{35v} los honorables y discrets procuradors fiscals de Sa Magestat, com, ab tenor de la present pública crida per la real auctoritat de part de la prefata Real Magestat, se mana a tothom en general y a cascú en particular, de qualsevol estat o condició sia, no sia gosat, ni presumeixca, per si, ni per interposades persones, comprar, haver, ne adquirir los béns sitis, immobles, deutes, drets, accions, censals, violaris pertanyents e havents respecte a Joan Blanco, alamí, Francisco Ubeque, alias Zahat Alquef, Zamba, alias dit lo Luytador, Joan Baroni, alias Hommat Baroni, Alí Alazir, nou convertits, tots vehins e habitants del present lloch de Teresa, sots pena de dos-centes lliures, moneda reals de València, applicadores als cófrens reals de Sa Magestat. E sàpien e sien serts que si lo contrari faran seran haguts, tenguts e reputats per lo contrafahents los manaments de Sa Magestat e possehidors de mala fe, notificant les dites coses a tothom en general e cascú en particular, per què ignorància no sia al·legada. E guarde's qui guardar-se deja.

Dicto die et anno quo supra a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo.
En Antoni d'Esllava, vergueta de la Real Alguasiria, dix e relació féu ell, en lo present dia de huy, haver publicat e preconisat la preinserta pública crida de metiment de mala veu en la plasa del present lloch de Tereza, en presència del justícia e lloctinent de aquell e davant los jurats e molts vehïns e habitants de dit lloch de Tereza, ab alta e inteligible veu, que tothom podia entendre.

||^{36r}

||^{36v}

||^{37r} *Notata in libro curie anni MDLXX, foleo XXXXI.*

||^{37v}

||^{38r}

||^{38v} Don Phelip, per la gràcia de Déu Rey de Castella, de Aragó, de Leó, de les Dos Sicílies, de Hierusalem, de Granada, de Navarra, de Toledo, de València, e per aquella.

Don Anthonio Alphonso Pimentel de Herrera, comte de Benavent, lloctinent y capità general en la present ciutat y regne de València. Al amat alguazir ordinari de Sa Magestat mossén Garcia de Alabiano, donzell, salut y real dilectió. Com ajam entés que hun morisco nomenat [Azmet] Garro, del loch de Maçalabés, va inquietant los novament convertits del present regne per a que-s conmoguen e fa altres mals enpreminents en deservy de Nostre Senyor Déu y de Sa Magestat, y com convinga a la bona y deguda administració de justícia que aquell sia pres ab tots los demás culpables en dits delictes còmplices de aquells, perço, ab tenor de les presents, instants e suplicants los procuradors de Sa Magestat, vos diem, cometem e manam que, ensemps ab hun scrivà y menistres de vostre offici necesaris, aneu a qualsevol parts neçesàries del present [regne] y procurareu de aver y pendre la persona del dit Garro y rebreu informació de testimonis acerca de dites coses, y ultra lo dit home pendreu los dits culpables, los quals, ben tutament y segura, portareu a la present ciutat y posareu en les presons de aquella y fareu scripció de béns en les cases dels desús dits, y extra de aquelles, los quals acomanareu a bons e suficients capllevadors en la forma acostumada y los inmoables constituyreu en mala, com nós, ab les penes constituhim, anireu a Cortes a on avem entés que té huna vaqueria y a Otanell y altres parts, y pendreu dita vaqueria del dit Garro y altre qualsevol bestiar del dit Garro que en dits llochs y altres parts trobareu, lo qual comanareu per la Règia Cort en la forma acostumades, havent-vos-y en tot com de tos confiava y lo negoci. Car nós, acerca de dites coses y sengles de aquelles, ab sos incidents y dependents de aquells, vos conferim y donam ple y bastant poder ab les penes en les quals, sots pena de dos mil florins de or, diem e manam a tots e sengles oficials y subdits de Sa Magestat constituÿts dins lo present regne que, en fer y executar les dites coses e sengles de aquelles, en res no us perturben, enpaig ni contradicció alguna facen, ans vos assistexquen

y presten tot fabor y auxili necessari y oportú tota ora y quant per vós o part vostra instans e requests seran.

Datum en València, a nou del mes de abril, any de la Nativitat de Nostre Senyor Déu Jesu-christ mil cinch-cents setanta. *Arrufat pro Regente*.

||^{39r} *Die XVI aprilis anno MDLXX. In loco* de Cortes.

Constituhit personalment lo mag[nífic] Garcia de Alabiano, alguasir ordinari de Sa Magestat en la ciutat y regne de València, en lo lloch de Cortes, féu en aquell en virtut de la desús inserta comissió com a béns de Azmet Garro, nou convertit, nomenat en la dita comissió la escriptió de béns següent:

Primo, foren scrits dos bous¹⁹ del sobre dit Azmet Garro, nou convertit, atrobats en poder del noble don Luis Pallàs, senyor de dit lloch de Cortes, colluts,²⁰ lo hu de pèl fosco y l'altre de pèl vayo albardado, y lo fosco de temps de tres anys y l'altre de cinch anys.

Dicto die.

Lo noble don Luis Pallàs, senyor de dit lloch de Cortes, *gratis*, etc., pren en comanda del magnífich Garcia de Alabiano, alguasir desús dit, los desús dits bous estimats per lo dit alguasir en trenta-tres lliures, moneda reals de València. Prometé restituyr aquells tota hora e quant per la Real Audiència lo serà manat o per lo dit alguasir o pagarà per aquells les dites trenta (sic) lliures o la justa valor de aquells, etc. Obligà, etc., y renuncià, etc. *Actum in loco* de Cortes.

Testes. Antoni Vila y Guillem de Armanyach, verguetes de la Real Alguasiria de València, atrobats presents.

||^{39v} *Et dicto et eodem die et anno*. Lo magnífic Garcia de Alabiano, alguasir desús dit, prengué en jurament als honorables Hieroni Aduch, justícia de dit lloch de Cortes, nou convertit, e Alonso Yanyes, guàrdia de dit lloch de Cortes, cristià vell, los quals, interrogats per lo dit alguasir, lo hu a part de l'altre, si sabien que en lo dit lloch de Cortes o terme de aquell o en altra qualsevol part del regne habia o tenia altres bous, baques y béns lo dit Azmet Garro, nou convertit, los quals respongueren que no sabien ahon tenia béns, més de aquells dos bous, e que havia un mes, poch més o menys, que se n'havia portat de allí treze baques, onze grans y dos chiques, e que no sabien ahon se las ha portat, més de quant havia fama que se las havia

19 En el margen izquierdo: Escripció de dos bous.

20 En el original: cojuts.

portat a Lombay o a Rahal. Y asò digueren y respongueren cascú de aquells, interrogat per si y apartat de l'altre. Y asò és, etc.

*Die XVIII aprilis anno a Nativitate Domini MDLXX.*²¹

Lo magnífich Gaspar Hieroni Valentí,²² generós, procurador general del marquesat de Lombay, de dita vila de Lombay vehí e habitador, testimoni *ex officio* rebut per lo magnífich Garcia de Alabiano, alguasir ordinari de Sa Magestat en la ciutat y regne de València, en virtut de la comi-||^{40r}sió a ell dada y atribuhida, lo qual jurà en mà y poder del dit magnífich alguasir a Nostre Senyor Déu e als Sant Quatre Evangelis de aquell, etc., dir veritat, etc. E dix ser de hedat de cinquanta-cinch anys, poch més o menys.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, coneix molt bé a Azmet Garro, nomenat en dita comissió, nou convertit, lo qual sap que és natural de la vila de Lombay, a hon no li consentixen estar, axí per ser enemic del rey, com per altres coses que ha fet en dit lloch, y és ho perço que ha mort dos hòmens, lo hu en Paterna, cristià vell, y l'altre en Chiva,²³ y asò sap ell, dit testimoni, per haver hoÿt dir a moltes persones, los noms dels quals al present no és recordant ell, dit testimoni, als quals el mateix Garro, nou convertit, havia y ha confesat que ell havia mort un home en Paterna, però que l'home de Chiva que deyen que-ll ho havia mort, que ell no lo havia mort, encara que lo y aplicaven, e perquè lo dit Azmet Garro lo y ha dit y confessat a ell, dit testimoni, ans de tenir lo càrrech que té de procurador de dit marquesat de Lombay. E també diu ell, dit testimoni, que ha hoÿt dir ell, dit testimoni, a algunes persones, que los noms||^{40v} no és recordant ell, testimoni, que uns verguetes, no sab ell, dit testimoni, quines verguetes eren, si eren verguetes de la Real Audiència o porters del senyor governador de València, volent pendre al dit Garro y abracant-se ab ell, tirà de un punyal per a aquells y se'ls escapà de les mans de aquells y pasà un riu a nado, y li prengueren un cavall y aquell se'n portaren a València o ahon les paregué, y assò pot haver tres anys, poch més o menys.

Et etiam dix saber que-s un home inquiet, malquiet y de mala vida y fama, y asò sab per ésser públich y notori y pública veu y fama entre les persones que-l conexen, axí de Lombay com de altres parts. E que també [h]a hoÿt dir ell, dit testimoni, a algunes persones, que no és recordant ell, dit testimoni, qui són, que los moriscos del lloch de Cortes, lloch del present regne de València, que-l volien fer rey, y ell, dit testimoni, interrogant a alguns vehins de Cortes si era veritat que volien alçar rey al dit Garro li respongueren a ell, testimoni, que era falsia y que ja la aljama ne havia donat rahó a sa excelència. Y asò és, etc.

21 En el margen izquierdo: Testimonis *ex officio* contra Azmet Garro, vehí de Lombay.

22 En el margen izquierdo: *De confesione*.

23 En el margen izquierdo: Matà dos hòmens, lo hu en Paterna y lo altre en Chiva.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum, etc.

||^{41r} *Dictis die et anno in vila de Lombay.*²⁴

Lo honorable Garcia Narvací, procurador de la baronia de Arahal y Monserrat, de la qual és senyor don Ximén Pérez Calatayu[d], de present atrobat en la vila de Lombay, e edat que dix ser de sixanta-cinch anys, poch més o menys, testimoni *ex officio* rebut per lo magnífic Garcia de Alabiano, en virtut de la comissió a ell dada y atribuïda, lo qual jurà en mà y poder del dit magnífic alguasir a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, per haver practicat ab Azmet Garro, nou convertit, algunes vegades, coneix molt bé a d'aquell y sab que és natural de Lombay, el qual sab que ha mort dos hòmens,²⁵ lo hu en Chiva, cristià nou, y l'altre en Paterna, cristià vell, y asò sab per ésser públich y notori y pública veu, fama y per haver hoÿt dir a algunes persones y, senyaladament, al noble don Joan Pardo, el qual tractava ab lo jermà del mort, que-s diu Valero, de Sogorb, cristià vell, per a que perdonàs aquell, per la qual rahó sab ell, dit testimoni,^{||41v} que va fugint y amagant-se del rey.

Et etiam, dix haver oÿt dir ell, dit testimoni, al noble don Luis Pallàs, senyor de Cortes, que aquell anava inquietant los moriscos de dit lloch de Cortes per a que se revelasen y alçassen. Y també lo y ha oÿt dir a don Ximén Pérez Calatayud, senyor de dita baronia de Arahal. Y asò és, etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum.

*Die XVIII aprilis anno MDLXX.*²⁶

Constituhit personalment en lo lloch de Maçalabés lo magnífic Garcia de Alabiano, alguasir desús dit, féu en aquell escriptió dels béns atrobats en la casa de Azmet Garro²⁷, nou convertit, a hon aquell habitava, en presència de Joan Galay, alamí, y Pere Galay, justícia de dit lloch, los quals béns són los següents:

²⁴ En el margen izquierdo: *Die X mensis novembris anno MDLXX in figuram testis fuit formiter reproductus super denuntiatione et dixit idem et perseveravit.*

²⁵ En el margen izquierdo: Ha mort dos hòmens.

²⁶ En el margen izquierdo: Escripció de béns.

²⁷ En el margen izquierdo: En casa de Azmet Garro en Maçalabés.

Primo, una taula de pi ab ses tisores, vella.

Item, quatre canyizos de dos mans de cuchs.

Item, un axada.

Item, un escabeig.

||^{42r} *Item*, un crisol.

Item, una almilla de drap pardo guarnida de treneta parda.

Item, una cadira trencada.

Item, almut y mig de forment.

Item, almut y mig de dacza blanca.

Item, una agulla espadenera.

Item, una encluseta de ferro.

Item, tres redomes de vidre grans.

Item, unes bonetes.

Item, una zalefa.

Tots los quals béns axí escrits foren estimats per lo dit magnífich alguasir en quantitat de tres lliures.

Dicto die.

Lo honorable Pere Galay, nou convertit, justícia de dit lloch de Maçalabés, *gratis*, etc., pren en comanda del magnífich Garcia de Alabiano, alguazir de Sa Magestat ordinari desús dit y nomenat, tots los desús scrits béns estimats per lo dit alguasir en les dites tres lliures, moneda reals de València, los quals prometé restituhir tota hora y quant que per la Real Audiència o per lo dit alguasir li serà manat o pagarà per aquells la dita quantitat de dites||^{42v} tres lliures, moneda reals de València. Obligà, etc., renuncià, etc. *Actum in loco* de Maçalabés.

Testes. Antoni Vila y Guillem d'Armanyach, verguetes de la Real Alguasiria, atrobats de present en dit lloch.

Et dicto die et anno, in dicto loco de Maçalabés.²⁸ Lo dit magnífich alguasir féu escripció de béns de dos baques y un vedell com a béns de dit Azmet Garro, nou convertit, atrobades en poder de Hieroni Uzeyt, de dit lloch de Maçalabés, lo qual dix que havia quinze dies les tenia a mijes ab lo dit Garro, les quals baques lo dit magnífich alguasir portà a València.

28 En el margen izquierdo: Escripció de dos baques y un bedell.

*Item, etiam,*²⁹ se trobaren béns sitis de aquell propis una casa situada en lo dit lloch de Maçalabés, en la calle (sic) Gran, la qual confronta ab cases de Alí Zaydet, de una part, y de altra part ab cases de la viuda de Abdurazman y ab carrera pública.

Item, un moreral propi seu, situat e posat en la partida de Hosteta, que són huyt fanecades de terra moreral, segons que afronta de una part ab lo camí que va a Rusany y ab sèquia del Fayne y del^{43r} altra part ab terra de Joan Ardup y ab terra de Hieroni Abzeyt, nous convertits del lloch de Maçalabés. Per custòdia y guarda dels quals béns y en virtut de la comissió al dit magnífich alguasir donada y atribuïda, féu fer la crida següent en lo dit lloch de Maçalabés.

Hara ojats que us fan a saber de part de la Sacra Catòlica Real Magestat y per aquella, de part del excelentísimo senyor don Antoni Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, vir[r]ey y capità general en la present ciutat y regne de aquella, com, per lo molt magnífich micer Hierónimo Arrufat, per lo Regent la Cancelleria de Sa Magestat en la ciutat y regne de València, y los senyors del Real Consell sia estat provehüt que fos pressa la persona de Azmet Garro, nou convertit del lloch de Maçalabés, y que los béns mobles e semobents de aquell fosen posats y constituïts en mala veu ab veu de pública crida. Per tal *et alias*, de part de la dita Sacra Cathòlica Real Magestat, vos diem e manam a tothom en general y a qualsevol persona en particular, de qualsevol estat, grau, dignitat o preheminiència sien, que ninguna persona gosse ne presumeïxca comprar ne adquerir béns ninguns del sobre dit Azmet Garro, nou convertit de Maçalabés, ab pena que si lo contrari feyen serien haguts, ten-^{43v}guts y reputats per posseïdors de mala fe y serà procehüt contra aquells y qualsevol d'ells, segons furs, privilegis y pragmàtiques del present regne, *et alios* serà vist fahedor. Y guarde's qui guardat sia.

Dicto die. Lo honorable Guillem d'Armanyach, vergueta de la Real Alguasiria, *retulit* ell, en lo present dia de huy, haver fet y cridat la desús inserta crida per los llochs acostumats de dit lloch de Maçalabés.

Recepit Didacus Perez, notarium pro scriba.

E après de ésser fet tot lo desús dit, fonch rebuda la informació de testimonis *ex officio* contra lo dit Azmet Garro, nou convertit, següent.

*Die XVIII aprilis anno MDLXX. In loco de Alazque.*³⁰

Lo honorable Luíz Arquer, nou convertit del lloch de Alazque, de edat de cinquanta anys, poch més o menys, testimoni *ex officio* rebut per lo dit magnífich alguasir en virtut de la comissió a ell dada y atribuïda, lo qual jurà en mà y poder del dit magnífich alguazir a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc.

29 En el margen izquierdo: Casa en Maçalabés.

30 En el margen izquierdo: *Die XIII mensis novembris et anno. In figuram testis fuit formiter reproductus super denuntiatione et dixit idem et perseveravit.*

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, coneix molt bé al dit Azmet Garro, nou convertit del^{44r} lloch de Maçalabés, el qual sab que estos dies passats ha pegat una coltellada a Tuzeyfar, nou convertit, no sab ell, testimoni, si fonch en lo terme de Alberich o de Antella, en la montanya, e que ha oÿt dir a un morisco de Chiva que-s diu Bajoch, que lo dit Azmet Garro havia mort a un jermà seu en Chiva, y asò haurà treze o quatorze anys, poch més o menys, y que per dita mort [h]a hoÿt dir ell, dit testimoni, que va fugint y amagant-se de la justícia.

Et etiam, dix saber, per ésser tal la fama pública, que és home de mala vida y fama, breguer y inquiet. Y asò és, etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum.

*Dictis die et anno in loco de Alberich.*³¹

Lo honorable Luís Arraiz, nou convertit del lloch de Alberich, de edad de sixanta anys, poch més o menys, testimoni *ex officio* rebut per lo dit magnífich alguasir en virtut de la desús inserta comissió, lo qual jurà en poder y mà del dit magnífich alguasir a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

^{44v} E dix que ell, dit testimoni, coneix molt bé al dit Azmet Garro en dita comissió mencionat, el qual sab és de Maçalabés, habitador y natural de la villa de Lombay, y asò per haver-ho practicat moltes vegades y haver tractar ab aquell, el qual sab que ha mort tres hòmens: lo hu en Paterna, que era cristià vell, y l'altre en Chiva y l'altre en Millars o en Otanell, y assò sab ell, dit testimoni, per haver-ho hoÿt dir a moltes persones, de los noms dels quals ell, dit testimoni, no és recordant, y per ésser com és tal la veu y fama pública, y perquè lo jermà de Bajoch, que-s diu també Bajoch lo y digué a ell, testimoni, com aquell havia mort a son jermà. *Et etiam* dix saber que en lo terme de Antella, en la montanya, pegà dos coltellades en lo cap a un fadrí nomenat Bartolomé Axer, vehí de Alberich,³² per certes rahons que lo dit Axer havia passat ab huna parenta del dit Garro, per la qual causa arremeté ab hun cavall y llansà dit fadrí en terra en dites montanyes, a hon li pegà dites dos coltellades en lo cap, y asò sab per ésser públich y notori y pública veu y fama e perquè dit fadrí^{45r} és vehí de dit lloch de Alberich. Y sab, perquè és tal la fama en dit lloch de Alberich y altres parts, que dit Garro és home malquiet, acoltellejador y de molt mala vida y fama. Y assò és, etc.

³¹ En el margen izquierdo: *Die XIII novembris anno MDLXX. In figuram testis fuit formiter reproductus super denuntiatione et dixit idem et perseveravit.*

³² En el margen izquierdo: Dos coltellades a Bartolomé Axer en lo cap.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum.

*Dictis die et anno.*³³

Lo honorable Pere Foroch, llaurador, del lloch de Alberich habitador, de edat de sixanta anys, poch més o menys, testimoni *ex officio* rebut per lo dit magnífich alguasir, lo qual jurà en mà y poder del dit magnífich alguazir a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sab sobre lo interrogat per lo dit magnífich alguazir és que ha més de vint anys que coneix ell, dit testimoni, al dit Azmet Garro, el qual sab que és fill de Garro, de la vila de Lombay, el qual sab ell, dit testimoni, que ha mort dos hòmens, hu en Chiva y l'altre en Paterna, y asò sab ell, dit testimoni, per haver hoÿt dir a moltes^{45v} persones, los noms dels quals no és recordant ell, dit testimoni, y perço que tal és la fama pública entre les persones coneixents a d'aquell, lo hu dels quals sab ell, dit testimoni, que era cristià vell de Sogorb, y asò pot haver quinze anys, poch més o menys. E també [h]a hoÿt dir públicament en la plaça pública de dit lloch de Alberich que porta ab si lo dit Azmet Garro, nou convertit, un arcabuçet.³⁴ E també sab ell, dit testimoni, que dit Garro pegà dos coltellades en lo cap a un fadrí que's diu Bartolomé Axer, criat que solia ser de ell, testimoni, y asò per certes diferències que lo fadrí havia passat ab huna cosina de dit Garro en dit lloch de Alberich, les quals coltellades li pegà estant lo fadrí cullint bojes en les montanyes de Antella, y de assò és pública veu y fama. Y també sab, per ser públich y notori, que és home de mala vida y fama y tal és la pública veu y fama en lo lloch de Alberich y altres parts que l'han conegut y conexen. Y asò és, etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum.

^{46r} *Dicto die et anno.*³⁵

Lo honorable Luís Çaba, nou convertit, del lloch de Alberich habitador, de edat de cinquanta-dos anys, poch més o menys, testimoni *ex officio* rebut per lo dit magnífich alguazir, lo qual jurà per Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc.

³³ En el margen izquierdo: *Die XIII mensis novembris <MDLXX> anno MDLXX. In figuram testis fuit formiter reproductus super denuntiatione et dixit idem et perseveravit.*

³⁴ En el margen izquierdo: Azmet Garro, arcabuçet.

³⁵ En el margen izquierdo: *Die XIII mensis novembris anno MDLXX. In figuram testis fuit formiter reproductus super denuntiatione et dixit idem et perseveravit.*

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, ha conegut y coneix molt bé al dit Azmet Garro, nou convertit, el qual sab que és hun home de mala vida y fama, segons se diu públicament entre les persones conexents aquell, axí en dit lloch de Alberich, com en altres parts que'l coneixen y tenen pràctica de aquell. Y sab que ha mort dos hòmens, hu en Chiva y l'altre en Paterna, y asò per haver hoÿt dir públicament a moltes persones en dit lloch de Alberich, los noms dels quals al present no-s recordant ell, testimoni. Y també sab que pegà dos coltellades a hun fadrí nomenat Bartolomé Axer, de dit lloch de Alberich, per certes diferències que aquell havia passat ab huna cosina de dit Garro en Alberich, y asò fonch en lo terme de Antella, y tal^{46v} sab ell, dit testimoni, que és públich y notori y pública veu y fama entre les persones coneixents aquell. Y asò és, etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum.

*Predictis die et anno.*³⁶

Lo honorable Hieroni Pilart, nou convertit, de dit lloch de Alberich vehí e habitador, de edat de quaranta-cinch anys, poch més o menys, testimoni *ex officio* rebut per lo magnífich alguazir, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, és natural de Catadau, del marquesat de Lombay, y coneix molt bé a Azmet Garro, nou convertit, el qual sab que-s natural de la vila de Lombay y sab també que dit Garro, nou convertit, residia en lo lloch de Maçalabés, a hon té cassa y terres. Y sab també que aquell ha mort dos hòmens, hu en Chiva y un altre en Paterna, cristià vell, y assò sab ell,^{47r} dit testimoni, per ço que lo mateix Garro lo y ha dit y confessat a ell, testimoni, com aquell havia mort dits dos hòmens en Chiva y Paterna, y asò lo y digué y confesà en Lombay, lo hu dels quals dix a ell, testimoni, lo dit Azmet Garro, que era cristià vell de Sogorb. Y tal sab ell, dit testimoni, que és la pública veu y fama, axí en lo lloch de Alberich com en altres parts que'l coneixen y tenen notícia de aquell. *Et aún* dix saber ell, dit testimoni, que dit Garro ha pegat dos coltellades en lo cap a un fadrí de dit lloch de Alberich nomenat Bartolomé Axer, y assò estant cullint bojes en lo terme y montanyes de Antella, al qual, estant collint dites bojes, arremeté ab lo cavall que aquell portà ab si y llansà dit fadrí en terra y li pegà dites dos coltellades en lo cap, no sab ell, dit testimoni, ab quina espasa fonch, y asò fonch perquè lo dit fadrí havia passat certes diferències ab huna cosina del dit Azmet Garro y nefrà aquella de una coltelladeta chica en lo cap, y per dita rahó pegà dit Garro dites dos coltellades a dit

³⁶ En el margen izquierdo: *De confesione*.

fadrí en lo cap. Y també sab que és^{||47v} home de mala vida y fama, acoltellejador y matador, y assò sab per haver-ho hoÿt dir y ser públich y notori y pública veu y fama y perquè de les dos morts lo y confesà el mateix Garro al dit testimoni en la dita vila de Lombay. Y asò és, etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit in dictis.

In junctum.

^{||48r} Lo Rey e per Sa Magestat.

De part de don Antonio Alfonso Pimentel y de Herrera, compte de Benavent, lochtinent y capità general de la present ciutat y regne de València. Al feel vergueta de la Real Alguaziria Martí Romero, salut y gràcia. Per coses consenents lo servey de Sa Magestat e la bona y recta administració de la justícia, instants e supplicants los procuradors fiscals de Sa Majestat, ab tenor de la present pública crida [...] per la real auctoritat, vos diem y manam que accedeixcau personalment al loch de Millàs y en altres qualsevol parts del dit present regne ahon sia necessari y convinga, y manareu de part nostra, segons que nós ab [...] la present manam, a Joan Sentido lo Jove, nou convertit del dit loch de Millàs, que, sots pena de vint-y-cinch liures als cófrens reals applicadores y dels béns de aquells exigidores, vinga personalment a la present ciutat ensemps ab vós, representant-se davant nós, hon se li dirà la causa de la sua venguda. E axí mateix accedixcau al loch de Dos Aygües y fareu lo mateix manament a Mira e a Loriali, del dit loch de Set (sic) Aygües, y per lo semblant accedireu al loch de Macastre y fareu lo semblant manament a Azadet, nou convertit del dit loch de Macastre, tots los quals manareu que vinguen ab vós, sots la dita pena de vint-y-cinch lliures dels béns de cascú de aquells exigidores, perquè axí convé al servey de Sa Magestat. *Datum* en València, a vint-y-huyt dies del mes de abril, any mil cinch-cents setanta. *Arrufat pro Regente*.

^{||48v} *Die secundo mensis maii anno MDLXX. Retulit* Martí Romero, vergueta de la Real Alguaziria, ell, a trenta del passat mes de abril, ésser anat al loch de Millàs y en aquell haver citat a Juan Sentido y fer lo manament en la present comissió contengut. *Et etiam* lo mateix dia ésser anat al loch de Dos Aygües y en aquell haver citat al dit Mira y a Loriali y fer los dits manaments. *Et etiam* lo dilluns propassat, primer dia del mes de maig, ésser anat al loch de Macastre y en aquell haver citat y fer lo dit manament a Azadet y com no trobàs al dit Azadet en lo dit loch de Macastre, dix al justícia del dit loch de Macastre que, en ésser vengut lo dit Azadet al dit loch, manàs a d'aquell que, sots la dita pena de vint-y-cinch lliures contenguda en la present comissió, vengués a la present ciutat de València, davant lo molt magnífich Miquel Àngel de Bas, etc.

^{||49r}

^{||49v}

||^{50r} Informació.

*Die secundo mensis maii anno MDLXX.*³⁷

Lo honorable en Joan Sentido, laurador y albardaner, nou convertit del loch de Millàs, attrobat en València, de edad, segons dix, de trenta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., en mà y poder del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que passà en veritat és que essent anat ell, testimoni, en lo mes de janer propassat, a la baronia de Cortes a captar per a una mora ab ses criatures que-s havia rescatat de Granada ans de la crida, entenent que en la baronia de Cortes se juntaven molta gent, tots nous convertis del present regne, per a unes bodes que-s feyen allí de un moriscat ab una moriscada, y essent en lo dit loch de Cortes un moriscat que-s nomena Reduan Assenti, lo qual és natural del [lloc] de Rohayar, de la dita baronia de Cortes, molt conegut d'ell, testimoni, dix a ell, testimoni, après de haver-li dit que fos molt ben vengut, com tenia gran||^{50v} necessitat de parlar ab ell, testimoni, y ell, testimoni, li dix que li digués lo que volia y lo dit Reduan Assenti dix que no lo y podia dir sellavors, que a la nit lo y diria, y axí se n'anà lo dit Reduan Assenti. Y aquella nit lo dit Reduan no parlà ab ell, testimoni, y en lo endemà dix lo dit Reduan Assenti a ell, testimoni, com no li havia pogut parlar la nit passada, però que al vespre no dexàs ell, testimoni, de ésser en casa del dit Reduan Assenti juntament ab uns moriscats del loch de Teresa de la Vall de Ayora que staven en lo dit loch de Cortes, que en sa casa d'ell, dit Reduan, tenia necessitat de parlar-los a tots. Y axí, en ésser de nit, a prima nit, estant ell, testimoni, en lo carrer, véu venir als dits moriscats del loch de Teresa, los quals se nomenen Almagasén, alamí del dit loch de Teresa, Alí Alazir, Sahad Alquef, Alzamba y Alboroni, y com ell, testimoni, ves als sobredits moriscats que anaven envés la casa del dit Reduan Assenti, juntant ell, testimoni, ab aquells, anaren tots a la casa del dit Reduan Assenti, y en ésser en la dita casa véu ell, testimoni, que y havia molta gent en aquella, tots nou convertits del present regne, y axí estigué ell, testimoni, allí mija hora, poch més o menys, que lo dit Reduan Assenti no li dix cosa alguna, ni ningú dels altres que staven allí, y com ell, testimoni, ves que no li dix lo dit Reduan lo que li havia de dir, despedint-se de tots se n'anà a dormir a casa de una parenta d'ell, testimoni, que està en lo dit loch de Rohayar, que-s nomena la filla del Cardenal,

37 En el margen izquierdo: *Die XVI mensis novembris anno MDLXX. In figura Joannem Sentido ut testis fuit formiter reproductus supra denuntiatione et dixit idem et perseveravit*, açò ajustat que un home que ell, dit testimoni, ha vist en la present hora pres en les presons comunes de la present ciutat, lo qual se és nomenat Francisco Alquef, alias Sahat Alquef, no és lo Sahat Alquef del qual ell, dit testimoni, ha testificat, y està en veritat que quant lo alguazir Ninou prengué al dit Francisco Alquef, alias Sahad Alquef, en lo loch de Tereza, ell, dit testimoni, si trobà present e dix ell, dit testimoni, al dit Ninou que no era aquell lo Sahat Alquef que havia de pendre, e com fos present lo dit alguazir Ninou dix que és veritat que lo dit Sentido lo y dix, però que ell no'l volgué creure, puix ell, dit alguazir, portava en lo memorial que prengué Sahat Alquef.

dexant-se en casa del dit Reduan als sobre dits moriscats de Teresa y als altres qui estaven allí. Y estant ell, testimoni,^{51r} en casa de la dita parenta sua, ja que-s era gitat, lo dit Reduan Assenti vengué a cridar a ell, testimoni, y sabent ell, testimoni, que lo dit Reduan lo cridava, es levà y, exint de casa, se n'anà ab lo dit Reduan Assenti envés la casa del dit Reduan. Y anant per lo carrer dix ell, testimoni, al dit Reduan Assenti que per a què-l volia y lo dit Reduan dix a ell, testimoni, com en sa casa d'ell, dit Reduan, se havia concertat de voler-se alçar los nous convertits del present regne y havien tengut per bé los que-s eren trobats allí donar un càrrech a ell, testimoni, y dient-li ell, testimoni, al dit Reduan que no era cosa que convenia, ni hi devien fer, arribaren a casa del dit Reduan, en la qual trobaren a quatre moriscats dels de Teresa tan solament, per ço que lo alamí del dit loch de Teresa ja se era anat. Y axí, estant los dits moriscats de Teresa, lo dit Reduan y ell, testimoni, a soles en dita casa, lo dit Reduan Assenti dix a ell, testimoni, com los dits moriscats de Teresa y ell, dit Reduan, ab altres havien consertat de alçar-se y volien que ell, testimoni, fos capità de aquells, y dient-los ell, testimoni, que-s dexassen de allò, que no era cosa que convenia, que més los valia treballar y fer ses fahenes que no entendre en voler-se alçar, dix lo dit Reduan Assenti que ja estava axí consertat y que no-s podia fer altra cosa y que tots volien y havien determinat de fer capità a ell, testimoni, y replicant ell, testimoni, una y moltes vegades que no volguessen enpendre tal cosa, que no feyen lo que debien en voler-[h]o fer, ans venien contra son rey y també que no-s salvarien ni-s porien salvar, dix lo dit^{51v} Reduan a ell, testimoni, que-s dexàs de rahons y que volgués acceptar lo dit càrrech de capità, puix ells havien fet elecció de sa persona, que en Cortes estaven ja lo fill del alamí de Yàtova de la Foya de Bunyol, nomenat Sohot, y un moriscat que-s nomena lo Garro, natural de la Foya de Lombay, los quals havien de ésser també capitans de altra gent, y que, puix estava feta la dita determinació, que no volgués ell, testimoni, desbaratar lo que ja tenien concertat, que acceptàs lo càrrech de capità y que callàs. Y axí, vent ell, testimoni, la determinació de aquells, pensant que per replicar-los allí que no en fessen, no farien altra cosa més de lo que estaven determinats de fer, pensà entre si ell, testimoni, de acceptar dita capitania y donar-los sperança que ell, testimoni, los seria capità y, en ésser fora de allí, no fer-ne cosa alguna. Y axí, ab esta determinació, dix ell, testimoni, al dit Reduan Assenti y als altres de Teresa que estaven allí, que ell, testimoni, puix ells [h]o volien y axí se havia determinat entre ells, los seria capità, y com lo dit Reduan Assenti y los altres veren que ell, testimoni, los havia ja promés de ésser lo capità, folgant-se molt, <y axí> digueren a ell, testimoni, que treballàs de haver tota la gent y dinés que pogués molt segretament, perquè no u entengués persona alguna y que en lo endemà es ves ell, testimoni, ab lo dit Sohot, fill del alamí de Yàtova, y ab lo Garro, y que tractàs y concertàs ab aquells per al dia que determinaven que-s haguessen de alçar y en quines terres se havien de alçar primer, y axí, ab^{52r} esta determinació, se n'anà ell, testimoni, y tornà a la casa de la dita sa parenta d'ell, testimoni, a dormir. Y en lo endemà de matí es levà ell, testimoni, y anàs-se'n al loch de Cortes, lo qual loch de Cortes està molt prop del dit loch de Rohayar, y essent en lo dit loch de Cortes, de front la carniceria, véu ell, testimoni, al dit Sohot, fill del dit alamí, y com lo dit Sohot ves a ell, testimoni, juntà ab ell, testimoni, y après de dir-li que fos ben vengut, demanà lo dit Sohot a

ell, testimoni, que què havia negociat la nit abans en casa del dit Reduan Assenti y ell, testimoni, dix al dit Sohot tot lo que se havia fet y negociat en casa del dit Reduan Assenti. Y lo dit Sohot dix a ell, testimoni, com en Cortes se havia determinat lo mateix, y dient-li ell, testimoni, que no li agradava cosa alguna del negoci que movien o volien moure, dix lo dit Sohot a ell, testimoni, que callàs y que no en donàs part a persona del món, que encara no era hora de moure's, però que se n'anàs ell, testimoni, a Millàs y que treballàs y procuràs de haver tota la gent y dinés que pogués, y que en la hora que ell, dit Sohot, lo avisàs, treballàs ell, testimoni, en donar-li lo avís de alçar-se ab tota la gent que hauria fet, y que fes que's alçassen tots los de Millàs y que donàs recapte en asolar y aplanar tots los lochs que stan lo riu avall, volent-ho dir per los lochs de Autanell, Dos Aygües, Millàs y Tous y altres lochs que [h]y [h]a per lo dit riu avall, que és lo riu de Chúquer, perquè ja estava concertat que lo dit Algarro, ab tota la gent que poria fer, pegaria en Lombay y de allí fins Alberich y Alcoser, [i] per tots aquells lochs ell, dit Garro, donaria recapte y faria alçar a tots y ell, dit Sohot^[52v] pendria per la Foya de Bunyol y de allí amunt fins a Vilamarchant y a Chiva, y donaria recapte a tot[s], y que ell, testimoni, en haver fet alçar als dits lochs del riu de Chúquer avall, quant tingués prou gent feta, ab los de Teresa pegàs per Ayora y que en Ayora es porien molt ben armar de les armes dels chrestians que pendrien y matarien en Ayora. Y axí mateix, dix lo dit Sohot a ell, testimoni, que anàs ell, testimoni, a parlar ab uns moriscats que staven allí en Cortes, que lo hu es nomena Sahad Joya y és de Yàtova y lo altre Alxadit y és de Macastre, y que-ls digués lo concert que ell, dit Sohot, havia fet ab ell, testimoni, per ço que ell, dit Sohot, no-ls volia anar a parlar per ésser enemichs los dits Sahad Joya y Alxadit de ell, dit Sohot. Y axí, ab est concert, se n'anà ell, testimoni, y-s despedí del dit Sohot, y anant per lo dit loch de Cortes encontrà ell, testimoni, al dit Sahad Joya, y juntant ab aquell ell, testimoni, li dix al dit Sahad Joya si havia sentit ell, dit Sahad Joya, alguna cosa de lo que's havia concertat que's havien de alçar los novament convertits del present regne y lo dit Sahad dix a ell, testimoni, que no havia sentit tal cosa y que no tenia gana de sentir-[h]o, perquè ja era estat pres en la inquisició algun temps y que no-s volia veure en més necessitat, y axí el dexà estar ell, testimoni, que no li volgué dir lo que li havia dit lo dit Sohot, però dix-li com estaven concertats en alçar-se molts moriscats del present regne y que li donava avís y lo dit Sahad Joya dix que lo y agraïa molt a ell, testimoni, però que per ninguna cosa ell, dit^[53r] Sahat Joya, se alcaria. Y axí anàs-se'n ell, testimoni, y en lo mateix dia véu ell, testimoni, en lo dit loch de Cortes a un moriscat que's nomena Mira, lo qual és natural de Dos Aygües, y juntant ell, testimoni, ab lo dit Mira, dix a d'aquell si havia sabut o havia hoït dir alguna cosa de què-s volien alçar los moriscos del present regne y lo dit Mira li dix que no tenia gana de saber-[h]o y ell, testimoni, li dix al dit Mira: pues enteneu que he sabut que-s volen alçar, y lo dit Mira, dexant estar a ell, testimoni, dix que no-n volia saber, ni-n volia hoyr dir, perquè tenia criatures y volia viure ab elles, y axí es despedí y se n'anà lo dit Mira, sens voler acabar de hoyr a ell, testimoni. Y com lo dit Mira se'n fos anat, vent ell, testimoni, en la plaça del dit loch de Cortes a un moriscat de Dos Aygües nomenat Asmet Lauriali, cridà ell, testimoni, a d'aquell y entrant-lo en casa del senyor de Cortes, la qual està der[r]ocada, en ésser dins la dita casa dix ell, testimoni, a d'aquell si sabia

o havia hoït dir que-s volguessen alçar los moriscats del present regne y lo dit Asmet Lauriali dix que no-n sabia ni volia saber una tan gran vellaqueria y ell, testimoni, li dix com havia entés que-s volien alçar y lo dit Lauriali dix a ell, testimoni, que callàs ell, testimoni, sa boca y que no digués a persona alguna una tan gran tacanyeria que alguns vellacos ho volien moure, y axí se n'ixqueren de la dita casa sens parlar més del dit negoci. Y en lo mateix dia parlà ell, testimoni, ab dos moriscats de Autanell, que és un loch que solia ésser del *quondam* don Jaume Corbera, los quals se nomenen, lo hu lo fill del alfaquí y lo altre Asmet Boay, fill de Boay, lo alamí vell, a cada^{53v} per si, y dix-los a d'aquells lo mateix que havia dit als dits Mira y Lauriali de Dos Aygües, y los dits fill del alfaquí y lo fill del alamí lo vell digueren a ell, testimoni, lo mateix que li havien dit los de Dos Aygües y també li digueren a ell, testimoni, que procuràs ell, testimoni, si alguna cosa se innovava, que-ls avisàs. Y axí, en lo endemà de matí, anant ell, testimoni, del dit loch de Rohayar a Cortes, en lo camí encontrà al dit Alxadit y com se encontrassen en lo camí, après de haver-se saludat, dix ell, testimoni, al dit Alxadit si havia sabut alguna cosa de com se volien alçar y lo dit Alxadit li dix que no y sellavors ell, testimoni, dix al dit Alxadit com lo dit Sohot, lo fill del alamí de Yàtova, havia parlat ab ell, testimoni, per a que ell, testimoni, li digués a ell, dit Alxadit, lo concert que entre-ls dits Sohot y Algarro y los altres estava concertat dir-li ell, testimoni, al dit Alxadit que treballàs y procuràs ell, dit Alxadit, de haver una cinquantena de hòmens, y açò li dix ell, testimoni, per veure y entendre què li diria lo dit Alxadit, y lo dit Alxadit dix a ell, testimoni, que ell hauria cinquanta o cent hòmens o tota aquella gent que poria, però que no messurassen cosa alguna que no havissassen a ell, dit Alxadit. Y axí se n'anà lo dit Alxadit y-s departí d'ell, testimoni, y ell, testimoni, se n'anà aquell dia al loch de Millàs, y essent en lo dit loch de Millàs, de allí cinch o sis dies, lo dit Reduan Assenti vingué al dit loch de Millàs a parlar ab ell, testimoni,^{54r} y essent en lo dit loch de Millàs parlà ab ell, testimoni, y li dix si estava determinat de fer el que ell, testimoni, los havia promés, y ell, testimoni, li dix que voldria que-s frustràs y que no-s fes semblant vellaqueria y lo dit Reduan Assenti dix a ell, testimoni, que no-s podia fer altra cosa, puix estava ja fet lo concert y que si ell, testimoni, havia plegat alguns dinés que-ls donàs a ell, dit Reduan Assenti, per què ell, dit Reduan, compràs algunes provisions, y ell, testimoni, li dix que anàs en bon ora que ell, testimoni, tenia dinés per a menjar y [no] li havia de donar dinés a ell, dit Reduan Assenti, y que digués als moriscats del loch de Teresa que fessen ses fahenes y que cada hu callàs sa boca y que no diguessen a persona alguna del món lo que s'havia concertat y que fessen compte que no s'havia tractat ni fet cosa alguna entre aquells, perquè era una molt gran tacanyeria la que volien moure y que no-ls convenia per ninguna via fer una tan gran traïció a son rey. Y axí se n'anà lo dit Reduan Assenti, molt enujat ab ell, testimoni, y de allí a quinze o vint dies, no assegurant-se ell, testimoni, entenent que los de Cortes, ço és, lo dit Sohot y lo dit Reduan y los altres, no fessen lo que stava tractat entre aquells, se n'anà ell, testimoni, al loch de Cortes, y passant per lo dit loch de Autanell véu que la gent estava molt assesegada y fent cada hu sa fahena. Y restant ell, testimoni, a dormir en lo dit loch de Autanell per entendre y veure millor si-s feya alguna novedad en lo dit loch, com lo dit Alxadit sabés que ell, testimoni, era en lo dit loch, vingué a parlar ab ell, testimoni, perço

que de Macastre^{54v} era exit per parlar ab ell, testimoni, y com fos anat a Millàs y li diguessen que ell, testimoni, estava en Autanell, era vengut al dit loch, y axí, estant parlant lo dit Alxadit ab ell, testimoni, dix lo dit Alxadit a ell, testimoni, com havia parlat ab un oncle que tenia en Macastre y que son oncle li havia cancellat que no-s mogués, que no li convenia moure's, y que axí era menester que ell, testimoni, assegués la gent y que desbaratàs lo que havien concertat, perquè no convenia per ninguna via fer una tan gran maldad y traïció, y que ell per ninguna via [h]y volia consentir ni [h]y consentiria, y axí se n'anà lo dit Alxadit, prometent-li ell, testimoni, a d'aquell que desbarataria y desconsertaria y desfaria ell, testimoni, lo dit concert y que sols per ço anava a Cortes. Y axí, anant ell, testimoni, al dit loch de Cortes y essent en lo dit loch de Cortes, véu que tota la gent del dit loch estava fent sa fahena y que no estaven alterats ni moguts, y com ell, testimoni, prengué molt gran plaer de veure la gent asseguada y reposada, en la nit anà ell, testimoni, a parlar ab lo dit Reduan Assenti y dix a d'aquell que treballàs per amor de Déu de desfer lo que stava fet y tractat entre aquells, perquè no-ls convenia per ninguna via enprendre ni passar en execució lo dit negoci, que més los valia fer sa fahena que cercar lo que no havien perdut, y lo dit Reduan Assenti dix a ell, testimoni, que axí mateix ell, dit Reduan, havia pensat de fer lo mateix, y que sols perquè era anat al loch de Teressa y que havia parlat^{55r} ja ab los de Teressa, y que los de Teressa li havien promés de moure's y que, en poder de l'alamí, havien jurat de no moure's sens voluntat del dit alamí, y que tots estaven molt asseguats, sinó eren los dits Sohó y [A]lgarro y altres vellacos, los quals estaven determinats de exir al camí al senyor del loch de Millàs quant aquell se n'anàs y robar-lo, y com ell, testimoni, hoys açò, dix al dit Reduan que per què no avisava a ell, testimoni, sabent que volien exir al camí al amo y senyor d'ell, testimoni, y lo dit Reduan Assenti li dix a ell, testimoni, com no-l havia pogut avisar, però que entengué que havia hoït dir que staven determinats los sobre dits Sohó y lo Garro, si no exien al camí al senyor de Millàs, de entrar en lo loch de Millàs y colar-se en casa del dit senyor y matar a d'aquell dins la dita sa casa, y dient ell, testimoni, al dit Reduan Assenti que treballàs per amor de Déu de desviar y apartar dit negoci, y prometent-lo axí lo dit Reduan Assenti, se n'anà ell, testimoni, de casa de aquell. Y en lo endemà trobà ell, testimoni, en lo dit loch de Cortes a dos moriscats de Gandia que venien sardines, los quals se nomenen lo hu Owaydal Alahaig y lo altre no és recordant ell, testimoni, com se nomenava, y com ell, testimoni, sia tender del dit loch de Millàs, demanà al dit Owaydal com anaven les dites sardines, y axí, estant parlant ell, testimoni, y lo dit Owaydal Alahaig, dix lo dit Alahaig a ell, testimoni, que ell, testimoni, li fes plaer de dexar-li vendre les sardines per lo loch de Millàs y ell, testimoni,^{55v} li dix que vengués en bona hora a Millàs y que venés dites sardines, y axí se n'anà y se'n tornà ell, testimoni, al dit loch de Millàs. Y en lo endemà, véu ell, testimoni, en lo alt de Millàs al dit Owaydal Alahaig, que era vengut ab dites sardines, y com lo dit Alahaig ves a ell, testimoni, apartant-lo a ell, testimoni, apart, dix lo dit Owaydal Alahaig a ell, testimoni, com lo dit Sohó de Yátova y lo Garro havien dit a ell, dit Owaydal, y li havien donat càrrech que digués a ell, testimoni, que no se'n volgués tornar atràs del que estava tractat y negociat entre aquells, perquè havien entés que ell, testimoni, se'n volia tornar arrere de lo que havia promés al dit Sohó y ell,

testimoni, dix al dit Owaydal Alahaig que què li concellava ell, dit Obaydal, que degué fer ell, testimoni, y lo dit Owaydal dix a ell, testimoni, que passàs avant en lo que havia promés, per ço que ell, dit Owaydal, havia pres càrrech de fer tota la gent que poria y pegar en Gandia. Y ell, testimoni, li dix que més valia dexar-ho estar y entendre en fer ses fahenes que no cercar lo que no havien perdut, y lo dit Owaydal dix a ell, testimoni, que los dits Sohot y lo Garro li havien dit que digués també a ell, testimoni, que quant ixqués lo senyor de Millàs per a anar [a] Ayora que ls avisàs, y [ab] açò se n'anà lo dit Owaydal. Y en ésser-se'n anat lo dit Owaydal, anà ell, testimoni, y avisà al senyor del dit loch de Millàs y dix a d'aquell que no anàs a Ayora fins que ell, testimoni, vengués a la present ciutat^{56r} de València a parlar ab lo excelentísimo senyor compte de Benavent y donar-li avís de un negoci de gran importància, y lo dit senyor de Millàs dix a ell, testimoni, que li comptàs y digués ell, testimoni, lo que havia de dir al dit excelentísimo senyor compte de Benavent, y axí, ell, testimoni, comptà al dit senyor de Millàs tot lo que té dit y testificat dessus. Y axí, lo dit senyor de Millàs dix a ell, testimoni, que vengués a donar avís a sa excel·lència, com de fet ell, testimoni, vengué a la present ciutat de València y de tot lo sobre dit donà avís a sa excel·lència. E haurà que vengué a donar dit avís a sa excel·lència dos mesos, poch més o menys, y en haver donat lo dit avís, sa excel·lència despedí a ell, testimoni, y dix-li que se'n tornàs a sa terra y que no digués res a persona alguna de dit negoci y tengués cuydado ell, testimoni, de mirar y veure si-s innovava alguna cosa y si-s feya algun moviment en aquella terra, y que vengués en la hora mateixa a donar avís a sa excel·lència, y axí, ell, testimoni, [h]o enprengué y u prometé a sa excel·lència y se n'anà. Y fins a huy no ha vist ninguna novitat, ans està la gent molt reposada.

E açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum, etc.

In junctum.

Dictis die et anno.

Lo honorable en Luýs Mira, *olim* Amire Gualit, nou convertit del loch de Dos Aygües, attrobat en València, de edad segons dix de trenta-y-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor^{56v} Déu, etc., en mans e poder del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, y dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

E dix que està en veritat que un dia, del qual al present no és recordant, més de què haurà tres o quatre mesos, poch més o menys, estant ell, testimoni, en lo loch de Cortes, que era anat a cobrar certs dinés que lo senyor de Cortes li devia del preu de uns cabrons que ell, testimoni, li havia venut, estant en la hera del dit loch de Cortes, un moriscat del loch de Millàs que-s nomena Juan Sentido, que stava en lo dit loch de Cortes, juntà ab ell, testimoni, en la dita

hera del dit loch y dix a ell, testimoni, si sabia que los nous convertits del present regne es volguessen alçar y ell, testimoni, li dix que no-n sabia ni-n volia saber y dient-li lo dit Sentido com ell, dit Sentido, havia sabut que los dits nous convertits del present regne se volien alçar, li respongué ell, testimoni, altra vegada que no-n sabia ni-n volia saber ni entendre, que prou que fer tenia ell, testimoni, en criar sos fills y donar recapte a sa casa, que no tenia cuydado de entendre ni saber dits negocis. Y axí, dexant estar al dit Juan Sentido, se n'anà ell, testimoni, que no volgué hoÿr més a d'aquell, ni en après de ninguna al[tra] persona, ni per ninguna altra via ha entés ni hoÿt dir ell, testimoni, que los dits novament convertits del present regne es volguessen alçar, ni ningú de aquells, ni de la baronia de Cortes, ni de ninguna altra part, ans ha vist ell, testimoni, axí en la baronia de Cortes, com en altres lochs del present regne y en Dos Aygües als moriscats molt asosegats y reposats, fent cada hu sa fahena.

E açò e no alias dix saber.

Fuit sibi, etc.

In junctum.

||^{57r} *Dictis die et anno.*

Lo honorable en Luýs Lauriali, *olim* Asmet, nou convertit del loch de Dos Aygües, atrobat en València, de edad segons dix de trenta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., en mans e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, cavaller, doctor del Real Consell, y dir veritat, etc.

Fonch interrogat, etc.

E dix que stà en veritat que essent anat ell, testimoni, al loch de Cortes a tornar a la muller d'ell, testimoni, que stava en lo dit loch de Cortes, la qual era anada a unes bodes que-s havien fet en lo dit loch de Cortes de un moriscat ab una moriscada, ab un germà de la muller d'ell, testimoni, estant ell, testimoni, ab la dita sa muller, que se'n volien tornar a Dos Aygües, un dia del qual al present no és recordant, més de què haurà tres mesos, poch més o menys, un moriscat de Millàs nomenat Sentido que stava en lo dit loch de Cortes juntà ab ell, testimoni, y dix a ell, testimoni, si sabia ell, testimoni, que los nous convertits del present regne es volguessen alçar, y ell, testimoni, li dix que no-n sabia ni-n volia saber, ni creya que los nous convertits del present regne es volguessen alçar, sinó que alguns vellacos volien moure lo que no era menester. Y lo dit Sentido dix a ell, testimoni, com havia hoÿt dir ell, dit Sentido, que-s volien alçar los moriscats del present regne, y ell, testimoni, dix a d'aquell que no hauria hoÿt dir tal cosa, ni ell, testimoni, tenia ànsia ni cuydado de sa-||^{57v}ber-lo, que més estimaba ell, testimoni, fer sa fahena y donar recapte a sos fills y muller que entendre en tals negocis, que allò no era sinó gran vellaqueria, y axí se n'anà ell, testimoni, del dit Sentido, que fins a huy no ha sabut, entés, ni hoÿt dir ell, testimoni, a ninguna altra persona, ni sabut per ninguna

altra via, que los nou convertits del present regne, ni ninguns de aquells, se volguessen alçar, ni del loch de Cortes, ni de ninguns altres lochs del present regne, ni menys ha entés ni hoÿt dir del fill de l'alamý de Yátova, nomenat Sohot, ni de un altre moriscat que-s nomena Asmet Garro, que entenguessen en voler fer alçar al[s] moriscats del present regne, ni en fer, ni voler fer ningun mal ni mals a persona o persones algunes, ans ha vist ell, testimoni, y véu, axí en Dos Aygües, com en altres lochs del present regne, als nous convertits del present regne estar tots molt reposats y fent cascú sa fahena.

E açò e no alias, etc.

Fuit sibi lectum.

In junctum.

Dictis die et anno.

Lo honorable en Francisco Xadit, fill de Hierony Xadit, nou convertit del loch de Macastre, attrobat en València, de edad, segons dix, de dihuyt fins en denou anys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., en mans e poder del dit molt magnífich senyor micer [Miquel Àngel] Bas, dir veritat, etc.

Fonch interrogat.

E dix que lo que passà en veritat és que, exint^{58r} ell, testimoni, del loch de Cortes per a anar a la Vall de Ayora a cobrar uns dinés que li devien en la dita vall en lo loch de Jalance,³⁸ los quals dinés li devia un moriscat que-s nomena Asmet Mosset, un dia del qual al present no és recordant, més de què sellavors en aquells dies se feyen unes bodes en lo dit loch de Cortes de un moriscat ab una moriscada, en les quals bodes se trobà ell, testimoni, y axí, anant a la dita Vall de Ayora, essent entre'l loch de Cortes y de Rohayar, que-s un altre loch de la dita baronia de Cortes, en lo camí encontrà ell, testimoni, a un moriscat del loch de Millàs, lo qual se nomena Sentido, y com lo dit Sentido juntàs ab ell, testimoni, y-l conegués, dix lo dit Sentido a ell, testimoni, si sabia ell, testimoni, que y hagués alguna cosa de nou, y ell, testimoni, li dix que no, y llavors lo dit Sentido dix a ell, testimoni, que li prometés y juràs ell, testimoni, de no dir ni revelar lo que lo dit Sentido li diria y volia dir y axí ell, testimoni, lo y promés y jurà de no dir-[h]o a ninguna persona y lo dit Sentido dix a ell, testimoni, après de haver-li jurat ell, testimoni, que no-n diria a ninguna persona del món, com uns moriscats que-s nomenen lo hu Algarro, lo altre Morsoll y lo altre Sohot, fill del alamý de Yátova, es volien alçar y que eren los principals, los sobre dits, en dit negoci y que tenien ja concert ab molts altres de alçar-se, nomenant-li a ningú dels altres. Y com ell, testimoni, hoÿs açò, dix al dit Sentido que no era ben fet lo que los dits Algarro, Morsoll y Sohot volien fer, perquè no volia

38 En el original: Salanse.

Nostre Senyor que ells se haguessen de revelar contra lo nostre Rey don Phelip, y axí, sens pasar altres rahons ni dir-li lo dit Sentido altra cosa a ell, testimoni,^{58v} se n'anà lo dit [Sentido] envés lo dit loch de Cortes y ell, testimoni, se n'anà a la dita Vall de Ayora. Y tornat que fonch de la dita Vall de Ayora al loch de Macastre, parlà ell, testimoni, ab un oncle d'ell, testimoni, que's nomena Francisco Xadit, major de dies, justícia que és en lo present any del dit loch de Macastre, y dix ell, testimoni, al dit son oncle lo que lo dit Sentido li havia dit entre ls lochs de Cortes y de Rohayar a ell, testimoni, y com lo dit son oncle d'ell, testimoni, hoys lo que ell, testimoni, li dix, dix lo dit son oncle d'ell, testimoni, a ell, testimoni, que anàs ell, testimoni, al loch de Millàs y que parlàs ab lo dit Sentido y que sabés de aquell si lo negoci que li havia dit entre Cortes y Rohayar pasava avant y que procuràs de desbaratar-[h]o, que no era cosa que convenia ni-s devia fer per totes les coses del món, perquè era revelar-se contra son rey y senyor. Y axí, partint ell, testimoni, de Macastre, anà al loch de Millàs y, no trobant allí al dit Sentido, sabent que era en lo loch de Autanell, anà ell, testimoni, al dit loch de Autanell y parlà ab lo dit Sentido y demanant-li primer a d'aquell en lo dit loch de Autanell que si sabia ell, dit Sentido, que lo negoci que li havia dit entre Cortes y Rohayar que los dits Algarro, Morsoll y Sohot se volien alçar si pasava avant, y dient-li lo dit Sentido que anava a Cortes sols per dit negoci, y axí dix ell, testimoni, a d'aquell com ell, testimoni, havia parlat ab lo dit Francisco^{59r} Xadit, oncle d'ell, testimoni, y que lo dit oncle d'ell, testimoni, li havia dit que vengués a parlar ab ell, dit Sentido, y saber de aquell si-s havia ennovat alguna [cosa] en dit negoci y també a dir-li que procuràs ell, dit Sentido, de desbaratar y desfer lo dit negoci, puix era cosa que no convenia fer-se, y axí, lo dit Sentido dix a ell, testimoni, que ja no entenia ni volia entendre en altra cosa sinó en desbaratar dit negoci. Y departint-se ab açò ell, testimoni, del dit Sentido, se'n tornà al loch de Macastre, y dient al dit son oncle lo que li havia dit lo dit Sentido, no estant lo dit son oncle d'ell, testimoni, ben saneat (sic) ab açò, dix a ell, testimoni, que anàs al loch de Yàtova y que parlàs ab un gendre del alamý de Yàtova, cunyat del dit Sohot, y que sabés de aquell si sabia alguna cosa del dessús dit negoci, y axí anà ell, testimoni, al dit loch de Yàtova y parlà ab lo gendre del dit alamý, lo qual se nomena Maomat Zaparron, y lo dit Maomat Zaparron dix a ell, testimoni, que no sabia, ni havia entés, ni hoÿt dir que lo dit Sohot, ni los altres, ni ninguns altres nous convertits del present regne se volguessen alçar. Y tornant-se ell, testimoni, al dit loch de Macastre donà rahó y dix al dit son oncle lo que li havia dit lo dit [Ma]ommat Zaparron, y ab açò es reposaren y asosegaren ell, testimoni, y lo dit son oncle. Y està en veritat que del dit negoci fins a huy a ninguna altra persona ne ha hoÿt parlar ell, testimoni, ni ha entés, ni hoÿt dir ell, testimoni, per ninguna via que los nou convertits del present regne es^{59v} volguessen alçar, ni menys los dits Algarro, Morsoll, ni Sohot.

E açò e no alias dix saber.

Generaliter, etc. E dixit non.

Fuit sibi lectum, etc.

In junctum.

||^{6or} *Die XV mensis junii anno MDLXX.*

Lo honorable en Domingo Uneyni, nou convertit de la baronia de Bunyol, atrobat en València, de edad, segons dix, de LVI anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., en mans e poder del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, cavaller, doctor del Real Consell, dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que passà en veritat [és] que, havent-se fet estos mesos atràs, que haurà quatre o cinch mesos, poch més o menys, certa conjuració en lo loch de Cortes, en la qual havien determinat molts nous convertits de alçar-se, y, entre altres, un fill del alamy de Yàtova nomenat Sohot y un altre moriscat de Lombay nomenat Algarro, los quals Sohot y Algarro, com a més principals del dit negoci, haurien de ésser capitans en dita conjuració y rebel·lió. Y fet y concertat tot açò, un fill del alfaquí de Yàtova nomenat [Ma]ommat Zaparron, per orde y de consentiment dels dits Sohot y Algarro, los quals lo havien fet scrivà de dita rebel·lió, anava de loch en loch scrivint los noms de aquells que-s volien alçar, d'esta manera que ell, dit Maomat Zaparron, parlava de part dels sobredits Algarro y Sohot ab los nous convertits, dient-los si-s volien alçar, y qui deya que sí lo scrivia en la ceda que portava, y al que deya no lo dexava de scriure, axí que açò vengué a ser tan públich que per||^{6ov} tots los lochs de moriscats de la baronia de Bunyol y de la baronia de Cortes y per tots los altres lochs de per allí se entenia y sabia lo concert que los dits Sohot y Algarro tenien fet, e de com lo dit Maomat Zaparron anava de loch en loch convidant als moriscats y dient-los si-s volien alçar, de manera que-s vengué a donar tan bona manya y pressa lo dit Zaparron que públicament se deya entre-ls moriscats com tenia lo dit Zaparron scrits cinch-cents hòmens per a dita rebel·lió e que se havien de començar a alçar en lo loch de Cortes lo dia de la Pascua chica dels dits nous convertits. E per rahó que lo senyor del loch de Millàs se vengué a entendre dit negoci y donà rahó de aquells a sa excel·lència, e també per causa del alamy y del alfaquí de Yàtova y de un altre que-s diu Alalaca, que entengueren axí mateix aquest negoci, se ha vengut a desbaratar, de manera que no han posat los sobre dits en execució son mal intent y propòsit. Totes les quals coses ha entés y sabut ell, testimoni, com a nou convertit que és, de moltes persones y, entre altres, de Omaymat Naxe, de Borombon, de Alí Duch, de Tavarla y de Salite, alias Cardicha, tots nous convertits del loch de Yàtova de la baronia de Bunyol, e/o y encara digueren y han dit los sobredits a ell, testimoni, com lo dit Maomat Zaparron era anat a Gandia y que allà havia comprat una bandera, la qual havia donat al dit Sohot per a dita rebel·lió.

E açò e no alias, etc.

Fuit sibi lectum, etc.

In junctum.

¶^{61r} Confessions *ex officio*.

Die XVI mensis junii anno MDLXX.

Pedro Çaparron, nou convertit, alias nomenat Mahomat Çaparron, fill de Pedro Çaparron, alias Alí Çaparron, confessant, responent e testimoni, lo qual dix que no sab cert quants anys té, sinó que estos dies propassats entengué sa mare que no tenia sinó dihuyt anys, e lo qual jurà *in facto proprio sive juramento et in altero cum juramento*, <lo qual> per sí, a Nostre Senyor Déu, etc., en mans e poder del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dir e confessar veritat y mijançant Berenguer Quexaus, notari, intérprete, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., y en mans e poder del dit molt magnífich micer [Miquel Àngel de] Bas, fer bona y verdadera interpretació del que lo dit Pedro Çaparron dirà e confessarà sobre lo que serà interrogat.

Fonch interrogat que diga si té^{¶61v} pare y mare y de hon és natural y com se nomenen.

E dix que té pare y mare y que lo pare se nomena Pedro Çaparron, alias Alí Çaparron, y que la mare se nomena Zeyhe, y que són naturals de Yàtova de la Foya de Bunyol.

Fonch interrogat que diga si sab scriure y legir en algaravia.

E dix que sí sab scriure y legir en algaravia.

Fonch interrogat que diga si, per saber scriure, hi ha tengut càrrech de fer algun libre y fer-hi scriure alguns negocis en aquell.

E dix que en lo any propassat MDLXVIII^o ell, confesant e testimoni, a prechs dels jurats del loch de Chiva, fonch portat a la casa del senyor del dit loch de Chiva y scrigué en hun libre que allí tenen los jurats del dit loch, que és del magram que acostumen de pagar al senyor, y contà lo que y havia en dit libre, hi-n tragué en net y en liurà als dits jurats, y que dits jurats se tin-^{¶62r}gueren càrrech de cobrar dit magram segons han acostumat en dit loch, que dit és magram del dit pecho en algaravia.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Çohot, fill del alamí de Yàtova.

E dix que stà en veritat que ell, confessant e testimoni, coneix molt bé al dit Hierony Çohot, fill del alamí de Yàtova.

Fonch interrogat que diga si ell, confessant e testimoni, és fill del alfaquí de Yàtova.

E dix que sí, que ell, confessant e testimoni, és fill del dit Pedro Çaparron, alias Alí Çaparron, lo qual és alfaquí de Yàtova.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro de Lombay.

E dix que hun dia del qual al present no-s recorda, salvo que haurà hun any, poch més o menys, stant ell, confessant e testimoni, en lo loch de Bicornp venent oli, véu hun home a

cavall, en^{62v} hun cavall lo pèl del qual al present no-s recorda, lo qual stava ab lo senyor de Bicornp, que li venia dit cavall, del qual descavalcà dit home y cavalcà en ell dit senyor de Bicornp per a provar-lo si'l agradava, y demanà ell, confessant e testimoni, a huns hòmens que [h]y havia allí, que al present no-s recorda qui eren, que qui era dit home del cavall y digueren-li que era Algarro.

Fonch interrogat que diga si haurà quatre mesos y mig, poch més o menys, ell, confessant e testimoni, se trobà en lo loch de Cortes que [h]y havia unes bodes.

E dix que hun dia, el qual al present no és recordant, ni tampoch se recorda quant temps fa, salvo que era enguany, stant ell, confessant e testimoni, en Yàtova, que feyen festa allí, stava allí lo senyor de Cortes, don Luys Pallàs, lo qual pregà a ell, confessant e testimoni, que anàs a cercar-li una carniceria a hon pogués matar cent cabrons. Y ell, confessant e testimoni, anà a Alberich y a Alcocer, y^{63r} en Alcocer concertà ab los jurats del dit loch, lo hu dels quals se diu Boluba y al altre no li sab lo nom, de matar allí en dit loch cinquanta cabrons, y en haver-ho concertat de matar allí dits cinquanta cabrons se n'anà ell, confessant e testimoni, a Yàtova. Y essent allí, li dix lo dit alamí de Yàtova que lo senyor de Cortes li havia deixat dit que, en [ésser] vengut, anàs a Cortes a parlar-li la resposta del que havia fet, y axí, ell, confessant y testimoni, una vesprada, ab hun cosín jermà seu nomenat Yucef Çaparron, anà al dit loch de Cortes y, arribant al dit loch, sentí sons de dolçayna y tabal, y digueren-li que lo senyor de Cortes feya festes y que y havia luytadors. Y anà ell, confessant e testimoni, a parlar ab lo dit senyor de Cortes y li dix lo que havia concertat ab los jurats de Alcocer y dit senyor de Cortes dix al dit Hierònym Çohot, que stava allí present, que scrigués una letra a Pedro de Comes, de Requena, per a que li compràs setanta-y-hun cabrons per a que ell, confessant e testimoni, complís ab la^{63v} promesa que havia fet als jurats de Alcocer. Y lo endemà de matí ell, confessant e testimoni, ab lo dit son cosín jermà, se'n partí de Cortes y anà a Requena y donà dita letra al dit Pedro de Comes, lo qual, legida dita letra, li comprà setanta-hun cabrons, no podia dir de qui-ls comprà, y entregà'ls a ell, confessant e testimoni, y els prengué ell, confessant e testimoni, y se n'anà ab aquells a Alcocer, y perquè arribà allí hun dia après de la promesa que-ls havia fet, no volgueren rebre dits cabrons, y axí els portà a Gandia y allí los vené a hu qui-s diu Teixidor, morisco.

Fonch interrogat que diga si sab la causa per què-l han pres.

E dix que no sab la causa per què-l han pres.

Fonch interrogat que diga si és casat y si té casa pròpria y a hon stà y habita.

E dix que no és casat, ni té casa pròpria, sinó que stà y habita en casa del dit son pare en Yàtova, ab sa mare, com son pare stiga pres en la inquisició ha vint dies, poch més o menys.

^{64r} Fonch interrogat que diga si sab que los reverendíssims inquisidors feren fer scripció de béns en casa del pare d'ell, confessant e testimoni.

E dix que no sab que hajen fet fer scripció de béns en casa del pare d'ell, confessant e testimoni.

Fonch interrogat que diga si quant fonch en lo loch de Cortes, si véu allí a Algarro, dessus nomenat, y a Hierònym Çohot, fill del alamí de Yàtova, e altres molts moriscos del regne de València ajustats.

E dix que quant ell, confessant e testimoni, fonch en dit loch de Cortes, segons dit ha dessus, no véu allí al dit Algarro, sinó al dit senyor de Cortes y al dit Hierònym Çohot, fill del alamí de Yàtova, y que y havia en aquelles festes que feyen molta gent, emperò que no sab qui eren y que no sab si eren forasters o de la terra, perço com tinga poca pràctica en dit loch, y que no stigué més de aquella nit allí y no véu més.

Fonch interrogat que diga si véu en alguna casa particular, apartada de la casa de hon sonaven los juglars^{64v} en dit loch de Cortes, ajustats alguns nous convertits y fer parlament secret.

E dix que no véu més ell, confessant e testimoni, de quant allà a hon eren los sons que ballaven, y véu allí al senyor y a la senyora de Cortes, que miraven com ballaven moriscos y morisques, com és pràctica y costum ballar per allí hòmens y dones moriscos.

Fonch interrogat que diga que si li fonch notificat a ell, confessant e testimoni, y qui fonch lo qui lo y notificà, y si ell hi fonch també en lo dit parlament en lo qual li donaren càrrech que ell, confessant e testimoni, fos scrivà del que-s era deliberat en dit parlament, y si ell, confessant e testimoni, acceptà lo dit càrrech de scrivà.

E dix que no y ha tal, ni per pensament, y que si hi ha algú que u diga, que ment com a gos, fill de gos.

Fonch interrogat que diga si sab, per si o perquè lo y ha dit altri, que en lo dit parlament se féu deliberació de alçar-se en lo regne de València ab capitans y banderes y tot lo necessari per a dita conjuració contra la Magestat del Rey nostre senyor.

^{65r} E dix que, vengut ell, confessant e testimoni, de vendre los dessus dits cabrons en Gandia y essent arribat a Yàtova, stant en casa del dit son pare, dit son pare li dix: mon fill, si Déu no y haguera inspirat que he acertat yo a venir de Otanell a Cortes, que passava perill que no-s haguera perdut tota la terra y tos serviants, per ço que en lo camí me hixqueren huns vellacos, y no-s recorda ell, confessant y testimoni, bé, sinó que li par que li dix que y havia entre ells hun fill de Sentido, del loch de Millàs, y Algarro y que li digueren al dit pare d'ell, confessant e testimoni: haveu de saber que stam proposats en alçar-nos y en açò volem pendre consell de vós si ho farem o no, y que lo pare d'ell, confessant e testimoni, los dix que se n'anassen de davant la sua cara en tant de mal guany y en mala hora y que-ls dix: ara mateix me n'hiré a Cortes y contaré al senyor lo que vosaltres me haveu dit que y done rahó y a tota la gent de Cortes per a que hixquen y us maten, y lo càrrech de la vostra mort, dix-los, he que^{65v} vinga sobre les mies

espatles. Y que sellavors anà lo dit son pare al dit loch de Cortes y que dix a moltes persones principals del dit loch lo que li havia entés y que n donassen avís al senyor de Cortes y al senyor de Millàs y que ls diguessen que fessen exir gent per a que matassen aquells vellacos y que lo càrrech de la mort dels quals ell s'[h]o carregava a les sues spatles, y que après les dites persones principals digueren al pare d'ell, testimoni, que ja u havien dit al senyor de Cortes, y que li digueren que lo dit senyor de Cortes havia scrit al senyor de Millàs lo que passava.

Fonch interrogat que diga si ell, confessant e testimoni, prengué a càrrech de anar per lo regne com a scrivà a veure los qui volien venir a dita conjuració contra Sa Magestat y ell, confessant, scrivia als qui eren contents y volien fer dit alçament, notificant-los tot lo concert, orde, modo, capitans e lochs a hon se havia de recollir la gent y fer forts per a dita conjuració.

E dix que qualsevol persona que u ha dit és hun gos y ment com^{||66r} hun gos, fill de gos, com la veritat sia tal cosa y que és hun ladre qui ha dit tal cosa y que lo y provara, perquè ve de casta de hòmens que acostumen de fer semblants negocis, y que ell, confessant, no ls acostuma de fer.

Fonch interroga que diga si ell, confessant e testimoni, per a més moure y efectuar y donar ànimo a esta conjuració e conspiració contra Sa Magestat, féu una bandera y portava aquella ab si, mostrant-la a d'aquells ab qui tractava dita conjuració.

E dix que no y ha tal cosa y que qui vulla que u ha dit ment com a gos, fill de gos, y que és hun ladre, fill de ladre.

||66v

||67r *Die XXIII mensis junii anno MDLXX.*

Francisco Naxi, *olim* Omaymat Naxi, nou convertit del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, de present atrobat en la ciutat de València, que dix tenir pus de trenta anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del molt magnífich senyor micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Saot, fill del alamí de Yàtova.

E dix que sí, perquè són tots de Yàtova, ell, dit testimoni, e lo dit Soot.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro de Lombay o si l ha hoÿt nomenar.

E dix que no l coneix més de què l ha hoÿt nomenar.

Fonch interrogat que diga si coneix a Mahomat Saparron, fill del alfaquí de Yàtova.

E dix que sí, que l coneix molt bé.

Fonch interrogat que diga si sab que lo dit Mahomat Saparron sàpia legir y scriure en algaravia.

E dix que creu que sab legir y scriure lo dit Mahomat Saparron en algaravia.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron en estos dies passats, uns quants mesos atràs, anàs^{67v} per los lochs de la baronia de Bunyol, de Lombay y de altres parts del present regne dient als moriscats ab qui parlava que ell tenia càrrech de scriure'ls. Y que diga y notifique per a què volia que's scriguessen.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, tal cosa.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir, y a quines persones, que lo dit Mahomat Saparron anava per los dits lochs de moriscos del present regne dient-los que, de part de Algarro y de Hierony Saot damunt dits, com a hòmens principals y nomenats per caps de dit parlament que feya, los deya per animar-los de part de aquells si volien alçar-se y ser en la conjuració y conspiració que se era tractada en lo loch de Cortes, que si scriguessen y que lo dit Mahomat Saparron tenia càrrech de donar-ne rahó als sobredits y als altres qui eren en la conspiració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res del contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que fonch tanta la diligència que lo dit Mahomat Saparron tingué en anar per los lochs a scriure, com dit és, los qui volien scriure's, que vingué a tenir scrits cinch-cents hòmens y que ni hagué altres que no-s volgueren scriure, de hon se vingué a publicar la dita conspiració e conjuració.

^{68r} E dix que no sab ni ha hoÿt dir res ell, dit testimoni, del contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si en estos dies passats hoÿ y [ha] entés lo que dessús és estat interrogat, si ho dix e notificà ell, dit testimoni, a alguna persona o persones y que diga a quines persones ho ha dit.

E dix que no ha dit tal cosa a persona alguna.

Fonch interrogat que diga si lo que és estat interrogat en los sobredits interrogatoris li u ha dit ell, dit testimoni, entre altres persones a Domingo Uneyni, nou convertit de la baronia de Bunyol, y a don Joan Tallada.

E dix que no.

*Dictis die et anno.*³⁹

Foren fets acaraments, davant y en presència del dit molt magnífich senyor miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dels dits Francisco Naxi, *olim* Omaymat Naxi, testimoni qui dessús, ab lo dit Domingo Uneyni, testimoni dessús dit, los quals juraren a Nostre Senyor

³⁹ En el margen izquierdo: Acaraments de Francisco Naxi ab Domingo Uneyni.

Déu, etc., dir veritat, etc. E fonch lesta la deposició feta per lo dit Domingo Uneyi a quinze del present mes de juny, en presència dels dessús dits, e aquella lesta, fonch interrogat lo dit Domingo Uneyi si la dita deposició e contengut en aquella és veritat e si està y persevera, y si lo dit Francisco Naxi, alias Omaymat Naxi, és lo que ha dit a ell, dit^{68v} Domingo Uneyi, <lo que ha dit> en la dita deposició. E lo dit Domingo Uneyi dix que sí e que en dita deposició està y persevera. E lo dit Francisco Naxi, alias Omaymat Naxi, dix que ell no ha dit tal cosa, ni sab res en lo que diu lo dit Domingo Uneyi. E lo dit Uneyi, mirant en la cara al dit Omaymat Naxi, dix que ell ha dit veritat. E axí cascú restà en son dit.

Dictis die et anno.

Jaume Duch, *olim* Alí Duch, nou convertit del loch de Yàtova, de la baronia de Bunyol, de present atrobat en la ciutat de València, que dix tenir trenta anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del molt magnífich senyor miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Saot, fill del alamí de Yàtova.

E dix que sí que'l coneix, perquè és de Yàtova, de hon és també ell, dit testimoni.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro de Lombay o si'l ha hoÿt nomenar.

E dix que sí que'l coneix, perquè haurà tres anys, poch més o menys, que'l veu en lo loch de Maçalavés.

Fonch interrogat que diga si coneix a Mahomat^{69r} Saparron, fill del alfaquí de Yàtova.

E dix que sí que'l coneix al dit Mahomat Saparron.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron sàpia legir y scriure en algaravia.

E dix que sí, que ell, dit testimoni, lo ha vist legir y scriure en algaravia al dit Mahomat Saparron.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron en estos dies proppassats, uns quants mesos atràs, anàs per los lochs de la baronia de Bunyol y de altres parts de moriscos del present regne dient als moriscos ab qui parlava que ell tenia càrrech d'escriure'ls, y que diga y notifique per a què volia que's scriguessen.

E dix que no sab, ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res del contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir ell, dit testimoni, y a quines persones, que lo dit Mahomat Saparron anava per los dits lochs de moriscos del present regne dient-los que, de part de Algarro y de Hierony Saot, damunt dits, com a hòmens principals y nomenats per

caps del parlament que-s feya, los deya per animar-los de part de aquells si volien alçar-se y ser en la conjuració y conspiració que se havia tractat en lo loch de Cortes que si scriguessen, y que lo dit^{69v} Mahomat Saparron tenia càrrech de donar-ne rahó als sobredits y als altres qui eren en dita conspiració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res del contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que fonch tanta la diligència que lo dit Mahomat Saparron tingué en anar per los lochs a scriure, com dit és, als qui volien scriure's, que vingué a tenir scrits cinch-cents hòmens y que ni hagué altres que no-s volgueren scriure, de hon se vingué a publicar la dita conspiració e conjuració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res de lo contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si ell, dit testimoni, ha dit e notificat les coses que dessús li son estades demanades a alguna persona o persones y que diga a quines persones [h]o ha dit.

E dix que no ha dit ell, dit testimoni, tal cosa.

Fonch interrogat que diga si ell, dit testimoni, ha dit les coses dessús dites, entre altres persones, a Domingo Uneyne y a don Joan Tallada.

E dix al contengut en dit interrogatori que no.

*Dictis die et anno.*⁴⁰

Foren fets acaraments, en presència del dit molt magnífich senyor miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dels dits Jaume Duch, *olim* Alí Duch, ab lo dit Domingo Uneyne, testimonis dessús^{70r} dits, los quals juraren a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc. E fonch lesta la dita deposició feta per lo dit Domingo Uneyne a quinze dels presents mes y any, present lo dit Jaume Duch, *olim* Alí Duch, e lesta aquella, fonch interrogat lo dit Domingo Uneyne si lo contengut en la dita deposició que ara li és estada legida és veritat, e si està y persevera en aquella, lo qual dit Domingo Uneyne dix que lo contengut en dita deposició és veritat y que en aquella està e persevera, e que lo dit Jaume Duch, alias Alí Duch, és lo que ha dit a ell, dit testimoni, lo que està contengut en la dita deposició. E lo dit Jaume Duch, *olim* Alí Duch, dix que no y havia tal cosa. E axí cascú restà en son dit.

Die XXIII mensis junii anno MDLXX.

Joan Tavarla, *olim* Mahomat Tavarla, nou convertit del lloch de Yàtova, de present atrobat en la ciutat de València, que dix tenir cinquanta anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor

40 En el margen izquierdo: Acaraments de Jaume Duch, *olim* Alí, [ab] Domingo Uneyne.

Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del molt magnífich senyor micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Saot, fill del alamí de Yàtova, de la Foya de Bunyol.

E dix que sí que-l coneix molt bé.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro^{70v} de Lombay o si-l ha hoÿt nomenar.

E dix que no-l coneix ell, dit testimoni, al dit Algarro de Lombay, bé que-l ha hoÿt nomenar.

Fonch interrogat que diga si coneix a Mahomat Saparron, fill del alfaquí de Yàtova.

E dix que sí que-l coneix molt bé.

Fonch interrogat que diga si sab que lo dit Mahomat Saparron sàpia legir y scriure en algaravia.

E dix que no sab més ell, dit testimoni, de què ha hoÿt dir en lo dit loch de Yàtova que lo dit Mahomat Saparron sab legir y scriure en algaravia.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron en estos dies passats, uns quants mesos atràs, anàs per los lochs de la baronia de Bunyol, de Lombay y de altres parts del present regne dient als moriscats ab qui parlava que ell tenia càrrech de scriure'ls, y que diga y notifique per a què volia que-s scriguessen.

E dix que no sab, ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, tal cosa.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir, y a quines persones, que lo dit Mahomat Saparron anava per los lochs de moriscos del present regne dient-los que, de part de Algarro y de Hieroni Saot, damunt dits, com a hòmens principals y nomenats per caps de dit parlament que feya, los deya per animar-los^{71r} de part de aquells si volien alçar-se y ser en la conjuració y conspiració que se era tractada en lo loch de Cortes que si scriguessen y que lo dit Mahomat Saparron tenia càrrech de donar-ne rahó als sobredits y als altres que eren en la conspiració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, testimoni, res del contingut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que fonch tanta la diligència que lo dit Mahomat Saparron tingué en anar per los lochs a scriure, com dit és, los qui volien scriure's, que vingué a tenir scrits cinch-cents hòmens y que hi hagué altres que no-s volgueren scriure, de hon se vingué a publicar la dita conspiració e conjuració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res del contingut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si ell, dit testimoni, ha dit e notificat les coses de les quals dessús és estat interrogat a d'alguna persona o persones y que diga a quines persones ho ha dit ell, dit testimoni.

E dix que no ha dit ell, dit testimoni, a persona alguna tal cosa.

Fonch interrogat que diga si ell, dit testimoni, ha dit les dites coses, entre altres persones, a Domingo Uneyni.

E dix que no.

Dictis die et anno.

Miquel Rany, *olim* Ubaydal Rany, alias Barombon, nou^{71v} convertit del loch de Yàtova, de la baronia de Bunyol, de present atrobat en la ciutat de València, que dix tenir trenta-dos anys, testimoni, lo qual jurà a nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del molt magnífich senyor miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Saot, fill del alamí de Yàtova.

E dix que sí que'l coneix molt bé.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro de Lombay o si'l ha hoÿt nomenar.

E dix que sí, que ell, dit testimoni, coneix al dit Algarro de Lombay e no'l sab altre nom.

Fonch interrogat que diga si coneix a Mahomat Saparron, fill del alfaquí de Yàtova.

E dix que sí que'l coneix molt bé.

Fonch interrogat que diga si sab que lo dit Mahomat Saparron sàpia legir y scriure en algaravia.

E dix que ell, dit testimoni, ha hoÿt dir públicament en lo dit loch de Yàtova que lo dit Mahomat Saparron sab legir y scriure en algaravia.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron en estos dies passats, uns quants mesos atràs, anàs per los lochs de la baronia de Lombay, Bunyol y de altres parts del present regne dient als moriscats ab qui parlava que ell tenia càrrech d'escriure'ls y que diga y notifique per a què volia que'ls scriguessen.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir tal cosa.

^{72r} Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir ell, dit testimoni, y a quines persones, que lo dit Mahomat Saparron anava per los lochs de moriscos del present regne dient-los que, de part de Algarro y Hierony Saot, damunt dits, com a hòmens principals y nomenats per caps de dit parlament que feya, los deya per animar-los de part de aquells si volien alçar-se y ésser en la conjuració y conspiració que se havia tractat en lo loch de Cortes que se scriguessen y que lo dit Mahomat Saparron tenia càrrech de donar-ne rahó als sobredits y als altres que eren en la conspiració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res del contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que fonch tanta la diligència que lo dit Mahomat Saparron tingué en anar per los lochs de moriscos a scriure, com dit és, los qui volien scriure's que vingué a tenir scrits cinch-cents hòmens y que ni hagué altres que no-s volgueren scriure, de hon se vingué a publicar la dita conspiració y conjuració.

E dix que no sab ni ha hoÿt dir ell, dit testimoni, res del contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que dita si ha dit ell, dit testimoni, les coses de les quals dessús és estat interrogat a d'alguna persona o persones y que diga a quines persones ho ha dit ell, dit testimoni.

E dix que no ha dit ell, dit testimoni, a persona alguna tal cosa.

Fonch interrogat que diga si ell, dit testimoni, ha dit,^{||72v} entre altres persones, les cosses dessús dites a Domingo Uneyne.

E dix que no ha dit ell, dit testimoni, tal cosa al dit Domingo Uneyne, ni a altra persona alguna.

*Dictis die et anno.*⁴¹

Foren fets acaraments, en presència del molt magnífich senyor micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dels dits Miquel Rany, *olim* Ubaydal Rany, alias Borombon, nou convertit del loch de Yàtova, ab lo dit Domingo Uneyne, testimonis dessús dits, los quals juraren a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., e fonch lesta la dita disposició feta per lo dit Domingo Uneyne a quinze dels presents mes y any, present lo dit Borombon, e aquella lesta fonch interrogat lo dit Domingo Uneyne si lo contengut en la dita deposició que ara li és estada legida és veritat e si està y persevera en aquella, lo qual, dit Domingo Uneyne, dix que lo contengut en dita deposició és veritat y que Rany, *olim* Ubaydal Rany, alias Borombon, ha dit a ell, dit Domingo Uneyne, lo que està contjurat en la dita deposició. E lo dit Borombon dix que ell no ha dit tal cosa, e lo dit Uneyne dix que sí. E axí cascú restà en son dit.

*Dictis die et anno.*⁴²

Forent fets acaraments, en presència del dit molt magnífich senyor micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dels dits Joan Tavarla, *olim* Mahomat Tavarla, nou convertit del loch de Yàtova, ab lo dit Domingo Uneyne, testimonis dessús dits,^{||73r} los quals juraren a

41 En el margen izquierdo: Acaraments de Miquel Rany, *olim* Ubaydal, alias Borombon, ab Domingo Uneyne.

42 En el margen izquierdo: Acaraments de Joan Tavarla, *olim* Mahomat, ab Domingo Uneyne.

Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc. E fonch lesta la dita deposició feta per lo dit Domingo Uneyni a quinze dels present mes y any, present lo dit Joan Tavarla, *olim* Omaymat Tavarla, e aquella lesta, fonch interrogat lo dit Domingo Uneyni si lo contengut en la dita deposició que ara li és estada legida és veritat e si està y persevera en aquella, lo qual dit Domingo Uneyni dix que lo contengut en dita deposició és veritat y que en aquella està y persevera, e que lo dit Joan Tavarla, *olim* Omaymat Tavarla, qui present estava, ha dit a ell, dit Domingo Uneyni, lo que està contingut en la dita deposició que ara és estada legida. E lo dit Joan Tavarla, *olim* Omaymat Tavarla, dix que ell no ha dit tal cosa, e lo dit Uneyni dix que sí. E axí cascú restà en son dit.

Die XIII mensis julii anno MDLXX.

Lo honorable en Hierònym Sohot, nou convertit, fill del alamy de Yàtova, de edad, segons dix, de XXXII anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., en mans e poder del molt magnífich senyor micer Miquel Àngel de Bas, cavaller, doctor del Real Consell, dir veritat.

Et primo, fonch interrogat que diga que és lo que sab en la conjurassió y conspiració^{73v} que se ha tractat y deliberat en aquest regne de València en estos mesos proppassats per los nous convertits del present regne y diga les persones, lo loch hon se's tractat y deliberat y los que y cabien y participaven y notifique los lochs a hon estan en lo regne los qui sabrà y notificarà, y axí mateix tot alló que han deliberat y fet y posat en execució [h]o diga y notifique especificadament.

E dix que lo que passà en veritat y ell, testimoni, pot dir y testificar sobre dit interrogatori és lo que's següeix, ço és, que en los darrers dies del mes de febrer o en los primers dies del mes de mars proppassat del present any estava ell, testimoni, en lo loch de Cortes ab lo senyor del dit loch y baronia de Cortes [quan] véu del dit loch de Cortes passar per lo barranch de Cortes fora del dit loch dos jóvens, los quals anaven devés lo loch de Rohayar, los quals jóvens no conegué ell, testimoni, per ésser, com era, hora tarda, y en lo endemà après que ell, testimoni, véu passar als dits dos jóvens per lo barranch, lo alfaquí de Yàtova, nomenat Zaparron, envià a cridar a ell, testimoni, dient que li anàs a parlar al camí del castellet de Cortes, y axí anà ell, testimoni, al dit camí del castellet de Cortes. E com en lo dit loch de Cortes estigués en dit temps un nou convertit de la Foya de Lombay nomenat Algarro y ves anar a ell, testimoni, al dit camí del castellet,^{74r} anà lo dit Algarro darrere ell, testimoni, axí que, arribant ell, testimoni, primer al dit camí, trobà allí al dit alfaquí de Yàtova, lo qual alfaquí dix a ell, testimoni, com uns hòmens que eren passats per lo barranch de Cortes lo dia abans y eren anats al loch de Rohayar, eren uns jóvens del loch de Millàs, los quals eren dos germans y-s nomenen los Sentidos, e dix a ell, testimoni, los noms de aquells, los quals hòmens nomenats los Sentidos anaven darrere fer alçar la terra e moure la gent de aquella, e que eren anats al dit loch de Rohayar a casa de Rehuduan (sic) Assenti, nou

convertit del dit loch, y que [en] dita casa feyen dit concert. Y ell, testimoni, dix al dit alfaquí de Yàtova que què havia entés més del dit negoci e lo dit alfaquí li dix que no havia entés altra cosa més de què anaven darrere scandalizar la terra y fer moure la gent, e que deyen que havien de matar als tres germans senyors del loch de Millars y a un capellà del loch de Autanell, y ell, testimoni, dix al dit alfaquí que quin re[me]y [h]y havia per a remediari dit negoci e lo dit alfaquí dix que no sabia altre remey millor que matar als dits dos germans Sentidos y a d'algun altre si sabien que-s volgués remoure y ell, testimoni, dix que no era menester matar-los, que lo que més convenia era donar-ne avís al senyor de Cortes, com a senyor que era de la terra. Y estant en açò, arribà lo dit Garro, y com lo dit Garro hagués entés lo que lo dit alfaquí deya de matar als dits Sentidos,^{74v} y lo que ell, testimoni, havia dit, dix lo dit Garro tals o semblants paraules: vosaltres sou hòmens que temeu a Déu; lo hu diu que-ls maten y lo altre diu que més val dir-[h]o al senyor de Cortes, y açò és permissió de Déu, qui u basta d'estorbar. Y hoÿt açò, ell, testimoni, dix al dit Garro que no parlava bé, que esta no era permissió de Déu, sinó del diable, y en açò véu que eren a rahons ell, testimoni, y lo dit Garro, de manera que lo dit alfaquí de Yàtova se hagué de posar en mig dels dos, y lo dit Algarro se n'anà y ell, testimoni, y lo dit alfaquí restaren allí. Y dient lo dit alfaquí a ell, testimoni, que lo millor parer era donar-ne rahó al senyor de Cortes, com ell, testimoni, havia dit, y que ell, testimoni, lo y digués, e no res menys lo dit alfaquí dix a ell, testimoni, que fes per a que fossen avisats los senyors de Millars. Y axí es despediren lo hu del altre, ell, testimoni, se'n tornà a Cortes y lo dit alfaquí se n'anà a Yàtova, y en ésser en Cortes ell, testimoni, anà a parlar al senyor de Cortes y dient que tenia necessitat de parlar ab aquell de secret se n'anaren los dos a la porta y en ésser allà dix ell, testimoni, al dit senyor de Cortes tot lo que ja té dit dessús, dient y encarregant ell, testimoni, al dit senyor de Cortes que no digués cosa alguna que ell, testimoni, lo y havia [dit], ni que ell, testimoni, havia descobert tan gran vellaqueria per amor de Algarro.^{75r} Y tornats al loch de Cortes, lo dit senyor de Cortes scrigué una letra als senyors de Millars avisant-los de dit negoci. E açò e no alias dix saber.

Fonch interrogat que diga que quin effecte hagué y que-s féu après de aquest concert y conjuració y en què parà dit negoci y per què-s de[s]baratà que no-s posà en execució. Y si hagué alguna execució, que quina fou.

E dix que creu ell, testimoni, que no-s posà en execució dit negoci, ni passà avant, per haver-[h]o descobrit, com ho descobrí, ell, testimoni, al senyor de Cortes, lo qual senyor avisà encontinent als senyors de Millars screvint, com scrigué, a d'aquells, per ço que en après de allí a pochs dies entengué y hoÿ dir ell, testimoni, a moriscos de Millars, com los senyors de Millars sabien dit negoci. Y també entengué y sab ell, testimoni, com lo dit Algarro havia dit als dits dos germans Sentidos lo que ell, testimoni, y lo dit alfaquí havien passat en lo dit camí del castellet, y del concert que [h]y havia entre ell, testimoni, y lo dit alfaquí. E açò, etc.

Fonch interrogat que diga si sab, entés o hoÿt dir y a qui que, si per al dit effecte, havien concertat y posat en obra de fer alguna bandera o banderes, y qui fonch lo qui tal concert portà o qui féu dita bandera.

E dix que après de haver ell, testimoni, parlat ab lo senyor de Cortes y donat rahó del dit negoci, de allí a uns dies vengué un jove de Yàtova nomenat Pedro Çaparron, fill del dit alfaquí de Yàtova, a parlar^{75v} ab lo senyor de Cortes açerca de uns cabrons que lo senyor de Cortes li havia acomanat, axí que, estant lo dit Pedro Zaparron en Cortes, com ell, testimoni, hagués acomanat al dit Zaparron que sabés què y havia de nou per allà, a la volta de Gandia, perquè uns moriscats de Gandia nomenats los Alaraigs deyen que ell, testimoni, era lo cap de aquest negoci que's tractava entre alguns vellacos dels nous convertits del present regne, e com ell, testimoni, no y tingués culpa, estava agraviat que ningú gossàs dir que ell, testimoni, entenia en semblant tacanyeria, y perço acomanà al dit Zaparron que entengués y sabés si era veritat que los dits Alaraig deyen que ell, testimoni, era lo cap de dit negoci. Y axí parlà ell, testimoni, ab lo dit Zaparron y demanà a d'aquell si's havia informat y si havia sabut lo que ell, testimoni, li havia dit, e lo dit Pedro Zaparron dix a ell, testimoni, com era estat a la volta de Gandia e que havia hoÿt dir que era veritat que los dits Alaraigs deyen que ell, testimoni, era lo cap de dita conjuració y axí anaven los dits Alaraigs parlant ab uns y ab altres, fent-se parents d'ell, testimoni, dient com en Cortes [h]y havia ja alguns turchs que staven aparellats per a dit negoci. E axí mateix dix lo dit Zaparron a ell, testimoni, com^{76r} havia hoÿt dir que Owaydal Alaraig era anat al loch de Çar[r]a a comprar unes trames de ceda per a fer una bandera per a la dita conjuració e que, comprant les dites trames de ceda de un nou convertit del dit loch que's nomena Jusé Ferina, no concertant-se ab aquell perquè li demanava molt preu de les dites trames, dix lo dit Owaydal Alaraig que bé li podien donar les dites trames, perquè quissà serien part les dites trames que ells fossen moros com los de Granada, e que, ab tot, no volent-li fiar dites trames concertats del preu, hagué de donar, com donà, fermança per lo preu de les dites trames, les quals comprà lo dit Owaydal a un moriscat del loch de Càrcer nomenat Tarraboni, lo qual Alaraig prengué les dites trames y portà aquelles a Gandia, les quals dix lo dit Zaparron que havia hoÿt dir que les havia donades a la sposada del mateix Owaydal Alaraig per a que aquella tixgués la dita bandera, e açò per tenir més segret. E que la dita sposa (sic) del dit Owaydal no la havia volguda texir e, no volent-la texir, la portà lo dit Owaydal a casa de un germà nomenat [Ma]ommat Alaraig, lo qual Maommat Alaraig havia parlat ab ell, dit Zaparron, y li havia dit, segons lo dit Saparron dix a ell, testimoni, <que lo dit Maommat Alaraig> que gran concert^{76v} y havia en Cortes, perquè ell, dit Maomat, havia entés que ja estaven per a alçar-se en Cortes e que ho havia entés de son germà Owaydal e de dos cosins, e lo dit Zaparron dix al dit Maommat que en Cortes no y havia ningun concert e que tots staven molt reposats e que era una gran vellaqueria dit negoci, e sellavors lo dit Maommat Alaraig dix ell al dit Zaparron com lo dit Owaydal Alaraig havia portat a sa casa unes trames de ceda per a fer una bandera e que no la faria ni tornaria dites trames, ans les sostrauria, puix no era negoci de burla, les quals trames havien costat vint o vint-y-cinch lliures, que no és bé recordant al present quant li dix lo dit Zaparron que havien costat, les quals coses contà lo dit Zaparron a ell, testimoni, en presència del senyor de Cortes. E açò e no alias.

Fonch interrogat que diga si sab, entés o hoÿt dir que los qui havien concertat y del·liberat la dita coniuració y conspiració contra Sa Magestat, <si> après de haver-se alcat, com se havien de sostenir, ab lo favor de qui, o dels moros de Granada, o de Alger, o dell^{77r} turch, y si per a d'assò [h]y habien fet algunes diligències de enviar alguns missatjers, y si per als dits effectes havien entés que tinguessen ells armes complides, o de hon les havien de haver, y provisions.

E dix que no y sab més del que dit ha dessús.

||^{77v}

||^{78r} Confessions *ex officio*.

Die XX mensis septembris anno MDLXX.

Francisco Alquef, alias Sahad Alquef, nou convertit del loch de Tereza, de la Vall de Cofrentes, que dix tenir l'edat de trenta anys, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Soot, fill del alamí de Yàtova.

E dix que no·l coneix.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro de Lombay.

E dix que no·l coneix.

Fonch interrogat que siga si coneix a Mahomat Saparron, fill del alfaquí de Yàtova, e si·l ha hoÿt nomenar.

E dix que no·l coneix, ni may lo ha hoÿt nomenar.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron estos mesos atràs anàs per alguns lochs de moriscos del present regne dient als moriscos que ell tenia càrrech d'escriure'ls als que·s volguessen scriure e per a quin effecte los escrivia.

E dix que no y sab res.

Fonch interrogat que diga si coneix a Reduan Assenti,^{||^{78v}} nou convertit del loch de Roayar, de la baronia de Cortes.

E dix que sí que·l coneix molt bé.

Fonch interrogat que diga si coneix a Almagassén, alamí de Tereza, Alí Alazir, Alzamba y a Alboroni, moriscos del dit loch de Tereza, e que·ls nomene per sos noms.

E dix que ell, dit confessant e testimoni, coneix als nomenats en dit interrogatori, e lo dit Alzamba se nomena Azmet Alzamba, e als altres no·ls sab altres noms.

Fonch interrogat que diga si ell, dit confessant e testimoni, és estat ab los sobredits en lo loch de Cortes, en la casa del dit Reduan Asenti.

E dix que no.

Fonch interrogat que diga si ell, dit confessant e testimoni, e los sobredits de Tereza ab molts altres moriscos se han junctat en casa del dit Reduan Assenti, e si allí tingueren parlament per a alçar y rebel·lar-se contra la Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre, e si, precehit dit parlament, fonch conçertat que-s alçassen e rebel·lasen.

E dix que nega lo contengut en dit interrogatori quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

Fonch interrogat que diga si en la dita determinació que-s féu de alçar-se y rebel·lar contra Sa Magestat, si-s determinà que fos capità de dita rebel·lió^{79r} Joan Sentido, nou convertit del loch de Millàs.

E dix que no y sab res.

Fonch interrogat que diga e nomene les persones que-s trobaren en lo conçert de la dita rebel·lió.

E dix que no y sab res.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Confessions *ex officio*.

Dictis die et anno.

Joan Chenti, alias Reduan Chenti, nou convertit del loch de Roayar de la baronia de Cortes, confessant, responent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Soot, fill del alamí de Yàtova.

E dix que sí que-l coneix de vista y que sab que és de Yàtova.

Fonch interrogat que diga si ell, dit confessant e testimoni, ha parlat algunes vegades ab lo dit Hierony Soot y a hon y de què tractaren.

E dix que alguna vegada ha parlat ab lo dit Hieroni Soot encontrant-lo de ventura y no li ha parlat més de *nora buena vengáys, nora buena vays*.

Fonch interrogat que diga si coneix a Mahomat^{79v} Saparron, fill del alfaquí de Yàtova, y de què'l coneix, e si ha tractat algunes coses ab aquell.

E dix que sí que coneix al dit Mahomat Saparron de vista e que no ha tractat res ab aquell, ni li ha parlat més de *nora buena estéys y nora buena vays*.

Fonch interrogat que diga si los dits Hierony Saot e Mahomat Saparron són estats alguna vegada en la casa d'ell, dit confessant, en lo dit loch de Roayar de la baronia de Cortes.

E dix que no.

Fonch interrogat que diga si coneix a Algarro de Lombay.

E dix que'l coneix.

Fonch interrogat que diga si coneix a Almagassén, aladí del loch de Tereza, Alí Alazir, Sahad Alquef, Alzamba y Alboroni, moriscos del dit lloch de Tereza, e si aquells són estats alguna vegada en casa d'ell, dit confessant e testimoni, en lo dit loch de Tereza.

E dix que'ls coneix de hoÿda ell, dit confessant e testimoni, als nomenats en dit interrogatori, emperò may aquells ni algú d'aquells són estats en la casa d'ell, dit confessant e testimoni.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que^{80r} estos mesos atràs alguns moriscos de aquest regne se volgueren alçar y rebel·lar contra la Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre.

E dix que no y sab res.

Fonch interrogat que diga si coneix a Joan Sentido, laurador y albardaner, morisco del loch de Millàs, e si li ha parlat alguna vegada y a hon y de què tractaren.

E dix que no'l coneix ni sab qui és.

Fonch interrogat que diga si en la casa d'ell, dit confessant e testimoni, se féu ajust de molts moriscos de aquest regne y si tractaren y concertaren que's alçassen e rebel·lasen contra Sa Magestat y que nomene les persones que's trobaren en dit ajust, parlament y concert.

E dix que no sab res sobre lo contingut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si en lo dit ajust e parlament e concert que's féu en casa d'ell, dit confessant e testimoni, si's determinà que fos capità de la dita rebel·lió lo dit Joan Sentido, del dit loch de Millàs, y si ell, dit confessant e testimoni, portà la nova al dit Joan Sentido de la nominació de la dita capitania.

E dix que nega tot lo contingut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si dient lo dit Joan^{80v} Sentido a ell, dit confessant e testimoni, que més li valia entendre en ses fahenes y affers y que's dexàs de entendre en voler-se alçar,

si ell, dit confessant e testimoni, respongué que ja estava axí conçertat y que no-s podia fer altra cosa.

E dix que nega tot lo contengut en dit interrogatori.

Confessions *ex officio*.

Die XXIII mensis septembris anno MDLXX.

Joan Blanco, alias Omat Almagasén Blanco, nou convertit, alamí del loch de Teresa de la Vall de Coffrentes, confessant, responent e testimoni, que dix tenir cinquanta-un any, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si coneix a Hierony Soot, fill del alamí de Yàtova, o si-l ha hoÿt nomenar.

E dix que no-l coneix, bé que-l ha hoÿt nomenar.

Fonch interrogat que diga si coneix a Mahomat Saparron, fill del alfaquí de Yàtova, y a Algarro de Lombay.

E dix que des que ell, dit confessant e testimoni, està pres, que ha deu o dotze dies, coneix de la presó al dit Mahomat Saparron, e al dit Algarro no-l coneix.

¶^{81r} Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que estos mesos atràs alguns moriscos de aquest regne se volguesen alçar y rebel·lar contra la Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre.

E dix que no y sab res, ni ha hoÿt dir tal cosa.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que lo dit Mahomat Saparron sia anat per alguns lochs de moriscos del present regne dient als moriscos que ell tenia càrrech de scriure'ls als que-s volguessen scriure, e per a quin effecte los scrivia.

E dix que no sab, ni ha hoÿt dir tal cosa.

Fonch interrogat que diga si coneix a Joan Chenti, alias Reduan Chenti, morisco del loch de Roayar de la baronia de Cortes, e si és estat alguna vegada en la casa de aquell.

E dix que no-l coneix al dit Joan Chenti, alias Reduan Chenti, sinó de deu o dotze dies a esta part, ço és, des que està pres, y may és estat ell, dit confessant e testimoni, en casa del dit Reduan.

Fonch interrogat que diga si coneix a Alí Alazir, Sahad Alquef, Alzamba y Alboroni, moriscos del dit loch de Teresa, e si és estat ab aquells y ab altres moriscos del dit regne en casa del dit Reduan y per a quins effectes, y que declare los noms dels dits moriscos.

E dix que ls coneix molt bé als expressats en dit^{||81v} interrogatori, y lo dit Alzamba se diu Azmet Alzamba, y lo dit Alboroni se diu Omat Alboroni, y lo àls contengut en dit interrogatori nega ell, dit confessant e testimoni.

Fonch interrogat que diga si ell, dit confessant e testimoni, ab los sobredits e altres moriscos, són anats en casa del dit Reduan, y si en dita casa han tengut parlament per a alçar y rebel·lar-se contra Sa Magestat, y si en dit parlament se determinà que's alçassen y rebel·lasen contra la Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre.

E dix que no y sab res.

Fonch interrogat que diga si coneix a Joan Sentido, morisco del loch de Millàs, y que diga si en la dita determinació y concert que fonch fet en casa del dit Reduan se determinà que fos capità de la dita rebel·lió lo dit Joan Sentido.

E dix que no'l coneix al dit Joan Sentido, ni sab res sobre lo contengut en dit interrogatori.

Fonch interrogat que diga si sab legir y scriure en algaravia.

E dix que sí que sab legir y scriure en algaravia y té càrrech de don Christòfol Fenollet de collectar-li los arrendaments.

^{||82r} *Die secundo octobris M^o D^o LXX°. Francisco Vives, notario, fisci regii procurator.*

Excelentísimo senyor.

Ab clamosa insinuació, veu e fama pública precedents, en lo conspecte de vostra excel·lència, constituïts personalment Francesc Vives e Lorens Armengol, notaris, procuradors fiscals de Sa Magestat, los quals *ducti necessitate sui officii nec crimina remaneant impunita*, clamant, accusant e denunciant vers e contra Azmet Algarro de la Foya de Lombay, que té casa en Maçalabéz, Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí de Yàtova de la Foya de Bunyol, Pedro Çaparron, *olim* Mahomat, fill del dit Alí Çaparron, Hierony Sohot, fill del alamí del dit loch de Yàtova, Francisco Naxi, *olim* Hodaymat, Jaume Duch, *olim* Alí, Joan Tavarla, *olim* Mahomat, Miquel Rany, *olim* Hobaydal, alias Barombon Rany, Salite, alias Cardicha, Sahat Joya del dit loch de Yàtova, Joan Sentido, del loch de Millàs, Joan Xenti, alias Reduan, del loch de Roayar de la baronia de Cortes, Joan Blanco, alias Almagazén, Francisco Alquef, *olim* Sahat, Alzamba, alias dit lo Luytador, Albarony, Alí Alazir del loch de Teresa, Francisco Xadit, menor de dies, e Francisco Xadit, oncle del dessús dit Francisco Xadit, del loch de Macastre de la dita Foya de Bunyol, Hovaydal Alaraig e Mahomat Alaraig, germans, de Gandia, Luýs Mira e Luýs Lauorioli, *olim* Azmet, del loch de Dos Aygües, Domingo Uneyne de la dita Foya de Bunyol, Azmet Boay, fill del alamí Boay, del loch de Autanell, e contra lo fill del alfaquí del dit loch de Autanell, tots moriscos dels dits lochs situats en lo present regne de València, *et etiam* vers e contra Morsoll, morisco del dit present regne, e altres qualsevol còmplices, fautors e auxiliadors dels crims e

delictes deiús especificadors, fan, diuen e posen los clam, acusació e denunciació per los capítols *immediate* següents declaradora:

I. Primerament, diuen e posen e si negat serà provar entenen *non se astringentes*, etc., que en lo present regne hi ha de quinze a diuhit milia cases de novament convertits de nació de moros, los quals són vassalls de la Majestat del Rey nostre senyor, al qual tenen prestados la hobeidiència e deuen la fidelitat com a son rey y senyor. E axí és ver.

II. *Item*. Diuen *ut supra* que après que los moriscos del regne de Granada se rebel·laren contra la Magestat del Rey don Felip,^{82v} nostre, alçant-se en les serres de les Alpuxarres, atrevint-se a tenir guerra uberta contra lo exèrcit que Sa Magestat té format contra los dits rebelles del regne de Granada, <e> alguns desmandats moriscos del present regne, esent perduda de aquell, se ha vist y entés que procuraren de rebel·lar-se contra Sa Magestat en lo present regne. E axí és ver.

III. *Item*. Diuen *ut supra* que, entre altres novament convertits que anaven desmandats per lo present regne e de qui se entenia que anaven per a fer e provocar alguna conjuració e rebel·lar-se contra lo senyor rey, era lo dit Azmet Algarro e alguns de lur voluntat de aquell que anaven en sa companyia. E axí és ver.

IIII. *Item*. Diuen *ut supra* que lo dit Azmet Algarro, no obstant la prohibició de portar armes feta als dits moriscos manada publicar per Sa Magestat en lo present regne, ha portat e és estat vist portar armes prohibides ab les quals ha fet moltes morts, mals e dans. E axí és ver.

V. *Item*. Diuen *ut supra* que, entre altres morts, mals e dans que lo dit Azmet Algarro ha fet en lo present regne, ha mort a un germà de Valero de Sogorb, que solia habitar en Paterna, y a un germà de Bajoch, morisco de Chiva, e a un altre home en Millàs o Otanell, e pegà dos coltellades en lo cap en una montanya en terme de Antella a Bertomeu Aixier de Alberich. E axí és ver e fama pública.

VI. *Item*. Diuen *ut supra* que lo dit Azmet Garro és home de molt mala vida e de perdiciosos tractes, e per tal és hagut, tengut e reputat per tots los coneixents a d'aquell. E axí és ver.

VII. *Item*. Diuen *ut supra* que, procurant lo dit Azmet Algarro que los moriscos del present regne se rebel·lassen contra la Magestat del senyor rey, féu que los dits Hierony Sohot, Joan Blanco, alias Almagazén, alamí del loch de Teresa, Çahat, al que's nomena Francisco, del dit loch de Teresa, Alzamba, morisco de Teresa, alias dit lo Luytador, Alboroni, morisco del dit loch de Teresa, Alí Alazir, del dit loch de Teresa, e molts altres moriscos del present regne se junctassen en lo loch de Roayar de la baronia de Cortes, en casa del dit Joan Xenti, alias Reduan, per a que se concertàs la forma que se havia de tenir en rebel·lar-se y fer que's rebel·lassen contra la Magestat del senyor rey los moriscos del present regne. E axí és ver.

^{83r} VIII. *Item*. Diuen *ut supra* que los dits delats se congregaren en la dita casa de Joan Xenti Reduan y altres parts, ahon concertaren la dita rebel·lió, elegint e nomenant persones que fossen capitans e tinguessen altres càrrechs en la dita rebel·lió. E axí és ver.

VIII. *Item.* Diuen *ut supra* que entre altres capitans que en les dites congregacions foren elets per a la dita rebel·lió foren los dits Azmet Algarro, Hierony Sohot [i] Joan Sentido de Millàs. E axí és ver.

X. *Item.* Diuen *ut supra* que en la dita congregació se elegí e nomenà per scrivà de la dita conjuració lo dit Pedro Caparron, donant-li orde que anàs per lo present regne notificant als moriscos de aquell la deliberació que se havia fet en la dita congregació de rebel·lar-ser contra lo senyor rey, scrivint e posant per memòria los moriscos que aderirien a la dita conjuració. E axí és ver.

XI. *Item.* Diuen *ut supra* que, essent anat lo dit Joan Sentido, en lo mes de giner, a la dita baronia de Cortes a acaptar per a una mora ab dos criatures que se havia rescatat de Granada en lo dit loch de Cortes, lo dit Joan Xenti Reduan notificà al dit Joan Sentido com en la congregació que se havia tengut en casa del dit Joan Xenti se havia deliberat que los moriscos del present regne se rebel·lassen contra la Magestat del senyor rey, y que entre altres capitans que havien elegit per a la dita conjuració era estat nomenat en capità ell, dit Joan Sentido. E axí és ver.

XII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido, la dita nit que lo dit Joan Xenti li notificà que en la congregació que se havia tengut en casa d'ell, dit Joan Xenti, se havia determinat se fes la dit conjuració e que lo dit Joan Sentido fos hu dels capitans de la dita conjuració, anà a la casa del dit Joan Xenti Reduan, a hon trobà als dits Sahat Alquef, Alzamba lo Luytador, Alboroni [i] Alí Alazir, moriscos del dit loch de Teresa. E axí és ver.

XIII. *Item.* Diuen *ut supra* que los sobredits moriscos nomenats en lo precedent capítol, junctament ab lo dit Joan Xenti Reduan, atrobats en la casa del dit Reduan digueren al dit Joan Sentido que en les congregacions que eren estades fetes en casa del dit Joan Xenti se havia deliberat que los^{83v} moriscos del present regne se rebel·lassen contra lo senyor rey, e que també en dits ajusts era estat nomenat lo dit Joan Sentido en hu dels capitans, e que havien per lo semblant nomenat en capitans de la dita conjuració als dits Sohot, fill del alamí de Yàtova, e Algarro de la Foya de Lombay. E axí és ver.

XIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido acceptà e fonch content de la dita elecció de sa persona e de ser hu dels capitans de la dita conjuració. E axí és ver.

XV. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Xenti, alias Reduan, en presència dels altres dessús dits condelats moriscos del dit loch de Teresa, en dita nit concertaren ab lo dit Joan Sentido que en lo endemà lo dit Joan Sentido se ves ab lo dit Sohot, fill de alamí de Yàtova, e Algarro, y que tractàs e concertàs ab aquells per al dia que se havien de alçar e les terres hon se havien de alçar primer. E axí és ver.

XVI. *Item.* Diuen *ut supra* que en lo dia següent a la dita nit del dit ajust tengut en casa del dit Reduan, lo dit Joan Sentido en lo dit loch de Cortes se véu ab lo dit Hierony Sohot, [i] tractà e comunicà ab aquell sobre la dita conjuració, y lo dit Sohot li notificà que en Cortes també y

en altres parts se havien tengut alguns ajusts, en los quals se havia deliberat per los moriscos que se rebel·lassen contra la Magestat del senyor rey. E axí és ver.

XVII. *Item.* Diuen *ut supra* que entre los dits Joan Sentido e Hierony Sohot fonch tractat e concertat que, perquè encara no era hora de donar mostres als crestians de la dita rebel·lió, lo dit Joan Sentido se n'anà a Millàs y procuràs de haver tota la gent y diners que pogués y que en la hora que lo dit Sohot lo avisàs, lo dit Joan Sentido li donàs lo avís de alçar-se ab tota la gent que hauria fet, que fes que s'alçassen tots los de Millàs y que donàs recapte en asolar y aplanar tots los lochs que estan lo riu avall, dient-lo per los lochs de Autanell, Dos Aygües, Millàs y Tous y altres lochs que hi ha en la ribera de Xúquer. E axí és ver.

XVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que, per lo semblant, lo dit Hierony Sohot en la dita pràctica que tingué ab lo dit Joan Sentido en lo dit loch de Cortes en lo concert de la dita conjuració notificà al dit Joan Sentido que en los dits tractes e ajusts se havia^{84r} concertat que lo dit Algarro, ab tota la gent que poria fer, pegaria en Lombay y de allí fins a Alberich y Alcoçer e tots los de aquella partida, y faria que s'alçassen tots, y que lo dit Sohot pendria per la Foya de Bunyol y de allí amunt fins a Vilamarxant y a Chiva, donant recapte en tota aquella partida. E axí és ver.

XVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que, aximateix, en la dita pràctica que tingueren los dits Hierony Sohot e Joan Sentido sobre la dita conjuració, concertaren que, en haver lo dit Joan Sentido fet alçar e rebel·lar los moriscos dels lochs de la ribera de Xúquer e quant tingués replegada prou gent, junctament ab los del dit loch de Teresa pegàs per Ayora, a hon se porien molt bé armar de les armes dels cristians que pendrien e matarien. E axí és ver.

XX. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido, estant en lo dit loch de Cortes, parlà ab lo dit Sahat Joya, morisco del dit loch de Yàtova, y li digué si havia sentit ell, dit Sahat Joya, alguna cosa del que se havia concertat que s'havien de alçar los novament convertits del present regne, donant lo dit Joan Sentido al dit Sahat Joya avís de la dita conjuració, per rahó del qual avís tingué obligació lo dit Sahat Joya de notificar a vostra excel·lència lo avís que li era estat donat. E axí és ver.

XXI. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido en lo dit loch de Cortes digué al dit Luýs Mira de Dos Aygües si havia sabut o havia hoït dir alguna cosa de què se volien rebel·lar los moriscos del present regne, dient-li més avant tals o semblants paraules: pues enteneu que he sabut que-s volen rebel·lar. E per dit avís tingué lo dit Luýs Mira notícia e sabé que-s feya la dita conjuració e tenia obligació de notificar-ho a vostra excel·lència. E axí és ver.

XXII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido en lo dit loch de Cortes digué al dit Luýs Laureoli, *olim* Azmet, del dit loch de Dos Aygües, si sabia o havia ohït dir que-s volguessen alçar y rebel·lar los moriscos del present regne, e que lo dit Sentido havia entés que-s volien rebel·lar, e lo dit Laureoli li respongué que no-n digués a ningú, per lo qual avís tenia obligació lo dit Luýs Laureoli de notificar a vostra excel·lència lo que li era estat dit de la dita conjuració. E axí és ver.

||^{84v} XXIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido parlà ab lo dit fill del alfaquí del loch de Otanell e li digué si sabia o havia ohït dir que-s volguessen rebel·lar los moriscos del present regne e que havia entés que-s volien alçar e rebel·lar, e lo dit fill del alamí digué al dit Joan Sentido que procuràs de què si alguna cosa se innovava lo avisàs. E per dit avís tenia obligació lo dit fill del alfaquí⁴³ de Otanell de notificar a vostra excel·lència lo dit tracte de la dita conjuració. E axí és ver.

XXIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Sentido en lo dit loch de Cortes parlà ab lo dit Azmet Boay, fill de Boay, lo alamí del dit loch de Otanell, e li digué si sabia o havia ohït dir que-s volguessen rebel·lar los moriscos del present regne e que havia entés que-s volien alçar e rebel·lar, e lo dit Azmet Boay li digué al dit Sentido que procuràs de què si alguna cosa se innovava lo avisàs. E per dit avís tenia obligació lo dit Azmet Boay de notificar a vostra excel·lència lo dit tracte de la dita conjuració. E axí és ver.

XXV. *Item.* Diuen *ut supra* que, trobant lo dit Joan Sentido en lo camí que va de Roayal al dit loch de Cortes al dit Francisco Xadit, menor de dies, fill de Hierony Xadit, del loch de Macastre de la Foya de Bunyol, lo dit Sentido digué al dit Francisco Xadit que li promettés e juràs lo dit Xadit de no revelar lo que lo dit Sentido li diria, e axí lo dit Xadit lo y prometté e jurà de no dir-ho a persona ninguna. E axí és ver.

XXVI. *Item.* Diuen *ut supra* que après de haver lo dit Francisco Xadit jurat al dit Joan Sentido que no diria ni descobriria lo que lo dit Joan Sentido li havia de dir, lo dit Joan Sentido digué e notificà al dit Francisco Xadit que los dits Algarro y Sohot, fill del alamí de Yàtova, e Morçoll se volien alçar e rebel·lar y eren los principals en lo negoci de la dita rebel·lió, y que tenien ja fet concert ab molts altres moriscos de rebel·lar-se contra lo senyor rey. E axí és ver.

XXVII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Francisco Xadit, menor de dies, offerí de ser en la dita conjuració y que hauria cinquanta o cent hòmens y tota la gent que poria, y que no moguessen lo dit Sentido e altres de la conspiració cosa alguna que no li donassen avís. E axí és ver.

XXVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que tractant lo dit Joan Sentido ab||^{85r} lo dit Obaydal Alaraig en lo loch de Cortes de la conspiració que-s feya e conjuració per a rebel·lar-se los moriscos del present regne, lo dit Owaydal digué al dit Joan Sentido de part dels dits Hierony Sohot e Algarro que no volgués tornar atrás del que stava tractat e negociat entre aquells de haver-se de rebel·lar. E axí és ver.

XXVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que en la pràctica que los dits Joan Sentido e Owaydal Alaraig tingueren en lo dit loch de Cortes, lo dit Owaydal Alaraig digué al dit Joan Sentido que passàs avant en lo que havia promés, perço que lo dit Owaydal havia pres càrrech de fer tota la gent que poria per a la dita rebel·lió per a que la dita gent de la dita rebel·lió pogués pagar en Gandia. E axí és ver.

43 En el original: alamí.

XXX. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Francisco Xadit digué e notificà a Francisco Xadit, oncle de aquell, lo avís que lo dit Joan Sentido li havia donat de què los moriscos del present regne se volien rebel·lar contra Sa Magestat, per lo qual avís lo dit Francisco Xadit, major, tingué obligació de notificar-ho a vostra excel·lència. E axí és ver.

XXXI. *Item.* Diuen *ut supra* que los dits Azmet Algarro e Hierony Sohot tractaren e concertaren ab lo dit Owaydal Alaraig que aquell fes per sa part diligències per a ajudar a la dita rebel·lió y que hagués tots los moriscos de la part de Gandia que poria per a que fossen en la dita conjuració, e aquell se offerí que hauria molta gent que per lo semblant seria en dita conjuració. E axí és ver.

XXXII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Owaydal Alaraig notificà al dit Mahomat Alaraig, germà de aquell, lo dit tracte e concert que era estat fet de haver-se de rebel·lar los moriscos del present regne contra la Magestat del senyor rey, y lo dit Mahomat Alaraig fench content de ser en dita conjuració. E axí és ver.

XXXIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Pedro Caparron, menor de dies, usant del offici de scrivà de la dita conjuració, en lo qual offici era estat elet en les dites congregacions e tractes fets sobre la dita conjuració, tenia scrits e scrigué^{85v} en una memòria més de cinch-cents moriscos, los quals li havien promés de ser en la conjuració e rebel·lar-se contra Sa Magestat. E axí és ver.

XXXIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo orde que lo dit Pedro Çaparron tenia en scriure en dita memòria los noms dels cinch-cents moriscos que havien de ser en la dita conjuració e rebel·larse contra Sa Magestat era que, ab molt segret, cautela e dissimulació, anava per los lochs de moriscos del present regne notificant los dits tractes e concerts y scrivint los noms dels que volien ser de la dita conjuració. E axí és ver.

XXXV. *Item.* Diuen *ut supra* que, havent menester los dits delats banderes e altres aparells de guerra, concertaren que los dits Pedro Caparron, menor de dies, e Owaydal Alaraig feren una bandera de seda, e aquells prengueren dit càrrech de fer dita bandera. E axí és ver.

XXXVI. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Owaydal Alaraig, per a fer la dita bandera, comprà unes trames de seda e, per a que més secretament se fes, donà les dites trames a sa sposada per a que teixís dita seda de la que se havia de fer dita bandera. E axí és ver.

XXXVII. *Item.* Diuen *ut supra* que en après lo dit Owaydal Alaraig prengué les dites trames que havia donat a sa sposada y les portà e entregà al dit Mahomat Alaraig, germà de aquell. E axí és ver.

XXXVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que, entenent lo dit Pedro Çaparron, menor de dies, que en la dita conjuració se havien de rebel·lar molts moriscos contra la Magestat del senyor rey e que seria menester més de una bandera, anà a Gandia e comprà ab molta dissimulació seda, de la qual féu una bandera. E axí és ver.

XXXVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que los dits (sic) Francisco Naxi, *olim* Omaymat, sabé e tingué notícia de la dita conjuració e de com era estat concertat que-s rebel·lassen los moriscos del present regne contra Sa Magestat, e que lo dit Pedro Çaparron, menor de dies, era scrivà de la dita conjuració e tenia scrits los nom de cinch-cents hòmens que havien promés de ser en la dita conjuració, y que lo dit Pedro Saparron havia comprat^{||86r} una bandera per a la gent de la dita conjuració. E axí és ver.

XXXX. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Jaume Duch, *olim* Alí, sabé e tingué notícia de la dita conjuració e de com era estat concertat que-s rebel·lassen los moriscos del present regne contra Sa Magestat, e que lo dit Pedro Çaparron, menor de dies, era scrivà de la conjuració e tenia scrits los noms de cinch-cents hòmens que havien promés de ser en la dita conjuració y que lo dit Pedro Çaparron havia comprat una bandera per a la gent de la dita conjuració. E axí és ver.

XXXI. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Joan Tavarla, *olim* Mahomat, sabé e tingué notícia de la dita conjuració e de com era estat concertat que-s rebel·lassen los moriscos del present regne contra Sa Magestat, e que lo dit Pedro Çaparron, menor de dies, era scrivà de la dita conjuració e tenia scrits los noms de cinch-cents hòmens que havien promés de ser en la dita conjuració y que lo dit Pedro Çaparron havia comprat una bandera per a la gent de la dita conjuració. E axí és ver.

XXXII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Miquel Rani, *olim* Ubaydal Rani, alias Barombón Rani, sabé e tingué notícia de la dita conjuració e de com era estat concertat que-s rebel·lassen los moriscos del present regne contra Sa Magestat, e que lo dit Pedro Çaparron, menor de dies, era scrivà de la dita conjuració e tenia scrits los noms de cinch-cents hòmens que havien promés de ser en la dita conjuració y que lo dit Pedro Caparron havia comprat una bandera per a la gent de la dita conjuració. E axí és ver.

XXXIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Salite, alias Cardicha, sabé e tingué notícia de la dita conjuració e de com era estat concertat que-s rebel·lassen los moriscos del present regne contra Sa Magestat, e que lo dit Pedro Çaparron, menor de dies, era scrivà de la dita conjuració e tenia scrits los noms de cinch-cents hòmens que havien promés de ser en la dita conjuració y que lo dit Pedro Çaparron havia comprat una bandera per a la gent de la dita conjuració. E axí és ver.

XXXIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Pedro Çaparron, major de dies, *olim* Alí, alfaquí de Yátova, de la Foya de Bunyol, sabé e^{||86v} tingué notícia que los moriscos del present regne entenien en rebel·lar-se contra la Magestat del senyor rey e que, per al dit effecte, havien tengut moltes congregacions, en les quals se havien fet eleccions de capitans e altres preparatoris per a la dita conjuració. E axí és ver.

XXXV. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Pedro Çaparron, major, anà al dit loch de Cortes e de allí trametté a cridar al dit Hierony Sohot per a que li anàs a parlar al camí del castellet de Cortes. E axí és ver.

XXXXVI. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Hierony Sohot, cridat per lo dit Çaparron major, anà al camí del dit castellet de Cortes a parlar al dit Pedro Çaparron, major de dies. E axí és ver.

XXXXVII. *Item.* Diuen *ut supra* que sabent lo dit Azmet Algarro que lo dit Pedro Çaparron, major de dies, e Hierony Sohot se havien de veure en certa part del camí del castellet de Cortes, ixqué del dit loch de Cortes e anà al dit camí del Castellet. E axí és ver.

XXXXVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que trobant-se en lo dit camí del Castellet los dits Pedro Çaparron, major, Hierony Sohot e Azmet Algarro, lo dit Pedro Çaparron refferí als dits Sohot e Algarro com lo dia ans los dos germans Sentidos de Millàs eren anats a Roayar, e que havia entés que anaven darrere de fer alçar la terra. E axí és ver.

XXXXVIII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Pedro Çaparron digué també als dits Sohot e Garro que los dits dos germans Sentidos eren anats a Roayar a casa del dit Reduan Xenti, e que en dita casa concertaren de fer alçar la terra e que deyen que havien de matar als tres germans senyors del loch de Millàs e a un capellà del loch de Otanell. E axí és ver.

L. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Domingo Uneyini tingué notícia dels ajusts que se havien tengut en la casa del dit Xenti Reduan del loch de Roayar en Cortes per los dits delats e altres moriscos del present regne, e que en dits ajusts se havia determinat que's rebel·lassen los dits moriscos contra Sa Magestat e que se havien nomenat capitans per a la gent de la dita rebel·lió e^l^{87r} que havien nomenat en scrivà de la dita rebel·lió al dit Pedro Çaparron, menor, e que aquell tenia scrits los noms de cinch-cents moriscos y que lo dit Caparron, menor, havia fet una bandera per a la dita rebel·lió, e que se havien de scomençar a alçar en lo dit loch de Cortes lo dia de la Pascua chica dels novaments convertits. E axí és ver.

LI. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit Jo (sic) Morçoll, morisco, altre dels dits delats, sabé e tingué notícia que los moriscos del present regne entenien en rebel·larse contra la Magestat del senyor rey, e lo dit Morsoll, junctament ab los dits Hierony Sohot e Algarro, eren los principals de la dita conjuració e dels quals los dits moriscos feyen molt compte els tenien per caps e principals de la dita conjuració. E axí és ver.

LII. *Item.* Diuen *ut supra* que lo dit loch de Cortes està situat entre montanyes e terra molt aspra, ahon gent de guerra se poria fer forta, e que té molts lochs de moriscos circumveïns que porien affavorir a la gent de guerra que stigués rebel·lada en dit loch. E axí és ver.

LIII. *Item.* Diuen *ut supra* que, per haver los dits delats respectivament fet, comés e perpetrat los dits crims e delictes, aquells són encorreguts en moltes e grans penes corporals e peccuniàries per furs, privilegis, pragmàtiques del present regne *et alias* de justícia contra tals e semblants delinqüents statuhides e ordenades. E axí és ver.

LIII. *Item.* Diuen *ut supra* que totes les dites coses, en quant stan en sert, són veres e quant en dret proceheixen e han loch de justícia e de aquella és pública veu e fama. E axí és ver.

On, com tals crims e delictes no deuen restar sens condigne punició e càstich, perquè als dits delats respective redunde en pena e als altres en exemple, suppliquen perço ells, dits supplicants, a vostra excellència sia de sa mercé manar provehir que dels dits delats sien exhigides confessions judicials sobre los articles de la present^{||87v} denunciació, e si per aquelles *aut alias* constarà los dits delats haver respective fet, comés e perpetrat los dits crims e delictes, aquells sien condemnats, punits e castigats en totes les penes corporals e peccuniàries en les quals són encorreguts e per furs, privilegis e pragmàtiques del present regne *et alias* de justícia contra semblants delinqüents statuhides e ordenades. E en respecte de alguns dels dits delats que no stan presos, si pendre e haver no-s poran, sia procehit contra aquells per procés de absència *juxta fori formam*, suppliant *etiam* que, sens perjuhí de la prova resultant del present procés *quatenus opus sit*, los dits delats sien subposats a quistió e tortura, *tam in capite proprio quam alieno ut veritas magis ab ore eorum eviatur et ducant de complicibus ab arbitrium regie audientie*, com axí preceheixca de justícia.

In super suppliquen que testimonis los sien rebuts *in juncto parti alteri, etc., alia, etc.*, e la present causa sia evocada a la Real Audiència, e comesa *juxta pragmaticam, et etiam* que los béns que no estan scrits dels dits delats sien scrits e annotats e posats *sub tuto juxta stillum Regie Curie et licet, etc. Altissimus, etc.*

Evocata causa magnificus Michael Angelus de Bas audiat, colligat et referat ac super intermediis aliis [...] provideat.

Testes. Magnificus Bernardus Poll, Regente Cancillerie, die secundo octobris anno MDLXX. Sotto.

Jesus. Recepta, etc. Die tertio octobris eiusdem anni. Fiant ut supplicatur. De Bas.

^{||88r} Confessions *super denuntiatione*.

Die tertio mensis octobris anno MDLXX.

Joan Blanco, alias Omat Almagassén, nou convertit del loch de Tereza de la Vall de Coffrentes, confessant, responent e testimoni, que dix tenir cinquanta-un any, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo, etc.* E dix que en respecte de les cases no y sab res, y en lo als dix que és ver lo dit capítol.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol <quant lo dit capítol> quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

¶^{88v} VIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

X. *Item.* E dix que no y sab res.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

XII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

XVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XX. *Item.* E dix que no y sab res.

¶^{89r} XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{89v} XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{90r} L. *Item.* E dix que no y sab res.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que és mala terra, trencada, y que en lo àls no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que no y sab res.

Confessions super denuntiatione.

Dictis die et anno.

Joan Chenti, alias Reduan Chenti, morisco del loch de Roayar de la baronia de Cortes, denunciât qui dessus, confessant, responent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magních miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo.* E dix que no sab quantes cases hy ha de moriscos en lo present regne, y lo àls [és] ver.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

¶^{90v} Acte de mort del dit Joan Chenti.

Die VIII mensis octobris anno MDLXX.

Fonch atrobat per lo magnífich mosén Garcia de Alamiano, cavaller, alguazir ordinari de Sa Magestat, en la stància del carçeller de la presó comuna de la present ciutat de València un home mort, lo qual, en presència del dit magnífich alguazir, notari e testimonis davall scrits, fonch tret de la dita presó. E com fossen presents Vicent Lobet, carçeller de dita presó, Francisco Ubecar, nou convertit del loch de Tereza de la Vall de Ayora, e Francisco Negret, morisco de Coffrentes, foren interrogats per lo dit magnífich alguazir si conexien dit home mort, los quals, sots virtut del dit jurament, dixeren e respongueren que conexien lo dit home mort, lo qual vivint se nomenava Joan Chenti, alias Reduan, lo qual dixeren los dits Francisco Ubecar e Francisco Negret que era del loch de Roayal de Cortes y que esta nit prop passada és mort dins la presó comuna de la present ciutat, en la qual ells estan presos, de malaltia que Nostre Senyor Déu li ha donat. *Et incontinenti* lo dit magnífich alguazir, havent comissió verbal del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, donà licència e facultat de soterrar e liurar a eclesiàstica sepultura lo dit defunt, sens encorrimient de pena alguna, requerint a mí, Agostí Salelles, notari, que de dites coses ne rebés carta pública, la qual, etc.

Presents foren per testimonis Joan March, velluter, e Roch López, vergueta.

¶^{91r} Confessions *super denuntiatione*.

Die decimo mensis octobris anno MDLXX.

Francisco Alquef, alias Çahat Alquef, nou convertit del loch de Tereza de la Vall de Coffrentes, confessant, responnent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc.

I. *Et primo super primo.* E dix que no sab més de què los moriscos del present regne són vasalls de Sa Magestat.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

||^{91v} VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

X. *Item.* E dix que no y sab res.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

XII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item.* E dix que no y sab res.

XVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{92r} XXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{92v} XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{93r} XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- L. *Item.* E dix que no y sab res.
- LI. *Item.* E dix que no y sab res.
- LII. *Item.* E dix que no y sab res.
- LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.
- LIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

Confessions *super denuntiatione*.

Die XII mensis octobris anno MDLXX.

Pedro Çaparron, nou convertit, alias nomenat Mahomat Saparron, menor de dies, delat y denunciât qui dessus, confessant, responent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., mijançant Berenguer Quexaus, intérprete, lo qual *etiam* jurà, etc., interpretar veritat, etc.

I. *Et primo super primo*. E dix que no sab quantes cases de moriscos hy ha^{||93v} en lo present regne, e lo àls contengut en dit capítol dix que és ver.

II. *Item*. E dix que no y sab res més del que té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

III. *Item*. E dix que nega lo dit capítol quant a ell, testimoni, e quant als altres no y sab res.

IIII. *Item*. E dix que no y sab res.

V. *Item*. E dix que no y sab res.

VI. *Item*. E dix que no y sab res.

VII. *Item*. E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, y quant als altres no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res més del que té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

X. *Item*. E dix que no y sab res.

XI. *Item*. [E dix que no y sab res].

^{||94r} XII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XV. *Item*. E dix que no y sab res.

XVI. *Item*. E dix que no y sab res.

XVII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XX. *Item*. E dix que no y sab res.

- XXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{94v} XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol.
- XXXIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol.
- XXXV. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant a altres no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol.
- ||^{95r} XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que lo que sab ja u té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.
- XXXXV. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

XXXVI. *Item.* E dix que ja u té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

XXXVII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

XXXVIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

||^{95v} XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res més del que té dit en les confessions *ex officio*, a les quals se refir.

L. *Item.* E dix que no y sab res.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que està en veritat que lo dit loch de Cortes està en terra deserta, y en lo àls no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, testimoni, confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que no y sab res.

Confessions super denuntiatione.

Die XIII mensis octobris anno MDLXX.

Hierony Cardicha, alias Salite Cardicha, delat y denunciat qui dessus, confessant, responnent e testimoni, que dix tenir trenta anys, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo*, etc.||^{96r} E dix que no sab quantes cases de moriscos hy ha en lo present regne, y lo àls contengut en dit capítol diu que és veritat.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no sab més de què ha hoÿt dir que lo dit Algarro y altres bandolers se volien alçar contra la Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre.

III. *Item.* E dix que no y sab res més de haver-ho hoÿt dir.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que tal fama té lo dit Azmet Algarro.

VII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que així és la fama com en dit capítol se conté entre los moriscos y christians.

X. *Item.* E dix que tal és la fama entre moriscos y christians.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

XII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{96v} XIII. *Item.* E dix que no sab més de què era fama que los nomenats en dit capítol se volien alçar contra Sa Magestat.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item.* E dix que no sab més del que té dit dessús.

XVI. *Item.* E dix que no sab més del que té dit dessús.

XVII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

XVIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res més del que té dit.

XX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{97r} XXVI. *Item.* E dix que no y sab res més del que té dit.

XVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{97v} XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol, com no sàpia ni haja sabut més de la forma que té dit dessús.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

L. *Item.* E dix que no y sab res.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que és veritat que lo dit loch de Cortes está en terra aspra, y en lo àls no y sab res.

||^{98r} LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que no y sab més del que té dit dessús.

Die decimo nono mensis octobris anno M^oDLXX^o. Lo dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa, hagudes per publicades les dites confessions e judicials respostes fetes per los dits Pedro Saparron, menor, Juan Blanco, Hierony Cardicha, alias Salite Cardicha, Francisco Alquef, alias Sahat Alquef, presents aquells e absents los procuradors fiscals de Sa Magestat, provehí que aquelles sien insertades en lo present procés e que'n sia donada còpia a la part que haver-la voldrà, e dóna, concedeix e otorga a cascuna de

les dites parts deu dies de dilació *in materia principali* e cinch dies *in materia objectiva* per a donar e reproduhir testimonis en la present causa, passada la qual dilació los testimonis sien haguts per publicats e insertats en procés, e aquell reste en punt de acord, sens altra nova provisió, *injungint* e manant, etc., *alia*, etc.

Dicto die.

Los dits Hierony Cardicha, alias Salyte Cardicha, e Francisco Alquef, alias Sahat Alquef, denunciats qui dessús, fan procuradors de aquells certs, etc., y^{||98v} a les coses, etc., ço és, lo dit Francisco Alquef a Melchior Sentoll, notari de València, *absentis*, e lo dit Hierony Cardicha a Miquel Sanchiz, notari de València, *absentis videtur* per a que respectivament puguen entrevenir en la present causa fins a la sentència difinitiva e real execució de aquella, si convendrà, e als plets largament ab poder de substituhir, etc. Prometeren, etc., respective, etc., obligaren, etc. *Actum Valentie*, etc.

Testes sunt Gaspar Nofre Jovera y Frances Coll, notaris, habitants de València.

Procura.

Dicto die.

Los dits Pedro Çaparron, menor, e Joan Blanco, alias Homat Almagassén, denunciats qui dessús, fan procuradors de aquells certs, etc., y a les coses, etc., ço és, lo dit Pedro Çaparron a Francés Salines, notari de València, absent, e lo dit Juan Blanco, alias Homat Almagassén, al discret en Melchior Sentoll, notari de València, *absentis videtur*, per a que respectivament puguen entrevenir en la present causa fins a sentència difinitiva e real execució de aquella, si convendrà, e als plets largament ab poder de substituhir, etc. Prometeren, etc., respective, etc., obligaren, etc. *Actum Valentie*, etc.

Testes predicti.

^{||99r} *Die decimo mensis novembris anno MDLXX.* Comparent davant lo dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, lo discret Lorens Armengol, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, dix que supplicava e supplica a sa senyoria que, per quant los testimonis que se han de reproduhir en la present causa són molts per un vergueta, és anat a cridat los que per ço, *beneficio tam ordinario quam extraordinario restitutionis in integrum*, li sia concedida com a competent per a produhir e reproduhir los dits testimonis.

Dicto die. Lo dit molt magnífich relator de la present causa, vista la propdita instància e supplicació, provehí que dóna, concedeix y atorga al dit procurador fiscal *tam beneficio*

ordinario quam extraordinario restitutionis in integrum quinque dedulatio ad dictos testes producendos et reprodukendos qua dilatione elapsa et intimetur.

Dictis die et anno. Retulit Alonso Pezantigiro, verguer de la Real Audiència, ell, huy, haver intimat la propdita provisió als dits Melchior Centoll y Miquel Sanchiz,^{||99v} notaris *dictis nominibus*, y al dit Pedro Saparron.

^{||100r} *Die XIII mensis novembris anno MDLXX.* Lo molt magnífich relador de la present causa, *attento* que per los procuradors fiscals de Sa Magestat són estats denunciats e criminalment accusats Francisco Xadit, Francisco Naxi, Jaume Duch, Joan Tavarla, Miquel Rany, Hierony Soot e altres, a instància dels dits procuradors fiscals és estada despachada e provehida real comissió per a un vergueta per a que prengué a mans de la Règia Cort als dits denunciats, si'ls pogués pendre, e no podent-los haver, citàs aquells en la forma acostumada, e per lo semblant és estada despachada comissió per al dit vergueta per a que citàs los testimonis reproduhídors en la present causa. E per quant en lo memorial que se ha fet dels noms de dits testimonis per a ésser citàs y reproduhits són estats scrits per error los noms dels dits Francisco Xadit e dels altres dessús nomenats, los quals foren rebuts en la presó , e aquells han vengut davant del dit molt magnífich relador e han dit que eren estats citats per un vergueta com a testimonis, e com, conforme a justícia, per ésser estats citats los dessús dits^{||100v} com a testimonis, aquells no deven ésser presos ne detenguts en presó com a denunciats, e axí no-s deuen exhibir confessions de aquells sobre la dita denunciació, ne per la mateixa rahó poden ésser reproduhits *formiter* com a testimonis, per ço, *attentis premissis facto verbo in Regio Consilio et eius illius deliberatione*, provehí que los dits Francisco Xadit e altres dessús dits sien libertats, segons que ab la present se'ls dóna libertat, e mana que dins dos dies de huy avant comptadors se tinguen per desguats, perquè, passat lo dit termini, seran presos e serà procehit contra aquells per rahó de la dita denunciació, conforme a justícia, provehí *etiam* que'ls sia notificat als dessús nomenats com aquells són estats denunciats per los procuradors fiscals de Sa Magestat, e que, a instància de aquells, és anat un vergueta a prende'ls e a fer-los ralles per a que, si voldran estar a dret e fer juhí per rahó de la dita denunciació, ho puguen fer y's puga administrar justícia.

^{||101r} *Die XV dicti mensis novembris MDLXX.* La propdita provisió de manament del dit molt magnífich relador de la present causa fonch intimada y notificada per mi, Hierony Gazuelles, notari, als dits Jaume Duch, Joan Tavarla y Francisco Naxi.

^{||101v}

^{||102r} Lo Rey e per Sa Magestat.

Don Anthonio Alfonso Pimentel de Herrera, compte de Benavent, loctinent y capità general en lo present regne de València, per quant Francisco Xadit, major, Francisco Xadit,

menor, son nebot, de la Foya de Bunyol, del loch de Macastre, Hierony Sot de Manizes, Joan Sentido, menor, tots moriscos, han descubert y dat inteligència de certa conmoció que's suscitava de moriscos del regne, perço, sa excel·ència, ab la present, mana a tots y qualsevol officials en lo present regne constituïts que als sobredits Francisco Xadit major, Francisco Xadit menor, Hierony Sot y Joan Sentido de Millàs no molesten ni vexen per rahó de dits delictes, tostemps y quant per algunes culpes poguessen ésser culpables, als quals relaxem, perdonem y remetem totes qualsevol penes en què porien haver encorregut, axí corporals com pecuniàries, e açò sots pena de mil florins de or y si en la ira e indignació real desijen no encórrer.

Datum en València, a quatorze de nohembre, any de la Nativitat de Nostre^{102v} Senyor Déu Jesuchrist mil cinch-cents setanta.

//El conde//

Vidit Poll regente. Vidit fisci advocatus. Johannes Ferrandez de Sotto.

Exemplum huiusmodi propria manu scriptum fuit sumptum et translatum ex libro regesti Regiae Cancellariae Valentiae intitulato Curiae VIII° per me, Joannem Guimera, notarium publicum Valentiae et scribam regesti Regiae Cancellariae Aragonum in quorum fidem et testimonium hic meum solitum appono. Signum.

^{103r} *Die XXVII mensis novembris millesimo quingentesimo septuagesimo.* Davant lo molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, personalment comparegueren Francisco Naxi, *olim* Omaymat, y Joan Tavarla, *olim* Mahomat, del lloch de Yàtova, de la baronia de Bunyol, los quals dixeren que havien sabut que stan denunciats <se presentaven> y's presentaren voluntàriament davant sa senyoria, suplicant, etc. E lo dit molt magnífich relador dix que admetia e admeté la dita presentació voluntària, etc., *in quantum et quibus*, etc. *Actum Valentiae*, etc.

Testes. Domingo Isquierdo, vergueta.

Confessions super denuntiatione.

Dictis die et anno.

Francisco Naxi, *olim* Omaymat, nou convertit del loch de Yàtova, de la Foya de Bunyol, qui dix tenir pus de trenta anys, confessant, responent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dit veritat, etc., en mà del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa.

I. *Et primo super primo*, etc. E dix que no sab quantes cases y ha de novament convertits

en aquest regne. Està^{103v} emperò en veritat que tots són vassalls de la Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

X. *Item.* E dix que no y sab res.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

XII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item.* E dix que no y sab res.

XVI. *Item.* E dix que no y sab res.

^{104r} XVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{104v} XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- L. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{105r} LI. *Item.* E dix que no y sab res.
- LII. *Item.* E dix que no y sab res.
- LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, e quant als altres que no y sab res.
- LIII. *Item.* E dix que no y sab res.

Confessions *super denuntiatione*.

Dictis die et anno.

Joan Tavarla, *olim* Mahomat, nou convertit del lloch de Yàtova de la Foya de Bunyol, que té pus de cinquanta anys, confesant, responent, etc., lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del dit molt magnífich relador de la present causa.

I. *Et primo super primo*, etc. E dix que no sab quantes cases de moriscos y ha en lo present regne, bé sab, emperò, que tots són vassalls de Sa Magestat del Rey don Phelip.

II. *Item*. E dix que no y sab res.

III. *Item*. E dix que no y sab res.

IIII. *Item*. E dix que no y sab res.

V. *Item*. E dix que no y sab res.

¶^{105v} VI. *Item*. E dix que no y sab res.

VII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

X. *Item*. E dix que no y sab res.

XI. *Item*. E dix que no y sab res.

XII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XV. *Item*. E dix que no y sab res.

XVI. *Item*. E dix que no y sab res.

XVII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XX. *Item*. E dix que no y sab res.

XXI. *Item*. E dix que no y sab res.

XXII. *Item*. E dix que no y sab res.

||^{106r} XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{106v} XXXXI. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, confesant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

L. *Item*. E dix que no y sab res.

LI. *Item*. E dix que no y sab res.

LII. *Item*. E dix que no y sab res.

LIII. *Item*. E dix que nega lo dit capítol quant a ell, confesant e testimoni, e quant als altres no y sab res.

LIII. *Item*. E dix que no y sab res.

||^{107r} *Die secundo mensis decembris anno MDLXX*. Lo dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa, hagudes per publicades les dites confessions e judicials respostes fetes per los dits Francisco Naxi, *olim* Omaymat, e Joan Tavarla, denunciats qui dessús, presents aquells e absent[s] los procuradors fiscals de Sa Magestat, provehí que aquelles sien insertades en lo present proçes e que n sia donada còpia y trellat a la part que haver-la voldrà, e dóna, concedeix e atorga a cascuna de les dites parts deu dies de dilació *in materia principali* e cinch dies *in materia objectiva* per a donar y produhir testimonis en la present causa, passada la qual dilació los testimonis sien haguts per publicats e insertats en proçes e aquell reste en punt de acord, sens altra nova provisió, *injuunt* e manant, etc., alias, etc.

||^{107v}

||^{108r} *Die XI mensis decembris anno MDLXX. Per Melchior Centoll, notarium, procuratorem*.

Jesus. Satisfent, contradihent e impugnant en Joan Blanco, alias Homat Almazel Blanco, nou convertit del loch de Teresa de la Vall de Coffrentes, a la denunciació y accusació criminal contra aquell posada per los procuradors fiscals de Sa Magestat a dos del propassat mes de octubre, e per mostrar que aquella no subsisteix en fet, ne proceheix de justícia quant al dit suplicant e que per dita rahó ha de ésser absolt de aquella, en la millor manera que pot e deu, diu e posa lo que s següeix:

E primerament, diu e posa que cesa ésser ver e perço expressament se nega que lo dit Joan Blanch, suplicant, haja sabut, cabut, entrevengut, determinat, ni entés que los novament convertits del present regne se haguessen de alçar e revelar contra la Magestat del Rey nostre senyor, ne que haja entrevengut en ajusts, tractes ne parlaments que, per dita rahó, se pretén serien stats fets per los dits novament convertits ni alguns de aquells, ne que haja tengut notícia que los dits novament convertits del present regne o alguns de aquells volguessen o determinaren en alçar-se ne revelar-se contra la Magestat del Rey nostre senyor, ni tal és stat provat ni s porà provar *in eternum*, com la veritat sia en contrari. E axí és ver.

II. *Item*, diu *ut supra* que cesa així mateix ésser ver e perço expressament se nega que lo dit Joan||^{108v} Blanco, suplicant, se haja ajustat, ne ha vist ajustar-se en casa de Reduan Asenti, del loch de Cortes, ab altres persona o persones, ni en altre lloch ne part alguna per a tractar,

parlar ne comunicar sobre que los novament convertits del present regne ne parts de aquells se haguessen de alçar ne revelar contra la Magestat del Rey nostre senyor, ne altra cosa alguna que fos en deservy de Sa Magestat, ne tal se porà provar, com la veritat sia en contrari. E axí és ver.

III. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Joan Blanco, *olim* Homat Almazén (sic), supplicant, és home de bona vida, fama e conversació, en tot pacífich e per tal hagut, tengut e reputat per tots los conexents a aquell. E axí és ver.

IIII. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Joan Blanco, supplicant, és stat e de present és home que ha respectat e respecta no sols als qui són stats comptes de Oliva e senyor de la dita Vall de Coffrentes e del dit lloch de Teresa, però encara a Sa Magestat e reals oficials de aquella, e per tal és hagut, tengut e reputat per tots los conexents a aquell. E axí és ver.

V. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Joan Blanco, supplicant, ha servit e procurat de servir e serveix e obtempera <e obtempera> així a Sa Magestat e a sos oficials, com als qui *pro tempore* són stats senyors de dita Vall de Coffrentes e del dit lloch de Teresa ab tota fidelitat, de manera que en coses que han tocat al servey de Sa Magestat e dels qui *pro tempore* són stats senyors de dit lloch de Teresa se ha hagut contínuament e ab la solitud, diligència e fideli-||^{109r}tat deguda e ab tanta quanta ninguna altra persona se ha pogut haver, e per tal és hagut, tengut e reputat per los conexents a aquell. E axí és ver.

VI. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Joan Blanco, supplicant, és home de xixanta anys, poch més o menys, e persona de molt bon juhí e enteniment e de gran asente e no rixós, ni llaujer, ni persona que's puga portar fàcilment a cosa que fos en deservy de Sa Magestat, e per tal tostemps és hagut e reputat per los conexents a aquell. E axí és ver.

VII. *Item*, diu *ut supra* que moltes persones dignes de fe que han praticat de molts anys en esta part al dit Joan Blanco, supplicant, e tenen experimentada sa bondat, fidelitat e bones pràtiques, costums e asento, diran e testificaran, com axí sia la veritat, que tenen al dit Joan Blanco, supplicant, per home de tanta fidelitat e bondat e tan asentat que creuen e tenen per molt cert que aquell no ha cabut, entrevengut ne sabut en ajusts, tractes, colloquis e parlaments alguns de rebel·lió contra Sa Magestat. E que si aquell sabera o tinguera notícia de semblants tractes los haguera notifficat a Sa Magestat o a sos reals oficials e als oficials de la dita Vall de Coffrentes qui tenen càrrech de Sa Magestat en dita vall. E axí és ver.

VIII. *Item*, diu *ut supra* que per ésser, com és, lo dit Joan Blanco home de tanta bondat, veritat e fidelitat, e per ser persona tan recatada e asentada en tots negocis e afers, fonch nomenat en alamá del dit lloch de Teresa e ha regit dit offici com convenia,||^{109v} donant bon compte de si per temps de onze anys contínuos. E axí és ver.

VIIII. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Joan Blanco, supplicant, és home que collecta e acostuma collectar los fruyts e rendes a senyor del dit lloch pertanyents, e, senyaladament, forments,

ordis, adacçes [i] panizos. E encara és home que tracta en comprar e vendre forments e altres grans, no sols en la dita vall, però encara fora aquella, e senyaladament en la Vall de Cortes e lloch de aquella. E axí és ver.

X. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Joan Blanco, supplicant, ha acostumat vendre y ven així forments com altres grans en lo dit lloch de Cortes, fiant aquells a diverses persones del dit lloch. E axí és ver.

XI. *Item*, diu *ut supra* que per dita rahó lo dit Joan Blanco, supplicant, és anat e acostuma anar molt sovint al dit lloch de Cortes e altres llocs de la dita vall per cobrar los preus de dits forments e grans que ha venut e los grans que ha prestat e presta a diverses persones. E axí és ver.

XII. *Item*, diu *ut supra* que, tenint notícia lo dit Joan Blanco, supplicant, a XI del propassat mes de setembre, que lo alguazir Francés Joan Ninou era stat en la casa del dit supplicant, la qual té en lo dit lloch de Teresa, se presentà voluntàriament davant aquell com a immune sens culpa de algun crim e delictes, com jamás haja comés crim y delictes per lo qual recelàs, ne haja ne dega bonament recelar la justícia ni jurisdicció real, ne de altres oficials de dita vall. E axí és ver e consta ab acta rebut en proçes continuat^{110r} per lo notari scrivà de dit proçes en lo dit dia de XI del propassat mes de setembre. E axí és ver.

XIII. *Item*, diu *ut supra* que, per proçes e anotació se mostra que ningun testimoni de los provehīts per part dels procuradors fiscals parla ne fa menció del dit Joan Blanco, supplicant, excepto Joan Sentido, albardaner, nou convertit del lloch de Millàs, lo qual no fa prova alguna contra lo dit supplicant, e axí per ésser únich, vari e singular, com encara perquè aquell no diu ne testifica que lo dit Joan Blanco, supplicant, se sia trobat, ne sia stat vist per aquell trobar-se en tractes, colloquis ne parlaments respectants rebelió de nou convertits contra Sa Magestat, ne de altra cosa que fos en deservet de aquella. E axí és ver e mostra's és així.

XIII. Car diu *ut supra* que lo dit Joan Sentido en la sua deposició diu que lo dit Reduan Asenti, del dit lloch de Cortes, dix al dit Sentido que al vespre no dexàs de ser en casa de aquell juntament ab huns moriscos del lloch de Teresa de la Vall de Ayora, per què tenia necessitat de parlar-los a tots, y que axí, essent de nit, a prima nit, ell, testimoni, essent en lo carrer véu venir als moriscats del lloch de Teresa, los quals se nomenen Almagazén, alamí del dit lloch de Teresa, e altres, e que, vent dit testimoni als sobredits que anaven vers la casa del dit Reduan Asenti, juntà ab aquells e anaren tots a la casa del dit Reduan Asenti, y en ésser en dita casa, véu que y havia molta jent, que eren tots nou convertits del present regne, y axí stigué dit testimoni allí mija ora, poch més o menys, e lo dit Reduan, ne ningú dels altres que staven allí, no li^{110v} dixeren cosa alguna, e per dita rahó, despedint-se de tots, se n'anà a dormir a casa de huna sa parenta, dexant-se en casa del dit Reduan als moriscats de Teresa e altres. E ja que's era gitat dit testimoni, lo dit Reduan vingué a cridar-lo, e, levant-se, anà ab aquell. E per lo camí lo dit Reduan diu a dit testimoni <li diu> com

en casa del dit Reduan se havien concertat de voler-se alçar los nou convertits del present regne e havien tengut per bé los que se havien trobat allí donar hun càrrech al dit testimoni, e que aquell diria (sic) al dit Reduan que no era cosa que convenia ni devien fer, y arribaren a casa del dit Reduan, en la qual trobaren quatre moriscats dels de Teresa stant solament, perço que lo alamí de Teresa ja se n'era anat, y així, restant los dits moriscats de Teresa, lo dit Reduan y ell, testimoni, a soles en dita casa, dit Reduan Asenti dix a ell, dit testimoni, com los dits moriscos de Teresa y ell, dit Reduan, ab altres havien concertat de alçar-se, etc. De les paraules del qual testimoni se mostra clarament que lo dit Joan Sentido no testiffica ne diu que lo dit Joan Blanco, suplicant, se trobàs en lo junctament en lo qual se tractàs que los dits novament convertits se alçassen, perquè, jatsia lo dit Sentido diga que véu en la casa del dit Reduan al dit suplicant ensemps ab altres junts, emperò lo mateix Sentido diu que mentres aquell stigué en dita casa e ans que se n'anàs de aquella, ni lo dit Reduan, ni altra persona de les que staven ab aquell dix ni parlà cosa alguna, e que, per dita rahó, lo dit Sentido se n'anà de dita casa. E jatsia lo dit Sentido, testimoni, diga que venint après ab lo dit Reduan aquell li dix que havien determinat de alçar-se,^{111r} emperò no dix qui eren los que'n havien determinat, ni que en la dita pretessa determinació se trobàs ne fos present lo dit Joan Blanco, suplicant, e perço lo dit testimoni no fa prova alguna contra lo dit suplicant per a dir que aquell se trobàs ne haja trobat en dita pretessa determinació, ans pus tost se ha de dir que aquell no's trobà en aquella per lo que après immediatament diu lo mateix testimoni, és a saber, que essent en casa del dit Reduan, trobà quatre moriscats del dit lloch de Teresa tan solament, perço que lo alamí del dit lloch de Teresa ja se n'era anat, de les quals paraules se deprén manifestament que lo dit Joan Blanco, suplicant, qui en dit temps era lo alamí del dit lloch de Teresa, no's trobà en lo dit ajust, perquè no és de creure ni versemblant que si lo dit Joan Blanco, suplicant, stiguera hi-s fora atrobat en la dita pretessa determinació se'n fora anat sens saber la voluntat del dit testimoni per a saber la resolució del negoci, senyaladament dexant allí als altres quatre hòmens del lloch de Teresa. E per ço se ha de dir que de les paraules del mateix testimoni resulta notori deffensa del dit suplicant e de la immunitat de aquell. E axí és ver.

XV. *Item*, diu *ut supra* que moltes persones dignes de fe diran e testificaran, com axí sia la veritat, que creuhen e tenen per molt cert que si lo dit Joan Blanco, suplicant, fora hi-s trobara present en la pretessa determinació ab los altres del lloch de Teresa, que aquell no se'n fora anat de la dita casa del dit Reduan sens los altres, ab los quals junctament diu lo dit testimoni que aquell era vengut a dita casa. E axí és ver.

XVI. *Item*, diu *ut supra* que les mateixes persones diran e testificaran, per ésser axí la veritat, que és tanta la bondad, fidelitat e respecte que lo dit^{111v} Joan Blanco, suplicant, té a Sa Magestat e coses de son real servey que creuhen e tenen per molt cert que aquell no's trobà en la dita pretessa determinació que diu lo dit testimoni que's féu en casa del dit Reduan per què los novament convertits se revelasen e alcasen contra Sa Magestat. E axí és ver.

Sobre los quals capítols supplica que testimonis li sien rebuts *in juncto parti alteri, etc., alias, etc.*

Benavent.

Jesus. Dicto die recipient testes supplicatur et intimetur.

De Bas.

Dictis die et anno. Retulit Joan Moreno, vergueta de la Real Alguaziria, ell, huy, haver intimat la propdita scriptura e provisió de aquella al discret en Lorens Armengol, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, lo qual dix li ha respost que'n vol trellat.

||^{112r} *Testes super scriptura defensionum posita pro parte Joannis Blanco die undecimo decembris MDLXX.*

Testimonis produhīts e donats en la ciutat de València.

Die XIII mensis decembris anno MDLXX^o.

Lo noble don Christòfol Centelles, cavaller, habitador de València, testimoni produït e donat per part e a instància del dit Joan Blanco sobre la dita scriptura de defenses per part de aquell posada a onze de dehembre, any mil cinch-cents setanta, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell y relador de la present causa.

III. *Et primo super tercio capitulo dicte scriptura deffensionum, etc.* E dix que ell, testimoni, coneix al dit Joan Blanco, mencionat en dit capítol, de vint anys a esta part, poch més o menys, e tostemps lo ha tengut e reputat e huy lo té e reputa per tal que en dit capítol se conté.

||^{112v} IIII. *Item.* E dix que ell, testimoni, té molta conexensa, com ja té dit, del dit Joan Blanco e tostemps lo ha tengut y reputat y huy lo té y reputa per tal qual en lo dit capítol se conté.

V. *Item.* E dix que's ver lo dit capítol, e assò dix saber perquè ell, dit testimoni, és estat procurador general de tot lo estat de Oliva per temps de vint anys e no ha trobat ninguna persona en lo lloch de Teresa de qui millor se pogués confiar que del dit Joan Blanco.

VI. *Item.* E dix que ell, testimoni, té e reputa al dit Joan Blanco per home de la edad contenguda en lo dit capítol, e axí mateix lo reputa per persona de bon juhí y enteniment y tostemps lo ha tengut y reputa y huy lo reputa per tal qual en dit capítol se conté.

VII. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, lo creu y té per molt cert com en dit capítol se conté per lo que té dit dessús y perquè té y reputa al dit Joan Blanco per tal qual en dit capítol se conté.

VIII. *Item.* E dix que's ver lo dit capítol e dix-ho saber perço que ell, testimoni, tenint-lo per tal al dit Joan Blanco com en dit capítol se conté, ell, testimoni, com arrendador del dit lloch de Teresa, ha nomemat per alamí del dit lloch al dit Joan Blanco per alguns anys, e sab ell, testimoni,^{13r} que lo mateix ha fet don Christòfol Fenollet essent arrendador del dit lloch.

VIII. *Item.* E dix que's ver lo dit capítol e dix-ho saber per haver-ho vist y per lo que té dit dessús.

X. *Item.* E dix que's ver lo dit capítol e dix-ho saber per lo que té dit dessús e per haver-ho vist.

XIII. *Item, super decimo quarto obmissis, etc.* E dix que u creu y té per cert ell, testimoni, com en dit capítol se conté.

XV. *Item.* E dix que ell, testimoni, ho creu y té per cert així com en dit capítol se conté per les mateixes causes y rahons en dit capítol contengudes y per lo que té dit de la bondat y fidelitat del dit Joan Blanco.

Interrogat de lloch, temps e presents. E dix que ja u té dit e que les dites coses són molt públiques y notòries per tota la Vall de Coffrentes.

Generaliter, etc. E dix a tot que no.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum.

Dictis die et anno.

Lo honorable Joan Domingo, mercader y habitador de València, qui té casa a la plassa del Àngel, qui dix tenir cinquanta-sis anys,^{13v} poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, y relador de la present causa.

III. *Et primo super tercio capitulo scriptura deffensionum.* E dix que ell, testimoni, coneix de tretze anys a esta part, poch més o menys, al dit Joan Blanco mencionat en dit capítol e ha tractat molt ab aquell [...] y tostemps lo ha trobat ab molta fe y veritat y axí tostemps lo ha tengut y huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté.

III. *Item.* E dix que ell, testimoni, és estat arrendador y administrador del arrendament de la Vall de Coffrentes per temps de cinch anys e tostemps en dit temps ha vist que lo dit Joan Blanco ha tractat de la manera que's diu en lo dit capítol y tostemps lo ha tengut y reputat e huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté.

V. *Item.* E dix que-s ver lo dit capítol e dix-ho saber per haver-ho vist en lo temps que ell, dit testimoni, és estat administrador del dit arrendament de la Vall de Coffrentes.

VI. *Item.* E dix que ell, testimoni, té y reputa al dit Joan Blanco per home de la edad continguda en dit capítol e axí mateix lo té y reputa per tal qual^{114r} en dit capítol se conté.

VII. *Item, super septimo.* E dix que ell, dit testimoni, ho creu e té per molt cert com en dit capítol se conté, per les mateixes causes en dit capítol contingudes y per la molta pràctica que té de la bondat y fidelitat y bons costums del dit Joan Blanco.

VIII. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, ha conegut per temps de cinch anys continúos [com] alamí del dit lloch de Teresa al dit Joan Blanco y tostemps ha vist que ha donat tan bon compte de si y ab tanta veritat quant ho podia fer qualsevol home.

VIII. *Item.* E dix que-s ver lo dit capítol e dix-ho saber per haver-ho vist e per lo que té dit dessús.

X. *Item.* E dix que ell, testimoni, ho té més com en dit capítol se conté.

XIII. *Item.* E dix que ell, testimoni, ho creu y té per cert, així com en dit capítol se conté, per les mateixes causes en aquell contingudes.

XV. *Item.* E dix que ell, testimoni, creu y té per molt cert les coses contingudes en lo dit capítol per la molta notícia e sabiduria que ell, dit testimoni, té de la bondat y bones^{114v} costums del dit Joan Blanco y creu y té per cert ell, dit testimoni, que si aquell tinguera notícia que los moriscos se volien rebel·lar contra Sa Magestat que aquell ho haguera descobert y en haguera notificat als oficials reals de Sa Magestat. E assò és, etc.

Interrogat de lloch, temps e presents. E dix que lloch y temps ja u té dit y que de presents són coses públiques y notòries les que ell, dit testimoni, ha testificat del dit Joan Blanco.

Generaliter, etc. Ad omnia dixit non.

Ultimo. E dix que qui té justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dictis die et anno.

Lo magnífich Diego de la Cueva, ciutadà, habitador de València, que té casa a Les Salines, que dix tenir cinquanta anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

III. *Et primo super tercio*, etc. E dix que ell, dit testimoni, coneix de set anys a esta part al dit Joan Blanco, mencionat en dit capítol, y ha tractat molt ab aquell, perço que en dit temps ell, dit testimoni, és estat procurador de la Vall de^{115r} Coffrentes per tres anys e tostemps lo ha tengut y reputat e huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté.

IIII. *Item*. E dix que és ver lo dit capítol, e açò dix saber per haver-ho vist y per lo que té dit dessús.

V. *Item*. E dix que és ver lo dit capítol, e açò dix saber ell, dit testimoni, per haver-ho vist en tot lo temps que ell, dit testimoni, és estat procurador de la dita Vall de Coffrentes.

VI. *Item*. E dix que ell, dit testimoni, té y reputa al dit Joan Blanco, mencionat en dit capítol, per home de la edat en aquell contenguda, e axí mateix lo té y reputa ell, dit testimoni, al dit Joan Blanco, e tostemps des que'l coneix, lo ha tengut y reputat per tal qual en dit capítol se conté.

VII. *Item*. E dix que ell, dit testimoni, creu y té per molt cert les coses en dit capítol contengudes, per tenir ell, dit testimoni, al dit Joan Blanco per tal qual en dit capítol se conté.

VIII. *Item*. E dix que des que ell, dit testimoni, coneix al^{115v} dit Joan Blanco, tostemps lo ha vist alamí del dit loch de Tereza e ha vist que aquell ha regit lo dit càrrech de la manera que's diu en dit capítol.

IIIII. *Item*. E dix que és ver lo dit capítol, e açò dix saber ell, dit testimoni, per haver-ho entés axí en lo temps que ell, dit testimoni, és estat procurador de la dita Vall de Coffrentes.

X. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item, super decimo quarto, etc., obmissis, etc.* E dix que ell, dit testimoni, creu y té per molt cert les coses contengudes en dit capítol per lo que té dit del dit Joan Blanco. Y és recordant ell, dit testimoni, que en lo mes de juliol propassat li dix a ell, dit testimoni, Domingo Biscahino, alguazir que se's estat de la Vall de Coffrentes, parlant del dit Joan Blanco: *Mira quan hombre de bien es Joan Blanco, que me han dicho que venían ciertos tacanyos perdidos del lugar de Xarafuel a Tereza con una banderilla y que el dicho Joan Blanco les salió al camino y que a pedradas y a palos los hechó*. E açò, etc.

XV. *Item, super decimo quinto, etc.*^{116r} E dix que per les bons costums y bones pràctiques del dit Joan Blanco y per lo que ell, dit testimoni, té dit e testificat dessús del dit Joan Blanco, ell, dit testimoni, creu y té per molt cert les coses contengudes en dit capítol.

Interrogat de lloch, temps, etc. E dix que lo que sab ja u té dit y és cosa pública y notòria la bondat del dit Joan Blanco.

Generaliter, etc. Et ad omnia dixit non.

Ultimo, etc. Dix que volia que guanyàs la part que tinga millor dret e justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dictis die et anno.

Lo noble don Christòfol Fenollet, cavaller, habitador de València, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell e relador de la present causa.

III. *Et primo, etc.* E dix que ell, dit testimoni, coneix al dit Joan Blanco mencionat en dit capítol de dihuyt anys en esta part, poch més o menys, e tostemps^{116v} lo ha tengut y reputat e huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté.

IIII. *Item.* E dix que és ver lo dit capítol e açò dix saber per haver-ho vist e perquè té y reputa ell, dit testimoni, al dit Joan Blanco per tal qual en dit capítol se conté.

V. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, des que coneix al dit Joan Blanco, tostemps lo ha tengut y reputat e huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté.

VI. *Item.* E dix que a ell, dit testimoni, li par que lo dit Joan Blanco és home de hedat de pus de cinquanta anys y en lo àls ell, dit testimoni, té y reputa al dit Joan Blanco per tal qual en dit capítol se conté.

VII. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, creu y té per molt cert les coses contengudes en dit capítol, per ço que té y reputa al dit Joan Blanco per tal qual en aquell se conté

VIII. *Item.* E dix que lo dit Joan Blanco és estat per^{117r} moltes vegades alamí del dit loch de Tereza, essent ell, dit testimoni, arrendador de la Vall de Coffrentes, e tostemps ha donat bon compte de si, axí com en dit capítol se conté.

VIII. *Item.* E dix que axí té entés ell, dit testimoni, com en dit capítol se conté.

X. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoÿt dir les coses contengudes en dit capítol.

XIII. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, ho creu y té per çert, com en dit capítol se conté.

XV. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, ho creu y té per çert, axí com en dit capítol se conté, per tenir, com té y reputa, al dit Joan Blanco per home molt abonat, y més creu y té per molt çert ell, dit testimoni, que si lo dit Joan Blanco haguera sabut tal tracte que no sols no si fora trobat, però que encara ell haguera donat avís als oficials reals de Sa Magestat. E açò, etc.

Interrogat de lloch y temps. E dix que ja u té dit.

Interrogat de presents. Dix que són públiques^{117v} y notòries les dites coses entre les persones que conexen al dit Joan Blanco.

Generaliter, etc. Et ad omnia dixit non.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum.

Finaliter ante die intitulato decimo nono mensis decembris anno quo supra a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo, inter undecimam et duodecimam horas ante meridiem, lo notari y scrivà de la present causa fonch prest, prompte y apparellat en donar e lliurar còpia y trellat de la dita scriptura de deffenses y testimonis a cascuna de les dues parts, copiar e igualar lo trellat ab son original registre, com se pertany.

Presents foren per testimonis al dit aparellament Chistòfol Mora e Jaume Sanyes, scrivents e habitants de València.

¶^{118r} *Die XX mensis decembris anno MDLXX. Per Melchior Centoll, notarium, procuratorem.*

Jesus. Per los mèrits del present procés y causa e testimonis en aquella donats e produhits per aquesta part de Joan Blanco, alias Homat Almagazén, nou convertit del lloch de Teresa de la Vall de Cofrentes, resulta manifestament la innosència y desculpa del dit suplicant en respecte de la denunciació y criminal acusació contra aquell posada e altres per los procuradors fiscals de Sa Magestat a dos de octubre propassat, perquè primerament ha constatat e consta que per tot lo dit procés no resulta cosa alguna, ni sospita de delictes algú, sinó tansolament per la pretessa deposició de Joan Sentido, albardaner del lloch de Millàs, lo qual testimoni és únich y singular contra lo dit suplicant *et non habet contestem* y és cert e indubitat en via de justícia *quod testi unico et singulari nulla fides adhibetur*. E jatsia lo dit testimoni no fos únich e singular, sinó que en lo que diu e deposa *haberet contestem*, atessa y ben considerada la deposició del dit Joan Sentido, aquella en res ni per res danya ni perjudica al dit suplicant, ni en virtut de aquella tenen los dits procuradors fiscals sa intensió en poch ni en molt fundada, perquè lo dit Sentido diu en la dita sua deposició que Reduan Assenti, nou convertit del lloch de^{118v} Rohayat de la baronia de Cortes, volent comunicar cert negoci ab lo dit Sentido en lo dit lloch de Rohayat, dix que vingués a la nit a sa casa, la qual tenia en lo dit lloch de Rohayat, per a comunicar-li lo dit negoci, e axí lo dit Sentido, a prima nit, diu que anà a la dita casa de dit Reduan y ans de arribar a la dita casa véu en lo carrer certs moriscats del lloch de Teresa, entre los quals diu que y hera lo dit suplicant, y que tots entraren en la casa del dit Reduan, però que en dita casa davant lo dit Sentido no-s tractà cosa alguna en perjuhi de la Magestat del Rey nostre senyor, ni lo dit Reduan, estant tots los dits moriscos en la dita casa a la dita hora, no dix ne comunicà cosa alguna ab lo dit Sentido, y que aquell, vent que no se li deya ni comunicava cosa alguna, se n'anà a dormir en casa de una parenta sua, y estant ja en lo llit vingué lo dit Reduan ha cridar-lo hi tornà a portar

a la dita sa casa, a hon ja lo dit Sentido no trobà al dit Joan Blanco, suppliant, alamí de Teresa, perquè se n'era anat, sinó tan solament a quatre altres moriscats, per hon se deprehén que lo dit suppliant no consta que's trobàs en tracte algú mal e il·lícit, ni en cosa alguna de les que han pretés y pretenen los dits procuradors fiscals. Y és versemblant que si lo dit suppliant sabera y entenguera alguna cosa en lo dit tracte, lo dit Reduan no dexara de comunicar lo que volia y descobrir la sua vellaqueria al dit Joan Sentido en presència del dit suppliant, ans en presència del dit suppliant, segons diu lo dit Sentido, callà lo dit Reduan y no descobrí cosa alguna, lo que féu après de ésser-se'n anat de la dita casa lo dit suppliant, segons diu e deposà lo dit Joan Sentido, *et hoc cadit in mentem sensatam* que apartar-se lo dit Reduan de dir cosa aguna davant lo dit suppliant era senyal^{119r} evident que lo dit suppliant no sabia cosa alguna en los tractes y concerts que aquells tenien, y no és necessari que per trobar-se lo dit suppliant la dita nit a la dita hora en lo carrer y casa del dit Reduan per lo poch spay de temps que y estigué, que's trobàs en dit carrer y casa per al dit efecte que pretenen los dits procuradors fiscals, y que, essent lo dit suppliant home de negocis y que té forment e altres fruyts fiats per diverses parts e, senyaladament, per la vall e baronia de Cortes, podia anar per dits llochs per sos negocis y per collectar sos deutes e alias per altres affers y no per al efecte que pretenen los dits procuradors fiscals, y axí se veu y deprehén per dita deposició del dit Sentido que si algun tracte, parlament o concert se féu, aquell fonch en absència del dit Joan Blanco, lo que no fora si lo dit suppliant fora sabidor y participant en dits tractes y concerts. E no res menys, per les deposicions dels testimonis per aquesta part donats e produhïts, consta de la vida, pràtiques, bondat y fidelitat del dit suppliant y que és persona de tan bon juhí y enteniment que per ninguna cosa haguera aconseguit en tractes y concerts tan il·lícits, e que lo dit suppliant és home vell y de molta edat y home de hazienda, lo qual no se havia de moure tan llaugera y fàcilment com los altres jóvens sens casar, pobres y foragits, y qualsevol sinistra suspició que's pogués tenir contra lo dit suppliant per rahó del que diu lo dit Sentido que'l véu en la casa del dit Reduan en lo dit lloch de Rohayar, dita presumpció *tollitur per contrariam presumptionem* de la vida, pràtiques, fama, bondat y fidelitat en quantes coses ha tractat y negociat lo dit suppliant, segons és estat provat y verificat per los dits testimonis per aquesta part donats. Y com de justícia *nemo facile et delerii debeat presumit commississe*^{119v} *et perpetrasse crymen enormisimum et atrocisimum, maxime attenta qualitate de vita ante acta accusati et denunciati*, perço *et alias* se ha y deu dir que lo dit suppliant, *attentis meritis presentis processus*, no és culpable en cosa alguna de les que són estades deduhïdes y articulades per los dits procuradors fiscals, *ex quibus et alias est dicendum* que la dita denunciació no resta fundada, provada ne verificada contra lo dit suppliant, *et consequenter*, que aquell ha y deu ésser absolt *ab impetitis* per los dits procuradors fiscals, com axí sia conforme a justícia, compliment de la qual, etc., implorant, etc.

Auzina.

Jesus. Die vigesimo secundo decembris eiusdem anni intimatur parti.

De Bas.

Dictis die et anno. Retulit Hierony Ferrandiz, vergueta de la Real Alguaziria, ell, huy, haver intimat la propdita scriptura e provisió de aquella al discret Pere Joan Alçamora, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, lo qual dix li ha respost que-n vol trellat.

||^{120r} *Die XIII decembris MDLXX. Per Bartholomeus Çahera, notarium, procuratorem.*

Jhesus. Impugnant, obicint e contradient Pedro Saparron, *olim* Mahomat, nou convertit del lloch de Yàtova de la Foia de Bu[n]yol, a la denunciació, clam e acusació criminal per los procuradors fiscals de Sa Magestat contra aquell posada, com millor pot y deu de justícia, diu e posa lo que immediatament se següeix:

I. Primerament diu e posa *non se astringens*, etc., que cessa éser ver y per so expresament se nega que lo dit Pedro Saparron haja comés ni perpetrat ninguna de les coses y pretesos delictes que contra aquell se han deduït y articulat en la escriptura, ni que se haja provat contra aquell cosa alguna, e que *fortius est* que haja constatat per imperisia e informació de testimonis, com era necessari conforme a fur, e de alguna de les coses contengudes en la dita denunciació, y, per consegüent, aquella és de ningun effecte. E així és ver.

II. *Item*, diu *ut supra* que per lo semblant no consta que los procuradors fiscals de Sa Magestat hajan servat lo orde acostumat, donat y estatut per forals disposicions del present regne en la posició de la dita acusació criminal. E així és ver.

III. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Pedro Saparron, com consta per lo mateix prosés, és menor de vint anys *et patet ex aspectu eiusdem et eum non habet legitimam personam standi in iudicio* tots los actes contra aquell fets són nul·les y de ninguna subsistència. E així és ver.

IIII. *Item*, diu *ut supra* que en lo dit prosés tan solament se troba la||^{120v} deposició de un sol e únich testimoni, qui és Domingo Huneyni, la deposició del qual, ayxí per ésser apasionat, parlant curialment, com per ésser únich y singular, és nul·le e de ninguna subsistència *dictum eum unius est tanquam dictum nullius*. E així és ver.

V. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Domingo Huneyni no és estat reproduït après de la deposició *ex officio teste procesu*. E així és ver.

VI. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Domingo Huneyni és persona infame, ynfamat *ynfamia juris et facti*, perço que aquell, preçehint procés y sentència comdemnatòria, per justícia fonch asolat públicament per lo lloch y baronia de Bunyol per lladre. E així és ver.

VII. *Item*, diu *ut supra* que Francisco Naixe, *olim* Homaimat, nou convertit del lloc de Yàthova de la Foia de Bunyol, és enemich capital del dit Pedro Saparron y per tal és tengut e reputat y encara en moltes y diverses par[t]s [h]a notificat y dit com té a d'aquell molt mala voluntat, y que faria tot son posible, encara que li costàs la mitat de sos béns, e que cercaria modos y maneres per poder posar-lo en necessitat, dient-[h]o per lo dit Pedro Saparron. E així és ver e mostra's encara més clarament per lo que-s següeix.

VIII. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Francisco Naixe, per portar a eixecusió la mala voluntat que a tengut y té al dit Pedro Saparron, se consertà e ynduí al dit Domingo Huneyni y li prometé que si acusava al dit Pedro Saparron y testificava contra aquell y que sols lo fes posar en presó, li donaria quinse lliures. Y així és ver hy u diran persones de fe que tenen verdadera notíçia y sabiduria de la dita promesa. E així és ver.

VIII. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Domingo Huneyni, per fer plaer al dit Francisco Naixe y per cobrar de aquell les quinse lliures que li avia promés per acusar y testificar de fals contra lo dit Pedro Saparron, <y> així, de fet, lo dit Huneyni a acusat al dit Saparron y testificat contra aquell de fals. E així és ver.

X. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Domingo Huneyni, après de aver acusat^{121r} al dit Pedro Saparron y testificat de fals contra aquell, és estat hoÿt demanar al dit Naixe les dites quinse lliures, barallan-se ab aquell, dient-li tals e semblants paraules: Mirau Naixe, yo e acusat a Pedro Saparron y e testificat contra aquell de la manera que us e promés y està en la presó, donau-me les quinse lliures que m'[h]aveu promés y si no, no parare fins aver-vos llevada la vida. E així és ver.

XI. *Item*, diu *ut supra* que lo pare del dit Pedro Saparron anà en dies pasats al lloch de Cortes y, ésent en aquell, dix y manifestà a moltes persones principals del dit lloch de Cortes, dient-los que avisasen al senyor de Cortes y al senyor de Millàs com un fill de Sentido y Algarro lo avien encontrat al dit Saparron y li avien dit com estaven proposats de alçar-se perquè li avien demanat parer, y que aquell, dit Saparron, los avia corregit y maltractat de paraules, y que perço-ls donava dit avís per a que ixquesen ab gent per a pendre als dits Sentido y Algarro, per haver dit les dites paraules tan escandaloses y de mal eixemple. E així és veu e fama pública en los llochs de Cortes, Millàs e Yátova.

XII. *Item*, diu *ut supra* que lo dit Pedro Saparron és jove, pasífich e quiet de ànimo, de bona vida, fama y conversació, y per tal és hagut, tengut y comunament reputat per los coneixents a d'aquell. E així és ver.

Sobre los quals capítols supplica que testimonis li sien rebuts *in juncto parti, etc. Alias, etc.*

D. Çerdà.

Die decimo quinto decembris eiusdem anni. Recipiant testes supplicatur et intimatur.

De Bas.

Die XV mensis decembris anno MDLXX. Retulit Joan Moreno, vergueta de la Real Alguaziria, ell,^{121v} huy, haver intimat la propdita scriptura e provisió al peu de aquella feta al discret Lorens Armengol, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, lo qual dix li ha respost que-n vol trellat.

||^{122r} Testimonis produhīts e donats en la ciutat de València.⁴⁴

Die XVIII° mensis decembris anno MDLXX^o.

Francisco Nayar, nou convertit, habitador del lloch de Macastre, de present atrobat en València, testimoni produït e donat per part e a instància del dit Pedro Çaparron, menor, sobre la scriptura de deffenses per part de aquell posada a quatorze dies del present mes de dehembre, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell y relador de la present causa.

VI. *Et primo super sexto capitulo dicte scriptura deffensionum*, etc. E dix que lo que sab ell, dit testimoni, sobre lo dit capítol és que haurà dehuyt o vint anys, poch més o menys, que hun dia del qual no és recordant, trobant-se ell, testimoni, en lo lloch de Bunyol, hoí dir ell, testimoni, públicament en lo dit lloch que aquell dia havien açotat||^{122v} públicament per lo dit lloch de Bunyol per lladre de colmenes al dit Domingo Uneyni mencionat en dit capítol, y axí, ell, dit testimoni, té y reputa al dit Domingo Uneyni per persona infame, e per tal veu ell, testimoni, que és tengut y reputat en la Foya de Bunyol.

XII. *Item, super duodecimo obmissis precedentibus*, etc. E dix que ell, testimoni, conex al dit Pedro Çaparron mencionat en dit capítol e ha conversat molt ab aquell e tostemps lo ha tengut e reputat e huy lo té y reputa ell, testimoni, al dit Pedro Çaparron per tal qual en dit capítol se conté, y per tal veu que és tengut y reputat públicament per tots los qui'l conexen.

Interrogat de lloch, temps e presents. E dix que lo que sab ja u té dit.

Generaliter autem fuit interrogatus dictus testis de amore, favore, precio, precibus, minis, bona vel mala voluntate, parentela et de aliis circumstantiis solitis et assuetis. E a totes les dites coses dix ell, dit testimoni, que no.

Ultimo autem fonch interrogat ell, dit testimoni, qual de les dites parts volria que guanyàs lo present fet e causa. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum e perseveravit.

In junctum.

||^{123r} *Dictis die et anno.*

Miquel Alondi, alias Assén, nou convertit del lloch de Chiva, de present atrobat en la ciutat de València, qui dix tenir trenta-sis anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell e relador de la present causa.

⁴⁴ En el margen izquierdo: *Testes pro parte Petri Çaparron super scriptura defensionum posita per Çahera. XVIII decembris.*

VI. *Et primo super sexto capitulo dicte scripture deffensionum*, etc., *obmissis*, etc. E dix que lo que ell, dit testimoni, sab sobre lo dit capítol és que haurà dihuyt anys, poch més o menys, que ell, dit testimoni, véu açotar públicament per lo lloch de Bunyol al dit Domingo Uneyni mencionat en dit capítol, emperò no-s recorda per què deyen que l'açotaven. E assò e no àls, etc.

VIII. *Item, super octavo*, etc. E dix que lo que sab ell, dit testimoni, sobre lo dit capítol és que haurà mig any, poch més o menys, que hun dia, del qual no és recordant, estant ell, dit testimoni, y lo dit Domingo Uneyni y Miquel Biach, morisco de Chiva, asseyts en hun banch de les barres de la presó de la present ciutat de València, parlant del dit Pedro Çaparron, menor, dix lo dit Domingo Uneyni tals o semblants paraules: aquest mal de la presó de Çaparron ha vengut per causa de Francisco Naxi, perquè ell me acometé que-m donaria quinze lliures que-l vingués [a] acusar a València,^{||123v} y no dix altra cosa.

Interrogat de lloch, temps e presents.

E dix que lo que sab ja u té dit.

VIII. *Item super nono*, etc. E dix que no sab més ell, dit testimoni, sobre lo dit capítol del que té dit y testificat dessus.

XII. *Item, super duodecimo*, etc. E dix que ell, testimoni, conex de quatre anys a esta part al dit Pedro Çaparron, menor, e ha tractat e conversat molt ab aquell e tostemps lo ha tengut e reputat e huy lo té e reputa per tal qual en dit capítol se conté.

Generaliter, etc. E a totes les dites coses dix ell, testimoni, que no.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dictis die et anno.

Miquel Biach, nou convertit del lloch de Chiva, de present atrobat en València, qui dix tenir quaranta anys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

VI. *Et primo super sexto capitulo dicte scriptura deffensionum*, etc. E dix que ell, dit testimoni, ha hoït dir les coses contengudes en dit capítol en lo dit lloch de Chiva públicament a moltes persones.

^{||124r} VIII. *Item, super octavo*, etc. E dix que lo que ell, dit testimoni, sab sobre lo dit capítol és que haurà mig any, poch més o menys, que hun dia, del qual no és recordant, estant parlant

ell, dit testimoni, y Domingo Uneyni y Miquel Alondi, alias Assén, de Chiva, en les barres de la presó de la present ciutat de València, dix lo dit Domingo Uneyni que tot lo mal que tenia de estar pres lo dit Pedro Çaparron era per respecte de Francisco Naxi, perquè lo dit Francisco Naxi li havia promés al dit Uneyni quinze lliures per a que accusàs al dit Pedro Çaparron. E no dix lo dit Uneyni altra cosa.

Interrogat de lloch, temps e presents. E dix que lo que sab ja u té dit.

VIII°. *Item, super nono*, etc. E dix que no sab més sobre lo dit capítol del que té dit e testificat dessus.

XII. *Item, super duodecimo*, etc. E dix que ell, testimoni, conex al dit Pedro Çaparron mencionat en dit capítol, de tres o quatre anys a esta part, ab lo qual ha conversat moltes vegades e tostemps lo ha tengut e reputat e huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté, y no sab ny ha hoït dir ell, testimoni, del dit Çaparron altra cosa en contrari.

Generaliter, etc. *Et ad omnia dixit non*.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum.

||^{124v} *Die XX mensis deçembris anno MDLXX*.

Joan Rotalla, major de dies, habitador del loch de Bunyol, nou convertit, de present attrobat en València, que dix tenir hedat de pus de sexanta anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

VI. *Et primo super sexto capitulo dicte scriptura defensionum*. E dix que lo que sab ell, dit testimoni, sobre lo dit capítol és que haurà vint-y-quatre anys, poch més o menys, que ell, dit testimoni, véu açotar públicament per lo dit loch de Bunyol al dit Domingo Uneyni mencionat en dit capítol, y hoý dir ell, testimoni, que'l açotaven per lladre.

VII. *Item, super septimo*, etc. E dix que ell, dit testimoni, ha hoït dir les coses contengudes en dit capítol y de aquell és pública fama en lo loch de Bunyol.

XII. *Item*. E dix que ell, dit testimoni, coneix de chiquet al dit Pedro Çaparron, menor de dies, mencionat en dit capítol, e tostemps lo ha tengut y reputat e huy lo té y reputa ell, dit testimoni, per||^{125r} tal qual en dit capítol se conté, e per tal veu ell, dit testimoni, que aquell és tengut y reputat públicament per los que'l coneixen.

Generaliter, etc. E a totes les dites coses dix ell, dit testimoni, que no.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dictis die et anno.

Pedro Çaparron, nou convertit del lloch de Yàtova de la baronia de Bunyol, honcle del dit Pedro Çaparron, menor, denunciat qui dessus, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

VI. *Et primo super sexto capitulo dicte scriptura deffensionum, etc.* E dix que ell, testimoni, ha hoït dir les coses contengudes en dit capítol y de aquelles és fama pública en la Foya de Bunyol.

VII. *Item, super septimo.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoït dir al dit Francisco Naxe mencionat en dit capítol que ell volia matar al dit Pedro Çaparron,^{||125v} nebot de ell, testimoni, o posar-lo en necessitat.

XII. *Item, super duodecimo.* E dix que ell, testimoni, té y reputa al dit Pedro Çaparron, menor, per tal qual en dit capítol se conté.

Generaliter, etc. Et ad omnia dixit non, salvo que ell, testimoni, és honcle del dit Pedro Çaparron, menor, emperò perço no ha dextat de dir la veritat.

Ultimo, etc. Que volrrà que guanyés la part que tingués justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dictis die et anno.

Hierony Sohot, alias Sentido, nou convertit del loch de Yàtova de la baronia de Bunyol, attrobat en València, qui dix tenir trenta-quatre anys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell y relador de la present causa.

VI. *Et primo super sexto, etc.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoït dir les coses contengudes en dit capítol, y de aquelles és pública veu y fama en la Foya de Bunyol.

^{||126r} XII. *Item, super duodecimo, etc.* E dix que ell, dit testimoni, coneix des que té recort al dit Pedro Çaparron, menor, y tostemps lo ha tengut y reputat per tal qual en dit capítol se conté.

Generaliter autem, etc. Et ad omnia dixit non.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Die viçesimo secundo mensis decembris anno MDLXX.

Joan Rotalla, menor de dies, nou convertit del loch de Bunyol, de present atrobat en València, qui dix tenir trenta-dos anys, testimoni, lo qual jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell y relador de la present causa.

VI. *Et primo super sexto capitulo, etc.* E dix que és ver lo dit capítol e dix ho saber ell, dit testimoni, perço que haurà vint-y-tres o vint-y-quatre anys que ell, dit testimoni, véu açotar públicament per lo dit loch de Bunyol al dit Domingo Uneyni mencionat en dit capítol. Y és recordant ell, dit testimoni, que quant açotaren al dit Domingo Uneyni,^{126 v} aquell portava un buch penjat al coll, y hoý dir ell, dit testimoni, públicament en lo dit loch de Bunyol, que lo dit Domingo Uneyni fonch açotat per lladre de colmenes. E açò, etc.

VII. *Item, super septimo, etc.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoýt dir les coses contengudes en dit capítol, y de aquelles és pública veu y fama en los lochs de la Foya de Bunyol.

VIII. *Item, super VIII, etc.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoýt dir les coses contengudes en dit capítol y de aquelles és pública veu y fama en los lochs de la Foya de Bunyol.

VIII. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoýt dir les coses contengudes en dit capítol y de aquelles és pública veu y fama en los lochs de la Foya de Bunyol.

X. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoýt dir les coses contengudes en dit capítol y de aquelles és pública veu y fama en los lochs de la Foya de Bunyol.

XI. *Item.* E dix que ell, dit testimoni, coneix al dit Pedro Çaparron mencionat en dit capítol des que té recort e tostemps lo ha tengut y reputat e huy lo té y reputa ell, dit testimoni, per tal qual en dit^{127 r} capítol se conté, y per tal veu ell, dit testimoni, que aquell és tengut y reputat per tots los conexents a d'aquell. E açò, etc.

Interrogat del loch, temps e presents. E dix que lo que sab ja u té dit.

Generaliter, etc. Et ad omnia dixit non.

Ultimo, etc. E dix que volrrà ell, dit testimoni, que guanyàs la part que tinga millor dret e justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dictis die et anno.

Luís Arraiz, nou convertit del loch de Alberich, atrobat en València, qui dix tenir edat de cinquanta anys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat etc., en mà e poder del dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

VI. *Et primo super sexto.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoÿt dir les coses contengudes en dit capítol y de aquelles és pública veu y fama en la Foya de Bunyol.

VII. Item, *super septimo.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoÿt dir al dit Francisco Naxi que aquell tenia mala voluntat al dit Pedro Çaparron.

VIII. Item, *super octavo.* E dix que ell, dit testimoni, ha hoÿt dir les coses contengudes en dit capítol a algunes persones,^{||127 v} dels noms dels quals al present no té recort.

X. Item, *super decimo, etc.* E dix que ell, testimoni, ha hoÿt dir les coses contengudes en dit capítol a moltes persones, dels noms dels quals no té recort.

XII. Item, *super duodecimo.* E dix que ell, dit testimoni, conex al dit Pedro Çaparron de molts anys a esta part y tostemps lo ha tengut y reputat y huy lo té y reputa per tal qual en dit capítol se conté.

Generaliter, etc. Et ad omnia dixit non.

Ultimo, etc. E dix que qui tinga justícia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

^{||128 r} *Die decimo octavo mensis januarii anno MDLXXII.* Lo molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell y relador de la present causa, instant e suplicant lo discret en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de sa Magestat, *ex deliberatione Regii Concilii* provehí que contra los denunciats en lo present proçes sia passat avant per proçes de absència, exceptats los presents y los que són remesos.

^{||128v}

^{||129r}

^{||129v}

¶^{13or} Don Felip, per la gràcia de Déu rey de Castella, de Aragó, de Leó, de les Dos Sicílies, de Hierusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de València, etc., e per Sa Magestat.

Don Luys Ferrer, cavaller, conceller de la prefata Real Magestat, lochtinent de general governador y regent la lochtinència y capitania general en la present ciutat y regne de València. Al amat alguazir extraordinari de Sa Majestat Damià de Rioloba, salut e dilectió. Com a humil supplicació dels procuradors fiscals de Sa Majestat hajam evocat a nós y a esta Real Audiència la causa de denunciació y criminal acusació per aquells posada a dos dies del mes de octubre de l'any mil cinh-cents setanta vers e contra Azmet Algarro de la Foya de Lombay, resident y estant de casa en Maçalabés, Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí de Yàtova de la Foya de Buñol, Jaume Duch, *olim* Alí, de Yàtova de la Foya de Bunyol, Miquel Rani, *olim* Obaydal, alias Barombon Rany, del lloch de Yàtova de la Foya de Bunyol, Çahat Joya del dit lloch, Alzamba, alias dit lo Lluytador, del lloch de Teresa, Albaroni del dit lloch, Alí Alazer del matex lloch, Hovaydal Alaraig de Gandia, Mahomat Alaraig, germans, de Gandia, Loýs Mira de Dos Aygües, Luýs Laurioli, *olim* Azmet, del lloch de Dos Aygües, Domingo Uneyne de la Foya de Bunyol, Azmet Boay, fill del alamí Boay del lloch de Autonell, [Francisco Millari], fill de l'alfaquí del dit loch de Autonell, [i] Morsol, morisco del present regne, per les causes, delictes y crims contenguts en dita denunciació, la qual causa és estada comessa al magnífich amat conceller de Sa Magestat micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Concell, a col·legir y referir y sobre los intermedis y altres coses degudament provehits. E com per aquell sia stat provehit éser fetes les presents, per ço, a humil supplicació dels procuradors fiscals de Sa Magestat, ab tenor de les presents, vos diem, come[te]m y manam que, ab un scrivà y ministres de justícia necessaris, aneu a tot los dessús dits llochs y altres parts del regne necessàries y allí constituïts procurareu de haver y pendre a mans y poder vostre y de la Règia Cort les dessús dites persones, les quals, ben custodides y guardades, portareu a estes reals pressons. E si pendre y haver no ls poreu, citareu tots los dessús dits denunciats en llurs cases e/o en les cases on aquells solien star, habitar y revenir ab ralles a les portes o en lo loch del delict, una per tres citacions, assignant-los dihuys dies, ço és, sis dies per primera, sis per segona e sis tercera citacions, de hora de matí en hora de matí, per a que sien y compareguen davant nós y en esta Real Audiència, davant lo dit magnífich relador, a respondre sobre dites coses de què se inculpa y fer dret de si. Altrament, si no compareixeran dins [dels] dits dies de termini, si feriats no seran, e si feriats seran [...] procés de absència conforme a furs. E mijançant dit scrivà fareu scripció y anotació en les cases dels dessús dits de tots los béns de aquells, los quals acomanareu a ydòneos e sufficients capllevedors, e los sehents e immobles acomanareu e/o posareu en mala veu en la forma acostumada. Car nós, acerca dites coses y sengles de aquelles ab sos incidents y dependents y a elles annexes y connexes, vós conferim ple poder ab les presents, per les quals, sots pena de mil florins de or, diem y manam a tots y sengles oficials y subdits de Sa Majestat que, en executar les dites [coses], no us perturben, ans us donen lo auxili necessari. *Datum* en València, a XXVIII° de janer MDLXXII^o. *Post datam*. Vos diem que, ab les penes a vós ben vistes, axí ab la crida de metiment de mala veu com *alias*, maneu a totes y qualsevol persones que, dins cert termini,

vos notifiquen e sien tenguts notificar a nós e/o al dit magnífic relador los béns sitis e mobles ultra los que haureu annotat e posat en mala veu dels dessús dits, per a que axí mateix poseu en mala veu, e los mobles o semovents acomaneu a idòneos y sufficients capllevadors, car, per al dit effecte, vos conferim ple poder. *Datum ut supra. Poll, Regente.*

De Bas.

Vidit Pontius pro fisci advocato.

||^{130v}

||^{131r} *Die quinto mensis februarii anno a Nativitate Domini MDLXXII.*

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir extraordinari de la Real Audiència, en virtut de huna comisió de dita Real Audiència a ell comessa, acçedí al lloch de Bunyol e, accedint en aquell, féu apreñció de la persona de Domingo Uneyni, nou convertit del dit lloch de Bunyol, *et incontinenti* anà [a] la casa del dit Domingo Uneyni y féu la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa un ase negre sense cot.

Item, en un palau, hun llit de fusta y per posts canyços.

Item, una màrfega de palla.

Item, un davantllit de filenpua viat.

Item, nou coxins moriscos.

Item, tres coxineres de llens: la una obrada de negre y l'altra de blau y l'altra plana.

Item, unes toballes usades.

Item, un torcaboca vell.

Item, dos cortines de llens pintades.

Item, dos mànegues de camisa de dona||^{131v} husades hobraes de tela de grana.

Item, unes miges calses de home negres husades.

Item, una caixa de fusta husada.

Item, dins de la dita caixa, quatre lliures de llana blanca.

Item, dins, en un altre palau, fonch atrobat dos barçelles de forment.

Item, una barçella de dachça.

Item, una destrat gran.

Item, un llegó.

Item, una destraleta gica.

Item, quatre lliures de llana cardada blanca.

Item, dins, en una cuyna, fonch atrobat una paella.

Item, uns ferros.

Item, dos olles, tres plats, dos scudelles.

Foren stimats los dessús dits béns per lo dit magnífich alguazir en tres lliures.

Dicto die et anno.

Iheroni Açeda, nou convertit del dit lloch de Bunyol, de son grat y çerta çiença capllevà y prengué a caplleuta los desús dits béns, *item* per *item*, de mans y poder del dit magnífich alguazir y prometé restituhir aquells^{||132r} tota hora y quant per los senyors del Real Consell li serà manat ho pagarà les tres lliures que's la cantitat que és lo preu y valor que lo dit magnífich alguazir a stimat los desús dit béns, e per a d'açò obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer <per a fer> la desús caplleuta, ab testimoni de suficiència del magnífich en Hieroni Pedron, governador de la present Foya de Bunyol, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona y béns, etc.

Presentes foren per testimonis a totes les desús dites coses los honorables en Anthoni Vila y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguaziria.

Dicto die et anno.

En Baltazar Sambarot, nou convertit del dit lloch de Bunyol, lo qual dix tenir cinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sab és que stà en veritat que Domingo Uneyne, nou convertit del dit lloch de Bunyol, té y poseix per seus propis los béns següents:

^{||132v} *Primo*, una cassa, en la qual de present abita lo dit Domingo Uneyne, és del dit Domingo Uneyne, la qual casa està en lo dit lloch de Bunyol y confronta en cases de Llopillo, nou convertit del present lloch, de altra part en cases de Porri, nou convertit del dit lloch de Bunyol.

Item, que també sap ell, testimoni, que lo dit Domingo Uneyne té y poseix per seu propi un tros de terra campa en la partida del barranch del Maçir, que serà dos tafalles, poch més o menys, la qual està sembrada de forment.

Item, en la partida de Beniagén sap ell, dit testimoni, que té lo dit Domingo Uneyni un tros de terra, que serà una tafulla, poch més o menys, la qual està sembrada y no sap ell, testimoni, de què.

Item, en altra partida nomenada Turchí sab ell, dit testimoni, que té lo dit Domingo Uneyni un tros de terra, que serà dos tafulles, poch més o menys, la qual en temps pasat era vinya y al present stà sembrada de forment.

Item, sap ell, dit testimoni, que té lo dit Domingo Uneyni per sua pròpi[a] en la partida de Cartarín hun tros de terra, que no sap ell, dit testimoni, quanta és, la qual està sembrada de forment.

Açò e no àls dix saber.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

||^{133r} *Dicti die et anno.*

Lo honorable en Cosme Ricomi, nou convertit del present lloch de Bunyol, de edat dix tenir sinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat.

E dix que stà en veritat que lo que ell, dit testimoni, sap és que Domingo Uneyni, nou convertit del present lloch de Bunyol, té y poseix per seus propis los béns següents:

Primo, sab ell, dit testimoni, que la casa en què habita de present lo dit Domingo Uneyni és del dit Domingo Uneyni, la qual casa està en lo lloch de Bunyol y confronta de la una en cases de Porri, nou convertit del present lloch, de altra part confronta en cases de Llopillo, nou convertit del dit lloch de Bunyol.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Domingo Uneyni té y poseix per seu propi un tros de terra en la partida de Beniagén, que serà una tafulla, poch més o menys, la qual pensa ell, dit testimoni, que stà sembrada y no sap ell, dit testimoni, de què.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Domingo Uneyni té un tros de terra per seu propi en la partida nomenada del barrach del Maçir y no sap ell, dit testimoni, quanta és,^{||133v} y que al present, segons a ell, dit testimoni, li [h]an dit, està sembrada de forment.

Item, en la partida del Carcamí sap ell, dit testimoni, que té y poseix per seu propi lo dit Domingo Uneyni un tros de terra y que no sap ell, dit testimoni, quanta és, y que en lo dia de huy està sembrada de forment.

Item, que també té lo dit Domingo Uneyni un altre tros de terra y poseix per seu propi en la partida dita del Turchí, que seran tres tafulles, poch més o menys, la qual està sembrada y no sap si és de ordi o de forment, perquè des que stà sembrada no la vista ell, dit testimoni.

Açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum et perseveratur.

In junctum, etc.

Ara hojats que us fan a çaber de part de la Sacra Cathòlica Sesàrea y Real Magestat del Rey nostre senyor y per Sa Magestat, de part del molt ilustre senyor don Lloís Ferrer, cavaller, conceller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador y regent la llochtinència y capitania generals en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en particular de qualsevol estat y condició que sien, no gosen ni presumixquen aver, tenir, comprar ni atquirir per si, ni per interposades persones, los béns mobles o semovents, sitis, cases, sensals,^{||134r} violaris, deutes e qualsevol altres accions, drets, que sien ni pertanyguen a Domingo Uneyni, poseyts en mala veu, çots pena de cent florins de or aplicadors als cónfrens de Sa Magestat, e de inobedients y poseydors de mala fe. Y per què a tots sia notori y ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guarde's qui guardat sia.

Dicto die et anno.

Retulit Pedro Llopiz, vergueta de la Real Alguazieria, ell, <aver> en lo dia de huy, aver publicat y preconisat la desús dita crita, en alta veu e intel·ligible en lo lloch de Bunyol en la plasa de aquell, on és hús y pràctica de preconisar senblants crides.

Die VI mensis februarii anni jam dicti.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo lloch de Yàtova de la Foya de Bunyol, anà a la casa de Jaume Duch y féu en aquella scorcoll per a pendre la persona del dit Jaume Duch, e, no trobant aquell, féu en dita casa del dit Jaume Duch la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa hun aladre ab tots sos aparells.

Item, trenta-huyt colmenes buydes d'espart.

^{||134v} *Item*, sis taules de pi de marca major.

Item, una forca de ferro.

Item, una destrál.

Item, una axada.

Item, tres cadires de fusta velles.

Item, dins, en un palau, fonch atrobat un çayo verdós.

Item, una caxa de raixa negra guarni[da] de cetí.

Item, un llaüt.

Item, un llit de fusta, per post uns canyços.

Item, dos matalafs.

Item, una flasada.

Item, un cafís de panís.

Item, set barcelles de forment.

Item, altre cafís de panís.

Item, una caldera mijancera.

Item, tres gerretes buydes.

Item, en altre palau un llit.

Item, hun matalaf pintat.

Item, huna màrfega.

Item, hun llançol.

Item, huna caxa buyda.

Item, hun banch de fusta.

Item, huna cortina pintada de llens.

Item, huna caldereta de coure gica.

Item, dotze coxins moriscos.

||^{135r} *Item*, dins, en una cuyna, huns ferros.

Item, quatre plats y quatre scudelles.

Item, altres dotze coxins moriscos.

Item, hun cocí de fer bugada.

Item, huna stora.

Dicto die et anno.

Foren stimats per lo dit magnífich alguazir los desús dits béns en vint lliures.

Dicto die et anno.

Lluís Duch, nou convertit del lloch de Yàtova, de son grat hi certa sciència capllevà y prengué a caplleuta los desús dits béns, *item* per *item*, de mans y poder del dit alguazir y prometé restituhir aquells tota [hora] e quant per los senyors del Real Consell li serà manat o pagar vint lliures, que és lo preu y valor que lo dit magnífich alguazir los a stimats tots los desús [dits] béns, e per a d'açò obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer la desús dita caplleuta, ab testimoni de suficiència d'en Gaspar Carta, nou convertit del dit lloch de Yàtova y justícia del dit lloch, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona e béns, etc.

Testimonis foren a totes les desús dites coses los honorables en Anthoni Villa y Pere Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Gaspar Carta, major de dies, nou con-^{135v}vertit del lloch de Yàtova, de edat de cinquanta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, testimoni, sap que Jaume Duch, nou convertit del lloch de Yàtova, <que> té per seus propis los béns següents:

Primo, que la casa en què de present habita lo dit Jaume Duch és d'ell pròpia, la qual casa confronta de una en casa de Lluís Naxe, nou convertit del present lloch de Yàtova, y de altra part confronta en casa de Mojoch, bé que és veritat ell aver oÿt dir que dita casa és la mitat de hun germà del dit Jaume Duch, però que ell no sab tal.

Item, diu que també és recordant ell, dit testimoni, que lo dit Jaume Duch té un tros de terra en lo camí de Alboraig, que serà una tafulla, poch més o menys.

Item, que també és recordant ell, dit testimoni, que també sap que lo dit Jaume Duch té y poseix per seu propi un tros de terra en lo camí de Dos Aygües, la qual serà mitja tafulla, poch més o menys, y al present està sembrada de forment.

Item, que també és recordant que té y poseix^{136r} per seu propi lo dit Jaume Duch un tros de terra en lo secà, que serà terra per a sembrar tres barcelles.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuit, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Lloís Naxe, jurat del lloch de Yàtova, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que stà en veritat que Jaume Duch, nou convertit del dit lloch de Yàtova, té per seus propis y poseix com a cosa pròpia los béns següents:

Primo, la mitat de la casa en què abita de present lo dit Jaume Duch, perquè l'altra mitat és de un germà del dit Jaume Duch, la qual casa està en lo dit lloch de Yàtova, confronta de una en casa de ell, dit testimoni, y de altra part en cases de Majoch, nou convertit del dit lloch de Yàtova.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que poseix per seus propis dos trosos de terra, la hu del quals està en lo camí de Set Aygües y l'altre en lo camí de Alboraig, que seran los dos trosos dos tafulles, poch més o menys, les quals al present estan senbrades de forment.

Item, que també és recordant ell, dit testimoni, que lo desús dit Jaume Duch poseix per seu propi un tros^{136v} de terra en lo çecà, que y aurà terra per a sembrar tres o quatre barcelles de gra, poch més o menys.

Açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum, etc.

In junctum, etc.

Dicto die et anno.

Lo magnífich alguazir qui desús, accedint en lo dit lloch de Yàtova, anà a la casa de Pedro Caparron, nou convertit del dit lloch, y no trobant en aquella al dit Pedro Caparron, *olim* Alí, alfaquí, féu en dita casa la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa una gereta dins la qual y abia mija arrova de oli.

Item, una altra gereta en tres arroves de mel de sucre.

Item, quatre cabaços plens de tots llegums.

Item, mija dotzena de capellets de colors.

Item, dos panellets de sucre.

Item, altres barumballes de tenda.

Item, hun llegó.

Item, una axada.

Item, en un palau fonch atrobat huyt alnes de llens cru.

Item, hunes stovalles de cordonet.

Item, altres tres alnes de llens cru.

Item, quatre cabirons.

Item, un llit de canyços.

||^{137r} *Item*, un matalaf vell.

Item, una flasada vella.

Item, una màrfega vella.

Item, dins un altre palau, unes manges (sic) de argenter.

Item, un cofre buyt vell.

Item, una barcella de ciurons.

Item, hon hodore de portar oli buyt.

Item, dins de una cuyna, una caldereta gica.

Item, uns ferros.

Item, una paella gica.

Item, una paella gran.

Item, dos plats y dos scudelles.

Item, quatre coxins plens de palla.

Item, dos matalafets.

Foren stimats los desús [dits] béns per lo dit alguazir en deu lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Baltazar Çaparron, alias lo Vermell, nou convertit del dit lloch de Yâtova, *scienter et gratis* capllevà y prengué a caplleuta los desús dits béns de mans y poder del dit magnífich alguazir qui desús, y prometé restituhir aquells o pagar deu lliures, que's la cantitat que lo dit magnífich alguazir los [h]a estimats, y per a d'açò obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., ||^{137v} sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer dita caplleuta, ab testimoni de suficiència del honorable en Gaspar Carta, nou convertit y justícia del present lloch de Yâtova, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona y béns, etc.

Presentes foren per testimonis a totes les desús dites coses los honorables en Anthoni Vil·la y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Gaspar Carta, nou convertit del dit lloch de Yàtova, de edat de sinquant anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que stà en veritat que Pedro Caparron té y poseix per seus propis los béns següents:

Primo, que la casa en què abita lo rector de Yàtova és del dit Pedro Caparron, *olim* Alí, alfaquí, la qual casa confronta de una part en cases de Caparron, de altra part confronta en cases de Jaume Joya.

Item, que també és recordant ell, dit testimoni, que Pedro Caparron té un tros de terra camí de Bunyol, la qual està plantada de moreres y no sab ell, dit testimoni, quantes moreres y a.

Item, que també té lo dit Pedro Caparron un||^{138r} altre tros de terra en lo camí de Macastre, que serà mija tafulla, poch més o menys, la qual stà sembrada y no sap ell, dit testimoni, de què.

Item, que també sab ell, dit testimoni, que lo dit Pedro Caparron té un altre tros de terra en lo cecà, en la partida nomenada lo riu de Mijares, que si pot sembrar huyt barçelles de gra, que no sap ell, dit testimoni, si està sembrada o no.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Pedro Caparron té un altre tros de terra en la partida nomenada lo camí de la Cuerna, en la qual si pot sembrar quatre barselles de gra.

Açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum et persseveravit.

In junctum fuit, etc.

Dicto die et anno.

En Lloís Naxi, nou convertit del dit lloch de Yàtova, de edat de quaranta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que sap ell, dit testimoni, és lo següent:

Primo, que Pedro Caparron té y poseix per sua pròpia la casa en què de present abita lo rector del dit lloch de Yàtova, la qual casa de una part confronta en cases^{||138v} de Caparron, de altra part en casa de Jaume Joya, nous convertits del present lloch de Yàtova.

Item, que també [é]s recordant ell, dit testimoni, que lo dit Pedro Caparron té y poseix per seu propi un tros de terra çituada en lo camí de Bunyol, plantat de moreres, y no sab ell, dit testimoni, quantes ni [h]a.

Item, que també és recordant ell, dit testimoni, que té y poseix per seu propi lo dit Pedro Caparron un altre tros de terra posat y situat en la partida nomenada lo camí de Macastre, que serà una tafulla, poch més o menys, la qual no sap ell, dit testimoni, si està sembrada.

Item, que també és recordant ell, dit testimoni, que poseix lo dit Pedro Caparron un altre tros de terra en la partida nomenada lo riu de Mijares, que hi pot sembrar deu barcelles de gra, poch més o menys.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que Pedro Caparron té hi poseix per seu propi un altre tros de terra posat e situat en la partida nomenada lo camí de la Cuerna, en la qual si pot sembrar cinch barselles de gra, poch més o menys.

E açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuit, etc.

^{||139r} *Dicto die et anno.*

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo dit <en lo dit> lloch de Yàtova, anà a la casa de Saat Joya, [i] per ser lo dit Saat Joya fadrí y no tenir casa ha hon abitàs, sinó era en la casa de la dita sa mare, en la qual no trobà al dit Saat Joya ni béns ninguns per a scriure ni anotar. Y era fama pública en dit lloch que lo dit Saat Joya estava desterrat de dit lloch per lo Sant Hofisi de la Inquisició.

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo desús dit lloch de Yàtova, anà a la casa de Miquel Raani, *olim* Obaydal Boronbon, nou convertit del present lloch de Yàtova de dita Foya de Bunyol, per a fer aprensió de la persona del dit Miquel Raani, *olim* Obaydal Boronbon, y no trobant al dit Boronbon en dita casa féu en aquella la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa un aladre.

Item, dins, en una cambra, vint-i-dos coxins moriscos.

Item, un almexia hobra de grana usada.

Item, dins, en altra cambra, hun llit de cançons.

||^{139v} *Item*, un matalaf blau vell.

Item, dos llançols vells.

Item, dos coxins y un davant de llit tot vell.

Item, una vànova blava vella.

Item, altre davant llit de filenpua llistat de vermell.

Item, altre davant llit hobrat de grana vell.

Item, tres coxins obrats de colors.

Item, tres barcelles de panís.

Item, una tauleta de pi.

Item, un teler de texir llens.

Item, dins, en una cuina, dos plats y dos scudelles.

Foren stimats per lo dit alguazir los desús dits béns escrits y atnotats en sis lliures.

Dicto die et anno.

En Hieroni Miquel·lu, nou convertit del present lloch de Yàtova, de son grat y certa sciència caplevà y prengué a caplleuta tots los desús dits béns, *item* per *item*, de mans y poder del dit Damià de Rioloba, alguazir qui desús, y prometé restituhir aquells tota ora y quant per los senyors del Real Consell li serà manat o pagar sis lliures que són lo preu y valor que lo dit alguazir los té stimats, y per a d'açò||^{140r} obligà sa persona e béns, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat per a fer dita caplleuta suficient, en testimoni de suficiència, lo honorable en Gaspar Carta, nou convertit, justícia del present lloch de Yàtova, lo qual en son cas e lloch obligà sa persona y béns, etc.

Testimonis foren a totes les desús dites coses los honorables en Antoni Villa y Pedro Llopiz, vergueta de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Gaspar Carta, nou convertit del present lloch de Yàtova, justícia, de edat de sinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que stà en veritat que lo que sap ell, dit testimoni, és lo següent:

Primo, sap ell, dit testimoni, que lo dit Boronbon té y poseix per sua pròpia una casa, en la qual abita lo dit Boronbon, la qual casa confronta de una [part] en cases de Sarca y de altra part en cases de Alluix.

Item, diu que també [é]s recordant ell, dit testimoni, que lo dit Miquel Raani, alias Obaydal Boronbon, té un tros de terra en la partida^{140v} de Narboget, que serà mija tafulla, poch més o menys, la qual està sembrada de forment.

Item, diu ell, dit testimoni, que en la partida nomenada lo camí de Bunyol, sap ell, dit testimoni, que té y poseix per seu propi lo dit Boronbon un tros de terra, que serà mija tafulla, poch més o menys, la qual està sembrada de forment.

E açò e no alias dix saber.

Interrogat del loch, diu que ja u té dit.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuit, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Lloís Naxén, nou convertit del present lloch de Yàtova, dix tenir quaranta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sap és lo següent:

Primo, que la casa en què al present abita lo dit Miquel Raani, alias Obaydal Boronbon, sap ell, dit testimoni, que lo dit Boronbon poseix per sua pròpia, la qual confronta de una part en cases de Sarca y de altra part en cases de Alluix.

^{141r} *Item*, diu ell, dit testimoni, que també sap que poseix y té per seu propi lo dit Boronvon un tros de terra en lo camí de Bunyol, que serà una tafulla, poch més o menys, la qual està sembrada de forment.

Item, diu ell, dit testimoni, que és recordant que lo desús dit Miquel Raani, alias Obaydal Boronbon, té y poseix per seu propi un tros de terra en lo camí de Marborger, que serà mija tafulla, poch més o menys.

E açò e no alias dix saber.

Interrogat del loch. Diu que ja u té dit.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum, etc.

Ara ojats que us fan a saber de part de la Cathòlica Sacra Sesàrea Real Magestat del Rey nostre senyor e per Sa Magestat, de part del molt il·lustre senyor don Lloís Ferrer, cavaller, conseller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador, regent la llochtinència y capitania general en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en particular de qualsevol estat y condició que sien, no gosen, ni presumexquen aver, tenir, comprar ni atquirir per çí, ni per interposades persones, los béns mobles e semovents, sitis, cases, sensals, violaris, deutes o qualsevol altres accions que sien ni pertanyguen a Miquel Raani, alias Obaydal Boronbon, nou convertit del present lloch de Yàtova, y de Saat^{||141v} Joya, nou convertit del present lloch de Yàtova, y de Pedro Çaparron, nou convertit del dit lloch de Yàtova, y de Jaume Duch, nou convertit del dessús lloch de Yàtova, posehīts en mala veu, sots pena de dos-sents florins de or aplicadors als cófrens de Sa Magestat, e de inobedients y poseyders de mala fe y de altres penes albitràries a la Real Audiència. Y per què ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guarde's qui guardat çia.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Antoni Vil·la, vergueta de la Real Alguazieria, *retulit* ell aver preconisat la desús dita pública crida en alta veu e intel·ligible en lo desús dit lloch de Yàtova, en la plaça de aquell, on és hús y pràctica de preconisar y publicar semblants crides.

Dicto die et anno.

Retulit Anthoni Vil·la, vergueta qui desús, ell, aver citat als desús dits Pedro Caparron, a Saat Joya, a Jaume Duch, a Miquel Raani, alias Obaydal Boronbon, tots nous convertits del desús dit lloch de Yàtova, y aver donat avís en les cases de aquells y aver fet tres ralles, conforme la comisió està manat.

^{||142r} *Die VII mensis februarii predicti anni.*

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo lloch de Dos Aygües, anà a la casa de Laurioli, *olim* Asmet, nou convertit del dit lloch, per a pendre a ses mans la persona del dit Laurioli, e no trobant al dit Laurioli en dita casa, féu la scripció de béns següent:

Primo, en la entrada de dita casa fonch atrobat tota la fer[r]amenta de un fuster.

Item, dins, en una cambra, un llit de posts.

Item, una màrrega pintada.

Item, dos matalafs pintats.

Item, dos llançols

Item, una bànova usada.

Item, una flasada husada.

Item, un cortinatge de filenpua llistat de blanch.

Item, una cortina de llens pintada de colors.

Item, quinze alnes de tovalles en cinch trosos.

Item, sis madexes de filasa filenpua.

Item, sis madexes de filaça d'estopa.

Item, trenta-un coxins de morisco.

||^{142v} *Item*, un davant llit de llens.

Item, dos geretes, dins les quals y a dos aroves de mel.

Item, una caxa de pi nova

Item, dos banchs de fusta.

Item, sis gallines y un gall.

Item, a relació de la muller del dit Laurioli, trenta cabres.

Item, una mula negra de quatre anys bragada de blanch.

Item, dins, en una cuyna, una caldera mijancera.

Item, dos coxins.

Item, unes faldetes morades guarnides de vellut negre.

Item, mija dotzena de plats y scudelles.

Item, una paella.

Item, un cresol.

Dicto die.

Foren stimats los desús dits béns anotats y scrits en dita casa de Laurioli per lo magnífich alguazir qui desús en sinquanta lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Ramon, olim Asmet de Ramonet, nou convertit del dit lloch de Dos Aygües, *scienter et gratis* prengué a caplleuta y capllévà tots los desús dits béns scrits y atnotats *item per item*, lo qual prometé restituhir aquells o [pagar] sinquanta lliures per la valor de aquells tota hora hi quant^{143r} per los senyors del Real Consell manat li çerà, y per a conplir tot açò, obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer dita fiança y caplleuta, ab testimoni de suficiència del honorable en Hieroni Moneem, *olim* Alí, justícia del dit lloch de Dos Aygües, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona y béns, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Hieroni Moneem, nou convertit del present lloch de Dos Aygües y justícia de aquell, de edat de sinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que està en veritat que Lloís Laurioli, *olim* Asmet, nou convertit del dit lloch de Dos Aygües, té y poseix per seus propis los béns següents:

Primo, diu ell, dit testimoni, que la casa en què abita en lo dia de huy lo dit Laurioli és del dit Laurioli, la qual casa està en lo dit lloch de Dos Aygües, confronta de una part en cases de Gualit, nou convertit del presnt lloch, de altra part en cases de Asmet Ramonet.

Item, que també és recordant ell, dit testimoni, que Lluís Laurioli té y poseix per seu propi un tros de terra en la orta de Dos Aygües, que seran set tafulles, poch més o menys, partida de les quals^{143v} stan sembrades de forment.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que en lo cecà té y poseix per seu propi lo dit Laurioli un tros de terra en lo camí de la Mola, y, que no sab ell, dit testimoni, quanta serà.

Item, diu que lo dit Laurioli poseix per seu propi un tros de terra en lo camí de València, y que tanpoch sab ell, dit testimoni, quanta serà.

Item, és recordant ell, dit testimoni, que en lo camí del castell de Matrona té lo dit Llaurioli y poseix per seu propi un altre tros de terra, y que no sap ell, testimoni, quanta serà, ni tanpoch sap ell, dit testimoni, si està sembrada, bé que a hoït dir ell, dit testimoni, que partida de dites ter[r]es estan sembrades.

Açò e no alias dix saber.

Interrogat de lloch. Diu que ja u té dit.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Maymó, nou convertit del dit lloch de Dos Aygües, de edat de sinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell sap en respecte dels béns de Lloís Laurioli, nou convertit del present lloch de Dos Aygües, són los següents:

Primo, diu ell, dit testimoni, que la casa en què en lo dia de huy abita lo dit Laurioli és pròpia y poseix per pròpia lo dit Laurioli, la qual casa^{144r} està en lo dit lloch de Dos Aygües y confronta de una en cases de Asmet Ramonet, de altra part confronta en cases de Gualit, nous convertits del dit lloch de Dos Aygües.

Item, que també té y poseix per seus propis lo desús dit Laurioli certs trosos de terra en la orta de Dos Aygües, que seran set ho huyt tafulles, y que algunes d'elles estan sembrades de forment.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Laurioli té y poseix per seu propi en lo camí de València un tros de terra, que serà per a sembrar quatre barselles de gra, poch més o menys.

Item, és recordant ell, dit testimoni, que en lo camí de la Mola té lo dit Laurioli un tros de terra, y no sab ell, dit testimoni, quanta çerà, ni si està sembrada.

Item, sab ell, dit testimoni, que en lo camí del castell de Matrona té y poseix per seu propi lo dit Laurioli un tros de terra, y no sab ell, dit testimoni, quanta serà, ni si està sembrada.

E açò e no alias dix saber.

Interrogat del loch. Diu que ja u té dit.

Fuyt sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Jorge Antonio Catalá Sanz y Sergio Urzainqui Sánchez

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo desús dit lloch de Dos Ay-^{144v}gües, anà a la casa de Lluís Mira, nou convertit del dit lloch, per a fer aprensió de la persona de aquell, e no trobant al dit Lluís Mira en dita sa casa, féu la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat dins en una cambra un llit.

Item, una màrfega.

Item, un matalaf.

Item, dos llançols.

Item, una vànova morisca.

Item, nou coxins moriscos.

Item, huna gereta plena de llavor de lli.

Item, dos barcelles de dachça.

Item, dos lliures de filaça.

Item, vint cabres per relació de la muller del dit Lluís Mira.

Item, una mula molt vella dins un estable.

Item, dins una cuyna, dos paelles.

Item, sis plats, dos scudelles.

Item, un teler de texir llens.

Dicto die et anno.

Foren stimats tots los dessús dits béns per lo dit alguazir e comisari qui desús en vint lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Matheu Guallit, nou convertit del present lloch de Dos Aygües, de son grat y sarta sciència, capllevà y prengué a caplleuta tots los desús dits béns *item* per *item* anotats y scrits^{145r} en la casa de Lluís Mira, nou convertit del dit lloch de Dos Aygües, de mans y poder del desús dit Damià de Rioloba, alguazir qui desús, y prometé restituhir aquelles ho [pagar] vint lliures, que-s lo preu y valor de dits béns, tota ora e quant per los senyors del Real

Consell li serà manat, y per a d'açò obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer la desús caplleuta, ab testimoni de suficiència del honorable en Hieroni Moleén, *olim* Alí, justícia del desús dit lloch de Dos Aygües, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona y béns. *Actum in loco de Dos Aygües*.

Presentes foren per testimonis a totes les desús dites coses los honorables en Anthoni Villa y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Maymó, de edat de sinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que stà en veritat que Lluís Mira, nou convertit del present lloch de Dos Aygües, té y poseix per seus propis los béns següents:

Primo, que la casa en la qual habita lo dit Lluís Mira sab ell, dit testimoni, que-s pròpia del dit Lluís Mira, la qual casa confronta^{||145v} de una en cases de Macià Borasan, de altra part confronta en cases de Alí Barber.

Item, diu que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Lluís Mira té y poseix per seus propis en la orta de Dos Aygües set tafulles de terra, poch més o menys, en diverses parts de dita orta de Dos Aygües, de les quals ni [h]a sembrades de forment algunes.

Item, que en lo cecà té lo dit Mira ter[r]es y no sap ell, dit testimoni, quantes tafulles, ni si estan sembrades.

Açò e no alias dix saber.

Interrogat del loch. Diu que ja u té dit.

Fuyt sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Hieroni Moleén, *olim* Alí, nou convertit del desús dit lloch de Dos Aygües y justícia de aquell, de edat dix tenir sinquanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sab és lo següent:

Primo, que lo dit Lluís Mira té y poseix una casa, la qual està en dit lloch de Dos Aygües, la qual casa confronta de una en cases de Alí Barber, de altra part confronta en ca-||^{146r}ses de Macià Borasan, nous convertits del dit lloch de Dos Aygües.

Item, diu que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Lluís Mira té y poseix en la orta de Dos Aygües, en diverses trosos, set tafulles de terra, poch més o menys, les quals al present no sap ell, dit testimoni, si estan sembrades, bé que té per sert estaran sembrades de forment algunes d'elles dites set tafulles.

Item, és recordant ell, dit testimoni, que lo dit Lluís Mira té y poseix per seus propis en lo secà del terme de Dos Aygües certs trosos de terra, que al present no sap ell, dit testimoni, quanta és, ni si estan sembrats.

E açò e no alias dix saber.

Interrogat del loch. Diu que ja u té dit.

Fuyt sibi lectum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica Sesàrea Real Magestat del Rey nostre senyor y per Sa Magestat, de part del molt illustre senyor don Lloís Ferrer, cavaller, conseller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador, regent la llochtinència y capitania generals en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en particular de qualsevol estat y condició que sien, no gosen, ni presumixquen per çí, ni per interposades persones, comprar, aver, tenir, ni atquirir los béns mobles, semovents, sitis, cases, sensals, violaris, deutes y qualsevol||^{146v} altres actions que sien, ni pertanyuen a Lloís Mira y a Lluís Luarioli, *olim* Asmet, los dos nous convertits del present lloch de Dos Aygües, sots pena de dos-sents florins de or aplicadors als cófrens de Sa Magestat, e de inobedients y poseydors de mala fe y de altres penes albitràries a sa molt illustre senyoria. Y per què a tos sia notori y ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guarde's qui guardat cia.

Dicto die et anno.

Retulit lo honorable en Anthoni Vil·la, vergueta de la Real Alguazieria, ell, aver preconisat y publicat la desú dita crida ab alta e inteligible veu en lo lloch de Dos Aygües en la plasa de aquell, haon és hús y costum de publicar semblants crides y aver citat a Lloís Mira y a Lloís Laureli y aver fet en dites cases de aquells tres ralles, conforme en la comisió és manat.

Die VIII° mensis februarii anno jam dicto.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo lloch de Teresa, anà a la casa de Albaroni, nou convertit del dit lloch de Teresa, per a fer aprençió de la persona del dit Albaroni, y no trobant al dit Albaroni en la dita sa casa, féu la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa una axada.

Item, una destràl.

||^{147r} *Item*, dins una cambra, un llit de canyços.

Item, dos matalafs.

Item, huna màrfega.

Item, huna flasada.

Item, hun matalafet giquet.

Item, huna camisa de dona nova.

Item, huna camisa de home.

Item, huna aljuba usada.

Item, hunes tovalles de cordonet.

Item, hun banch de fusta.

Item, hun rastre de cascavells.

Item, dins altra cambra, una camisa de dona.

Item, mig cafiç de paníç.

Item, hun quintal de panses.

Item, dins, en una cuyna, dos paelles.

Item, hun morter.

Item, dos scudelles, dos plats, una olla.

Item, una caldereta.

Item, dins un corral, tres gallines.

Dicto die.

Foren stimats per lo dit alguazir los desús dits béns en sis liures.

Jorge Antonio Catalá Sanz y Sergio Urzainqui Sánchez

Dicto die et anno.

Lo honorable en Francisco Silim, nou convertit del present lloch de Teresa, de son grat y sarta sciència caplleua y pren a caplleuta los desús dits béns anotats y scrits en la casa de Albaroni *item* per *item*, de mans y poder del dit magnífich alguazir, y prometé restituhir aquells o pagar sis lliures per lo valor^{||147v} de aquells tota ora y quant per los senyors del Real Consell li serà manat, y per a d'açò obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer dita caplleuta, ab testimoni de suficiència del honorable en Juan Hubequer, llochtinent de justícia del dit lloch de Teresa, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona y béns. *Actum in dicto loco* de Teresa.

Testimonis foren a totes les desús dites coses los honorable en Anthoni Villa y Pedro Llopis, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Girni, nou convertit del lloch de Teresa, de edat dix tenir xexanta anys, poch més o menys, justícia del dit lloch de Teresa, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que Albaroni, nou convertit del dit lloch de Teresa, té y poseix per seus propis los béns següents:

Primo, la casa en què abita lo dit Albaroni, la qual casa confronta de una en cases de Juan Parri y de altra part confronta en cases de la viuda Castellana, los dos nous convertits del dit lloch de Teresa.

^{||148r} *Item*, diu que té y poseix per seu propi lo dit Albaroni en lo camí de Xarafuel un tros de terra, que serà mija tafulla, poch més o menys.

Item, que en lo camí que va al terme de Ayora, en la partida de Almonayes, té lo dit Baroni una vinya per seua pròpia, que serà una tafulla, poch més o menys.

Açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum e perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Francisco Semile, jurat del dit lloch de Teresa, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que los béns que ell, dit testimoni, sap y té per propis de Albaroni, nou convertit del desús dit lloch de Teresa, són los següents:

Primo, la casa en què abita lo dit Albaroni, la qual casa està en lo dit loch de Teresa y confronta de una en cases de la viuda Castellana, de altra part confronta en cases de Juan Parri, nou convertit del present lloch de Teresa.

Item, en la partida nomenada Almonayes, en lo camí del terme de Ayora, sap ell, dit testimoni, que té lo dit Albaroni un tros de terra, que serà una tafulla, la qual stà planta[da] de vinya.

Item, en la partida del camí de Xarafuel té y poseix lo dit Albaroni un tros de terra, que^{148v} serà mija tafulla, poch més o menys, y que al present està sembrada y no sap ell, dit testimoni, de què.

E açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lechtum et perseveravit.

In junctum, etc.

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, accedint en lo dessús dit lloch de Teresa, anà a la casa de Alí Alazir, nou convertit de allende, de present abitant en lo dit lloch de Teresa, per a fer aprençió de la persona de Alí Alazir, e no trobant aquell en la dita sa casa, féu la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa un aladre en tots sos aparells.

Item, un res.

Item, una destraleta.

Item, hun cabrit.

Item, dins, en un palau, un matalafet.

Item, hun llançol.

Item, huna flasada blanca.

Item, un teler de texir llens.

Item, un altre matalaf.

Item, una caldereta.

Item, dins, en un estudi, un llit de canyços.

Item, dos mata[la]fets.

Item, una màrfega.

Item, dos llançols.

Item, huna flasada.

||^{149r} *Item*, un altre llançol.

Item, deset madexes de filaça.

Item, una alna de drap pardo.

Item, dos geretes plenes de llinós.

Item, dins, en una cambra, un torn de fer canons.

Item, dins, en una cuyna, dos paelles.

Item, sis plats.

Item, sis scudelles.

Foren stimats los desús dits béns per lo dit alguazir en cinch lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Parri, nou convertit del desús dit lloch de Teresa, de son grat y certa sciència capllevà y prengué a caplleuta de mans y poder del dit alguazir tots los desús dits béns atnotats y scrits en la casa de Alí Alazir y prometé restituhir aquells o pagar cinch lliures, que és la vâlua dels desús dits béns, tota hora y quant li serà manat per los senyors del Real Consell, y per a d'açò obligà, etc., atrobat suficient per a fer dita fiança, ab testimoni de suficiència del honorable en Juan Hubequer, llochtinent de justícia del present lloch de Teresa, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona e béns, etc. *Actum in dicto loco* de Teresa.

Testes. Los honorables en Pedro Llopiz y Antoni Villa, verguetes per la Real Alguazieria.

||^{149v} *Dicto die et anno.*

Lo honorable en Juan Girni, nou convertit del present lloch de Teresa, de edat dix tenir xexanta anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que los béns que poseix Alí Alazir e té per seus propis són los següents:

Primo, una casa en la qual habita lo dit Alí Alazir, la qual casa està en lo dit lloch de Teresa y confronta de una en cases de Mahomat, de altra part en cases de Francisco Dalil.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Alí Alazir poseix y té per seu propi mija tafulla de terra en la partida nomenada del Almazir.

Item, sap ell, dit testimoni, que lo dit Alí Alazir té y poseix per propi una vinya que stà anant a Cortes, la qual serà una tafulla, poch més o menys.

E açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

In junctum etc.

Dicto die et anno.

Lo honoble en Francisco Gemile, nou convertit, jurat del present lloch de Teresa, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

||^{150r} Fonch interrogat, etc.

E dix que los béns que té per seus propis Alí Alazir y poseix són los següents:

Primo, una casa que stà en lo dit lloch de Teresa, la qual casa confronta de una part en cases de Francisco Dalil y de altra part confronta en cases de Mahomat.

Item, que també sap ell, dit testimoni, que lo dit Alí Alazir poseix per seu propi un tros de ter[r]a en la partida nomenada del Almazir, que serà mija tafulla, poch més o menys.

Item, que en la partida nomenada ara Salmesi, en lo camí que va a Cortes, té lo dit Alí Alazir una vinya, la qual tindrà una tafulla, poch més o menys.

E açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perserveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir comisari qui desús, accedint en lo dit lloch de Teresa, anà a la casa de Azamba, alias dit lo Lluytador, per a pendre al dit Azamba, y no trobant al dit Azamba en sa casa, féu la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat dins en una pallica||^{150v} un aladre en sa rella.

Item, cinch dotzenes de manolls d'espert.

Item, un reix de lli picat.

Item, una destrat.

Item, dins, en un palau, un matalafet.

Item, un cavall d'espadar lli.

Item, dins, en altra cambra, un llit de canyços.

Item, un matalaf.

Item, dos llançols.

Item, una màrfega.

Item, una flasada.

Item, un cocí.

Item, dins, en un cofrenet, una toballola morisca.

Item, un llançol vell.

Item, un vel morisco.

Item, un matalafet.

Item, una cortina morisca.

Item, una aljuba obrada.

Item, una tovallola hobra de grana.

Item, tres torcabques.

Item, quatre mànegues de llens obrades de diverses colors.

Item, un davan llit hobra de colors.

Item, dos llançols nous.

Item, un davant llit de telerets.

||^{151r} *Item*, dos towallons moriscos.

Item, altre towalló morisco.

Item, un llançol vell.

Item, una tovallola hobra de diverses colors.

Item, quatre lliures de filasa d'estopa y de lli.

Item, dins, en un oró, cinch ar[r]oves de pançes.

Item, dins, en altra cambra, un teler de texir llens.

Item, dins, en una cuyna, una caldereta gica.

Item, una paella.

Item, un llibrell de pastar.

Item, altre llibrell.

Item, quatre plats, dos scudelles, dos olles.

Dicto die et anno.

Foren stimats tots los desús dit béns per lo dit alguazir en deu lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Malet, nou convertit del dit lloch de Teresa, *scienter et gratis* caplleuà y prengué a caplleuta tots los desús béns *item* per *item*, [i] prometé restituhir aquells o pagar deu lliures per la vàlua de aquells tota ora y quant per los senyors del Real Consell manat li serà, y per al^{151v} d'açò obligà, etc., prometè, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer dita caplleuta, ab testimoni de suficiència del honorable en Juan Girni, justícia del dit lloch de Teresa, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona e béns, etc. *Actum in dicto loco* de Teresa.

Testes huius rei sunt los honorables en Anthoni Villa y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Francisco Gemile, nou convertit, jurat del present lloch de Teresa, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que los béns que ell, dit testimoni, sap que sien y poseïxca per propis Azamba, alias dit lo Lluytador, són los següents:

Primo, una casa que stà en lo dit lloch de Teresa, la qual casa confronta de una part en lo forn, de altra part en cases de Fayfaes.

Item, un tros de terra en la partida del Guapar, que serà mija tafulla, poch més o menys.

Item, en la partida nomenada de Maxent, camí de Bicorp, una tafulla de vinya.

Açò e no àls dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

||^{152r} *Dicto die et anno.*

Lo honorable en Juan Girni, justícia del dit lloch de Teresa, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que los béns que ell, dit testimoni, sap que sien y poseïxca per seus propis Azamba, alias dit lo Lluytador, nou convertit del present lloch de Teresa, són los següents:

Primo, que la casa en què abita lo dit Azamba, que stà en lo dit lloch de Teresa, la qual confronta de una en lo forn, de altra part confronta en cases de Fayfaes.

Item, un tros de ter[r]a plantada de vinya, la qual està en la patida nomenada de Maxent, la qual serà una tafulla, poch més o menys.

Item, mija tafulla de terra, poch més o menys, la qual està en la partida nomenada del Guapar.

E açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum, etc.

Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Sesàrea Cathòlica Real Magestat del Rey nostre senyor y per Sa Magestat, de part del molt il·lustre senyor don Lloís Ferrer, cavaller, conseller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador, regent la llochtinència y capitania generals en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en||^{152v} particular de qualsevol stat y condició que sien, no gosen, ni presumeixquen aver, tenir, comprar, ni atquirir per si, ni per interposades persones, los béns mobles e semovents, sitis, cases, sensals, violaris, deutes e qualsevol altres accions que sien, ni pertanyguen a Zamba, alias lo Lluytador, y a Alí Alazir, a Albaroni, nou convertits del present lloch de Teresa, poseÿts de mala veu, sots pena de dos-sents florins de or aplicadors als cónfrens de Sa Magestat, e de inobedients y posehídors de mala fe y de altres penes albitràries als senyors del Real Consell.

Y per què a tots sia notori y ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guarde's qui guardat sia.

Dicto die et anno.

Retulit en Anthoni Vila, vergueta de la Real Alguazieria, ell, aver preconisat y publicat en alta e intel·ligible veu la desús dita crida en los llochs y plases a on se acostumen a publicar semblants crides en lo lloch de Teresa.

Dicto die et anno.

Retulit en Anthoni Villa, vergueta de la Real Alguazieria, ell, aver citat als desús dits Zamba, alias lo Lluytador, y a Albaroni y a Alí Alazir, nous convertits del dit lloch de Teresa, y aver [fet] en les cases de aquells y a les portes de aquelles tres ralles, conforme en la comisió està manat.

||^{153r} *Die XI mensis februarii anno a Nativitate Domini MDLXXII.*

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo lloch de Autanell, anà a la casa de Asmet Boay, fill de l'alamí Boay, per a fer aprençió de la persona del dit Asmet Boay, y no trobant aquell en la dita casa, féu la scripció de béns següent:

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita casa un aladre en sa rrella.

Item, set gallines.

Item, dins, en una cambra, un llit de posts.

Item, tres mata[la]fs.

Item, huna màrfega.

Item, dos llançols.

Item, huna flasada blanca.

Item, huna vànova.

Item, altra flasada pintada.

Item, un cortinatge obrat de grana.

Item, vint-y-hun coxins de moriscos.

Item, huna cortina de llens.

Item, hun matalaf morisch.

Item, tres matalafets giquets.

Item, hun aljuba morisca de drap negre y blau.

Item, dos camises de dona hobrares de grana.

Item, hun cofrenet daurat.

Item, quatre barcelles de paníc.

Item, dins, en altra cambra, un cortinet morisc de colors.

Item, dos lliures de filaça d'estopa.

||^{153v} *Item*, una tauleta morisca.

Item, dins, en una cuyna, huna caldera mijancera.

Item, altra caldera gica.

Item, huna paella.

Item, hun cresol.

Item, huna olla, dos plats, tres scudelles.

Item, dins, en un stable, una cabra.

Item, hun cabrit.

Item, hun llegó.

Item, hun corbellot.

Dicto die et anno.

Foren stimats los desús dits béns per lo magnífich alguazir qui desús en deu lliures.

Dicto die et anno.

En Juan Calup, nou convertit del desús dit lloch de Autanell, *scienter et gratis*, capllevà y prengué a caplleuta de mans y poder del desús dit Damià de Rioloba, alguazir, los desús dits béns atnotats y scrits *item* per *item* en la casa de Asmet Boay, lo qual prometé restituhir aquells o pagar deu lliures per la vàlua de aquells tota ora y quant per los senyors del Real Consell li serà manat, y per a d'açò obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer dita caplleuta, ab testimoni de suficiència del honorable en Miquel

Audela, alias Fer[r]er, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona y béns, etc. *Actum in dicto loco*^{154r} de Autanell.

Testimonis foren a totes les desús dites coses los honorables en Anthoni Villa y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Calup, nou convertit del desús dit lloch de Autanell, de edat de trenta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que los béns que sap ell, dit testimoni, que sien y poseïxca per seus propis lo desús dit Asmet Boay, fill del alamí vell, són los següents:

Primo, una cambra de una casa, en la qual abita lo pare del dit Asmet Boay.

Item, en la orta del dit lloch de Autanell té lo dit Asmet y poseix per seus propis dos tafulles de ter[r]a sembrats de forment y de lli.

Item, en lo cecà, un jornal de terra en lo camí de la Mola anant a Bicorp.

Açò e no àls dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Miquel Audela, nou convertit del present lloch de Autanell, [de] edat dix tenir quaranta-cinch o sinquanta anys,^{154v} testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sap que tinga y poseïxca per seus propis béns lo desús dit Asmet Boay són los següents:

Primo, un tros de terra que serà dos tafulles, poch més o menys, sembrats de forment y lli, que stà en la orta del dit lloch de Autanell.

Item, en lo camí de Bicorp, en la partida nomenada de la Mola, un jornal de terra.

Item, una cambra de la casa en què habita lo pare del dit Asmet Boay.

E açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint a lo dit lloch de Autanell anà a la casa de Francisco Millari, alias Alí Millari, fill del alfaquí del dit lloch de Autanell, per a fer aprençió de la persona del dit Francisco Millari, y no trobant al dit Francisco Millari en sa casa, féu la scripció de béns següent en aquella.

Primo, fonch atrobat en la entrada de dita^{155r} casa huna cabra y hun cabrit.

Item, dins, en una cambra, hun llit de po[s]ts.

Item, dos matalafs.

Item, huna màrfega.

Item, dos llancols.

Item, dos flasades blanques.

Item, huna capa parda.

Item, hunes faldetes de cotonina.

Item, huns saragüells vermells vells.

Item, huna madexa de filadís.

Item, tres lliures d'estopa en pèl.

Item, huna camisa de home.

Item, huna tovallola blanca plana.

Item, huns saragüells de llens.

Item, dins altra cambra fonch atrobat hun llit de po[s]ts.

Item, hun teler de texir de llens.

Item, dos llegons.

Item, una rella.

Item, xixanta garbes de lli per picar.

Item, quatre dotzenes de manolls d'espart.

Dicto die et anno.

Foren stimats per lo dit alguazir los desús dits béns *item* per *item* en cinch lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Miquel Audela, alias Ferrer, nou convertit del present lloch de Autanell, *scienter et gratis* capllevà y prengué^{155v} los desús dits béns scrits y atnotats en la casa de Francisco Millari, nou convertit del present lloch de Autanell, de mans y poder del magnífich alguazir qui desús, y prometé de restituhir aquells o pagar cinch lliures per la valor de aquells tota ora y quant per los senyors del Real Consell li serà manat, y per a d'açò, obligà, etc., prometé, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc. *Actum in dicto loco* de Autanell.

Testimoni trobat de suficiència per a fer dita caplleuta del honorable en Juan Calup, nou convertit del present lloch de Autanell, lo qual, en son cas y lloch, obligà sa persona e béns, etc.

Testimonis a les desús dites coses los honorables en Anthoni Villa y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Calup, nou convertit del desús dit lloch de Autanell, dix tenir trenta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sap y té entés que tinga y poseïxca per béns seus propis lo desús dit Francisco Millari, nou convertit del present lloch de Autanell, són los següents:

^{156r} *Primo*, la casa en què abita lo dit Francisco Millari té lo dit Francisco Millari la sinquena part de aquella, perço que sap ell, dit testimoni, que dita casa és de cinch germans, la qual casa confronta de una [part] en cases de Mahomat y de altra part en cases de Mahomat Yale.

Item, diu ell, dit testimoni, que en la orta de Autanell [h]y [h]a dos tafulles de terra, poch més o menys, de les quals la cinquena part és del dit Francisco Millari.

Item, sap ell, dit testimoni, que lo dit Francisco Millari té y poseix per cosa pròpia en la montanya quatre o cinch cabres.

E açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Miquel Audela, *alias* Ferrer, nou convertit del present lloch de Autanell, lo qual dix tenir quaranta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sap y té entés que tinga^{||156v} y poseïxca com a béns propis lo desús dit Francisco Millari, nou convertit del present lloch de Autanell, és lo següent:

Primo, que la casa en què abita Francisco Millari no y té sinó la cinquena part, perço que sap ell, dit testimoni, que la dita casa és de partició entre sinch germans y germanes, la qual casa està en lo desús dit lloch de Autanell y confronta de una en cases de Mahomat Yale y de altra part en cases de Mahomat.

Item, sap ell, dit testimoni, que en la orta del desús dit lloch de Autanell [h]y [h]a dos tafulles de terra, poch més o menys, la qual també sap ell, dit testimoni, que és dels dits cinch germans, y que perço çerà la cinquena part del dit Francisco Millari, com sia u dels sinch germans y fill del alfaquí del dit lloch de Autanell.

Item, sap ell, dit testimoni, que lo dit Francisco Millari té y poseix cinch cabres en la montanya del terme del dit lloch de Autanell.

E açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

^{||157r} Ara hojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica Sesàrea Real Magestat del Rey Nostre Senyor y per sa Magestat, de part del molt illustre senyor don Lloís Ferrer, cavaller, conceller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador, regent la llochtinència y capitania generals en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en particular de qualsevol stat y condició que sien, no gosen, ni presumixquen aver, tenir, comprar, ni atquirir per si, ni per interposades persones, los [béns] mobles o semovents, sitis, cases, sensals, violaris, deutes e qualsevol altres accions que sien, ni pertanyguen a Francisco Millari, nou convertit del present lloch de Autanell, y [a] Asmet Boay, fill del alamí Boay, del desús dit lloch de Autanell, posehïts de mala veu, sots pena de sent florins de or aplicadors als cónfrens de Sa Magestat, e de inobedients y posehïdors de mala fe y de altres penes a la Real Audiència ben vistes. Y per què ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guarde's qui guardat sia.

Dicto die et anno.

Retulit en Anthoni Villa, vergueta de la^{157v} Real Alguazieria, ell, en lo dia de huy, aver preconisat y publicat la desús dita crida en lo lloch de Autanell, en alta veu e intel·ligible, en los acostumats llochs ahon se costumen de publicar en dit lloch de Autanell semblants crides y aver en lo dia de hui citat als desús dits Francisco Millari y Asmet Boay e aver fet en les portes de les cases d'aquells tres ralles.

Die XIII mensis februarii jam dicti.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en la Vall de Villalonga, en lo lloch de Recugent, anà a la casa de Obaydal Alaraig, nou convertit del present lloch de Recugent, per a fer aprençió de la persona d'aquell, y no trobant al dit Obaydal Alaraig en dita sa casa, féu en aquella la scripció de béns següent:

Primo, en la entrada de la desús dita casa fonch atrobat hun bancal blanch.

Item, unes tovalles.

Item, tres mocadors.

Item, una camisa de home.

Item, altra camisa de dona.

Item, dins, en una capça, un sombrero de vellut.

Item, altra camisa de home.

Item, un almaxia⁴⁵ vermell.

^{158r} *Item*, huna camisa de home.

Item, tres camises de dona hobraes de grana.

Item, quatre camises de dona hobraes de diverses colors.

Item, quatre camises de home noves.

Item, huns saragüells de llens nous.

Item, hunes faldetes vermelles en faixes de vellut negre noves.

Item, unes basquinyes verdes guarnides de cetí carmesí.

Item, trenta-cinch coxins moriscos.

⁴⁵ En el original: almaysar.

Item, hun davant llit llistat de colors.

Item, hun manil.

Item, dins, en un stable, una bur[r]a parda.

Item, dins, en una cambra, una caxa de pi nova.

Item, hun llit de canyços.

Item, hun matalaf.

Item, huna màrfega.

Item, dos llancols.

Item, una vànova.

Item, un davant llit de teleret.

Item, hun cortinatge de filenpua.

Item, un llançol molt vell.

Item, dins, en una cuyna, quatre plats, dos scudelles.

Item, dos olles.

||^{158v} *Dicto die et anno.*

Foren stimats tots los desús dits béns anotats y scrits en la casa de Obaydal Alaraig per lo dit alguazir en trenta lliures.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Llaig, nou convertit del dit lloch de Recugent, *scienter et gratis* capllavà y prengué a caplleuta de mans y poder del dit Damià de Rioloba, alguazir qui desús, tots los desús dits béns atnotats y scrits en la casa de Obaydal Alaraig *item* per *item* y prometé restituhir aquells o pagar trenta lliures per la valor de aquells tota ora y quant per los senyors del Real Consell li serà manat, y per a d'açò obligà, etc., prometè, etc., renuncià, etc., sotmeté's, etc., atrobat suficient per a fer la desús dita caplleuta, ab testimoni de suficiència del magnífich mosén Hieroni Vives, procurador del dit lloch e Vall de Villalonga per lo noble don Francisco de Borja. *Actum in dicto loco* de Recugent.

Testimonis foren presents a totes les desús dites [coses] los honorables en Anthoni Vil·la y Pedro Llopiz, verguetes de la Real Alguazieria.

Die XIII mensis et anni jam dictis.

Lo magnífich en Hieroni Vives, procurador^{159r} de la dita Vall de Villalonga, de edat dix tenir quaranta-cinch anys, poch més o menys, lo qua[l] jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat.

Fonch interrogat.

E dix que lo que ell, dit testimoni, sap és lo següent:

Primo, que Obaydal Alaraig, nou convertit del dit lloch de Recugent, té i poseix per sua pròpia una casa en la qual habita lo dit Obaydal Alaraig, la qual casa està en lo dit lloch de Recugent y confronta en cases de Hieroni Blanquero, de altra part en tres carrers públics, y que ell, dit testimoni, no li sap altres béns ni altra cosa pròpia.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo honorable en Juan Llaig, nou convertit del desús dit lloch de Recugent, d'edat dix tenir quaranta-cinch anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, no sap que tinga lo dit Obaydal Alaraig altres béns per seus propis sinó la casa en què abita lo dit Alaraig, la qual^{159v} casa està en lo desús dit lloch de Alaraig y confronta en tres carrers públics del dit lloch y en cases de Hieroni Blanquero, del present lloch nou convertit.

E açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo lloch de Almàcita, anà a la casa de Mahomat Alaraig, en la qual no trobà al dit Mahomat Alaraig, y volent fer en aquella scripció de béns, no trobà cosa que atnotar ni scriure, per ço que lo dit Mahomat Alaraig és fadrí y no té cosa pròpia, ni tampoch en dita casa [h]y avia cosa que atnotar y scriure se pogués.

Ara ojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica Sesàrea Real Magestat del Rey nostre senyor y per Sa Magesat, de part del molt il·lustre senyor don Lloís Fer[r]er, cavaller, conseller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador, regent la llochtinència y capitania generals en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en particular de qualsevol condició que sien,^{160r} no gosen ni presumeixquen aver, tenir, comprar, ni atquirir per si, ni per interposades persones, los béns mobles o semovents, sitis, cases, sensals, violaris, deutes e qualssevol altres accions que sien ni pertanyguen a Mahomat Alaraig, ni a Obaydal Alaraig, nous convertits de la Vall de Villalonga, posehïts en mala veu, sots pena de sent florins de or aplicadors als cófrens de Sa Magestat, e de inobedients y posehïdors de mala fe y de altres penes a la Real Audiència reservades. Y per què ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guardé's qui guardat sia.

Dicto die et anno.

Retulit en Anthoni Vil·la, vergueta de la Real Alguazieria, ell, en lo dia de huy, aver preconisat y publicat la desús dita crida en los llocs de Recugent y de Almàcita, en la Vall de Villalonga, en les plases de aquells a on se costumen de publicar semblants crides, en alta e intel·ligible veu.

Dicto die et anno.

Retulit lo desús dit en Anthoni Vil·la, vergueta qui desús, ell, en lo dia de huy, aver citat a Mahomat Alaraig, nou convertit del lloch de Almàcita, y a Obaydal Alaraig, nou convertit del lloch de Recugent, y aver fet en les portes de les cases de aquells tres ral·les, conforme en la comisió està manat.

^{160v} *Die XV mensis et anni jam dictis.*

Lo magnífich en Damià de Rioloba, alguazir qui desús, accedint en lo lloch de Masalavés, anà a la casa de Asmet Algarro y, fent en aquella scorcoll, no trobà al dit Asmet Algarro, ni cosa que atnotar y scriure se [h]agué, com estigués la desús dita casa buyda.

Dicto die et anno.

Lo magnífich en Miquel Hieroni Gasquell, cavaller, abitant en lo desús dit lloch de Masalavés, de edat de sinquant anys, poch més o menys, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ell, dit testimoni, no sap que Asmet Algarro tinga ni poseïxca com a cosa pròpia altres béns sinó los següents:

Primo, una casa que stà en lo desús dit lloch de Masalavés, en lo carrer Major del dit lloch, [i] confronta dita casa de una en cases de Geydet y en lo desús carrer Major.

Item, un moreral en lo camí de Resalany, en lo qual haurà sent moreres, poch més o menys, lo qual confronta en ter[r]es de Surri de una, de altra part en la marjal.

Item, en la marjal un tros de terra y no sap ell, dit testimoni, quanta ha.

Açò e no alias dix saber.

Fuyt sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

||^{161r} *Dicto die et anno.*

Lo honorable en Batiste Mercader, nou convertit del present lloch de Masalavés y jurat de aquell, testimoni, qui jurà, etc., dir veritat.

Fonch interrogat, etc.

E dix que Asmet Algarro, nou convertit del present lloch de Masalavés, té hi poseix per béns seus propis y com a cosa pròpia los béns següents:

Primo, una casa en lo dit lloch de Masalavés, la qual confronta en lo carrer Major de dit lloch, de altra part confronta en cases de Geydet.

Item, hun moreral en lo camí de Resalany, en lo qual no sap ell, dit testimoni, quantes moreres hi [h]aurà, lo qual confronta de una en la marjal, de altra en terres de Surri.

Item, en la marjal, hun tros de terra per a fer arròs y no sap ell, dit testimoni, quanta serà.

E açò e no alias dix saber.

Fuit sibi lechtum et perseveravit.

In junctum fuyt, etc.

Ara ojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica Sesàrea Real Magestat del Rey nostre senyor y per sa Magestat, de part del molt il·lustre senyor don Lloís Ferrer, cavaller, conseller de la prefata Real Magestat, llochtinent de general governador,^{||161v} regent la llochtinència y capitania generals en la ciutat y regne de València, a tothom en general y a cascú en particular de qualsevol estat y condició que sien, no gosen ni presumixquen aver,

tenir, comprar, ni atquirir per çí, ni per interposades persones, los béns mobles o semovents, sitis, cases, sensals, violaris, deutes e qualsevol altres accions que sien ni pertanyguen a Asmet Algarro, nou convertit del present lloch de Masalavés, posehíts en mala veu, sots pena de sent florins de or aplicadors als cófrens de Sa Magestat, e de inobedients y posehídors de mala fe y de altres penes a la Real Audiència reservades. Y per què ningú ingnorància al·legar no puga, se mana publicar la present pública crida. Y guarde's qui guardat sia.

Dicto die et anno.

Retulit en Anthoni Vila, vergueta de la Real Alguazieria, ell, en lo dia de huy, aver preconisat y publicat en alta e intel·ligible veu la desús dita crida en lo desús dit lloch de Masalavés, en los lloch a on se acostumen de publicar semblants crides.

Dicto die et anno.

Retulit Anthoni Vila, vergueta qui desús, ell, en lo dia de huy, aver citat el desús dit Asmet Algarro en la casa de aquell [i] aver fet ralles a les portes de dita casa, conforme en la comisió està manat.

||^{162r}

||^{162v}

||^{163r} *Die duodecimo mensis februaryi anno millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁴⁶ Davant lo molt magnífich Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell e relador del present procés e causa, en la Real Audiència comparegué lo honorable e discret en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, e levant audiència de matí dix que acusa[va], com de fet acusa, primera contumàcia als dits Çahat Joya, Miquel Rany, Pedro Çaparron, *olim* Alí, Morsoll y a Jaume Duch, delats y denunciats qui dessús, com digué fossen citats per als present dia e hora e no havien curat comparéixer per primera citació, supplicant la dita acusació de contumàcia ésser-li admesa.

E lo dit magnífich relador dix que li admetia, com de fet li admeté, la dita acusació de contumàcia, en tant quant de fur, justícia e rahó era admetedora e no en pus.

*Die sexto decimo mensis februaryi et anno jam superius dicto a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁴⁷ En Anthoni Vila, vergueta de la Real Alguaziria, dix

⁴⁶ En el margen izquierdo: Primera contumàcia als denunciats de Yátova.

⁴⁷ En el margen izquierdo: Relació, una per tres citacions, dels denunciats de Yátova.

e relació féu ell, a sis del present mes de febrer, constituït en lo loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, ab lo alguazir Damià Rioloba, comissari dessús dit, en execució de la dessús dita real comissió, ésser anat a les cases de Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí del dit loch de Yàtova, Jaume Duch, *olim* Alí, Miquel Rany, *olim* Ubaydal, e Çahat Joya, delats e denunciats qui dessús, en les quals aquells solien star, habitar y revenir en lo dit^{163v} loch de Yàtova, per a pendre aquells e al dit Morsoll, *etiam* delats e denunciats qui dessús, si personalment los hagués pogut trobar. E havent demanat de aquells particularment y del dit Morsoll en la casa del dit Pedro Çaparron, en la qual aquell solia revenir, e li fos dit que no y eren, perço ell, dit relant, cità aquells dits delats e denunciats una per tres citacions ab ralles a les portes de dites cases *singula suis singulis referendo*, assignant-los dihuyt dies, ço és, sis dies per primera, sis dies per segona, sis dies per tercera citacions, de hora de audiència en hora de audiència de matí, davant lo dit magnífich relador e en la Real Audiència, si feriat no seran allí, als subsegüents dies no feriat, per a respondre, enantar, dret fer o fermar sobre la dita denunciació, clam e accusació e capítols de aquella, crims e delictes en aquella contenguts y expressats.

*Et etiam*⁴⁸ dix e relació féu ell, dit relant, ensemps ab lo dit alguazir e comissari, a set del dit e present mes de febrer, constituït en lo loch de Dos Aygües, ésser anat a les cases de Luýs Mira y a les cases de Luýs Laurieli, *olim* Azmet, delats y denunciats qui dessús, per a pendre aquells si personalment los hagués pogut trobar. E havent demanat de aquells particularment e li fos dit que no y eren, per ço, ell, dit relant, ha citat aquells dits delats e denunciats, una per tres citacions ab ralles a les portes de dites cases en les quals aquells solien star e revenir en lo dit loch de Dos Aygües, assignant-los dihuyt dies en la forma dessús dita e *juxta forma* de la dita real comissió.

*Et etiam*⁴⁹ dix e relació féu ell, dit relant, ensemps ab lo dit alguazir e comissari, a nou del dit e present^{164r} mes de febrer, constituït en lo loch de Tereza, ésser anat a les cases de Alzamba, a les [de] lo Luytador, Albaroni, Alí Alazir, delats y denunciats qui dessús, per a pendre aquells si personalment los hagués pogut trobar. E havent demanat de aquells particularment e li fos dit que no y eren, per ço, ell, dit relant, cità aquells dits delats e denunciats una per tres citacions ab ralles a les portes de dites cases en les quals aquells solien star, habitar e revenir en lo dit loch, assignant-los dihuyt dies en la forma dessús dita e *juxta forma* de la dita real comissió.

E axí mateix⁵⁰ dix e relació féu ell, dit relant, a onze del dit mes de febrer, constituït en lo loch de Rohayar, ésser anat a la casa de Xanti, en la qual lo dit Marzoll solia habitar e revenir, per a pendre aquell si personalment lo hagués pogut trobar. E havent demanat per aquell e li fos dit que no y era, per ço, ell, dit relant, cità aquell una per tres citacions ab ralles a les portes de dita casa, assignant-li dihuyt dies en la forma dessús dita e *juxta forma* de la dita real comissió.

48 En el margen izquierdo: Citació dels denunciats de Dos Aygües

49 En el margen izquierdo: Citació dels de Tereza.

50 En el margen izquierdo: Citació de Marçoll en Rohayar en casa de Xanti.

*Et etiam*⁵¹ dix e relació féu ell, dit relant, ensemps ab lo dit alguazir e comissari, per lo dit dia de onze del dit e present mes de febrer, constituït en lo loch de Otanell, ésser anat a les cases de Azmet Boay e de Francisco^{164v} Millari, delats e denunciats qui dessús, en les quals aquells solien estar, habitar y revenir en lo dit loch, per a pendre aquells si personalment los hagués pogut trobar. E havent demanat d'aquells e li fos dit que no y eren, per ço, cità aquells dits delats e denunciats una per tres citacions ab ralles a les portes de dites cases, assignant-los dihuyt dies en la forma dessús dita e *juxta forma* de la dita real comissió.

Et etiam dix e relació féu que a XIII dels dits mes e any, constituït ab lo dit alguazir e comissari en la vila de Gandia, han fet diligència en inquirir y saber dels dits Hovaydal Alaraig y Mahomet Alaraig, jermans de Gandia, delats e denunciats qui dessús, per a executar dita comissió en respecte de aquells, y se han informat, axí de governador e altre officials, com de altres persones de dita vila, dels propdits delats e denunciats, y que'ls fonch dit que no sabien de tals hòmens, ço és, dels dits Hovaydal Alaraig y Mahomat Alaraig, ni'ls conexien, y que si tals hòmens hi hagués en dita vila, que ho sabrien.

E axí mateix⁵² dix e relació féu ell, dit relant, juntament ab lo dit alguazir e comissari, a quinze del present mes de febrer, constituït^{165r} en lo loch de Massalabés, ésser anat a la casa del dit Azmet Algarro, delat e denunciat qui dessús, en la qual aquell solia star, habitar e revenir, e lo dit Marçoll axí mateix solia revenir, per a pendre aquells si personalment los hagués pogut trobar. E havent demanat particularment d'aquells en dita casa e li fos dit que no y eren, per ço, ell, dit relant, cità aquells dits delats e denunciats ab ralles a les portes de dita casa una per tres citacions, assignant-los dehuyt dies, ço és, sis dies per primera, sis dies per segona e sis dies per tercera citació, de hora de Audiència en hora de Audiència de matí, davant lo dit magnífich relador e de la Real Audiència, si feriat no seran allí als subseguits dies no feriat, *juxta forma* de la dita real comissió.

*Die decimo octavo mensis februarii eiusdem MDLXXII.*⁵³ Lo dit honorable e discret en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa segona contumàcia *coram magnifico relatore* als dits Çahat Joya, Miquel Rany, Pedro Caparron, *olim* Alí, Marçoll e a Jaume Duch, delats e denunciats. *Admissa fuit.*

^{165v} *Die XXIII mensis februarii anno MDLXXII.*⁵⁴ Lo dit honorable e discret en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal, levant audiència de matí, acusa tercera contumàcia als dits Çahat

51 En el margen izquierdo: Citació dels denunciats de Otanell.

52 En el margen izquierdo: Citació de Azmet Algarro y Marçoll en Massalabés.

53 En el margen izquierdo: Segona contumàcia dels denunciats que són de Yàtova.

54 En el margen izquierdo: Tercera contumàcia dels denunciats que són de Yàtova.

Joya, Pedro Caparron, *olim* Alí, e a Marçoll, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die tercio decimo mensis februarii anni predicti a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁵⁵ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa primera contumàcia als dits Luýs Mira e a Luýs Laurioli, *olim* Azmet, delats e denunciats qui dessús, del loch de Dos Aygües, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die XVIII predictorum mensis et anni.*⁵⁶ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa segona contumàcia als dits Luýs Mira e Luýs Laurioli, delats e denunciats qui dessús, del loch de Dos Aygües, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die vicesimo quinto dicti mensis februarii et anno jam superius dicto a Nativitate Domini MDLXXII.*⁵⁷ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa tercera contumàcia als dits Luýs Mira e a Luýs Laurioli, *olim* Azmet, delats e denunciats qui dessús, del loch de Dos Aygües, *coram magnifico relatore. E admissa fuit.*

||^{166r} *Die quinto decimo mensis februarii et anno predicto a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁵⁸ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí <levant audiència de matí>, acusa primera contumàcia als dits Alzamba, alias dit lo Luytador, Albaroni [y] Alí Alazir, delats e denunciats qui dessús, del loch de Tereza, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die XXII mensis februarii dicto anni MDLXXII.*⁵⁹ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa segona contumàcia als dits Alzamba, alias dit lo Luytador, Albaroni [i] Alí Alazir, delats e denunciats qui dessús, del loch de Tereza, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

55 En el margen izquierdo: Primera contumàcia dels denunciats que són del loch de Dos Aygües.

56 En el margen izquierdo: Segona contumàcia dels de Dos Aygües.

57 En el margen izquierdo: Tercera contumàcia dels de Dos Aygües.

58 En el margen izquierdo: Primera contumàcia dels de Tereza.

59 En el margen izquierdo: Segona contumàcia dels de Tereza.

*Die XXVII predictorum mensis et anni.*⁶⁰ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa tercera contumàcia als dits Alzamba, alias dit lo Luytador, Albaroni [i] Alí Alazir, delats e denunciats qui dessús, del loch de Tereza, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die decimoseptimo dicti mensis februarii eiusdem anni MDLXXII.*⁶¹ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, acusa primera contumàcia al dit Marçoll, levant^{166v} audiència de matí. *coram magnifico relatore* de la citació feta en Rohayar.

*Die vicesimo tertio mensis predicto februarii et anno predicto a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁶² Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa segona contumàcia de la propdita citació al dit Marçoll, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die XXVIII mensis februarii et anno predicto a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁶³ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa tercera contumàcia de la dessús dita citació al dit Marçoll, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die decimo septimo mensis februarii anno millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁶⁴ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa primera contumàcia al dit Azmet Boay e a Francisco Millari, fill del alfaquí de Otanell, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die*⁶⁵ *vicesimo tertio mensis februarii eiusdem anni millesimi quingentesimi septuagesimi*^{167r} *secundi.* Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa segona contumàcia al dit Azmet Boay e Francisco Millari, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

60 En el margen izquierdo: Tercera contumàcia dels de Tereza.

61 En el margen izquierdo: Primera contumàcia contra Marçoll de la citació feta en Rohayar.

62 En el margen izquierdo: Segona contumàcia contra Marçoll de la citació feta en Rohayar.

63 En el margen izquierdo: Tercera contumàcia contra Marçoll de la citació feta en Rohayar.

64 En el margen izquierdo: Primera contumàcia dels de Otanell.

65 En el margen izquierdo: Segona contumàcia dels de Otanell.

*Die vicesimo nono mensis februarii eiusdem anni MDLXXII.*⁶⁶ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa tercera contumàcia al dit Azmet Boay e a Francisco Millari, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die vicesimo primo mensis februarii anni predicti a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁶⁷ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa primera contumàcia als dits Azmet Algarro de la Foya de Lombay, qui té casa en Masalabés, e a Marçoll, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

*Die vicesimo septimo dicti mensis februarii anni supradicti a Nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁶⁸ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa segona contumàcia als dits Azmet Algarro e a Marçoll, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit.*

||^{167v} *Die quarto mensis marcii eiusdem anni MDLXXII.*⁶⁹ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, levant audiència de matí, acusa tercera contumàcia als dits Azmet Algarro e Marçoll, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Admissa fuit per dictum magnificum relatorem.*

||^{168r}

||^{168v} Don Felip, per la gràcia de Déu rey de Castella, de Aragó, de Leó, de les Dos Sicílies, de Hierusalem, de Navarra, de València, etc., e per Sa Magestat.

Don Luis Ferrer, cavaller, conceller de la prefata Majestat, lochtinent de general governador y regent la lochtinència y capitania general en la present ciutat y regne de València. Al feel trompeta Martí Sparça, salut y gràcia. Com a humil supplicació dels procuradors fiscals de Sa Majestat sien stats denunciats y criminalment acusats Sahat Joya del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí, Marçol, Luýs Mira del loch de [Dos] Aygües, Alzamba, alias dit lo Luytador, del loch de Tereza, Albaroni del dit lloch, Alezer del mateix lloch, Azmet Algarro de la Foya de Lombay, resident y estant de casa en Maçalabés, per los crims y delictes en la denunciació contenguts y expresats, e per vergueta dits delats sien stats

66 En el margen izquierdo: Tercera contumàcia dels de Otanell.

67 En el margen izquierdo: Primera contumàcia contra Azmet Algarro y Marçoll de la citació feta en Massalabés.

68 En el margen izquierdo: Segona contumàcia contra Azmet Algarro y Marçoll.

69 En el margen izquierdo: Tercera contumàcia de Azmet Algarro y Marçoll.

citats e les contumàcies per no haver comparegut los sien estades acusades e hajan de ésser citats per crida de trenta dies, per ço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que aneu a tots dits llocs y parts del regne necessàries y publicareu la crida que apart de les presents vos havem manat liurar en dites parts conforme a furs, e fareu verídica relació de la publicació de aquella en poder del scrivà. Car nós, acerca dites coses i sengles de aquelles, ab sos incidents y dependents, vos conferim ple y bastant poder ab les presents per les quals, sots pena de mil florins de or, diem e manam a tots e sengles officials y subdits de Sa Majestat que en fer y executar les presents no us perturben empaig ni contradicció facen, ans vos donen lo auxili necessari. *Datum* en València, a XVII de mars MDLXXII. *Poll Regente*.

Vidit de Bas. Vidit Pontius pro fisci advocato.

||^{169r} Ara ojats que us fan a saber de part de la Sacra Cathòlica y Real Magestat del Rey nostre senyor e per aquella, de part del molt il·lustre senyor don Luis Ferrer, lochtinent de general governador e regent la lochtinència y capitania generals en la present ciutat y regne de València, que, com a supplicació e instància dels feels procuradors fiscals de Sa Magestat, sien estat denunciats e criminalment accusats en la Real Audiència Sahat Joya del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí, Marçoll, Luís Mira del loch de Dos Aygües, Alzamba, *alias* dit lo Luytador, del loch de Teresa, Albaroni del dit loch, Alí Alezer del mateix loch e Azmet Algarro de la Foya de Lombay, rezident y estant de casa en Masalavés, delats e denunciats per los crims y delictes en la denúncia contra aquells per los procuradors fiscals de Sa Magestat en la Real Audiència presentada contenguts e expresats. E per vergueta de la Real Alguaziria aquells dits delats e denunciats sien estats çitats una per tres citacions ab ralles a les portes de les cases e habitacions de aquells e ahon aquells solien estar, habitar y revenir, per no haver-los pogut trobar ne haver personalment, els sien estades acusades les contumàcies per sos deguts terminis per los dits procuradors fiscals e per lo magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell e relador de la present causa, atmeses, perço, instant e supplicants los discrets en Pere Joan Alçamora e Jaume Cherta, notaris procuradors fiscals de Sa Magestat, se cita, crida, citar e cridar mana sa molt il·lustre senyoria als dits Sahat Joya, Pedro Çaparron, Marçol, Luís Mira, Alzamba, *alias* lo Luytador, Albaroni, Alí Alezer e Azmet Algarro, delats e denunciats qui dessús, que dins trenta dies del dia de la publicació de la present pública crida en avant, contínuament e per-||^{169v}emptòria comptadors, sien, vinguen, compareguen personalment en la Real Audiència, davant lo dit magnífich relador de la present causa per a respondre, enantar personalment, dret fer e fermar sobre dita denunciació e capítols de aquella, certificant-los que si dins lo dit termini personalment compareguen, seran hoÿts, dret los serà fet e justícia administrada, altrament, pasat lo dit termini, si no hauran comparegut, seran haguts, tenguts y reputats per convictes confessos e venguts en contumaços dels crims e delictes en dita denúncia contenguts y expressats, e contra aquells serà prosehüt per proçés de absència, segons que

per justícia, furs e privilegis del present regne és disposat e ordenat, llur absència no obstant, mas contumàció exhegint. *Poll, Regente.*

Vidit De Bas. Vidit Pontius pro fisci advocato.

Die XXVIII^a mensis marcii anno millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. Retulit Martí Sparça, trompeta, per lo trompeta públich de la ciutat de València, ell, a vint-y-quatre del present mes de març, haver publicat ab so de trompeta e ab veu de pública crida la dita e preinserta crida e citació de trenta dies davant la casa del dit Azmet Algarro, delat e denunciat qui dessús, e en la qual aquell hi solia star, habitar y revenir en lo loch de Massalabes. E axí mateix *retulit* haver publicat dita crida en respecte del dit Marçoll, delat e denunciat qui dessús, davant dita casa en la qual aquell solia revernir. *Et etiam retulit* ell, dit relant, a XXVI del dit present mes de març, constituït en lo loch de Tereza, haver publicat la dita crida e citació a trenta dies també ab so de trompeta^{170r} e ab veu de pública crida davant les cases dels dits Alzamba, alias dit lo Luytador, Albaroni e de Alí Alazir, delats e denunciats qui dessús, e en les quals aquells solien star, habitar y revenir en lo dit loch de Tereza. E a XXVII dels propdits mes e any publicà aquella dita crida e citació de trenta dies per lo semblant ab so de trompeta e ab veu de pública crida davant les cases dels dits Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí, per ell y per Marçoll, y de Çahat Joya, e en les quals aquells solien star, habitar y revenir en lo loch de Yàtova, y lo dit Marçoll solia revenir en la dita casa del dit Pedro Çaparron en lo dit loch.

*Die vicesimo primo mensis aprilis anno a Nativitae Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁷⁰ Lo discret en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, acusa primera contumàcia de la dita crida e citació de trenta dies als dits Azmet Algarro y Marçoll, delats y denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Die vicesimo secundo dicti mensis aprilis eiusdem anni MDLXII aliam* per segona. *Die vicesimo tercio predictorum mensis et anni aliam* per tercera. *Die vicesimo quarto dicti mensis aprilis anni predicti MDLXXII aliam* per quarta, més de gràcia que de dret. *Die vicesimo sexto predictorum mensis et anni aliam* com a XXIII dels dits mes e any fos la festa de Sant Jordi e a XXV del mateix fos la festa de Sant March. *Quibus admissis per dictum magnificum relatorem fuerunt* en punt de acord.

*Die vicesimo tercio mensis aprilis anno millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.*⁷¹ Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat,^{170v} acusa primera contumàcia de la dita crida e citació de trenta dies als dits Alzamba e al dit lo Luytador, Albaroni e a Alí Alazir, delats e denunciats qui dessús, *coram magnifico relatore. Die vicecimo quarto*

⁷⁰ En el margen izquierdo: Contumàcies de la crida de trenta dies acusades a Azmet Algarro y a Marçoll.

⁷¹ En el margen izquierdo: Contumàcies de la dita crida acusades als denunciats de Tereza.

predictorum mensis et anni aliam per segona. Die vicesimo quinto dicti mensis aprilis eiusdem anni MDLXXII aliam per tercera. Die vicesimo sexto jam dicti mensis aprilis anni predicti MDLXXII aliam per quarta, més de gràcia que de dret. Die XXVIII° super dicto mensis et anni aliam, com a XXIII dels dits mes e any fos la festa de Sant Jordi. Die XXVIII° dicti mensis aprilis eiusdem anni MDLXXII aliam, com a XXV dels dit mes e any fos la festa de Sant March e a XXVII del mateix fos diumenge. Quibus admissis per dictum magnificum relatores fuerunt en punt de acord.

*Die vicesimo quarto mensis aprilis dicti anni MDLXXII.*⁷² Lo dit en Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Magestat, acusa primera contumàcia de la dita crida e acusació de trenta dies publicada en Yàtova de la Foya de Bunyol als dits Çahat Joya e Marçoll, delats e denuciat qui dessús, *coram magnifico relatores. Die vicesimo quinto dicti mensis aprilis eiusdem anni MDLXXII aliam per segona. Die vicesimo sexto predicti mensis aprilis anni supra dicti aliam per tercera. Die vicesimo septimo predictae mensis et anni aliam per quarta, més de gràcia que de dret. Die XXVIII predicti mensis aprilis dicti anni MDLXXII aliam, com a XXV dels dits mes e any fos la festa de Sant March. Die XXVIII supra dits mes e any fos diumenge. Quibus admissis per dictum magnificum relatores fuerunt en punt de acord.*

||^{171r}

||^{171v}

||^{172r} *Die XXI mensis februaryi anno MDLXXII.* Davant lo molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa, comparegueren personalment Jaume Duch, *olim* Alí, [i] Miquel Rany, *olim* Obaydal, alias Borombon Rany, los quals dixerén que, havent arribat a notícia de aquells que són estats denunciats, se presentaven voluntàriament per a fer dret, e supplicant, etc. *Admissa fuit si et in quantum, etc.*

Testes. Pons Belví y Miquel Segura, verguetes.

||^{172v}

||^{173r} *Confessions super denunciacione.*

Die XXII mensis februaryi anno MDLXXII.

Jaume Duch, *olim* Alí, nou convertit del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, denunciat qui dessús, confessant, responnent e testimoni, que dix tenir trenta anys, lo qual *juxta forum* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del molt magnífich miçer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo, etc.* E dix que és ver lo dit capítol.

72 En el margen izquierdo: Contumàcies acusades a Marçoll y a Cahat Joya de la crida publicada en Yàtova.

II. *Item.* E dix que diuen que los moriscos del regne de Granada se havien rebel·lat contra Sa Magestat, y en respecte dels moriscos del present regne no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que ha hoyt dir ell, dit confessant e testimoni, que lo dit Azmet Algarro havia mort al dit Bajoch. Y en lo als no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que no y sab res.

¶^{173v} VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

X. *Item.* E dix que no y sab res.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

XII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item.* E dix que no y sab res.

XVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

¶^{174r} XXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{174v} XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{175r} L. *Item.* E dix que no y sab res.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que no creu ésser encorregut en pena alguna, com no haja fet lo per què.
Y quant als altres no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que no y sab res.

Confessions *super denunciacione*.

Dictis die et anno.

Miquel Rany, *olim* Obaydal, alias Borombon Rany, novament convertit del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, que dix tenir trenta o trenta-sis anys (sic), confessant, responent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo*, etc. E dix que no sab quantes cases de moriscos hy ha en lo present regne. Y lo àls contengut en dit capítol és veritat.

¶^{175v} II. *Item*. E dix que no y sab res.

III. *Item*. E dix que no y sab res.

IIII. *Item*. E dix que no y sab res.

V. *Item*. E dix que ha hoÿt dir ell, dit confessant e testimoni, que lo dit Algarro havia mort un home en Chiva. Y en lo àls no y sab res.

VI. *Item*. E dix que no y sab res més de què'n ha hoÿt dir.

VII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

X. *Item*. E dix que no y sab res.

XI. *Item*. E dix que no y sab res.

XII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XV. *Item*. E dix que no y sab res.

¶^{176r} XVI. *Item*. E dix que no y sab res.

XVII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XX. *Item*. E dix que no y sab res.

XXI. *Item*. E dix que no y sab res.

- XXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{176v} XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{177r} XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

L. *Item.* E dix que no y sab res.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que no y sab més de què Cortes és terra aspra.

LIII. *Item.* E dix que nega haver encorregut en pena alguna, com no haja fet lo per què. Y quant als altres no y sab res.

LIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

Confessiones super denunciacione.

Die XXIII mensis februarii anno MDLXXII.

Domingo Uneyne, major de dies, nou convertit de Bunyol, que dix tenir cinquanta-huyt anys, confessant, responnent e testimoni, lo qual *juxta forma* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir^{177v} veritat, etc., en mà del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo.* E dix que és ver lo dit capítol y que bé creu que ny ha en lo present regne les cases de moriscos que's diu en dit capítol.

II. *Item.* E dix que lo que sab ja u té dit en un altra deposició feta en lo present proçés, a la qual se refir.

III. *Item.* E dix que lo que sab ja u té dit en un altra deposició per ell, confessant e testimoni, feta, a la qual se refir.

IIII. *Item.* E dix que axí és fama pública en lo dit loch de Bunyol y Chiva.

V. *Item.* E dix que axí ha hoÿt dir com en dit capítol se conté.

VI. *Item.* E dix que per tal lo té ell, dit confessant e testimoni, al dit Azmet Algarro.

VII. *Item.* E dix que tal era la fama pública per tot lo present regne.

VIII. *Item.* E dix que axi u ha hoÿt dir.

^{178r} VIII. *Item.* E dix que axí u ha hoÿt dir ell, dit confessant e testimoni, e tal era la fama pública per tot lo present regne.

X. *Item.* E dix que tal era la fama pública per tots los lochs de moriscos del present regne.

XI. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en la deposició altra que té feta en lo present proçés.

XII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en una altra deposició per ell, confessant e testimoni, feta, a la qual se refir.

XIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en l'altra deposició, a la qual se refir.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item. Item.* E dix que no sab més del que té dit.

XVI. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

XVII. *Item.* E dix que axí u ha hoÿt dir a alguna que gent, que no li recorda qui són.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab més del que té dit.

||^{178v} XVIII. *Item.* E dix que axí u ha hoÿt dit a moltes persones, que no li recorda qui són.

XX. *Item.* E dix que no y sab més del que té dit.

XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no sab més del que té dit en l'altra deposició, a la qual se refir.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{179r} XXXIII. *Item.* E dix que tal era la fama pública per tot lo regne.

XXXIII. *Item.* E dix que axí u deya molta gent.

XXXV. *Item.* E dix que axí u ha hoÿt dir.

XXXVI. *Item.* E dix que axí ha hoÿt dir públicament.

XXXVII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

XXXVIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

XXXVIII. *Item.* E dix que ja u té dit en l'altra deposició, a la qual se refir.

XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que axí u ha dit lo dit Juan Tavarla a ell, dit confessant e testimoni.

XXXII. *Item.* E dix que tal era la fama pública.

XXXIII. *Item.* E dix que axí lo y dix a ell, dit confessant e testimoni, lo dit Cardicha.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{179v} XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

L. *Item.* E dix que no y ha tengut notícia de més del que té dit en l'altra deposició, a la qual se refir.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que és com lo dit capítol.

LIII. *Item.* E dix que nega haver encorregut en pena alguna, com no haja fet lo per què.

LIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

Die primo mensis marcii anno MDLXXII. Constituhit personalment Loýs Boay, alias Azmet Boay, fill del alamí del loch de Autantell, <constituhit personalment> davant lo molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, dix que a sa notícia a pervengut que és estat denunciat e, perço, voluntàriament,^{||^{180r}} se presentava y presenta, supplicant que dita voluntària presentació li sia admesa, la qual li fonch admesa *si et in quantum de quibus, etc. Actum Valentie, etc.*

Testes. Gaspar Nofre Junera, notari, y Miquel Segura, verguetes.

Confessions super denunciacione

Die quarto mensis marcii anno MDLXXII.

Luís Boay, alias Azmet Boay, nou convertit, fill del alamí del loch de Autanell, denunciat qui dessús, lo qual, mijançant Berthomeu Ximeno, argenter, que té casa al Toçal, intérprete

per al infrascrit nomenat, lo qual dix tenir trenta-quatre anys, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., y lo dit intérprete *etiam* jurà, etc., fer verdadera interpretació.

I. *Et primo super primo*. E dix que és ver lo dit capítol, salvo que no sab quantes cases de moriscos hy ha en lo present regne.

II. *Item*. E dix que del de Granada ho ha hoÿt dir. Y en lo àls no y sab res.

III. *Item*. E dix que no y sab res.

IIII. *Item*. E dix que no y sab res.

||^{180v} V. *Item*. E dix que no sab més de què ha hoÿt dir en lo loch de Otanell y en altres parts de moriscos del present regne públicament que lo dit Algarro havia mort al dit germà de Bajoch, morisco de Chiva. Y quant al demés no y sab res.

VI. *Item*. E dix que no y sab res.

VII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

VIII. *Item*. E dix que no y sab res.

X. *Item*. E dix que no y sab res.

XI. *Item*. E dix que no y sab res.

XII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XV. *Item*. E dix que no y sab res.

XVI. *Item*. E dix que no y sab res.

XVII. *Item*. E dix que no y sab res.

||^{181r} XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XVIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XX. *Item*. E dix que no y sab res.

XXI. *Item*. E dix que no y sab res.

XXII. *Item*. E dix que no y sab res.

XXIII. *Item*. E dix que no y sab res.

XXIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol, perquè si tal cosa sabera ell, dit confessant, ho haguera tan tost notificat a la justícia.

XXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{181v} XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{182r} XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

L. *Item.* E dix que no y sab res.

LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que és terra aspra. Y en lo àls no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que nega ésser encorregut en pena alguna quant a ell. Y quant als altres no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

Dicto die intitulo quarto mensis marcii anno millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. Davant lo dit molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa, personalment comparegué Francisco Millari, fill del alfaquí del loch de Otanell, nou convertit, lo qual dix que a sa notícia ha pervengut que és estat denunciât, que per ço se presentava voluntàriament, suplicant, etc.

Testes. Pero Sanchiz, alguazir, y Berthomeu Ximeno, argenter.

||^{182v} *Confessions supra denunciacione.*

Dictis die et anno.

Francisco Millari, fill del alfaquí de Otanell, nou convertit, que dix tenir trenta anys, confessant, responnent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., mijançant Berthomeu Ximeno, argenter, qui està al Toçal, lo qual jurà fer verdadera interpretació.

I. *Et primo.* E dix que és ver lo dit capítol, salvo que no sab quantes cases de moriscos y ha en lo present regne.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{183r} X. *Item.* E dix que no y sab res.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

- XII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol.
- XXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{183v} XXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{184r} XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- L. *Item.* E dix que no y sab res.
- LI. *Item.* E dix que no y sab res.
- LII. *Item.* E dix que lo dit loch de Cortes és terra aspra. Y en lo àls no y sab res.
- LIII. *Item.* E dix que nega haver encorregut en pena alguna. Y quant als altres no y sab res.
- LIII. *Item.* E dix que no y sab ni pot dir ell,||^{184v} dit confessant e testimoni, més del que té dit dessus.

Die sexto mensis marcii anno MDLXXII. Constituhit personalment davant lo molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell y relador de la present causa, Luys Laurioli, *olim* Azmet, nou convertit de Dos Aygües, lo qual dix que a sa notícia és pervengut que seria estat denunciat, que perço voluntàriament se presentava, suplicant que la dita presentació voluntària li sia admesa. E lo dit molt magnífich relador dix que admetia y admetè dita presentació *si et in quantum de quibus, etc. Actum Valentie, etc.*

Testes. Pons Belví y Miquel Segura, verguetes.

Confessions super denunciacione.

Die octavo mensis marcii anno MDLXXII.

Luýs Laurioli, *olim* Azmet, nou convertit del loch de Dos Aygües, que dix tenir vint-y-cinch o trenta anys, confessant, responnent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre

Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo, etc.* E dix que és ver lo dit capítol, salvo que no sab ell, dit confessant e testimoni, quantes cases de moriscos y ha en lo present regne.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{185r} III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

IIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

X. *Item.* E dix que no y sab res.

XI. *Item.* E dix que no y sab res.

XII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XV. *Item.* E dix que no y sab res.

XVI. *Item.* E dix que no y sab res.

XVII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{185v} XX. *Item.* E dix que no y sab res.

XXI. *Item.* E dix que no y sab res.

XXII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol segons està posat, com la veritat sia que lo dit Sentido dix a ell, dit confessant e testimoni, si sabia que-s volguessen alçar los moriscos del present regne, y ell, confessant e testimoni, respongué que no sabia tal cosa y que algun tacany que no tenia què menjar ho devia moure.

XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.

- XXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{186r} XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- L. *Item.* E dix que no y sab res.

¶^{186v} LI. *Item.* E dix que no y sab res.

LII. *Item.* E dix que Cortes està en terra molt aspra. Y en lo àls no y sab res.

LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, confessant e testimoni. E quant als altres no y sab res.

LIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

¶^{187r} Presentació de Luýs Mira.

Die XX mensis marcii anno MDLXXII. Davant lo molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa, comparegué personalment Luýs Amira, de Dos Aygües, lo qual dix que a sa notícia ha pervengut que és estat denunciat, que per ço, <presentava> [per] estar sense culpa, voluntàriament se presentava y presenta, suplicant, etc. E lo dit molt magnífich micer de Bas dix que admetia y admeté dita voluntària presentació *si et in quantum de quibus, etc. Actum Valentie, etc.*

Testes. Pons Belví y Miquel Segura, verguetes.

Confessions super denunciacione.

Luýs Amira, nou convertit de Dos Aygües, denunciat qui dessús, confessant, responent e testimoni, qui dix tenir trenta anys, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, relador de la present causa.

I. *Et primo.* E dix que és ver lo dit capítol, salvo que ¶^{187v} no sab ell, dit confessant e testimoni, quantes cases de moriscos hy ha en lo present regne.

II. *Item.* E dix que no y sab res.

III. *Item.* E dix que no y sab res.

IIII. *Item.* E dix que no y sab res.

V. *Item.* E dix que no y sab res.

VI. *Item.* E dix que no y sab res.

VII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIII. *Item.* E dix que no y sab res.

VIIII. *Item.* E dix que no y sab res.

X. *Item.* E dix que no y sab res.

- XI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{188r} XIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXI. *Item.* E dix que nega lo dit capítol.
- XXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{188v} XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.

- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{189r} XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- L. *Item.* E dix que no y sab res.
- LI. *Item.* E dix que no y sab res.
- LII. *Item.* E dix que Cortes està en montanyes.
- LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni. E quant als altres no y sab res.
- ||^{189v} LIII. *Item.* E dix que no y sab res.

||^{189r (bis)} *Die XI mensis aprilis anno MDLXXII.*

Francisco Montagut, alias lo Desguiat, morisco de Benaguazir, testimoni, lo qual, essent li estat denunciat que havia de morir per sos delictes y demèrits y estant en lo loch a hon acostumen de estar semblants condenats a mort natural, jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

Fonch interrogat que diga si sab o ha hoÿt dir que Asmet Algarro de la Foya de Lombay, que té casa en Macalabés, Pedro Çaparron, *olim* Alý, alfaquí de Yàtova, de la Foya de Bunyol, Pedro Çaparron, *olim* Mahomat, fill del dit Alý Çaparron, Hierony Soot, fill del alamí del dit loch de Yàtova, Francisco Naxi, *olim* Omaymat, Jaume Duch, *olim* Alý, Joan Tavarla, *olim* Mahomat, Miquel Rany, *olim* Obaydal, alias Borombon Rany, Salite, alias Cardicha, Sahat

Joya del dit loch de Yàtova, Joan Sentido del loch de Millàs, Joan Xenti, alias Reduan, del loch de Roayar de la baronia de Cortes, Joan Blanco, alias Almagazén, Francisco Alquef,^{||189v (bis)} *olim* Sahat, Alzamba, alias dit lo Luytador, Alboroni, Alí Alazir, del loch de Tereza, Francisco Xadit, menor de dies, e Francisco Xadit, oncle del dessús dit, <Francisco Xadit> del lloch de Macastre, Ovaydal Alaraig e Mahomat Alaraig, germans, de Gandia, Luýs Mira, Luís Laurioli, *olim* Azmet, de Dos Aygües, Domingo Unayni de la Foya de Bunyol, Azmet Boay, fill del alamí de Autanell, lo fill del alfaquí del loch de Autanell y Morsoll, tots moriscos del present regne, hajen [i] tracten, sabut e cabut, participat en la conspiració y rebellió que-s tractava, ço és, de haver-se de alçar y rebel·lar contra Sa Magestat del Rey don Phelip senyor nostre.

E dix que no sab més de què ha hoÿt dir moltes vegades que los dits Joan Sentido y Azmet Algarro entenien en rebel·lar-se contra Sa Magestat del Rey don Phelip, senyor nostre, y açò ha hoÿt dir públicament moltes vegades en lo present regne a moriscos y christians vells. Y en respecte del altres no y sab res.

Fonch interrogat, etc.

E dix que ha hoÿt dir públicament a molts moriscos que Azmet Algarro havia mort a un germà de Valero de Segorb y a un germà de Bajoch, morisco de Chiva.

^{||190r} *Die XXI mensis aprilis anno MDLXXII.* Davant lo magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, personalment comparegué Francisco Joya, alias Sahat Joya, nou convertit de Yàtova de la Foya de Bunyol, lo qual dix que a sa notícia és pervengut que-s estat denunciatiu, que per ço voluntàriament se presentava y presenta, supplicant que la dita presentació voluntària li sia admesa, etc. La qual li fonch admesa *si et in quantum de quibus, etc. Actum Valentiae, etc.*

Testes. Pons Belví y Miquel Segura, verguetes.

Confessions super denunciacione.

Die secundo mensis maii anno MDLXXII.

Francisco Joya, alias Sahat Joya, nou convertit del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, que dix tenir vint-y-dos anys, confessant, responent e testimoni, lo qual *juxta fori formam* jurà a Nostre Senyor Déu, etc., dir veritat, etc., en mà del molt magnífich micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell.

I. *Et primo super primo*, etc. E dix que no sab quantes cases de moriscos hy ha en lo present regne. Y lo als contengut en dit capítol és veritat.

^{||190v} II. *Item.* E dix que no y sab res.

- III. *Item.* E dix que no y sab res.
- IIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- V. *Item.* E dix que no y sab res.
- VI. *Item.* E dix que no y sab res.
- VII. *Item.* E dix que no y sab res.
- VIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- VIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- X. *Item.* E dix que no y sab res.
- XI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XV. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{191r} XVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XVIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XX. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni. E quant als altres no y sab res.
- XXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXIIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ¶^{191v} XXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.

- XXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXX. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXII. *Item.* E dix que no y sab res.
- ||^{192r} XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXV. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVI. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- XXXXVIII. *Item.* E dix que no y sab res.
- L. *Item.* E dix que no y sab res.
- LI. *Item.* E dix que no y sab res.
- LII. *Item.* E dix que no sab més de què lo loch de Cortes està situat en loch aspre.
- LIII. *Item.* E dix que nega lo dit capítol quant a ell, dit confessant e testimoni, y quant||^{192v}
als altres no y sab res.
- LIII. *Item.* E dix que no sab més del que té dit.

Documentación complementaria

DOCUMENTO N° 1

11 de febrero de 1570. Valencia.

Comisión al alguacil Francisco Reyner para que aprese a los moriscos que pretendían subir al castillo de Xàtiva y reúna información sobre sus propósitos.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 17 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al amat alguazir de Sa Majestat don Francisco Reyner, salut y real dilectió. Per quant havem entés que estos dies propasats [Francesc] Gualit, tintorer, menor de dies, y [Francesc] Català, albarder, y [Pere] Mongay, çabater, cunyat del dit Gualit, tots nous convertits, vehins del arraval de Sant Juan de la ciutat de Xàtiva, haurien intentat certs insults en lo castell de Xàtiva, y convé al servey de Sa Majestat que aquells sien presos a mans de la Règia Cort, per ço, instants y supplicants los procuradors fiscals de Sa Majestat, ab tenor de les presents, etc., vos diem, cometem y manam que, ensemps ab un notari e ministres de vostre offici necesaris e oportuns, accedeixcau personalment a la dita ciutat de Xàtiva y en altres qualsevol parts del dit present regne on sia necessari e convinga y pendreu a mans vostres per nós y per est Real Consell les persones dels dits Gualit, Català y Mongay, moriscos, e qualsevol altres culpables en dit delict, tots los quals, ben custodits e guardats, portareu a la present ciutat e posareu en les presons de aquelles. E aximateix corroborareu e fortificareu les informacions rebudes per lo sotalcayt del dit castell de Xàtiva contra aquells, rebent primerament la deposició del dit alcayt conforme a les instruccions que havem manat vos sien donades, y fareu scorcoll en les cases de aquells e de cascú de aquells y pendreu a vostres mans totes les cartes y llibres que conforme a les dites instruccions convindrà portar ab vós a la present ciutat. E per lo semblant, pendreu a mans vostres totes les persones que per dites informacions *aut alios* vos constarà ésser culpables e, mijançant lo dit notari, fareu scriptió de béns en les cases dels dits nou convertits y de tots los altres que per les dites informacions se trobaran ab culpa, donant los béns mobles, etc. Havent-vos-hi, etc. Sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a onze de febrer MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie, Roig relatores et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 2

23 de febrero de 1570.

Orden al regente de lugarteniente de Tesorero General para que pague los gastos derivados de la captura de los moriscos que querían subir al castillo de Xàtiva y de las pesquisas hechas en relación con este suceso.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 29 v-30 r.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al noble y amat conseller de Sa Majestat don Jaume Pallàs¹, etc. Per quant al alguazir don Francisco Reyner y a Pero López de la Vaca, notari, Antoni de Esclava e a Pedro Navarrete los sien degudes quinze liures y un sou per haver vacat set dies en una comissió despachada per la Real Audiència a instància dels procuradors fiscals de Sa Majestat per anar, com de fet anaren, a la ciutat de Xàtiva per a pendre a mans sues e de la Règia Cort les persones de Francesch Català, Pere Mongay e Francés Gualit, christians nous del raval de la dita ciutat de Xàtiva, per certa sospita que de aquells se tenia per haver pujat a voler veure lo castell de dita ciutat de Xàtiva y per a reforçar les informacions que sobre dit negoci se havien començat a rebre, en lo qual viatge en anar, estar y tornar han vacat los dits set dies, com partissen de la present ciutat a dotze dies del mes de febrer MDLXX y tornassen a d'aquella a dihuyl del dit mes y any, en què se enclouen los dits set dies que, a rahó de XXII sous al dit alguazir, XI sous al dit notari e cinch sous a cascú vergueta, prenen suma de les dites XV liures, I sou, de les quals se han de deduhir cinch liures que per vós los foren donades de bestreta, resten netes X liures, I sou, les quals és just, etc. Perço, ab tenor de les presents, vos diem y manam que, de qualsevol pecúnies de la Règia Cort, es donen y paguen als sobredits alguazir, notari e verguetes les dites deu liures, un sou, cobrant de aquells àpoca, etc. *Datum* en València, a XXIII de febrer MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie et per fisci advocatum.

¹ Jaume Pallàs desempeñó el cargo de «regent de lochtinent de general thesorier de Sa Majestat en la ciutat y regne de València» durante la suspensión del lugarteniente don Gaspar Marrades. *Vide* ARV. Maestre Racional, Tesorería General, Reg. 8.880 (1570), 1 r.

DOCUMENTO N° 3

28 de febrero de 1570.

Orden del virrey al señor de Cortes de Pallás para que comparezca de inmediato y con el mayor disimulo ante él.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 23 v.

Lo Rey, etc.

Don Antonio, etc. Noble y amat de Sa Majestat, per coses que competen molt al servey de Sa Majestat, les quals de nós entendreu, vos diem y manam que, en rebre les presents, sens dilació ni detenció alguna vingau personalment a la present ciutat, no fent demostració que per nós sou cridat, ni que-s sàpia per persona alguna, ans mostrareu altres designes, perquè axí lo requereix la calitat del negoci que de nós entendreu. *Datum* en València, a XXVIII de febrer MDLXX^o.

//El conde//

Vidit Arrufat pro Regente. Vidit fisci advocatus. Johannes Ferrandez de Sotto.

Dirigitur nobili Johannem² Pallas, cuius dicitur esse locus de Cortes.

2 El lugar era gobernado conjuntamente por doña Juana de Pallás y su sobrino Luis.

DOCUMENTO N° 4

8 de marzo de 1570. Valencia.

Junta de los Diputados del General en que se acuerda solicitar información sumaria sobre la revuelta de los moriscos de la Vall de Gallinera.

ARV, Generalitat, *Provisions*, Reg. 3034, 51 r-v.

Dimecres, a VIII de mars, any MDLXX [...]

Los dits senyors deputats, etc. Vista la suplicació verbo feta davant ses senyories per les persones eletes per los tres illustres braços del present regne de València, los quals han deduhit a ses senyories com, per part del excel·lentísimo senyor conte de Benavent, visorey y capità general en la present ciutat y regne de València, los era stat dit y notificat com ell tenia notícia que certs moriscos novament convertits de la Vall de Gallinera anaven armats per los llochs de moriscos inquietant y conmovent als dits novaments convertits per a que-s alcen y rebellen contra la cristiandat, e que era cosa que se'n podia seguir al present regne y poblats en aquell molt grandíssim dany e principi que no-s segueixca lo que se ha seguit en lo regne de Granada en haver-se alçat los moros de aquell regne contra los christians, e que-s havia molt encarregat que mirassen en dit negoci, procurant en lo bon assento y quietut y repòs del present regne, e que axí, per la rahó dessus dita, los dits tres braços y staments haurien tengut ajust sobre lo que-s podia y devia fer promptament en dit negoci e que havien determinat de trametre dos o tres cavallers ab alguns soldats, los quals resideixquen per aquelles parts per alguns dies y miren per la quietut y repòs del present regne. E que, com per a dit effecte tinguen necessitat de alguna suma de pecúnies, que per lo menys seran menester mil ducats, e los dits estaments no tinguen de hon poder haver ni ser socorreguts sinó de les forces y facultats del dit general, e com dit negoci resulte en benefici del present regne, que, per ço, supplicaven a ses senyories fossen servits demanar provehir que los dits mil ducats sien pagats per al dit effecte de béns del dit general. E ses senyories, vista la dita requesta, per millor poder provehir sobre dit negoci, han provehīt que sia rebuda una sumària informació de testimonis a effecte de mostrar y verificar la dita conmuició y alçament de dits moriscos de dita Vall de Gallinera, per ço que, vista aquella, ses senyories puxen provehir lo que més convé en benefici del present regne. E provehiren que per a demà, de nou a deu hores, sien convocats tots los officials de la casa per a dit effecte. *Actum Valentie*, etc.

Testes qui supra.

DOCUMENTO N° 5

8 de marzo de 1570. Valencia.

Declaraciones de testigos, a instancias de los Diputados del General, acerca de los desórdenes acaecidos en la Vall de Gallinera.

ARV, Generalitat, Provisions, Reg. 3034, 52 r-57 v.

Informació de testimonis rebuda en la ciutat de València de manament y per execució de la provisió.

Die VIII mensis marcii anno MDLXX.

Lo honorable don Pedro Carròs, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

Fonch interrogat.

E dix que està en veritat que ell, dit relant y testimoni, ha hoÿt dir públicament en la present ciutat de València que en la Vall de Gallinera del present regne se han conmogut e alçat quaranta o cinquanta novament convertits del present regne. E que aquells van armats per los llochs de moros conmovent e induhint aquells per a que-s alçen contra los cristians e contra la Santa Fe Cathòlica. E que, essent com és açò axí, que és principi de conmoció [i] alçament que entenen fer dits novament convertits del present regne, lo que seria y és grandíssim dany y total destrucció de aquell e grandíssim turment del dit general y del dit regne e poblats en aquell, senyaladament dels cristians vells. E que és molt necessari y convenient que dit negoci se remedie de manera tal que no s'ensenga lo foch, perquè passant avant los dits moriscos en son intent, ab molt grandíssim treball se podia remediar. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo noble don Gaspar Aguilar, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que està en veritat que ell, dit relant, ha hoÿt públicament en la present ciutat de València que per la Vall de Gallinera del present regne van molts moriscos armats y que aquells van conmovent e induhint als moros de dita Vall y de altres llochs per a que-s alçen contra la cristiandat y que alguns los escolten y adereixen a sa voluntat y altres no [h]y veuen bé. E que açò és principi de total distrucció de la present ciutat y regne y dels poblats en aquell. E que [h] a hoÿt dir ell, dit relant y testimoni, que axí se començà la conmuició y moviment dels moros

de Granada. E que ell, dit relant y testimoni, és de parer que dit negoci se haja de remediar ans que la intenció e intent de dits moros passe més avant, per lo grandíssim dany de turment que se seguiria al present regne y poblats en aquell si dits moros se alçassen. E senyaladament lo dit general ne rebria molt gran dany e diminució en la exacció dels drets de aquell. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo noble don Joseph de Castellví, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que és veritat que ell, dit relant y testimoni, ha hoÿt dir y és pública veu y fama en la present ciutat de València que en la Vall dita de Gallinera se han alçat y comogut certs moros, los quals van armats y conmovent y animant als altres moros per a que's alçen contra la cristiandat, y que açò és principi del que se ha succehit en Granada en haver-se alçat los moros del regne y axí mateix de la destrucció del present regne, per ço que, si los novament convertits se alçassen contra la cristiandat, lo que Déu no vulla, lo dit regne e poblats de aquell vendria a total rohina y destrucció e passaria grandíssim perill de perdre's. E que per ço té per molt bé ell, dit relant y testimoni, que dit negoci se deu remediar per totes les vies e modos que sien possibles per lo que té dit dessús y per lo gran dany que'n pot venir als drets del general y la exacció de aquells. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo honorable don Miguel Llançol, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que és ver que és pública veu y fama en la present ciutat de València que per la Vall de Gallinera del present regne van uns moros armats, los quals van conmovent e animant als altres novament convertits dels llocs de dita Vall e altres que's alçen contra la cristiandat. Y que ha hoÿt dir que són anats al lloch de Cortes y que allí han tengut ajust ab los moros del dit lloch, animant e aconsellant aquells per a que's alçen y rebel·len contra la cristiandat. E que alguns los han escoltat y aderit a son vot y altres no. E que açò és grandíssim dany y principi de la destrucció del present regne y que té per cert ell, dit relant y testimoni, que és molt bé que dit negoci se remedie y atalle ans que passe més avant, per a que no's segueixca, com se ha seguit en Granada en alçar-se los moros de aquell regne. E que açò se ha de fer molt promptament. E no als dix ell, dit relant y testimoni, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo magnífich en Pere Perpinyà, ciutadà, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que és veritat que és pública veu y fama en la present ciutat de València que en la Vall dita de Gallinera del present regne se han alçat molts moros novament convertits del present, los quals van armats y conmovent e induhint als altres moros de la dita Vall e altres lochs que-s alçen contra la cristiandat y que diuen que són anats al loch de Cortes per a induhir y conmoire los moriscos de dit loch. E que alguns los han aderit e altres no. E que açò dix ell, dit testimoni y relant, que és principi de gran perdició y destrucció del present regne y poblats en aquell. E dix ell, dit relant y testimoni, que té per molt [cert] e indubitat que si dit negoci no-s remedia promptament passaria grandíssim perill no-s conmoguen e alçen tots los novament convertits del present regne contra la cristiandat, com han fet los moros del regne de Granada. E açò dix saber, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo reverent y noble don Gaspar de Castellví, canonge de la Seu de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dit veritat, etc.

E dix que està en veritat que ell, dit relant y testimoni, té entés, per ésser pública veu y fama en la present ciutat de València, que en la Vall dita de Gallinera del present regne se han alçat y conmogut certs moriscos novament convertits e que aquells van armats induhint y conmovent als altres novament convertits per que-s alçen y conmoguen contra la cristiandat. E que axí mateix en Cortes ni ha altres que fan lo mateix. E que açò és principi de alçament y conmuació de tots los altres moriscos del present regne e que és negoci que-s deu promptament remediare per totes les vies possibles y no-s deu esperar a que-s ençenga més, per ço que no-s segueixca lo que se ha seguit en lo regne de Granada en haver-se alçat tots los moros de aquell regne contra la cristiandat, perquè [que] los novament convertits del present regne se alçassen seria la total rohina y destrucció del present regne y dels poblats en aquell y encara dels drets del general. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo reverent y noble don Gaspar Honorat Pellicer, canonge de la Seu de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que sap ell, dit relant y testimoni, per ço que és pública veu y fama en la present ciutat de València, que en la Vall dita de Gallinera del present regne se han alçat y conmogut certs

moriscos novament convertits y que estos van armats per los lochs de dita Vall conmovent e induhint als altres moriscos per a que-s alçen y conmoguen contra la cristiandat. E que axí mateix ha hoyt dir que en [lo] loch de Cortes són arribats altres moriscos y han tengut ajust e han treballat de induhir y conmourer als del dit loch per a que-s alçassen contra la cristiandat, y que açò és principi de un grandíssim dany y destrucció del present regne y dels poblats en aquell, per ço que-s poria seguir lo que se ha seguit en lo regne de Granada en haver-se alçat tots los moros de aquell regne contra la cristiandat, y axí redundaria grandíssim dany als poblats y habitants en lo present regne y grandíssima disminució als drets del dit general. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo reverent y magnífich mossén Francés Juan Roca, canonge de la Seu de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dit veritat, etc.

E dix que sap ell, dit relant y testimoni, per ésser pública veu y fama, que en la Vall de Gallinera del present regne, la qual és del molt il·lustre duch de Gandia, que se han alçat y conmogut contra la cristiandat e que van inquietant y conmovent als altres moriscos per a que-s alçen. E que axí mateix sap que en Cortes hi ha també certs moriscos que han treballat y treballen de conmourer a los vehins de dit lloch y que alguns han escoltat y altres no. E que açò és negoci que té grandíssima necessitat de remediarse ab molta promptitut y vigilància per escusar-se que no-s segueixca lo que se ha seguit en lo regne de Granada en haver-se alçat, com se han alçat, los moros del dit regne contra los cristians e que no-s vinga a perdre lo present regne y los vehins y poblats en aquell. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo noble don Àngel de Vilanova, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que és públich y notori que certs moriscos de la Vall dita de Gallinera del present regne se han alçat contra los cristians y van conmovent e inquietant als altres moriscos per a que-s alçen contra la cristiandat. E que axí mateix sap per dita rahó que en Cortes són arribats altres moriscos y treballen de induhir y conmourer als del dit loch de Cortes per a que se alçassen. E que açò és un negoci de molta qualitat e importància y que té grandíssima necessitat de remey per totes les vies del món, per què no-s segueixca lo que se ha seguit en lo regne de Granada, perquè, per no haver donat orde al principi que-s escomençaren a alçar los moros de dit regne, se han vengut a apoderar-se de manera tal que lo dit regne se és destruhit y los

moros se han apoderat en gran manera. E dix ell, relant y testimoni, que és molt bé que ara al principi se apague lo foch, que no esperar que's acabe de ensendre, e açò per la grandíssima destrucció y roïna que al present regne podia venir si los moros del present regne se alcassen. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo magnífich en Guillem Juan Forner, ciutadà, habitador de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que sap ell, dit relant y testimoni, per ésser pública veu y fama, que certs moros de la Vall dita de Gallinera del present regne se han alçat y conmogut contra la cristiandat y van conmovent e induhint e inquietant als altres moriscos per a que's alçen. E que açò és negoci que requereix prompte remey per qualsevol vies per evitar que no's segueixca lo que se ha seguit dels moros de Granada en haver-se alçat y conmogut y fortificat contra la cristiandat, de tal manera que ara són senyors de tota la serra y han fet y de cascun dia fan grandíssims danys en la cristiandat. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

Dicto die.

Lo magnífich Phelip Juan Gacet, ciutadà de València, relant y testimoni, qui jurà, etc., dir veritat, etc.

E dix que és molt gran veritat que al present és pública veu y fama en la present ciutat que certs moros de la Vall dita de Gallinera del present regne se han alçat y conmogut contra la cristiandat e que van armats y ajustats e que van conmovent e induhint als moriscos de dita Vall per a que's alçen y conmoguen contra la cristiandat. E que ha hoït ell, dit relant y testimoni, que en Cortes són arribats altres moros o estan altres moros, los quals també han treballat de fer alçar als altres moriscos de dit lloch y que alguns los han scoltat y altres no. E que açò és negoci que's deu remediar y promptament y ans que lo negoci se vaja estenent y encenent, per ço que no's segueixca lo grandíssim dany que se ha seguit en lo regne de Granada per haver-se alçat los moros de dit regne contra los cristians. E açò e no als, etc.

In junctum, etc.

DOCUMENTO N° 6

9 de marzo de 1570. Valencia.

Deliberación de los Diputados del General sobre las medidas que conviene tomar para evitar que los tumultos de la Vall de Gallinera se extiendan al resto del reino.

ARV, Generalitat, *Provisions*, Reg. 3034, 58 v-59 v.

Dijous, a VIII de mars, any MDLXX [...]

Los dits molt reverents, nobles y magnífichs senyors diputats, comptadors, clavaris y administradors, assessor y síndich del dit general del regne de València, junts en lo estudi maior de la casa de la diputació, tenint çitiada e ajustats per lo negoci dejús scrit, lo molt reverent y noble don Miguel de Vich, altre dels dits senyors y diputats, féu la proposició del tenor següent:

Molt illustres senyors, lo perquè havem manat fer convocar a vostres senyories al present ajust és per fer-los a saber com, per part dels tres illustres staments y braços de la present ciutat y regne per les illustres persones eletes per los dits staments, nos és stada notificada la molta e gran nessessitat en què al present està lo present regne, dient com, per part del excel·lentísimo senyor conte de Benavent, visorey y capità general en la present ciutat y regne de València, los era stat dit e notificat com ell tenia notícia que certs moriscos novament convertits de la Vall dita de Gallinera del present regne de València se eren avalotats e conmoguts e anaven armats per los lochs de dita Vall e altres inquietant e conmovent als altres novament convertits per a que-s alçen y conmoguen contra la cristiandat. E que açò és principi per a que los dits novament del present regne se alçen y conmoguen contra la cristiandat, com han fet los moros del regne de Granada, lo que seria la total royna y destrucció de tot lo present regne y poblats en aquell, e que açò és negoci de molta qualitat e importància, que té necessitat de prompte remey, e que-ls havia encarregat en gran manera que mirassen quin orde se pot y deu tenir en lo benefici, quietut y repòs del present regne y poblats de aquell. E que axí mateix los dits illustres staments se havien ajustat diverses vegades e havien tractat sobre dit negoci e que havien deliberat y determinat de fer elecció de dos o tres cavallers, los quals serien persones tals que convinguen per a que vagen per lo present regne de València ab cert número de gent, los quals treballen de sossegar e quietar los dits novament convertits del present regne e procuren tot lo repòs e quietut dels dits novament convertits del present regne. E que com [dit] negoci és de tal qualitat que no-s pot posar en effecte sens algunes despeses, senyaladament per a pagar los dits cavallers e persones que aniran en companya de aquells, per al qual effecte serien e són menester mil ducats, los quals no-s poden haver sinó és de les forces del dit general, que per ço no-s havien demanat de merçé, que los dits mil ducats sien pagats de béns e pecúnies del dit general. E com dit negoci sia cas inopinat e tingam necessitat del consell y parer de vostres senyories, per ço havem fet ajustar en lo present ajust a vostres senyories per a que-ns

aconsellen e don[en] son parer y vot e ens diguen si podem y devem despendre los dits mil ducats de béns y pecúnies del dit general. E los dits senyors comptadors, clavaris y administradors del dit general, vista y entesa dita proposició, dixerén y respongueren que ells volien saber y entendre lo vot y parer y consell del dit magnífich mossén Pere Benavent, cavaller y doctor en cascun dret, assessor del dit general. E lo dit magnífich mossén en Pere Benavent, assessor qui dessus, vista la dita resposta, vista la informació de testimonis rebuda de manament de ses senyories a VIII dels presents mes e any per a verificar la dita conmutació, vista axí mateix lo acte de cort parlant los casos inopinats, dix e respòs que la dita despesa faedora dels dits mil ducats era compresa en los casos inopinats e que, axí, aconsellava a ses senyories que podien y devien aconsellar als dits senyors diputats que poden y deuen despendre los dits mil ducats de pecúnies del dit general per al dit efecte. E los dits senyors comptadors, clavaris y administradors, vist lo dit parer y consell del dit magnífich mossén Pere Benavent, digueren e respongueren que aconsellaven, segons que ab la present aconsellen als dits senyors diputats, que poden y deuen despendre de béns y pecúnies del dit general los dits mil ducats. E que axí ho aconsellaven *cum hoc*, que la distribució de dits mil ducats se faça e sia feta per los dits senyors diputats. E los dits senyors jutges comptadors prometeren als dits senyors diputats de passar en compte tots los albarans que per ses senyories seran provehïts y despedits per dita rahó al magnífich clavari rebedor de les pecúnies del dit general. Prometeren, etc., obligaren, etc.

Actum Valentie, etc.

Presentes foren per testimonis a les dites coses en Gaspar Vidal y Bernardino Pacheco, porters dels senyors diputats, habitants de València.

DOCUMENTO N° 7

20 de marzo de 1570. Valencia.

Comisión a los alguaciles Reyner y Palomino para que apresen a tres moriscos de Alberic y Alcocer sospechosos de promover un levantamiento.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 52 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Als amats alguazirs de Sa Majestat don Francisco Reyner e Baptiste Palomino, salut e real dilectió. Per quant habem entés que tres moriscos, los quals se nomenen lo fill de Abech, Alí Papor [i] Balix Tama (sic), sien vehíns de les baronies de Alberich y Alcoçer, e los dies propasats [h]an emprés de voler-se alçar y convé al servey de Sa Majestat que aquells y tots los altres còmplices en dits e altres temeraris empeniments sien presos a mans nostres, perço, instants e supplicants los procuradors fiscals de Sa Majestat, ab tenor de les presents, etc., vos diem, cometem y manam als dos *in solidum* que, ensemps ab un notari e ministres de vostre offici necesaris e oportuns, accedeixcau personalment al dit loch de Alcozer y en altres qualsevol parts del dit present regne a on sia necesari e convinga e pendreu a mans vostres y de la Règia Cort les persones dels dits tres moriscos, los quals tenim entés que estan presos a mans e poder dels officials del dit loch de Alcozer, e/o de mans de qualsevol official ahon aquells trobareu, y no res menys, mijançant lo dit notari, rebreu informació inquired e descubrint les persones que habran cabut y consentit en dita rebolució, alçament y altres temeraris empeniments, tots los quals, ensemps ab los dits tres moriscos, portareu presos y ab bona custòdia e guarda a la present ciutat e posareu en les presons de aquella. E axí mateix, fareu scriptió de béns en les cases dels dits tres moriscos y en les cases dels altres culpables, donant los béns mobles, etc. Car nós, etc., sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a XX de març, any MDLXX^o. *Arrufat pro Regente*.

Vincentius de Albiçu ex procuracione facta per Arrufat pro Regente. Visa per Roig relatores et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 8

21 de marzo de 1570. Valencia.

Comisión a Miquel Joan Tallada para que aprese a ciertos moriscos facinerosos y sublevadores.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 51 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al amat de Sa Majestat mossén Miquel Joan Tallada, cavaller, salut e real dilectió. Per quant convé al servey de Sa Majestat y a la bona e recta administració de la justícia y a la quietut e repòs dels poblats en lo dit present regne que certs moriscos, los quals van movent revolucions y escàndels per lo dit present regne, sien presos a mans nostres y de aquest Real Consell, restam confiats que, ab vostra diligència y fidelitat, seran presos. Perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que accedeixcau personalment en qualsevol ciutats, viles y lochs del present regne hon sia necessari e convinga y pendreu a mans vostres y de la Règia Cort als dits moriscos, conforme a la instrucció que, per nós, al dit efecte, vos és donada, los quals, ab molt bona guarda, portareu a la present ciutat y posareu en les presons de aquella per què justícia puixa ésser administrada. Havent-vos-hi, etc. Per les quals, sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a vint-y-hu de mars, any mil cinch-cents setanta.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie, de Bas Regii Concilii doctorem et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 9

7 de abril de 1570. Valencia.

Comisión a Domingo Uneyri, morisco de Buñol, para que, con el mayor sigilo, logre la captura de granadinos infiltrados o de cualesquiera otros nuevos convertidos que posean armas prohibidas.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 76 v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al fel de Sa Majestat Domingo Huneyni, nou convertit de la baronia de Bunyol, salut e gràtia. Com tingam entés que han entrat en lo present regne molts moriscos del regne de Granada, los quals van inquietant aquell o fent molts mals empreniments e tot lo mal que poden fer, e aximateix molts moriscos del regne van en companyia de aquells e, contra les pragmàtiques, porten armes offensives e deffensives, e convinga al servey de Sa Majestat que dites persones e altres qualsevol que hajen comés e perpetrat crims e delictes sien perseguits e per les vies possibles presos y encarcerades, e tingam entés que vós sou persona tal que en dit negoci vos haureu com convé e havem delliberat, cometem les presents, per tenor de les quals vos diem, cometem y expressament manam que aneu a qualsevol moreries, viles, lochs e parts del regne ahon necessari sia e a vós parexerà e, tant cautament y secreta com poreu, procurareu de haver y pendre a mans y poder vostre y de la Règia Cort les persones dels dits moriscos de Granada e qualsevol aprocessats e altres qualsevol moriscos e persones que hajen delinquit, les quals acomanareu en poder dels officials que a vós parexerà de les viles e lochs de christians vells per a que tinguen aquells ben guardats fins tant trametam per ells e/o portareu presos a la present ciutat. Havent-vos-hi, etc. Per les quals, sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a set de abril MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Johanni Ferrandez de Sotto. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 10

10 de abril de 1570. Valencia.

Comisión a Pedro Hernández, mandadero de Masalavés, para lograr la detención de Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 81 v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al fel de Sa Majestat Pedro Hernández, missatge del loch de Massalabés, salut e gràcia. Per quant tenim relació que sou persona tal que en lo infrascrit posareu tota la diligència possible, perço, confiant de vostra fidelitat e bondat, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que tant cautament per les vies possibles procureu de haver y pendre a mans vostres y de la Règia Cort la persona de Azmet Garro, morisco del dit loch de Maçalabés, lo qual, a molt bon recapte, portareu pres a la present ciutat, a estes reals presons, manant perço, sots pena de dos mil florins d'or y altres penes a nostre arbitre reservades, a tots y sengles officials e súbdits de Sa Majestat en lo present regne constituïts que, en fer y executar les dites coses, etc. *Datum* en València, a deu de abril MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Johanni Ferrandez de Sotto. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 11

10 de abril de 1570. Valencia.

Orden a los oficiales reales y de cualquier lugar del reino para que auxilien a Pedro Fernández, mandadero de Masalavés, en la busca y captura de Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 81 v-82 r.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Amats y fels de Sa Majestat. Com importe molt al servey de Sa Majestat que un morisco nomenat Garro, del loch de Maçalabés, sia pres e hajam feta comissió per al dit effecte a Pedro Fernández, missatge del dit loch, perço, vos diem y manam que en la mateixa hora que per part de aquell sereu request, li doneu la gent que us demanarà e li presteu tot lo auxili e favor que convindrà per a pendre aquell e portar-lo segurament a estes reals presons, e no façau per res lo contrari si la gràcia de Sa Majestat teniu cara³ y en la ira e indignació de aquella e la pena de mil florins d'or desijau no encórrer. *Datum* en València, a deu de abril MDLXX^o.

//El conde//

Vidit Arrufat pro Regente Cancillerie. Vidit fisci advocatus. Johannes Ferrandez de Sotto.

3 En el original: chara.

DOCUMENTO N° 12

12 de abril de 1570. Valencia.

Comisión al alguacil Garcia de Alabiano para que aprese a Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 90 v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al amat alguazir de Sa Majestat Garcia de Alabiano, salut e dilectió. Com hajam entés que hun morisco nomenat Azmet Garro, del loch de Maçalabés, va inquietant los novament convertits del present regne per a que-s comoguen e façen altres mals enpreniments en deservy de Nostre Senyor Déu y de Sa Majestat y com convinga a la bona y deguda administració de la justícia que aquell sia pres ab tots los demás culpables en dits delictes còmplices de aquell, perço, ab tenor de les presents, instants e supplicants los procuradors fiscals de Sa Majestat, vos diem, cometem y manam que, ensemps ab un scrivà y ministres de vostre offici necessaris, aneu a qualsevol parts necessàries del present regne y procurareu de haver y pendre la persona del dit Garro y rebreu informació de testimonis açerca de dites coses, y ultra lo dit home pendreu los dits culpables, los quals, ben custodits e guardats, portareu a la present ciutat, posant e dexant-los en les presons de aquella, y fareu fer scripció de béns en les cases de aquells, etc. E anireu a Cortes, ahon havem entés que té una vaqueria, y a Otanell y altres parts y pendreu dita vaqueria de dit Garro y altres qualsevol bestiar que en dits lochs y altres parts trobareu, lo qual acomanareu per la Règia Cort en la forma acostumada. Havent-vos-hi, etc. Sots pena de dos mil florins, etc. *Datum* en València, a XII de abril MDLXX^o. *Arrufat pro Regente*.

Johannes Ferrandez de Sotto ex procuracione facta per Arrufat pro Regente Cancillerie. Visa per Roig, Regii Consilii doctorem, et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 13

13 de abril de 1570. Valencia.

Comisión a Miquel Àngel Sagra para que capture a Azmet Garro, autorizándolo a llevar cuantas armas necesite.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 89 v-90 r.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al amat de Sa Majestat Miquel Àngel Sagra, salut e dilectió. Per quant convé al servey de Sa Majestat e a la bona administració de la justícia que-s facen molt grans diligències en haver la persona de hun morisco nomenat Azmet Garro, del loch de Maçalabés, y de vós tingam tal relació que en dit negoci vos haureu bé, perço, constant de vostra fidelitat y bondat, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que, per al dit effecte, aneu a qualsevol ciutats, viles y lochs y parts del present regne, valls y llochs de moriscos ahon necessari sia y convinga y, tan cautament y secreta com poreu, procurareu de haver a mans de la Règia Cort e vostres la persona del dit Garro y los demés que ab aquell aniran còmplices, lo qual, tutament y segura, portareu a estes reals presons e/o acompanyareu en alguna presó segura al justícia del loch per a que-l tinga ben guardat fins tant trametam per ell, per al qual effecte y deguda execució de dites coses pugau anar armat y portar armes y com convindrà per al dit negoci. Car nós, etc. Sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a XIII de abril MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Johanni Ferrandez de Soto. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 14

23 de abril de 1570. Valencia.

Orden al regente de lugarteniente de Tesorero General para que pague los gastos derivados de la búsqueda de Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 102 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al noble y amat conseller de Sa Majestat don Jaume Pallàs, etc. Com a mossèn Garcia de Alabiano, alguazir ordinari de Sa Majestat, Joan Pérez, notari, Guillem Armanyach, Roch Llopiz, Antoni Vila, Antoni Roca, verguetes de la Real Alguaziria, Antoni Nunyes, Luys Caldero, Pedro de Thovar⁴ [i] Jaume Orts, [escuders] de la guarda de la justícia, los sien degudes vint-y-tres liures, dihuyt sous, quatre diners, per set dies [que] han vacat en execució de una real comissió despachada per esta Real Cancelleria a XII del present mes de abril en anar a la Vall de Cortes y al loch de Raal, a la Foya de Lombay y al loch de Maçalabés per haver a mans sues y de la Règia Cort la persona de Azmet Garro, morisco natural de Lombay e habitant en Massalabés, y rebre informacions y fer altres diligències en dita real comissió contengudes, en lo qual viatge han vacat dits set dies, com partissen a XIII del dit present mes de abril y tornassen a vint del corrent mes, en què s'enclouen dits set dies que, a rahó cascun dia de XXII sous al dit alguazir, XI al dit notari, cinch sous a cascú de dits verguetes, dos reals castellans a cascú dels dits escuders de la guarda, prenen suma de dites XXIII liures, XVIII sous e IIII diners, de les quals, deduhides cinch liures que per vós foren bestretes al dit alguazir al temps de la sua partida, resta que han de cobrar, deduhides les dites cinch liures, dihuyt liures, dihuyt sous y quatre diners, y és just, etc. Perço, de vostra certa sciència vos diem, cometem y manam que, de qualsevol pecúnies de la Règia Cort, es donen y paguen als dits alguazirs, notari, verguetes y escuders de la guarda les dites dihuyt liures, dihuyt sous y quatre diners respectue, cobrant de aquells època, etc. *Datum* en València, a XXIII de abril MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie et per fisci advocatum.

4 En el original: Tethovar.

DOCUMENTO N° 15

24 de abril de 1570. Valencia.

Orden a Acasio Tagell, procurador del Valle de Cofrentes, para que dé traslado a los hermanos Rabosa de la comisión que los autoriza a capturar a Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 96 r.

Lo Rey, etc.

Don Antonio, etc. Amat de Sa Majestat, per la carta <per la carta> que-ns haveu scrit de XXII del present mes de abril, havem entés lo que passa açerca de la captura de Garro lo morisco, per al qual effecte vos trametem la comissió per als dos germans moriscos nomenats Raboses, conforme al que vós scriuiu, als quals encarregareu molt effect[iva]ment lo que-ns tenen promés y avisar-nos-en de tot lo que succehirà en dit negoci [...] *Datum* en València, a XXIII de abril MDLXX^o. *Arrufat pro Regente*.

Dirigitur Accasio Tagell, procuratori Vallis de Cofrentes.

DOCUMENTO N° 16

24 de abril de 1570.

Comisión a los hermanos Miquel y Joan Rabosa, moriscos, para que logren la captura de Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 96 v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Als fels de Sa Majestat Miquel Rabosa y Joan Rabosa, germans, nous convertits, salut y gràcia. Per quant convé al servey de Sa Majestat y a la bona y recta administració de la justícia que Azmet Garro, nou convertit, sia pres a mans de la Règia Cort y estam confiats que, ab la diligència e indústria de vosaltres, serà pres en breu, perço, instants e supplicants los procurados fiscals de Sa Majestat, ab tenor de les presents, etc., vos diem, cometem y manam als dos y a cascú de vosaltres *in solidum* que accedeixcau personalment en qualsevol ciutats, viles y lochs y en altres qualsevol parts del dit present regne hon tindreu notícia que lo dit Garro està y habreu y pendreu aquell a mans vostres per nós y per aquest Real Consell, lo qual, ben custodit e guardat, portareu al loch de Sarra o en altre qualsevol loch ahon estarà y residirà lo amat de Sa Majestat procurador general de la Vall de Cofrentes, Accasi Tagell, y entregareu lo dit Garro al dit procurador de dita vall per a que'l tinga ben custodit e guardat fins altre sia per nós provehüt e manat. Havent-vos-hi, etc. Per les quals, sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a XXIIII de abril MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Arrufat pro Regente Cancillerie et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 17

28 de abril de 1570.

Comisión al vergueta Martí Romero para trasladar a Valencia a Joan Sentido.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 100 v.

Lo Rey, etc.

Don Antonio, etc. Al fel vergueta Martí Romero, salut y gràcia. Per coses concernents lo servey de Sa Majestat, instants e supplicants los procuradors fiscals de Sa Majestat, ab tenor de les presents, vos diem y manam que accedeixcau personalment al loch de Millàs y en altres qualsevol parts del present regne hon convinga y manareu de part nostra, segons que nós ab la present manam, a Joan Sentido lo Jove, nou convertit del dit lo loch, que, sots pena de vint-y-cinch liures, vinga personalment a la present ciutat ensemps ab vós, representant-se davant nós, hon se li dirà la causa de la qual venguda [...] *Datum* en València, a XXVIII de abril MDLXX^o. *Arrufat pro Regente.*

Vidit de Bas. Vidit fisci advocatus. Vincentius de Albiçu.

DOCUMENTO N° 18

8 de agosto de 1570. Valencia.

Orden al lugarteniente de gobernador en Xàtiva, Jeroni Ferrer, para que busque y aprese a Azmet Garro y sus cómplices.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 156 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al noble y amat de Sa Majestat don Hierony Ferrer, lochtinent de governador en la ciutat de Xàtiva, salut e dilectió. Per quant havem entés que Garro seria estat vist en lo loch de Lombay, lo qual, per ésser persona facinorosa, convé molt a la bona administració de la justícia sia pres, e no res menys tenim entés que molts delinqüents van divagant per lo present regne, inquietant als vassalls de Sa Majestat y cometent nous delictes, los quals poran ésser presos per vós possant-hi diligència, perço, instants y supplicants los procuradors fiscals de Sa Majestat, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que, ensemps ab los ministres necessaris e oportuns e altra gent que us parexerà convenir, aneu personalment a Lombay y altres parts del regne y pendreu al dit Garro, e no res menys anireu en qualsevol ciutats, lochs e parts del regne on sabreu y tindreu notícia que estan los dits delinqüents e pendreu aquells y qualsevol [còmplices] de aquells, tots los quals tindreu presos, donant-nos avís de les captures de aquells per què pugam provehir lo fahedor de justícia. Havent-vos-hi, etc. Sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a huyt de agost MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenens generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Poll, Regente Cancillerie, et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 19

12 y 28 de agosto de 1570. Valencia.

Asiento de los gastos derivados de la búsqueda de Azmet Garro y Obaydal Alaraig.

ARV. Maestre Racional. Tesorería General. Reg. 8.880 (1570), 73 r-v.

Item, pose en datta çent quinze *solidus* de la dita moneda a Garçia de Alabiano, alguazir ordinari de Sa Majestat, Arçís Garcia, notari, Luis Ávila e Françés Oliver, verguetes, a d'aquells deguts en compliment de CCXV *solidus* per cinch dietes que per execució de una real comissió vacaren en anar a [...] la Foya de Lombay a pendre a Azmet Garro y a la vila de Gandia y loch de Miramar a pendre a Obaydal Alaraig, en lo qual viatge vacaren los dits V dies, que, a la rahó acostumada pagar als alguazirs, notari y verguetes, munten los dits CCXV *solidus*. E com per mi los sia stada donada bestreta de C *solidus* resten cobradores dels dessús dits CXV *solidus*, del quals doní y paguí en virtut de un manament del dit lochtinent y capità general. *Datum* a XII de agost dit any MDLXX, lo qual, ab àpoca rebuda per Joan Mayo, notari, a XXVIII de dits mes e any restitueixch a la present datta.

DOCUMENTO N° 20

30 de agosto de 1570. Valencia.

Comisión al alguacil Francesc Joan Ninou para que aprese a los sospechosos de querer levantar en armas a los moriscos del reino.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 170 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al amat alguazir de Sa Majestat Francés Joan Ninou, salut e dilectió. Com estos mesos propassats sien estades rebudes informacions sobre certs mals empreniments de conmovió y rebel·lió y altres coses dignes de exemplar càstich que entenien alguns moriscos del present regne de attentar, fer y causar, y perquè a la deguda y bona administració de la justícia convé que ab suma diligència sien preses les persones culpables, perço, ab tenor de les presents, etc., vos diem, cometem y manam que encontinent, ab los ministres de vostre offici necessaris, aneu a qualsevol viles, llochs y parts del regne necessaris y per les vies possibles, cautament y secreta, procurareu de haver y pendre a mans de la Règia Cort e vostres les dites persones, les quals vos seran senyalades en un memorial fermat de nostra mà e/o del magnífic micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, los quals, ben custodits y guardats, portareu a la present ciutat y posareu en les reals presons. Havent-vos-hi, etc. Sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a trenta de agost de l'any MDLXX^o. *Poll, Regente*.

Johannes Ferrandez de Sotto ex procuratione facta per Poll, Regente Cancillerie. Visa per de Bas, relatores.

DOCUMENTO N° 21

18 de septiembre de 1570. Valencia.

Orden al regente de lugarteniente de Tesorero General para que pague los gastos derivados de la detención y traslado a las cárceles de la ciudad de Valencia de los sospechosos de pretender levantar en armas a los moriscos del reino.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 184 r-v.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al noble y amat conseller de Sa Majestat don Jaume Pallàs, etc. Com al alguazir Francés Joan Ninou e Gaspar Núnyes, notari, y Antoni Sl-lava y Alexo de Varra, verguetes, los sien degudes vint-y-una liura, deu sous per deu dietes que han vacat en anar en execució de una real comissió despachada a trenta del mes de agost propassat del present any MDLXX, a instància dels procuradors fiscals de Sa Majestat per esta Real Cancelleria, per anar a Macastre de la baronia de Bunyol a pendre un morisco nomenat Alaixadit e al loch de Teresa de la Vall de Ayora a Joan Blanco, alamí, Alí Alazir, per alias Alqueff, y [Z]ambra e Albaroni e Areduan Assenti, del loch de Arroayal de la baronia de Cortes, e Joan Sentido y a hun germà seu, del loch de Millàs, e ha[n] fet scripció de béns en les cases del dessús dits, e dels quals ha[n] pres quatre, que són los dits Joan Blanco, alamí, Zahat Alqueff del loch de Teresa e Areduan Assenti del dit loch de Arroayal de la baronia de Cortes e a Joan Sentido del dit loch de Millàs, los quals ha[n] posat pres[os] en les presons comunes de la present ciutat, en lo qual viatge han vacat los dits deu dies, com partissen de la present ciutat a quatre del present mes de setembre e sien tornats a d'aquella a XIII del mateix, en què se enclouen dits deu dies, la qual quantitat los és deguda per rahó de set dietes, ço és, al dit alguazir XI liures, a rahó de XXII sous per dieta, e al dit notari V liures, a rahó de XI sous per dieta, y als dits verguetes cinch liures, ço és, II liures, X sous a cascú, a rahó de V sous per dieta a cascú de aquells, que, tot acumulat, pren la dita suma de les dites XXI liures, X sous. E com de la dita quantitat hajen rebut en bestreta cinch liures, per hon resten cobradors XVI liures, X sous, les quals és just, etc. Perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que, de qualsevol pecúnies de la Règia Cort, doneu y pagueu als dits alguazir, notari y verguetes les dites setze liures, deu sous, cobrant àpoca de aquells, etc. *Datum* en València, a XVIII de setembre MDLXX^o.

//El conde//

Dominus comes locumtenents generalis mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Poll, Regente Cancillerie, et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 22

27 de octubre de 1570. Valencia.

Comisión al vergueta Juan Valero para detener a los acusados de querer alzar en armas a los moriscos del reino.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 208 v-209 r.

Don Phelipe, etc.

Don Antonio, etc. Al fel vergueta Juan Valero, salut y gràcia. Com a dos dies del present mes de octubre per los procuradors fiscals de Sa Majestat sien estats denunciats y criminalment accusats Azmet Algarro de la Foya de Lombay, que té casa en Maçalabés, Hierony Sohot, fill de l'alamí del dit loch de Yàtova, Francisco Naxi, *olim* Omaymat, Jaume Duch, *olim* Alí, Joan Tavarla, *olim* Mahomat, Miquel Rahny, *olim* Obaydal, alias Barombon Rahny, Salite, alias Cardecha, Sahat Joya del dit loch de Yàtova, Joan Sentido del loch de Millàs, Joan Xenti, alias Reduan, del loch de Roayat de la baronia de Cortes, Alzamba, alias dit lo Lluytador, Albarony e Alí Alazir, del loch de Teresa, Francisco Xadich, menor de dies, e Francisco Xadich, honcle del dessús dit Francisco Xadich, del loch de Macastre de la Foya de Bunyol, Hovaydal Alaraig e Mahomat Alaraig, germans, de Gandia, Loýs Mira e Loýs Laurioli, *olim* Azmet, del loch de Dos Aygües, Domingo Huneyni de la dita Foya de Bunyol y Azmet Boay, fill de l'alamí Boay, del loch de Autanell, e lo fill de l'alfaquí del dit loch de Autanell, e contra altres còmplices, fautors e auxiliadors de/e sobre los crims e delictes en dita denunciació contenguts y expressats, la qual causa havem comés al magnífic y amat conseller de Sa Majestat micer Vicent Vidal, doctor del Real Consell, a col·legir y referir, y sobre les altres coses degudament provehir, y perquè après de ésser presentada dita denunciació per lo dit magnífic relador és estat provehit ésser fetes les presents, perço, ab tenor de les presents, etc., vos diem, cometem y manam que encontinent aneu a dites parts y altres qualsevol del regne necessàries y procureu de haver y pendre a mans y poder vostre les persones dels dessús dits denunciats, los quals portareu a estes reals presons, e si pendre y haver aquells no poreu, los citareu ab ralles a les portes de les cases de aquells y habitacions hon solien estar, habitar y revenir, assignant-los dihuyt dies, ço és, sis per primera, etc. Car nós, etc. Per les quals, sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a XXVII de octubre MDLXX^o. *Poll, Regente*.

Johannes Ferrandez de Sotto ex procuracione facta per Poll, Regentem Cancilleriem. Visa per Vidal, relatores, et per fisci advocatum.

DOCUMENTO N° 23

7 de noviembre de 1570. Valencia.

Orden a distintas autoridades reales y municipales y a diferentes procuradores y señores de lugares fronterizos para que extremen la precaución a fin de evitar la infiltración de moriscos granadinos.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 210 r-v.

Lo Rey, etc.

Don Antonio, etc. Noble y amat de Sa Majestat. Per letra de la prefata Real Majestat havem entés com los moriscos del regne de Granada han de ésser passats o transportats en altres parts dels regnes de Castella, lo pas dels quals seria per lo marquesat de Villena, e com les terres del dit marquesat confinen ab lo dit present regne e poria seguir-se que alguns dels dits moriscos procurassen ab ocasió dels moriscos del present regne entrar en aquell, del que se porien seguir molts inconvenients, los quals Sa Majestat mana procurem de evitar ab semblants prevencions, perço, ab tenor de la present, vos diem, encarregam e expressament manam que estigau advertit y, ab tot lo cuydado possible, doneu orde de, com acudint alguns dels dits moriscos de Granada en vostra jurisdicció e districte, sien aquells presos e ab molt bona custòdia portats a la present ciutat davant nós, de tal manera que puxen ésser punits. E si tindreu notícia que alguns de aquells estiguen ocultats e receptats en cases de moriscos e/o en altres parts, fareu scorcoll e molt grans diligències en dites cases e parts per haver aquells, de tal manera que no puxen evadir de nostres mans, certificant-vos que en efectuar tot lo dessús dit Sa Majestat ne restarà molt servit. *Datum* en València, a set de nohembre MDLXX. [...]

//El conde//

Vidit Poll, Regente. Vincentius de Albiçu.

Dirigitur Gubernatori Oriole.

Similes fuerunt expedite directe sequentibus absque post datam in precedenti scripto.

Gubernatori Setabis.

Procuratori de Cofrentes.

Procuratori generalistatus de Maça.

Domino qui dicitur loci de Millas.

Justitie et juratis oppidi Ontinyent.

Procuratori marchionatus Dianii.

Justitie et juratis ville de Capdet.

Justitie et juratis ville Biar.

Justitie et jurati oppidi Bocayrent.

Procuratori loci de Cortes seu domino qui dicitur dicti loci.

Procuratori oppidi Elda.

Procuratori ville de Oliva.

Procuratori vallis de Ayora.

Justitie et juratis ville Algezire.

Justitie et juratis ville de Cullera.

DOCUMENTO N° 24

22 de diciembre de 1570. Valencia.

Comisión a Miquel Joan Tallada para que aprese a cualquier morisco sospechoso de agitar a la población conversa.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 234 r.

Don Phelipe, etc.

Don Luys Ferrer, etc. Al amat de Sa Majestat mossén Miquel Joan Tallada, cavaller, salut y real dilectió. Per quant convé al servey de Sa Majestat y a la bona y recta administració de la justícia y a la quietut y repòs dels poblats en lo dit present regne que certs moriscos, los quals van movent revolucions y escàndels per lo dit present regne, sien presos a mans nostres y de aquest Real Consell, restam confiats que, ab vostra diligència y fidelitat, seran presos, perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que accedeixcau personalment en qualsevol ciutats, viles y lochs del dit present regne hon sia necessari e convinga y pendreu a mans vostres, per nós y per est Real Consell, los dits moriscos, los quals, ab molta bona guarda, portareu a la present ciutat y posareu en les presons de aquella per a que justícia puixa ésser administrada. Havent-vos-hi, etc. Per les quals, sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a XXII de dehembre MDLXX^o.

//Don Luys Ferrer//

Dominus regens locumtenentem generalem mandavit mihi Vincentio de Albiçu. Visa per Poll, Regentem Cancilleriam, et per fisci advocatum.

Similis fuit expedita sub eiusdem datam et firmis directa Antonio Ferrandiz, Andres Cuença et Francisco Andres.

DOCUMENTO N° 25

22 de diciembre de 1570. Valencia.

Licencia para que Miquel Joan Tallada y los de su guardia puedan llevar armas durante la ejecución de la antedicha comisión.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 234 r-v.

Lo Rey, etc.

Don Luys Ferrer, etc. Al amat de Sa Majestat mossén Miquel Joan de Tallada, cavaller, salut y real dilectió. Per quant en lo dia de huy vos és estada expedida certa comissió per esta Real Cancelleria, ab la qual vos és estat comés y manat pendre certes persones facinoroses, les quals convé al servey de Sa Majestat y a la bona administració de la justícia sien punides y castigades segons les culpes y demèrits, y per al dit effecte és necessari que porteu ab vostra companyia gent apercebida y armada, perço, ab tenor de la present, etc., vos donam licència per hun mes y facultat per a que pugau portar qualsevol armes, axí offensives como defensives, encara que sien prohibides per reals pragmàtiques, y aximateix donam la mateixa licència a sis persones, les quals, anant ab vostra companya, puxen portar ab si les matexes armes, y encara que les tals persones sien dels nous convertits del present regne, sens encorrimment de pena alguna. E no res menys guiam, affidam y en la nostra bona fe y paraula real prenim les persones que com dessus és dit aniran per al dit effecte en vostra companyia, puix no sien en número més de sis, per qualsevol crims e delictes perpetrats fins al dia de huy; volem emperò e manam que la present sia duradora per temps de lo mes e no més avant. *Datum* en València, a XXII de dehembre MDLXX^o.

//Don Luys Ferrer//

Vidit Poll, Regente. Vincentius de Albiçu. Vidit fisci advocatus.

DOCUMENTO N° 26

29 de abril 1571. Valencia.

Real orden para que los lugares de moriscos que se mencionan designen síndicos que firmen la ratificación de la concordia con el Santo Oficio.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.333, 202 r- 203 r.

Lo Rey, etc.

Don Luys Ferrer, etc. Al fel vergueta Domingo Squierdo, salut y gràcia. Com convinga al servey de Sa Majestat e al bé universal dels moriscos del present regne que los poblats los quals no hauran ferat en la capitulació, concordia e actes que estan en poder del Sant Offici ja començats a rebre sobre lo assento que se ha pres per Sa Majestat ab dits moriscos facen síndichs ab ple y bastant poder per a que façen y fermen dits actes y obligacions, lloen e aproven aquells, perço, confiant de vostra fidelitat e bondat, ab tenor de les presents, vos diem y manam que encontinent vos conferixcau y aneu personalment als lochs de Mirambell, Bétera, Olocau, Marines, Jàtova (sic), Nàquera, Serra de Nàquera, Algímia, Alfara, Algar, Estivella, Bezelga, Albalat, Gilet, Petrés, Faura, Benifayró, Quartell, Sancta Coloma, Rubau,⁵ Benevites, Alaraix, Quart, La Llosa, lo arraval de la Plana, Toga, Cirat,⁶ Gaynaton (sic), Castellmontant e altre loch del mateix Ayóder e altres lochs del mateix e tots los lochs del riu de Millàs y constituït en qualsevol dels dits lochs y parts, convocareu als batle, justícia, jurats de aquells e notificar-los-heu la present nostra real comissió e de part de Sa Majestat e nostra en son nom los manareu que facen y crehen hun síndich per a que vinga a la present ciutat ben instruït açerca del que deliberaran per a que donen de si complida rahó al Sanct Offici, y en cas que vullen goçar del que Sa Majestat los ha concedit, que donen ple y bastant poder al dit síndich que crearan per a dites coses, advertint-los que si difereixen de fer lo que dit és, podria ser que Sa Majestat los exclogués y tancàs la porta y no fossen a temps en cas que après volguessen fer dites obligacions, e que per res no façen lo contrari en remetre lo dit síndich e/o síndichs dins deu dies après que les presents notificades los seran, sots pena de dos-cents florins de or de Aragó. Car nós, açerca dites coses, vos conferim ple y bastant poder ab les present e manam sots la dita pena als officials dels dits lochs e senyors de aquells, si presents seran, que encontinent ajusten e ajust façen en la forma sobre dita e los dits poblats la dita gent per a fer y efectuar les dites coses. *Datum* en València, a XXVIII de abril del any MDLXXI^o.

Vidit Poll, regente. Joan Ferrandez de Sotto.

Similis fuit expedita directa Petro Hernandez, lictori, destinato ad loca de Benimàmet, Paterna, Benizanó, Benaguazir, Ribaroja, Gestalgar, Gestalcamp, Petralba, Benimarchant, Turís, Millars, Cortes, Autanell, eiusdem tenoris et sub eisdem datis et firmis.

5 En el original: Arobat.

6 En el original: Alcirat.

DOCUMENTO N° 27

29 de diciembre de 1571. Valencia.

Comisión al alguacil Garcia de Alabiano para que traslade a las cárceles de Valencia a Pedro Çaparron, preso en Chiva.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 108 v-109 r.

Don Phelipe, etc.

Don Loýs Ferrer, etc. Al amat alguazir de Sa Majestat mossén Garcia de Alabiano, salut e dilectió. Com per humil exposició a nós feta per Jaume Cherta, notari, procurador fiscal de Sa Majestat, hajam entés que en lo loch de Chiva estaria pres Zaparron, nou convertit del loch de Macastre (sic) de la Foya de Bunyol, y que aquell hauria comés e perpetrat molts crims y delictes, e a supplicació del dit procurador fiscal hajam evocat a nós y a d'aquesta Real Audiència la causa dels delictes per aquell perpetrats y de aquella hajam feta comissió al magnífic y amat conseller de Sa Majestat micer Vicent Vidal, e perquè convé a la bona administració de la justícia que lo dit Zaparron sia portat a la present ciutat, perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que, ensemps ab un notari e ministres de vostre offici necessaris e opportuns, accedeixcau personalment al dit loch de Chiva y en altres y qualsevol parts del dit present regne on sia necessari e convenga y pendreu a mans vostres y de la Règia Cort la persona del dit Zaparron, lo qual, ben custodit y guardat, portareu a la present ciutat y posareu en les presons de aquella. E no res menys, mijançant lo dit notari, rebreu informació de testimoni contra lo dit Zaparron per rahó de qualsevol delictes per aquell perpetrats, e si tindreu notícia que dites informacions seran rebudes per qualsevol oficials, cobrareu aquelles, les quals liurareu en mans del dit magnífic micer Vidal, per què justícia puxa ésser administrada. E axí mateix, fareu scripció de béns en la casa de aquell, donant los béns mobles a bons y sufficients capllevadors e los sehents e immobles ab veu de pública crida constituhireu y posareu en mala veu. Havent-vos-hi, etc. Per les quals, sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a XXVIII° de dehembre, any de la nativitat de Nostre Senyor Déu Jesuchrist mil cinch-cents setanta dos (sic). *Poll, Regente*.

Vincentius de Albiçu ex procuratione facta per Poll, Regentem Cancilleriem. Visa per Vidal relatorem et per Pontium fisci advocato.

DOCUMENTO N° 28

28 de enero de 1572. Valencia.

Comisión al alguacil extraordinario Damià de Rioloba para que aprese y traslade a Valencia a los acusados de tramar el alzamiento de los moriscos del reino.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 122 v-123 r.

Don Phelipe, etc.

Don Loýs Ferrer, etc. Al amat alguazir extraordinari de Sa Majestat Damià de Rioloba, salut e dilectió. Com a humil supplicació dels procuradors fiscals de Sa Majestat hajam evocat a nós y a esta Real Audiència la causa de denunciació y criminal acusació per aquells posada a dos dies del mes de octubre de l'any MDLXX vers e contra Azmet Algarro de la Foya de Lombay, resident y estant de casa en Maçalabés, Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí de Yàtova de la Foya de Buñol, Jaume Duc, *olim* Alí, de Yàtova de la Foya de Bunyol, Miquel Rani, *olim* Obaydal, alias Barombon Rani, del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, Çahat Joya del dit loch, Alzama, alias dit lo Luytador, del loch de Teresa, Albaroni del dit loch, Alí Alazer del mateix loch, Hovaydal Alaraig de Gandia, Mahomat Alaraig, germans, de Gandia, Loýs Mira de Dos Aygües, Loýs Laurioli, *olim* Azmet, del dit loch, Domingo Huneyni de la Foya de Bunyol, Azmet Bray, fill de l'alamí Bray del loch de Autonell, [Francisco Millari,] fill de l'alfaquí del dit loch de Autonell, [i] Morsol, morisco del present regne, per les causes, delictes y crims contenguts en dita denunciació, la qual causa és estada comesa al magnífic micer Miquel Àngel de Bas, doctor del Real Consell, a col·legir y referir e sobre los intermedis degudament provehir, e com per aquell sia estat provehí ésser fetes les presents, perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que, ensemps ab un scrivà y ministres de vostre offici necessaris, aneu a tots los lochs dessús dits y altres parts del regne necessàries y allí constituït procurareu de haver y pendre a mans y poder vostre y de la Règia Cort les persones de tots los dessús dits, les quals, ben custodides y guardades, portareu a estes reals presons. E si pendre no'ls poreu, citareu tots los dessús dits denunciats en llurs cases e/o en les cases on aquells solien estar, habitar y revenir ab ralles a les portes o en lo loch del delict, una per tres citacions, assignant-los dihuyt dies, ço és, sis dies per primera, etc. E mijançant dit scrivà fareu scripció y anotació en les cases dels dessús dits de tots los béns de aquells, los quals acomanareu a ydòneos e sufficients caplleuadors, e los sehents e immobles acomanareu e/o posareu en mala veu en la forma acostumada. Car nós, etc. Sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a XXVIII° de giner MDLXXII^o. *Post datam*, vos diem que, ab les penes a vós ben vistes, axí ab la crida de metiment de mala veu com *alias*, maneu a totes y qualsevol persones que, dins cert termini, vos notifiquen e sien tenguts notificar a nós e/o al dit magnífic relador los béns sitis e mobles ultra los que haureu anotat e posat en mala veu del dessús dits, per a que axí mateix poseu

Jorge Antonio Catalá Sanz y Sergio Urzainqui Sánchez

en mala veu, e los mobles e semovents acompanyareu a idòneos y sufficients caplleuadors, car, per al dit efecte, vos conferim ple poder. *Datum ut supra. Poll, Regente.*

Johannes Ferrandez de Sotto ex procuracione facta per Poll, Regentem Cancilleriem. Visa per de Bas relatores et per Pontium fisci advocato.

DOCUMENTO N° 29

17 de marzo de 1572. Valencia.

Comisión al trompeta real para que haga pública la citación de varios imputados.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 146 v-147 r.

Don Phelipe, etc.

Don Luis Ferrer, etc. Al fel trompeta real y públich y per ell Martí Sparça, salut y gràcia. Com a humil supplicació dels procuradors fiscals de Sa Majestat sien estats denunciats y criminalment acusats Sahat Joya del loch de Yàtova de la Foya de Bunyol, Pedro Çaparron, *olim* Alí, alfaquí, Marçol, Luys Mira, del loch de [Dos] Aygües, Alzamba, alias dit lo Luytador, del loch de Teresa, Albaroni del dit loch, Alezer del mateix loch, Azmet Algarro de la Foya de Lombay, resident y estant de casa en Maçalabés, per los crims y delictes en la dita denunciació contenguts y expresats, e per vergueta dits delats sien estats citats e les contumàcies per no haver comparegut los sien estades acusades e hajan de ésser citats per crida de trenta dies, perço, ab tenor de les presents, vos diem, cometem y manam que aneu a tots los dits lochs y parts del regne necessàries y publicareu la crida que apart de les presents vos havem manat liurar en dites parts conforme a furs, e fareu verídica relació de la publicació de aquella en poder del scrivà. Car nós, etc. Per les quals, sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a XXVI de mars de l'any MDLXXII^o. *Poll, Regente*.

Johannes Ferrandez de Sotto ex procuracione facta per Poll, Regentem Cancilleriem. Visa per de Bas relatores et per Pontium fisci advocato.

DOCUMENTO N° 30

5 de abril 1572. Valencia.

Comisión al alguacil Francisco Reyner para que traslade a Valencia a Francisco Montagut, alias lo Desguiat, preso en la cárcel de Llíria.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 157 r.

Lo Rey, etc.

Don Luis Ferrer, etc. Al amat alguazir de Sa Majestat don Francisco Reyner, salut e dilectió. Per quant tenim entés que en la vila de Llíria y loch de Benaguazir estarien presos, ço és, en Llíria dos turchs y lo Desguiat de Benaguazir y en Benaguazir altres tres moriscos, los quals tots anaven per lo present regne fent dany e los quals convé a la bona administració de la justícia sien portats a les presons reals de la present ciutat, per ço, a humil supplicació dels procuradors fiscals de Sa Majestat, vos diem y manam que aneu personalment a la dita vila de Llíria y lochs de Benaguazir y en altres parts del present regne hon sia necessari, juntament ab hun notari y ministres de justícia necessaris, y allí constituït pendreu a vostres mans los sobre dits, portant-los a les presons reals d'esta ciutat, fent rebre informacions per lo dit notari del que los sobre dits seran inculpats y fent scripcions de béns en les cases de aquells e de tots los demás culpables, posant los béns mobles y cobrant les armes, robes e qualsevol altra cosa que los sobre dits portaran, manant a qualsevol officials, si tenen algunes informacions contra los sobre dits, les vos liuren. Car nós, per al dit efecte, etc. Per les quals, sots pena de cinch-cents florins, etc. *Datum* en València, a cinch de abril del any MDLXXII^o.

// Don Luis Ferrer //

DOCUMENTO N° 31

13 de mayo de 1573.

Orden al lugarteniente del gobernador en Xàtiva, Jeroni Ferrer, para que aprese a Azmet Garro.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 297 v.

Lo Rey, etc.

Don Inyego López de Mendoça, etc. Al noble y amat de Sa Majestat don Hierony Ferrer, lochtinent de portantveus de general governador dellà lo riu de Xúquer, salut y real dilectió. Entés havem que Garro, nou convertit, persona molt facinorosa, va divagant per lo present regne per evadir de mans nostres, lo qual convé al servey de Sa Majestat sia pres a mans de la justícia per a que puixa ésser punit y castigat exemplarment, y perquè poria ésser atrobat en algunes parts d'eixa governació fent-se en aquella les diligències que en semblants casos per vós se han acostumat manar fer y ab lo secret y cuydado que bé sabeu guardar en coses tocants lo servey de Sa Majestat, perço, ab tenor de la present, vos diem, encarregam y manam que, ab tota la diligència possible, procureu de pendre a mans vostres la persona del dit Garro, y si tindreu notícia que lo dit Garro se porà haver en altres parts fora de la dita governació, vos diem e manam que accedeixcau personalment en qualsevol ciutats, viles y lochs del dit present regne hon sia necessari y convinga y pendreu aquell a mans vostres per nós, lo qual, ab molt bona guarda y custòdia, lo trametreu a la present ciutat, per què justícia puixa ésser administrada. Car nós, açerca de les dites coses y sengles de aquelles, les veus e forces nostres reals, ple y bastant poder vos donam e conferim ab la present. *Datum* en València, a XIII de maig de l'any MDLXXIII^o.

//El marqués//

Vidit Arrufat pro Regente. Vidit Pontius per fisci advocato. Vincentius de Albiçu.

DOCUMENTO N° 32

13 de mayo de 1573.

Comisión a los hermanos Gilel, moriscos, para que capturen a Azmet Garro y orden a los oficiales reales y de los lugares vecinos para que los auxilien.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 297 r.

Don Phelipe, etc.

Don Inyego López de Mendoza, etc. Als fells de Sa Majestat Martí Gilel, Cosme Gilel [i] Pere Gilel, germans, nous convertits, salut y gràcia. Per quant tenim entés que [Azmet] Garro, nou convertit, persona delinqüent y facinorosa, va divagant per lo dit present regne amagat e latitant-se per algunes parts de aquell per evadir de nostres mans, lo qual, per la gravetat dels delictes comesos e perpetrats per aquell, convé a la bona administració de la justícia que sia pres a mans de la Règia Cort, perço, confiant de vosaltres y de vostra bona diligència e indústria, havem manat expedir les presents, ab tenor de les quals vos diem, cometem y manam que aneu y accedeixcau personalment en qualsevol ciutats, viles, lochs y altres qualsevol parts del present regne hon sia necessari y convinga <y pendre> entendre y tenir notícia que lo dit Garro estarà y habitarà y, ab lo cuydado, recato y secret que de vosaltres se confia, pendreu a mans vostres y per nós la persona de aquell, lo qual pres, ab molt bona guarda y custòdia, portareu a la present ciutat y posareu en les presons de aquella. Y si per al dit efecte tindreu necessitat de qualsevol favor y auxili, axí de gent como de qualsevol altre socorro, acudireu als oficials de les poblacions més propinques al loch de la captura, als quals y a tots los altres oficials, axí majors com menors, diem y manam, sots pena de mil florins, etc. *Datum* en València, a XIII de maig de l'any MDLXXIII^o.

//El marqués//

Dominus locumtenens generalis mandavit mihi Vincentius de Albiçu. Visa per Arrufat, pro Regentem Cancilleriam, et per Pontium pro fisci advocato.

DOCUMENTO N° 33

13 de mayo de 1573.

Salvoconducto para que los hermanos Gilel puedan residir en cualquier parte del reino.

ARV, Real Cancillería, *Curiae Lugartenentiae*, Reg. 1.334, 297 v-298 r.

Lo Rey, etc.

Don Inyego López de Mendoza, etc. Per certs justs e bons respectes la nostra ànima igualmente movents, guiam, asseguram, affidam y en la nostra bona fe y paraula real prenim les persones de vosaltres: Martí Gilel, Cosme Gilel y Pere Gilel, germans, nous convertits, per a que, liberament y sense encorrimient de pena alguna, puixau estar, residir y habitar en qualsevol ciutats, viles y lochs y en altres parts del dit present regne, no obstant qualsevol delictes per vosaltres e qualsevol de vosaltres fins al dia de huy fets e perpetrats. Diem perço e manam a qualsevol officials, lo qual volem sia durador durant lo nostre real beneplàcit, e no més avant. *Datum* en València, a XIII de maig MDLXXIII^o.

//El marqués//

Vidit Arrufat pro Regente. Vidit Pontius per fisci advocato. Vincentius de Albiçu.

DOCUMENTO N° 34

9 de julio de 1573. Valencia.

Asiento de los gastos de captura de Azmet Garro.

ARV. Maestre Racional. Tesorería General. Reg. 8.884, 93 r.

Item, pose en datta vint-y-cinch *solidus* a March Albí, alguazir de dita ciutat, e a Miquel Sanchís, porter de dita governació, a d'aquells respective deguts, ço és, al dit porter per haver vengut a la present ciutat ab letres per al excel·lentísim lochtinent y capità general, per a que sa excellència remetés al dit governador una comissió per a pendre a Garro, nou convertit, lo qual era pública veu y fama se era alçat per rey dels novament convertits del present regne, e com lo hu dels comissaris que's trobà en la captura de aquell anàs a dita ciutat de Xàtiva a donar-ne rahó al dit governador e convingués ell, dit governador, ensemps ab lo dit comissari, venir a la present ciutat ab lo dit pres, e com lo dit comissari stigués despeat, convingué logar-li un macho per a poder venir ab lo dit governador. Als quals, com dit és, són deguts, ço és, al porter per son viatge XIII *solidus* e al dit alguazir XI *solidus*, lo qual pagà loguer [i] menchar del dit macho, que tot pren suma dels dits XXV *solidus*, los quals doní en virtut de un mandato. *Datum* en Xàtiva, a VIII° de juliol del present any MDLXXII. E a mi àpoca rebuda per dit Bernabeu Candela, notari, a XVII de maig MDLXXIII^o.